WYDAWNICTWO OO. MARYAWITÓW.

Kalendarz Maryawicki

na rok zwyczajny

1913.

ROCZNIK SZÓSTY.

ŁÓDŹ
Drukarnia Katolickiego Biskupa Maryawitów O. J. M. M. Kowalskiego ul. Franciszkańska 27.

Katarzyna
Katarzyna
Bunder

Boruszczek

Katarzy
na
Bonder
Zabyszewo

Stanisław
Bartuzi

Stary Ge

Spis rodziny

Katarzyna Bunder
Juzef bonder
Stanisław Bunder
Cała rodzina
pisała Katarzyna

EWANGELIE

na wszystkie Niedziele i uroczystości w roku 1913.

Na **Nowy Rok**, u Łuk. sw. w roz. 2. O Obrzezaniu Chrystusa Pana.
— N. po N. Roku, Ewang. u Mateusza św. w roz. 2. O ucieczce do Egiptu.
— **Trzech Króli**, u Mateusza św. w roz. 2. O św. Trzech Królach.
— N. 1 po 3-ch Królach, u Łukasza św. w roz. 2. O Chrystusie w 12 latach.
— N. Starozapustną, u Mateusza sw. w roz. 20. O robotnikach w winnicy.
— Mięsopustną, u Łuk. św. w roz. 8. O nasieniu i roli.
— N. Zapustną, u Łukasza św. w roz. 18. Jezus uzdrawia ślepego.
— **Oczyszczenie N. M. P.** u Łukasza św. w roz. 2 O przyniesieniu Chrystusa do Kościoła Jerozolimskiego.
— Popielec, u Mateusza św. w roz. 6. O poście.
— N. 1 postu, u Mateusza św. w roz. 4. O kuszeniu Pana Jezusa na puszczy.
— N. 2 Postu, u Mateusza św. w r. 17. O przemienieniu się Jezusowem.
— N. 3 Postu, u Łukasza św. w roz. 11. O wyrzucaniu czartów.
— N. 4 Postu. u Jana św. w roz. 6. O nakarmieniu 5000 ludzi.
— N. Męki P., u Jana św. w r. 8. O Żydach chcących ukamienować Jezusa.
— N. Kwietnią, u Mateusza św. roz. 21. O wjeździe Chrystusa do Jerozolimy.
— Wielki Czwartek, u Jana świętego w roz. 13. O wieczerzy Pańskiej i umywaniu nóg Apostołom przez Chrystusa.
— Wielki Piątek, Pasya czyli opisanie Męki Pana Jezusa według Łukasza św. w r. 22 i 23.
— Wielką Sobotę, u Mateusza św. w roz. 28. O niewiastach przy grobie Chrystusa.
— **N. Wielkanocną**, u Marka św. w r. 16. O Zmartwychwstaniu Chrystusa Pana.
— **Poniedziałek Wielkanocny**, u Łukasza św. w r. 24. O 2-ch uczniach Chrystusa idących do Emaus.
— Niedzielę Przewodnią, u Jana św. w roz. 20. O pokazaniu się Chrystusa uczniom.
— **Zwiastowanie N. M. P.**, u Łukasza św. w roz. 1. O posłaniu Anioła Gabryela do N. M. P.
— N. 2 po Wielkiejnocy, u Jana św. w roz. 10. O Chrystusie dobrym Pasterzu.
— N. 3 po Wielkiejnocy, u Jana św. w roz. 16. O odejściu Chrystusa Pana do Ojca.
— N. 4 po Wielkiejnocy, u Jana św. w roz. 16. O przyczynie odejścia Chrystusa.
— N. 5 po Wielkiejnocy, u Jana św. w roz. 16. O skutkach prośby w Imię Jezusa.
— **Wniebowstąpienie Pańskie**, u Marka św. w r. 16. O Wniebowstąpieniu Chrystusa.
— N. 6 po Wielkiejnocy, u Jana św. w roz. 15 i 16 Chrystus Pan przepowiada przyjście Ducha Swiętego.
— **Św. Stanisława Biskupa**, u Jana św. w roz. 10. O Chrystusie dobrym Pasterzu.
— **N. Zesłania Ducha Swiętego**, u Jana sw. w r. 14. O zesłaniu Ducha Swiętego.

Na **Poniedziałek Świąteczny**, u Jana św. w roz. 3. O rozmowie Chrystusa z Nikodemem.
— **N. Trójcy Świętej**, u Mateusza św. w roz. 28, O Chrystusie rozkazującym chrzcić w Imię Trójcy Przenajświętszej.
— **Boże Ciało**, u Jana św. w r. 6. O Ciele i Krwi Chrystusa.
— N. 2 po Sw., u Łukasza św. w r. 14. O wezwaniu na wielką wieczerzę.
— N. 3 po Sw., u Łukasza św. w roz. 15. O zgubionej owcy i groszu.
— N. 4 po Sw. u Łukasza św. w roz. 5. O obfitym Piotra połowie ryb.
— N. 5 po Sw., u Mateusza św. w roz. 5. O sprawiedliwości i pojednaniu się z bratem.
— N. 6 po Sw. u Marka św. w roz. 8. O nakarmieniu 4000 ludzi.
— N. 7 po Sw., u Mateusza sw. w roz. 7. O fałszywych prorokach.
— **Św. Piotra i Pawła**, u Mateusza sw. w roz. 16 O posłannictwie św. Piotra.
— N. 8 po Sw.. u Łukasza św. w roz. 16. O niesprawiedliwym szafarzu.
— N. 9 po Sw., u Łukasza św. w roz. 19. O zburzeniu Jerozolimy.
— N. 10 po Sw., u Łukasza św. w roz. 18. O faryzeuszu i celniku w kościele.
— N. 11 po Sw. u Marka św. w r. 7. O głuchym i niemym.
— **Uroczystość N. M. P. Anielskiej**, u Jana św w roz. 17, modlitwa Chrystusa Pana w Wieczerniku.
— N. 12 po Sw., u Łukasza św. w roz. 10. O litościwym Samarytaninie.
— N. 13 po Sw., u Łukasza św. w roz. 17. O uzdrowieniu dziesięciu trędowatych.
— **Wniebowzięcie N. M. P.**, u Łukasza św. w roz. 10. Mowa Chrystusa do Marty.
— N. 14 po Sw., u Mateusza św. w roz. 6. O służeniu Bogu i mamonie.
— N. 15 po Sw., Łukasza św. w roz. 7. O wskrzeszeniu syna wdowy.
— N. 16 po Sw., u Łukasza św. w r. 14. O uzdrowieniu opuchłego.
— N. 17 po Sw., u Mateusza św. w r. 22. O miłości Boga i bliźniego.
— **Narodzenie N. M. P.**, u Mateusza św. w roz. 1. Księga Rodzaju Jezusa Chrystusa.
— N. 18 po Sw., u Mateusza św. w r. 9. O uzdrowieniu paralityka.
— N. 19 po Sw., u Mateusza św. w r. 22. O wezwaniu na gody weselne.
— N. 20 po Sw. u Jana św. w roz. 4. O chorym synu królewskim.
— Urocz. Sw. Michała Archanioła, u Mat. św. w r. 18. O zgorszeniu maluczkich.
— **Uroczystość Św. Franciszka Serafickiego**, u Mat. św. w roz. 11. O objawieniu rzeczy niebieskich maluczkim.
— N. 21 po Sw., u Mateusza św. wr. 18. O dłużniku i złośliwym słudze.

Na N. 22 po Sw., u Mateusza św. w r. 22. O oddaniu czynszowej monety.

— N. 23 po Sw., u Mateusza św. w r. 9. O wskrzeszeniu córki Jaira.

— N. 24 po Sw. u Mateusza św. w r. 8. O Panu Jezusie, uleczającym trędowatych.

— **Wszystkich Swiętych,** u Mateusza św. w roz. 5. O ośmiu błogosławieństwach.

— N. 25 po Sw. u Mateusza św. w roz. 8. O łódce Chrystusowej.

— *Dzień Zaduszny*, u Jana św. w r. 5. O umarłych, którzy usłyszą głos Syna Bożego.

— N. 26 po Sw. u Mateusza św. w roz. 13. O dobrem nasieniu.

— N. 27 po Sw. u Mateusza św. w roz. 13. O Królestwie niebieskiem podobnem ziarnu gorczycznemu.

— N. 28 po Sw. u Mateusza św. w roz. 24. O końcu świata.

— 1 Adw., u Łukasza św. w roz. 21. O znakach na niebie i na ziemi.

— N. 2 Adw., u Mateusza św. w roz. 11. O poselstwie Jana do Chrystusa.

Na **Niepokalane Poczęcie N. M. P.**, u Łukasza św. w r. 1. Poselstwo Anioła z pozdrowieniem N. M. P.

— N. 3 Adw., u Jana św. w roz. 1. O poselstwie Żydów do Jana.

— N. 4 Adw., u Łukasza św. w roz. 3. O Janie opowiadającym chrzest.

— **Narodzenie Chystusa Pana,** na 1-ej Mszy Św. u Łukasza św., w roz. 2. O Narodzeniu Chrystusa Pana; na 2-ej Mszy Sw. u Łukasza św. w roz. 2. O pasterzach przybyłych do Betleem; na 3-ej Mszy Sw. u Jana św. w roz. 1. O Słowie Przedwiecznem.

— **Swiętego Szczepana,** 1-go Męczennika, u Mateusza św. w roz. 23. O poselstwie Proroków i kamienowaniu tychże.

— Sw. Jana Ewangelisty, u Jana św. w roz. 21. O naśladowaniu Chrystusa i ulubionym Jego uczniu.

— N. po Nar. Pańsk. u św. Łukasza w roz. 2. O Szymonie i Annie.

— Sw. Młodzianków, u Mateusza św. w roz. 2. O ucieczce do Egiptu i rzezi dziatek w Betleem.

Dnie galowe dworskie

które należy obchodzić przez zwolnienie uczniów od lekcyi.

Maj.

Dnia 23 kwietnia (6 maja) Imieniny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani ALEKSANDRY TEODORÓWNY.

Dnia 6 (19) rocznica Urodzin Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA.

Dnia 14 (27) rocznica Świętej Koronacyi Ich Cesarskich Mości Najjaśniejszego Pana MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA i Najjaśniejszej Pani ALEKSANDRY TEODORÓWNY.

Czerwiec.

Dnia 25 maja (7 czerwca) Urodziny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani ALEKSANDRY TEODORÓWNY.

Sierpień.

Dnia 22 lipca (4 sierpnia) Imieniny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani MARYI TEODORÓWNY.

Dnia 30 lipca (12 sierpnia) Urodziny Jego Cesarskiej Wysokości Cesarzewicza Następcy Tronu i Wielkiego Księcia A l e k s e g o M i k o ł a j e w i c z a.

Październik.

Dnia 5 (18 października) Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Następcy Tronu Cesarzewicza Wielkiego Księcia A l e k s e g o M i k o ł a j e w i c z a.

Dnia 17 (30) pamiątka cudownego ocalenia od nieszczęśliwego wypadku Ich Cesarskich Mości Najjaśniejszego Pana ALEKSANDRA III i Jego Najdostojniejszej Rodziny.

Listopad.

Dnia 21 października (3 listopada) dzień wstąpienia na tron Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA.

Dnia 14 (27) rocznica Urodzin Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani MARYI TEODORÓWNY.

Grudzień.

Dnia 6 (19) Imieniny Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana MIKOŁAJA II ALEKSANDROWICZA.

Dom Cesarsko-Rosyjski.

Jego Cesarska Mość Najjaśniejszy Pan **Mikołaj II Aleksandrowicz.** Cesarz i Samowładca szech Rosyi, urodzony w dniu 6 (18) maja 1868 r. Imieniny w dniu 6 (19) grudnia.

Najdostojniejsza Matka Najjaśniejszego Pana.

Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Pani **Marya Teodorówna,** urodzona w dniu 14, (26) listopada 1847 roku. Imieniny w dniu 22 lipca (2 sierpnia). Była poślubioną z Cesarzem Aleksandrem III-m, spoczął w Bogu 20 października (1 listopada) 1894 r.

Najdostojniejsza Małżonka Najjaśniejszego Pana.

Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Pani **Alesandra Teodorówna,** urodzona w d. 25 maja (6 czerwca) 1872 r.: Imieniny 23 kwietnia (6 maja). W stanie zamężnym od dnia 14 (26) listopada 1894 r. Córka Wielkiego Księcia Ludwika IV Hesskiego i Małżonki Jego Wielkiej Księżny Alicyi.

Jego Cesarska Wysokość Cesarzewicz Następca Tronu i Wielki Książe **Aleksy Mikołajewicz,** urodzony w d. 30 lipca (12 sierpnia) 1904 roku. Imieniny w dniu 6 (18) października.

Najdostojniejsze córki Najjaśniejszych Państwa

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Olga Mikołajówna,** urodz. w dniu 3 (15) listopada 1895 r. Imieniny 11 (24) lipca.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Tatiana Mikołajówna,** urodz. d. 29 maja (10 czerwca) 1897 r. Imieniny 12 (25) stycznia.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marya Mikołajówna,** urodz. d. 14 (26) czerwca 1899 r. Imieniny 22 lipca (4) sierpnia.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Anastazya Mikołajówna,** urodz, w d. 5 (18) czerwca 1901 r. Imieniny 22 grudnia (4 stycznia).

Najdostojniejszy Brat Jego Cesarskiej Mości.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Michał Aleksandrowicz,** urodz. 22 listopada (4 grudnia) 1878 r. Imieniny 23 listopada (5 grudnia).

Najdostojniejsze Siostry Najjaśniejszego Pana.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Ksenia Aleksandrówna,** (patrz niżej).

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Olga Aleksandrówna,** urodzona 1 (13) czerwca 1882 r. Imieniny dnia 11 (24) lipca.

Najdostojniejsi Stryjowie i Ciotki Najjaśniejszego Pana.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marya Pawłówna,** urodz. w d. 2 (14) maja 1854 r. Imieniny d. 22 lipca (4 sierpnia). była zamężna z Jego Cesarską Wysokością Wielkim Księciem **Włodzimierzem Aleksandrowiczem,** † 4 lutego 1909 r. Ich dzieci: Ich Cesarskie Wysokości: Wielki Książe **Cyryl Włodzimierzowicz,** urodz. w d. 30 września (12 październ.) 1876 r. Imieniny w d. 12 (24) maja. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Wiktorya Teodorówna,** urodzona 12 listopada 1876 r. Imieniny 1 czerwca. Wielki Książe **Borys Włodzimierzowicz,** ur. d. 12 (24) listopada 1887 r. Imieniny 2 (15) maja. Wielki Książe **Andrzej Włodzimierzowicz,** ur. d. 2 (14) maja 1879 r. Imieniny 30 listopada (13) grudnia. Wielka Księżna **Helena Włodzimierzówna,** ur. d. 17 (29) stycznia 1882 r. Imieniny 21 maja (3 czerw.) Poślubiona z Jego Królewską Wysokością Greckim Królewiczem Mikołajem Jerzowiczem, 16 sierpnia 1902 r.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Elżbieta Teodorówna,** ur. d. 20 października (1 listopada) 1864 r. Imieniny 5 (18) września. Była zamężna z Jego Cesarską Wysokością, Wielkim Księciem **Sergiuszem Aleksandrowiczem,** † 4 (17) lutego 1905 r.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Paweł Aleksandrowicz,** ur. d, 21 września (3 października) 1860 r. Imieniny d. 29 czerwca (12 lipca). Był żonaty z Jej Cesarską Wysokością Wielką Księżną Aleksandrą Jerzówną † d. 12 (24) września 1891 r. Dzieci Jego: Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Dymitr Pawłowicz,** ur. d. 6 (18) września 1891 r. Imieniny w d. 21 września (4 października). Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marya Pawłówna,** ur. 6 (18) kwietnia 1890 r. Imieniny 22 lipca (4) sierpnia. Poślubiona Jego Królewskiej Wysokości Księciu Wilhelmowi Szwedzkiemu, Herzogowi Sudernańskiemu.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marya Aleksandrówna,** ur. w d, 5 (17) października, 1853 r. Imieniny 22 lipca (4 sierpnia). Zamężna z Jego Królewską Wysokością Księciem Alfredem-Ernestem-Albertem Wielkobrytańskim, Księciem Sasko-Koburg-Gotajskim.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Aleksandra Józefówna,** ur. d. 26 czerw. (8. lipca) 1830 r. Imieniny 23 kwietnia (6 maja). Była zaślubioną Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiemu (Księciu Konstantemu Mikołajewiczowi † d. 13 (25) stycznia 1892 r. Jej dzieci: Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Mikołaj Konstantynowicz,** ur. 2 14) lutego 1850 r. Imieniny d. 6 (19) grudnia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Konstanty Konstantynowicz,** urodz. d. 10 (22) sierp. 1858 r. Imieniny 21 maja (3 czerwca). Małżonka Jego Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Elżbieta Maurycówna,** ur. d. 13 (25) stycz. 1865 r. Imieniny 5 (18) września. Ich dzieci: Ich Wysokości: Książe **Jan Konstantynowicz,** urodzony 24 czerwca (5) lipca 1866 r. Imieniny d. 24 czerwea (7) lipca Książe **Gabryel Konstantynowicz,** ur. d. 3 (15) lipca 1887 r. Imieniny d. 13 (26) lipca. Książe **Konstanty Konstantynowicz,** ur. d. 20 grud. (1) stycz. 1890/1 r. Imieniny z. 21 maja (3) czerwca. Książe **Oleg Konstantynowicz,** ur. d. 15 (27) listopada 1892 r. Imieniny 20 września (3) październ. Książe **Igor Konstantynowicz,** ur, d. 29 maja (10) czerwca 1884 r. Imieniny 5 (18) czerwca. Książe **Jerzy Konstantynowicz,** urodzony d. 23 kwietnia 1903 r. Imieniny 23 kwietnia. Księżna **Tatiana Konstantynówna,** ur. d. 11 (2) stycznia 1890 r. Imieniny d. 12 (25) styczn. Księżna **Wiara Konstantynówna,** urodz. 11 kwietnia 1906 r. Imieniny 27 września.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Dymitr Konstantynowicz**, ur. d. 1 (13) czerw. 1860 r. Imieniny d. 21 września (4) października

Jej Królewska Mość Królowa Hellenów **Olga Konstantynówna**, ur. sierp. (3) września 1851 r. Imieniny d. 11 (24 lipca. Małżonka Jego Królewskiej Mości Króla Hellenów Jerzego I-go.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Wiara Konstantynówna**, ur. d. 4 (16) lutego 1854 r. Imieniny 17 (30) września; była poślubioną Jego Królewskiej Wysokości Księciu Wilhelmowi-Eugeniuszowi Wirtembergskiemu.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Mikołaj Mikołajewicz**, ur. d. 6 (18) listopada 1856 r. Imieniny 27 lipca (9) sierpn a Małżonka Jego: Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Anastazya Mikołajówna**, urodz., 23 grudnia 1867 r. Imieniny 22 grudnia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Piotr Mikołajewicz**, urodz. d. 10 (22) styczn. 1861 r. Imieniny 29 czer. (12) lipca. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Milica Mikołajówna**, ur. d. 14 (26) lipca 1866 r. Imieniny 19 sierp. (1) września. Ich dzieci: Jego Wysokość Książe **Roman Piotrowicz**, urodz. d. 5 (17) października 1896 r. Imieniny 19 lipca (1) sierpnia. Ich córki: Jej Wysokość Księżna **Maryna Piotrówna**, ur. d. 28 lutego (12) marca 1892 r. Imieniny d. 28 lutego (13) marca. Jej Wysokość Księżna **Nadzieja Piotrówna**, ur. d. 3 (15) mar. 1898 r. Imieniny 17 (30) września.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Michał Mikołajewicz**, ur. d. 13 (25) paźdz. 1832 r. Imieniny 8 (21 listopada. Był zaślubiony z Jej Cesarską Wysokością Wielką Księżną Olgą Teodorówną † dnia 31 marca (12) kwietnia 1891 r. Jego dzieci: Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Mikołaj Michałowicz**, ur. d. 14 (26) kw. 1859 r. Imieniny 6 (19) grudnia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Michał Michałowicz**, ur. d. 4 (15) października 1861 r. Imieniny 8 (21) listopada.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Jerzy Michałowicz**, ur. d. 11 (22) sierpnia 1863 r. Imieniny 26 listopada (9) grudnia. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marya Jerzówna**, (Królewna Grecka). urodz. 20 lutego 1876 r. Imieniny 22 lipca. Ich córki. Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Nina Jerzówna**, ur. 7 czerw. 1901 r. Imieniny 14 stycznia. Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Ksenia Jerzówna**, urodzona 9 sierpnia 1903 r. Imieniny 24 stycznia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Aleksander Michałowicz**, urodz. d. 1 (13) kwietnia 1866 r. Imieniny 30 sierpnia (12) września Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Ksenia Aleksandrówna**, ur. d. 24 mar. (6) kw. 1875 r. Imieniny 24 stycznia (6) lutego. Ich dzieci: Jego Wysokość Książe **Andrzej Aleksandrowicz**, ur. d. 12 (24) stycznia 1867 r. Imieniny 30 listopada (13) grudnia. Jego Wysokość Książe **Teodor Aleksandrowicz**, urodzony 11 grudnia 1908 r. Imieniny 16 maja Jego Wysokość Książe **Nikita Aleksandrowicz**, urodzony 4 stycznia 1900 r. Imieniny 24 czerwca. Jego Wysokość Książe **Rościsław Aleksandrowicz**, urodzony 11 listopada 1902 r. Imieniny 14 marca. Jego Wysokość Książe **Dymitr Aleksandrowicz**, urodzony 2 sierpnia 1904 r. Imieniny 26 października. Jego Wysokość Książe **Wasyl Aleksandrowicz**, urodzony 24 czerwca 1907 r. Imieniny 2 sierpnia. Jej Wysokość Księżna **Irena Aleksandrówna**, urodzona 3 lipca 1895 r. Imieniny 5 maja.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe **Sergiusz Michałowicz**, ur. d. 16 (27) września 1869 r. Imieniny 25 września (8) października.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Anastazya Michałówna**, ur. d. 16 (28) lipca 1860 r. Imieniny 22 grudnia (4) stycznia. Poślubiona Jego Królewskiej Wysokości Wielkiemu Księciu Meklemburg Szweryńskiemu Fryderykowi-Franciszkowi.

Rok 1913

jest rokiem zwyczajnym, ma dni 365.

Zwroty kalendarzowe.

Liczba złota	14
Epakta	XXII
Okres słońca	18
Poczet rzymski	11
Litera niedzielna	E

Pory roku.

Wiosna rozpoczyna się d.	21	marca	o g.	6 r.
Lato „ „ „	21	czerwca	„ „	2 pn.
Jesień „ „ „	23	wrześn.	„ „	5 pp.
Zima „ „ „	22	grudnia	„ „	12 p.

Święta ruchome.

Podług nowego stylu.

Niedziela Starozapustna . .	19	Stycznia.
Popielec	5	Lutego.
Zmartwychwstanie Pańskie .	23	Marca.
Wniebowstąpienie Pańskie .	1	Maja.
Zesłanie Ducha Św. . . .	11	Maja.
Boże Ciało	22	Maja.
Niedziela 1-sza Adwentu . .	30	Listopada.

Podług starego stylu.

Niedziela Starozapustna . .	10	Lut. st. st.
Popielec	27	Lutego.
Zmartwychwstanie Pańskie .	14	Kwieinia.
Wniebowstąpienie Pańskie .	23	Maja.
Zesłanie Ducha Świętego . .	2	Czerwca.
Boże Ciało	13	Czerwca.
Niedziela 1-sza Adwentu . .	1	Grudnia.

Suche dni.

I. podług nowego stylu dnia 12, 14, 15 Lutego.
II. „ „ „ „ 14, 16, 17 Maja.
III. „ „ „ „ 17, 19, 20 Września
IV. „ „ „ „ 17, 19, 20 Grudnia.
I. podług starego stylu dnia 6, 8, 9 Marca s. s.
II. „ „ „ „ 5, 7, 8 Czerwca.
III. „ „ „ „ 18, 20, 21 Września.
IV. „ „ „ „ 18, 20, 21 Grudnia.

Dni krzyżowe.

Podług nowego stylu dnia 28, 29, 30 Kwietnia.
Podług starego stylu dnia 20, 21, 22 Maja.

Znaczenie znaków kalendarzowych.

🌑 Nów księżyca.
☽ Pierwsza kwadra księżyca.
🌕 Pełnia księżyca.
☾ Ostatnia kwadra księżyca.
♔ Oznacza dzień galowy pierwszorzędn.
† Oznacza post.

Główniejsze ery.

Erą nazywamy jakiś główny moment dziejów, od którego ludzie liczą lata. Takim momentem w naszej chrześcijańskiej erze jest Narodzenie Chrystusa Pana.

Rok obecny jest 1913 rokiem od Narodzenia Chrystusa Pana i podług kalendarza Gregoryańskiego, czyli nowego stylu, rozpoczyna się we środę dnia 1 stycznia.

Według zaś kalendarza Juliańskiego, czyli starego stylu, dzień 1 stycznia i początek roku 1913 wypada o 13 dni później, t. j. we wtorek dnia 14 stycznia n. st.

Kościół Grecki początek swej ery liczy od stworzenia świata. Jest to era t. zw. bizantyjska. Według tej ery od stworzenia świata do Narodzenia Chrystusa Pana upłynęło 5509 lat, a do obecnego roku lat 7421.

Początek roku według ery bizantyjskiej wypada d. 1 września. A zatem dzień 1 września 1913 r. będzie według ery bizantyjskiej pierwszym dniem 7422 roku.

Kościół Rosyjski liczył lata według ery bizantyjskiej do czasu Piotra Wielkiego. Z początkiem wieku osiemnastego, zaczął Kościół Rosyjski liczyć lata podług ery chrześcijańskiej, t. j. od Narodzenia Chrystusa Pana, zostawiając jednak w użyciu kalendarz juliański, cz. s. st.

Żydzi liczą czas również od stworzenia świata. Według ich rachuby rok 1913 jest 5673 rokiem od stworzenia świata. Początek roku przypada u nich między 12 września i początkiem października. W roku bieżącym 2 października zacznie się ich 5674 rok. Zwykły rok żydowski ma 354 dni, przestępny zaś 385 dni.

Arabowie, Persowie, Turcy i inne narody mahometańskie liczą lata od ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny. Było to w r. 622. Początek roku wypada u nich w końcu listopada lub na początku grudnia. Będzie to w r. b. 1332 rok ery mahometańskiej. Zwyczajny rok u mahometan liczy 354 dni.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 8 m. 14		dnia 1 o g. 3 m. 54
dnia 5 o g. 8 m. 13		dnia 5 o g. 3 m. 58
dnia 10 o g. 8 m. 10	**Styczeń**	dnia 10 o g. 4 m. 5
dnia 15 o g. 8 m. 7		dnia 15 o g. 4 m. 13
dnia 20 o g. 8 m. 2		dnia 20 o g. 4 m. 21
dnia 25 o g. 7 m. 55		dnia 25 o g. 4 m. 30
dnia 31 o g. 7 m. 47		dnia 31 o g. 4 m. 41

		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.	Notatki
1	S.	**Obrzez. Pańskie. Nowy Rok**	19	Daryusza i Nem.	1
2	C. 1	Makarego Opata, Martyn. B.	20	Teofila i Zenona.	2
3	P.	† Daniela M., Genowefy P.	21	*† Tomasza Apostoła.*	3
4	S.	*Wig.* Tytusa B., Rygoberta B.	22	Herona M., Zenona.	4
5	**N.**	**N. po Now. R.** Telesfora P. M.	23	**4 Adw.** Wiktoryi P.	5
6	P.	**Objaw. Pańskie. Trzech Kr.**	24	†† *Wig.* Irminy P.	6
7	W.	Lucyana i Juliana M. M. 🌑	25	**Nar. Chrystusa Pana.**	7
8	S.	Seweryna Opata.	26	**Szczepana I Męczen.**	8
9	C. 2	Marcyanny P. M.	27	*Jana Ewangelisty.*	9
10	P.	† Agatona P., Wilhelma B.	28	*† Młodzianków M*	10
11	S.	Honoraty P., Hygina P. M.	29	Tomasza B.	11
12	**N.**	**1 po Trz. Kr.** Arkadyusza i Mod.	30	**N. po Nar. Chr.** Eug.	12
13	P.	Weroniki i Glafiry P. P.	31	Sylwestra P. W.	13
14	W.	Hilarego B. W. D. K.	1	*Stycz.* **Nowy Rok.**	14
15	S.	Pawła I. Pustelnika. ☽	2	Makarego Op.	15
16	C. 3	Marcelego.	3	Daniela M.	16
17	P.	† Antoniego Opata.	4	† Tytusa B.	17
18	S.	Katedry św. Piotra w Rzym.	5	*Wig.* Telesfora P.	18
19	**N.**	**Starozap.** *Im. Jezus.* Henryka.	6	**Trzech Króli.**	19
20	P.	Fabiana i Sebastyana M. M.	7	Lucyana i Juliana.	20
21	W.	Agnieszki P. M.	8	Seweryna Op.	21
22	S.	Wincentego. 🌕	9	Marcyanny P. M.	22
23	C. 4	*Zaśl. N. M. P. ze św. Józ.*	10	Agatona P., Wilhel.	23
24	P.	† Tymoteusza B. M.	11	† Honoraty P.	24
25	S.	*Nawróc. św. Pawła Apost.*	12	Arkadyusza i Mod.	25
26	**N.**	**Mięsop.** *Św. Rodziny.* Polikarpa	13	**N. 1 po 3 Kr.** Weroniki	26
27	P.	Jana Złotoustego B. W. D. K.	14	Hilarego B. W. D. K.	27
28	W.	Objaw. św. Agnieszki.	15	Pawła I. Pustelnika	28
29	S.	Franciszka Salezego. ☾	16	Marcelego P. M.	29
30	C. 5	Martyny P. M., Sabiny P.	17	Antoniego Opata	30
31	P.	† Potra Nolasko W., Marcel.	18	† Katedry św. Piotra	31

Zmiany księżyca.

🌑 Nów dnia 7 o godz. 11 minut 52 rano.

☽ Pierwsza kwadra dnia 15 o godzinie 5 minut 26 wieczorem.

🌕 Pełnia dnia 22-go o godzinie 5-ej minut 4 po południu.

☾ Ostatnia kwadra dnia 29-go o godzinie 8 minut 58 rono.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Dnia 1-go, 2-go, 3-go pochmurno, średnie zimno; 4-go, 5-go, 6-go wielkie deszcze; 7-go, 8-go, 9-go średnie zimno, 11-go mała ulewa; od 23-go aż do końca niestałe, wiatr, śnieg i mgła.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 9-go stycznia 1 Szebat 5673.

Tak kolego...

— Tak kolego... dziwne zmiany,
Dawniej byłeś jak krew z mlekiem.
Dziś — blady, nędzny, złamany,
Gdy ja, chociaż starszy wiekiem,
Patrz! ścięgna mam jak stalowe,
Ręce, nogi — wszystko zdrowe.
Wytłomacz-że mi to bracie,
Bo ja tego nie pojmuję?

— Ha, pewnie codzień jadacie,
A to, widzisz, konserwuje.

M. Rodoć.

Zapiski na Styczeń.

litania loretańska do naiświętszei panny maryji

[illegible] panie zmiłui się chrystie zmiłui się

[illegible] chrystie usłyszi nas chrystie

usłysz nas chrystie wysłuchai nas

oicze z nieba boże zmiłui się nad nami

duchu święty [illegible] boże zmiłui się nad nami

Święta trójco iedyny boże zmiłui

Święta maryo módl się

Święta boża rodzicielko M

Matko chrystusowa

Matko łaski bożei

Matko naiczystsza

Matko naiświętnieisza

Matko niepokalana

Matko nienaruszona

Matko naimilsza

Matko przedziwna

Matko stworzyciela

Matko odkupiciela

się nad nami zmiłui się nad nami

* * *

„Przykazanie nowe daje wam: Abyście się społecznie miłowali, jakom was umiłował.“ (Jan 13, 34) Miłość, którą zaleca Pan Jezus i którą nazywa nową, jest zupełnie inna, niż ono uczucie ludzkości, wyryte w sercu każdego i znane poganom; ani może być poczytywana za jedno z przykazaniem zapisanem w Dekalogu. Tej miłości nowej inny jest początek, inny zakres, inny koniec i prawo. Początkiem jej — Duch Boży tchnący w serca nasze. Ten Duch uczy nas uznawać we wszystkich istoty zdolne stać się synami Bożymi. Końcem takiej miłości jest przywieść wszystkich do Boga jako nieskończonego Dobra; prawem jej — ofiara z samego siebie, bezinteresowne poświęcenie się dla innych aż do cierpienia — aż do śmierci.

„Maryawita“ 1907 r. str. 43.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Obmyślić plan gospodarstwa na cały rok. Przygotować nasiona do siewu wiosennego. Sprowadzić nawóz sztuczny. Zwieźć drzewo na budulec i opał. Młócić. Wycinać suche gałęzie w sadach i oczyszczać drzewa z robactwa. Zabezpieczyć drzewa od mrozów i zajęcy. Zakładać inspekty gorące. Pilnować należytego ciepła w cieplarniach. Szczepić róże.

Dni nieprotestowe.

1-go, 5-go, 6-go, 7-go, 8-go, 9-go, 12-go, 14-go, 19-go, 26-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 7 m. 45		dnia 1 o g. 4 m. 43
dnia 5 o g. 7 m. 38		dnia 5 o g. 4 m. 51
dnia 10 o g. 7 m. 29		dnia 10 o g. 5 m. 1
dnia 15 o g. 7 m. 20	**Luty**	dnia 15 o g. 5 m. 10
dnia 20 o g. 7 m. 10		dnia 20 o g. 5 m. 19
dnia 25 o g. 6 m. 59		dnia 25 o g. 5 m. 29
dnia 28 o g. 6 m. 52		dnia 28 o g. 5 m. 34

Święta katolickie nowego stylu.			Święta katolickie starego stylu.		Notatki	
1	S.	† *Wig.* Ignacego B. M.	19	Henryka B. W.	1	
2	**N.**	**Zapustna. Oczyszczenie N. M. P.**	20	**2 po 3 Kr.** *Im. Jezus*	2	32 g żyto
3	P.	Błażeja B. M.	21	Agnieszki P. M.	3	
4	W.	Ansgarego i Andrzeja B.	22	Wincentego M.	4	232
5	S.	† *Popielec.* Agaty P. M.	23	*Zaślubiny NMP.*	5	
6	C. 1	† Doroty P. M., Sylwana B. 🌑	24	† Tymoteusza B. M.	6	
7	P.	† Romualda Op., Ryszarda K.	25	*Nawr. św. Pawła Ap.*	7	
8	S.	† Jana z Maty, Emiliana M.	26	Polikarpa B. M.	8	
9	**N.**	† **1 p. Wst.** Apolonii P. M.	27	**3 po 3 Kr.** *Św. Rodz.*	9	
10	P.	† Scholastyki P., Sylwana B.	28	Objaw. św. Agnieszki	10	
11	W.	† *Objaw. NMP. w Lourdes.*	29	Franciszka Sal. B. W.	11	
12	S.	† *Suchy dz.* Eulalii P.	30	Marty P. M.	12	
13	C. 2	† Juliana i Dobrosława M. m.	31	Piotra Nolasko.	13	
14	P.	† *Suchy dz.* Walentego k. M. 🌓	1	*Lut.* † *Wig.* Ignacego	14	
15	S.	† *Suchy dz.* Faustyna i Jowity	2	**Oczyszczenie N.M.P.**	15	
16	**N.**	† **2 p. Sucha.** Julianny P. M.	3	**4 po 3 Kr.** Błażeja.	16	
17	P.	† Patrycyusza B. W., Donata.	4	Ansgarego i Andrz.	17	
18	W.	† Symeona B. M.	5	Agaty P. M.	18	
19	S.	† Konrada M.	6	Doroty P. M.	19	
20	C. 3	† Leona B. i Eucher.	7	Romualda Opata.	20	
21	P.	† Maksymiana B., Feliksa. 🌕	8	† Jana z Maty.	21	
22	S.	† *Kat. ś. Piotr.* w Antyochii.	9	Apolonii P. M., Cyr.	22	
23	**N.**	† **3 p. Gł.** Piotra Damiana.	10	**Staroz.** Scholastyki.	23	
24	P.	† *Macieja Ap.*, Sergiusza M.	11	*Objaw. NMP w Lour.*	24	
25	W.	† Zygfryda B. W.	12	Eulalii P.	25	
26	S.	† Aleksandra i Nestora.	13	Juliana i Dobrosława	26	
27	C. 4	† Leandra B., Alek. 🌗	14	Walentego kapłana.	27	
28	P.	† Romana Opata.	15	† Faustyna i Jowity.	28	

Zmiany księżyca.

🌑 Nów dnia 6-go o godzinie 6 minut 46 rano.

🌓 Pierwsza kwadra dnia 14-go o godzinie 9-ej minut 58 rano.

🌕 Pełnia dnia 21-go o godzinie 3-ej minut 27 rano.

🌗 Ostatnia kwadra dnia 27-go o godzinie 10 minut 39 wieczór.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Od 1-go aż do 7-go rano deszcz, mgła i wiatr; 8-go jasno i dosyć zimno; od 9-go do 12-go pochmurno, deszcz i śnieg; od 13-go do 16-go jasno i zimno; 18-go deszcz, śnieg; od 19-go do 22-go zimny wiatr; od 23-go do 26-go jasno, rano zimno z lodem, nocą zimny deszcz; 28-go ostro i zimno.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 8-go lutego 1 Adar, dnia 21-go lutego 14 Adar, Mały Purim.

* * *

Serdeczny dziś jest świat dobrodziej,
Gładki, układny i otarty.
Rano ten o tym pisze „złodziej",
A wieczór grają z sobą w karty.

M. Rodoć.

Zapiski na Luty.

Pano ośiztko prod Zambrzyk
Pano zrigo dna
Pano Stawiana
Pano możśnia
Pano Łaskawa
Pano wiekna
Zwierciadło Sprawiedliwości
Stolico mądrości
Przyczyno naszej radości
Naczynie duchowne
Naczynie poważne
Naczynie osobliwego nabożeństwa
Różo duchowna
Wieżo Dawidowa
Wieżo z kości słoniowei
Domie złoty
Arko przymierza
Bramo niebieska
Gwiazdo zaranna
Uzdrowienie chorych
Ucieczko grzesznych
Pocieszycielko strapionych

* * *

Pan Jezus Utajony — przedziwna Ofiara Boga dla ubóstwienia człowieczeństwa całego — jest w Kościele wszystkiem. On tutaj spełniał i spełnia to samo Dzieło Zbawiciela Świata i Pośrednika miedzy ludźmi a Ojcem, które rozpoczął życiem ziemskiem i Ofiarą na Krzyżu. Dla Niego ustanowione zostało kapłaństwo Nowego Przymierza i cała hierarchia Kościelna, do Niego zmierzają wszystkie ceremonie i prowadzą wszystkie Sakramenta Święte.

„Maryawita" 1907 r. str. 333.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Pilnować należytego odpływu wody w rowach i przegonach. Doprowadzić do porządku narzędzia gospodarcze. Siać nawozy sztuczne. Wywozić obornik w pole. Przerabiać zboże w śpichlerzach. Pamiętać o inwentarzu, zwłaszcza roboczym i lepiej go karmić. Zbierać w lasach nasiona drzew. Rozpocząć cięcia wiosenne drzew. Oczyszczać drzewa z owadów. Pod koniec miesiąca, jeśli pogoda ciepła, ciąć drzewa karłowe. Przebierać warzywa i owoce w piwnicach. Siać w inspektach wszelkie nowalie. W cieplarniach szczepić azalie, kamelie i t. p. W pasiekach zasłaniać wyloty uli przed blaskiem słońca.

Dni nieprotestowe.

2-go, 9-go, 15-go, 16-go, 23-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 6 m. 50		dnia 1 o g. 5 m. 36
dnia 5 o g. 6 m. 41		dnia 5 o g. 5 m. 43
dnia 10 o g. 6 m. 30		dnia 10 o g. 5 m. 53
dnia 15 o g. 6 m. 18	**Marzec**	dnia 15 o g. 6 m. 1
dnia 20 o g. 6 m. 6		dnia 20 o g. 6 m. 10
dnia 25 o g. 5 m. 54		dnia 25 o g. 6 m. 19
dnia 31 o g. 5 m. 40		dnia 31 o g. 6 m. 30

		Święta katolickie nowego styiu.		**Święta katolickie starego stylu.**	**Notatki**
1	S.	† Albina B. W.	16	Julianny P. M.	1
2	**N.**	† **4 p. Sr.** Heleny Cesarzowej.	17	**Mięsop.** Patryc.	2
3	P.	† Kunegundy Cesarz.	18	Symeona B. M.	3
4	W.	† *Kazimierza Królewicza.*	19	Konrada M.	4
5	S.	† Adryana M. i Euzebiusza	20	Leona i Eucheryi.	5
6	C. **1**	† Wiktora i Wiktoryna.	21	Maksymiliana B.	6
7	P.	† Tomasza z Akw.	22	† *Kat. św. Piotra w A.*	7
8	S.	† Jana Bożego.	23	Piotra Damiana.	8
9	**N.**	† **5 p. Męki P.** Franciszki R.	24	**Zap.** *Macieja Apost.*	9
10	P.	† 40-tu Męczenników.	25	Zygfryda B. W.	10
11	W.	† Konstantego.	26	Aleksandra i Nestora	11
12	S.	† Grzegorza W. P.	27	† *Pop.* Leandra B.	12
13	C. **2**	† Krystyny P.	28	† Romana Opata.	13
14	P.	† *7 bol. NMP.* Matyldy Kr. W.	1	† *Mar.* Albina B. W.	14
15	S.	† Klemensa Hofbauera.	2	† Heleny Cesarzowej.	15
16	**N.**	†† **6 p. Palm.** Abrahama Pust.	3	† **1 p. Wst.** Kunegun.	16
17	P.	†† Józefa z Arymatei.	4	† Kazimierza Kr.	17
18	W.	†† *Gabryela Archanioła.*	5	† Adryana i Euzeb.	18
19	S.	†† *Józefa Obl. N. M. P.*	6	† *Subhy dz.* Wiktora	19
20	C. **3**	†† *Wiel.* Wolframa B.	7	† Tomasza z A.	20
21	P.	†† *Wiel.* Benedykta Opata.	8	† *Such dz.* Jana B.	21
22	S.	†† *Wiel.* Katarzyny.	9	† *Such dz.* Francisz.	22
23	**N.**	**Zmartw. Chr. P.** Katarzyny Kr.	10	† **2 p. Such.** 40 Męcz.	23
24	P.	**Wielkanocny.** Marka i Tymot.	11	† Konstantego W.	24
25	W.	*Wielki.* Ireneusza.	12	† Grzegorza W.	25
26	S.	Ludgera B. W.	13	† Krystyny P. M.	26
27	C. **4**	Jana Damasc. B.	14	† Matyldy K. W.	27
28	P.	† Jana Kapistr. W.	15	† Klemensa Hof.	28
29	S.	Eustazego Opata.	16	† Abrahama Pust.	29
30	**N.**	**Przewod.** Anieli Wd., Kwiryna	17	† **3 p. Gł.** Józefa z A.	30
31	P.	**Zwiastow. N. M. P.** Balbiny P.	18	† *Gabryela Arcanioła*	31

Zmiany księżyca.

Nów dnia 8-go o godzinie 1 minut 20 rano.

Pierwsza kwadra dnia 15 o godzinie 9 minut 56 wieczorem.

Pełnia dnia 22 o godzinie 12 minut 54 wieczorem.

Ostatnia kwadra dnia 29-go o godz. 5 minut 22 wieczorem.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Od 1-go aż do 7-go ostro, zimno i wiatr; od 8-go do 17-go bardzo zimno; 19-go wiatr i śnieg z deszczem; 20-go, 21-go deszcz i bardzo zimno, po południu jasno; od 22-go aż do końca ciepło, wnet pochmurne i nieco ostre powietrze, potem wiatr i deszcz.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 10-go marca 1 Veadar, 20-go marca 11 Veadar, Post Estery, 23 marca 14 Veadar, Purim, 24-go marca 15 Veadar, Suszan Purim.

* * *

Władza miłą jest i cudną,
Prawda, polityczna dziatwo?
Tylko, że lwem zostać trudno,
A osłem niezmiernie łatwo.

M. Rodoć.

Zapiski na Marzec.

Królowo Anielska Królowo Patryarchów
Królowo Proroków Królowo Apostołów
Królowo Męczenników Królowo
~~Królowo~~ Wyznawców

* * *

Słowo Boże jest z natury swojej słowem proroczem, gdyż pochodzi od Boga, w którym niema rozciągłości czasu, ale zawsze jest czas obecny, który wszystko wie, nie tylko co się teraz dzieje, ale co się już stało i co się później stanie i to coby się mogło stać przy pewnych warunkach. — Proroczemi są nie tylko słowa w Piśmie Świętem zawarte, ale również same zdarzenia tam podane, opisy osób i nazwy rzeczy.

„Maryawita“ 1907 r. str. 8.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Przy sprzyjającej pogodzie wałować oziminy. Nie wyjeżdżać w pole, dopóki konie lgną. Przygotować się do robót wiosennych i siewów. Pod koniec miesiąca siać wczesne mieszanki na zieloną paszę. Spuszczać wody zimowe; przekopywać i oczyszczać rowy. Czyścić łąki. Podlewać drzewka krowianką. Pod koniec miesiąca zdjąć okrycie słomiane z drzew. Sadzić drzewa. Zabezpieczać je od owadów. Siać na gruncie wczesne warzywa. Przygotować ziemię pod zasiew wczesnych kartofli. Do stawów sprowadzać zarybki. W pasiekach przewietrzać ule.

Dni nieprotestowe.

2-go, 3-go, 4-go, 9-go, 16-go, 21-go, 22-go, 23-go, 24-go, 30-go, 31-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 5 m. 38		dnia 1 o g. 6 m. 31
dnia 5 o g. 5 m. 29		dnia 5 o g. 6 m. 38
dnia 10 o g. 5 m. 17	**Kwiecień**	dnia 10 o g. 6 m. 47
dnia 15 o g. 5 m. 6		dnia 15 o g. 6 m. 56
dnia 20 o g. 4 m. 55		dnia 20 o g. 7 m. 4
dnia 25 o g. 4 m. 44		dnia 25 o g. 7 m. 13
dnia 30 o g. 4 m. 34		dnia 30 o g. 7 m. 22

		Święta katolickie nowego stylu.		**Święta katolickie starego stylu.**		**Notatki.**
1	W.	Teodory M., Hugona.	19	† *Józefa O. N.M.P.*	1	
2	S	Franciszka	20	† Wolframa	2	
3	C. 1	Ryszarda B. W.	21	† Benedykta Op.	3	
4	P.	† Izydora B. W. D. K.	22	† Katarzyny P.	4	
5	S.	Wincentego Fer.	23	† Katarzyny Król.	5	
6	**N.**	**2. p. W.** *Grobu Chystus.*	24	† **4 p. Srod.** Marka	6	
7	P.	Epifaniusza B. M.	25	† Ireneusza B. W.	7	
8	W.	Dyonizego B. W.	26	† Ludgera B. W.	8	
9	S.	Maryi Kleofasowej	27	† Jana Damiana	9	
10	C. 2	Ezechiela Pr. M.	28	† Jana Kapistrana.	10	
11	P.	† Leona Wielkiego P. W.	29	† *7 b. NMP.* Eustaz.	11	
12	S.	Wiktora M., Damiana	30	† Anieli W., Kwiryn.	12	
13	**N.**	**3 p. W.** *Opieki ś. Józ.*	31	† **5 p. M. Pań.** Balbiny	13	
14	P.	Waler. i Justna M.	1	† *Kwiec.* Teodory M.	14	
15	W.	Anastazego M.	2	† Franciszka à Paulo	15	
16	S.	Marcelina i Lamp.	3	† Ryszarda B.	16	
17	C. 3	Aniceta P.	4	† Izydora B. W. D. K.	17	
18	P.	† Bogumiła W., Apol.	5	† Wincentego Fer.	18	
19	S.	Tymona M.	6	† Wilhelma Op.	19	
20	**N.**	**4 p. W.** Sulpicyusza i Serwil.	7	†† **6 p. Palm.** Epifan.	20	
21	P.	Anzelma B. W.	8	†† Dyonizego B. W.	21	
22	W.	Sotera i Kaja P M.	9	†† Maryi Kleofasow.	22	
23	S.	*Wojciecha B.* Jerzego	10	†† Ezechiela Pr. M.	23	
24	C. 4	Fidelisa Kapucyna	11	†† *Wiel.* Leona W.	24	
25	P.	† *Marka Ewangelisty*	12	†† *Wiel.* Wiktora M.	25	
26	S.	Kleta i Marcelina P. P.	13	†† *Wiel.* Hermengilda	26	
27	**N.**	**5 p. W.** Teofila i Tertuliana B.	14	**Zmartw. Chr. P.**	27	
28	P.	† *Krz. dz.* Piotra od Kr.	15	**Wielkan.** Anastazego	28	
29	W.	† *Krz. dz.* Piotra M., Roberta	16	*Wiel.* Marcel. i Lamp.	29	
30	S.	† *Krz. dz. Wig.* Katarzyny S.	17	Aniceta P. M.	30	

Zmiany księżyca.

Nów dnia 6-go o godzinie 6 minut 46 wieczorem.

Pierwsza kwadra dnia 14-go o godzinie 6 minut 37 rano.

Pełnia dnia 20-go o gozinie 10-ej minut 30 wieczorem.

Ostatnia kwadra dnia 28-go o godzinie 7 minut 7 rano.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Z początku raz zimno, raz pochmurno, wiatr i deszcz. Dnia 5-go śnieg, poczem zaraz pięknie, wnet wiatr, deszcz, śnieg do 14-go, 15-go pięknie; do 22-go deszcz, ostry wiatr, niestale, poczem szron i mróz do 30-go potem będzie ciepło.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 8-go kwietnia 1 Nizan, 22-go kwietnia 15 Nizan. Początek Paschy. Dnia 23-go kwietnia 16 Nizan, drugie święto. Dnia 28-go kwietnia 21 Nizan, VII święto. Dnia 29-go kwietnia 22 Nizan, VIII święto.

* * *

Pod stromą górę pędzi nas życie,
Wspina się na nią talent i cnota,
Podnosi oczy — oho! na szczycie,
Siedzi już dawno — zręczna miernota.

M. Rodoć.

Zapiski na Kwiecień.

* * *

Religia Chrystusowa, z istoty swej, jest Religią Miłości. Miłość Boga i bliźniego, zawsze stwierdzona czynami, — to cała jej treść, to jej zasada. Gwałcenie, owszem każde naruszenie tej zasady w sposobie życia i działania tak kierowników jak wyznawców chrystyanizmu, godzi na samą jego istotę. Chrystus, tworząc Kapłaństwo Nowego Zakonu, ustanowił je dla tego wyłącznie, by idei miłości zapewnić rozpowszechnienie, by zgotować dla niej tryumf wśród odkupionego człowieczeństwa. Działalność przeto kapłanów Chrystusa, płynąca z natury ich powołania, winna zmierzać jedynie do rozpowszechnienia i zwycięstwa miłości, a sposób ich życia winien potwierdzać głoszoną zasadę.

„Maryawita“ 1909 r. str. 205.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Przerabiać zboże w śpichrzu. Przygotować się do zasiewów. Siać jarzyny i trawy. Czyścić łąki. Wyrywać chwasty w sadach. Oczyszczać drzewa z owadów; obrywać liście z gąsiennicami. Zasilać słabsze drzewa nawozem. Szczepić drzewka. Siać cebulę, kalafiory, kapustę, sałatę, — i też później przesadzać. Sadzić drzewa iglaste.

Dnie nieprotestowe.

6-go, 7-go, 13-go, 20-go, 24-go, 25-go, 26-go, 27-go, 28-go, 29-go, 30-go.

Wschód słońca	Maj	Zachód słońca
dnia 1 o g. 4 m. 32		dnia 1 o g. 7 m. 23
dnia 5 o g. 4 m. 24		dnia 5 o g. 7 m. 30
dnia 10 o g. 4 m. 15		dnia 10 o g. 7 m. 38
dnia 15 o g. 4 m. 7		dnia 15 o g. 7 m. 46
dnia 20 o g. 4 m. —		dnia 20 o g. 7 m. 54
dnia 25 o g. 3 m. 53		dnia 25 o g. 8 m. 1
dnia 31 o g. 3 m. 47		dnia 31 o g. 8 m. 9

		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.	Notatki.
1	C. 1	**Wniebowst. Pańskie.** *Filipa i J.*	18	Bogumiła W.	1
2	P.	† Zygmunta Króla M.	19	† Tymona M.	2
3	S.	*Znal. Krzyża św.*	20	Sulpicyusza i Serw.	3
4	**N.**	**6 p. W.** Floryana M.	21	**Przew.** Anzelma B.	4
5	P.	Piusa V., Moniki wd.	22	Sotera i Kaja P.	5
6	W.	♔ *Jana w Oleju.* 🌑	23	♔ *Wojciecha B. M.*	6
7	S.	Domiceli i Eufrozyny.	24	Fidelisa M.	7
8	C. 2	**Stanisława B. M.**	25	*Marka Ewan.*	8
9	P.	† Grzegorza Naz. B.	26	† Kleta i Marcel. P.	9
10	S.	† *Wig.* Izydora Oracza.	27	Teofila i Tertul.	10
11	**N.**	**Zesłanie Ducha św.** *NMP. Ł.*	28	**2 p. W.** *Grob. Chr.*	11
12	P.	**Święteczny.** Pankracego M.	29	Piotra M., Roberta	12
13	W.	*Swiątecz.* Serwacego B. W. ☽	30	Katarzyny Sen.	13
14	S.	† *Such. dz.* Bonifacego M.	1	*Maj. Filipa i Jakóba*	14
15	C. 3	Zofii Wdowy M.	2	Zygmunta Król.	15
16	P.	† *Such. dz.* Jana Nep.	3	† *Znalez. Krz. św.*	16
17	S.	† *Such. dz.* Paschalisa W.	4	Floryana M., Mon.	17
18	**N.**	**Trójcy Św.** Feliksa Kapuc. M.	5	**3 po W.** *Op. ś. Józ.*	18
19	P.	♔ Piotra Celestyna	6	♔ *Jana Ap. w Oleju.*	19
20	W.	Bernardyna Seneńsk. W. 🌕	7	Domiceli i Eufroz.	20
21	S.	Wiktora M.	8	**Stanisława B. M.**	21
22	C. 4	**Boże Ciało.** Julii P. M.	9	Grzegorza B.	22
23	P.	† Dezyderego B. M.	10	† Izydora Or.	23
24	S.	Joanny i Afry M.	11	Mamerta B. W.	24
25	**N.**	**2 po Ś.** Grzegorza VII. P. W.	12	**4 po W.** *NMP. Ł.*	25
26	P.	Filipa Nereusza.	13	Serwacego B. W.	26
27	W.	♔ Bedy W. D. K.	14	♔ Bonifacego M.	27
28	S.	Augustyna B. W. ☾	15	Zofii wdowy M.	28
29	C. 5	Teodozyi P. M.	16	Jana Nepomuc.	29
30	P.	† *Serca Jezus.* Feliksa P.,	17	† Paschalisa W.	30
31	S.	Anieli P., Petroneli.	18	Feliksa kapuc.	31

Zmiany księżyca.

🌑 Nów dnia 6-go o godzinie 9 minut 22 rano.

☽ Pierwsza kwadra dnia 13-go o godzinie 12 minut 43 wieczór.

🌕 Pełnia dnia 20-go o godzinie 8 minut 16 rano.

☾ Ostatnia kwadra 28-go o godzinie 1-ej minut 1 rano.

Zmianiy powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Od początku pięknie i ciepło; dnia 7-go grzmi, poczem deszcz aż do 17-go, potem wiatr i piękne powietrze; dnia 23-go ostre powietrze aż do 29-go; potem pięknie ciepło aż do końca miesiąca.

Dni galowe.

Dnia 6-go maja Imieniny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani Aleksandry Teodorówny.

Dnia 19 rocznica Urodzin Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana Mikołaja II Aleksandrowicza.

Dnia 27 rocznica Świętej Koronacyi Ich Cesarskich Mości Najjaśniejszego Pana Mikołaja II Alesandrowicza i Najjaśniejszej Pani Aleksandry Teodoróny.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 8-go maja 1 Ijar. Dnia 25-go maja 18 Ijar, Lag-Bomer.

Zapiski na Maj.

* * *

Główny cel „Związku Maryawitów Nieustającej Adoracyi Ubłagania“: Przywrócić zaniedbaną Chwałę należną Panu Jezusowi Utajonemu w Przenajświętszym Sakramencie, podnieść moralność i pomagać bliźnim do odrodzenia na wzór pierwszych chrześcijan.

„Maryawita“ 1907 r. str. 93.

* * *

Świat w niczem nie odpowiada duchowi naszemu, i to jest właśnie wielki post nasz i wielkie męczeństwo, przez które duchem przejść musimy, przechodząc jak dawniej święci przez pustynię.

Juliusz Słowacki.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

W pierwszych dniach maja ukończyć siew buraków cukrowych. Wałować i motykować pszenicę. Flancować rozsadę. Przygotowywać komposty. — Pod koniec miesiąca nawozić ugory. Szczepić świniom surowicę przeciwko zarazie. Tępić robactwo w sadach, zwłaszcza chrabąszcze i pierścienice. Zasilać drzewa owocowe nawozami. Karmić ryby. Siać fasolę, marchew, ogórki. Cieniować okna w cieplarniach i inspektach; skrapiać wodą rośliny w cieplarniach.

Dni nieprotestowe.

1-go, 2-go, 3-go, 4-go, 6-go, 11-go, 12-go, 18-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 3 m. 46		dnia 1 o g. 8 m. 10
dnia 5 o g. 3 m. 43		dnia 5 o g. 8 m. 14
dnia 10 o g. 3 m. 40	**Czerwiec**	dnia 10 o g. 8 m. 18
dnia 15 o g. 3 m. 39		dnia 15 o g. 8 m. 22
dnia 20 o g. 3 m. 39		dnia 20 o g. 8 m. 24
dnia 25 o g. 3 m. 40		dnia 25 o g. 8 m. 24
dnia 30 o g. 3 m. 42		dnia 30 o g. 8 m. 24

		Święta katolickie nowego stylu.		Swięta katolickie starego stylu.	Notatki.
1	**N.**	**3 po S.** Jakóba B. W., Fort.	19	**5 po W.** Piotra C.	1
2	P.	Marcelina i Blan. M.	20	† *Krz. dz.* Bernard. S.	2
3	W.	Erazma B. M.	21	† *Krz. dz.* Wiktora M.	3
4	S.	Franciszka Carac. 🌑	22	† *Krz. dz. Wig.* Julii P.	4
5	C. 1	Bonifacego B.	23	**Wniebowstąpienie P.**	5
6	P.	† Norberta i Klaud.	24	† Joanny i Afry	6
7	S.	♔ Roberta Op.	25	♔ Grzegorza VII.	7
8	**N.**	**4 po. S.** Maksyma B. W., Met.	26	**6 po W.** Filipa Ner.	8
9	P.	Pryma i Felicyana	27	Bedy W. D. K.	9
10	W.	Małgorz. Kr. Zach,	28	Augustyna B. W.	10
11	S.	Barnaby Ap. ☽	29	Teodozyi P. M.	11
12	C. 2	Jana W., Onufrego Pust.	30	Feliksa.	12
13	P.	† Antoniego Padewskiego	31	† Anieli P.	13
14	S.	Bazylego Wielk.	1	† *Czer. Wig.* Jakóba	14
15	**N.**	**5 po S.** Wita, Modesta	2	**Zesł. Duch. ś.**	15
16	P.	Benona B. Julit. i Jus.	3	**Swiąt.** Erazma B.	16
17	W.	Jolanty W. Innocentego	4	*Swiątecz.* Franciszka	17
18	S.	Marka i Marcelina M. M. ○	5	† *Such. dz.* Bonifac.	18
19	C. 3	Gerwazego i Protazego.	6	Norberta i Klaud.	19
20	P.	† Sylweryusza P. M.	7	† *Such. dz.* Roberta	20
21	S.	Alojzego Gonzagi	8	† *Such. dz.* Maksym.	21
22	**N.**	**6 po S.** *NMP. N. P.* Paulina	9	**Trójcy św.** Pryma	22
23	P.	Agrypiny P. M.	10	Małgorzaty Kr.	23
24	W.	*Nar. św. Jana Chr.*	11	Barnaby Ap.	24
25	S.	Prospera B. W. Adalb.	12	Jana W.	25
26	C. 4	Jana i Pawła M. ☾	13	**Boże Ciało.** Antonieg.	26
27	P.	† Władysława Kr. W.	14	† Bazylego B. W.	27
28	S.	† *Wig.* Leona II P. W.	15	Wita, Modesta i Kr.	28
29	**N.**	**7 po S. Piotra i Pawła Ap.**	16	**2 po S.** Benona B.	29
30	P.	Wsp. św. Pawła.	17	Jolanty W.	30

Zmiany księżyca.

🌑 Nów 4-go o godzinie 9 minut 21 wieczorem.

☽ Pierwa kwadra 11-go o godzinie 7 minut 5 wieczorem.

○ Pełnia 18-go o godzinie 7 minut 5 wieczór.

☾ Ostatnia kwadra 26-go o godzinie 7 minut 5 wieczorem.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Z początku ciepło i pięknie, do 21-go na przemian grzmoty i deszcz, poczem nieprzyjemnie aż do końca.

Dnie galowe.

Dnia 7 czerwca urodziny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani Aleksandry Teodorówny.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 6-go czerwca 1 Siwan, dnia 11-go czerwca 6 Siwan, święto tygodniowe, dnia 12 czerwca 7 Siwan, drugie święto.

* * *

Człek myślą sięga nieba,
Ku ideałom kroczy...
Stawia się kwestya chleba,
I drwi zeń w żywe oczy!

M. Rodoć.

Zapiski na Czerwiec.

* * *

Jezus Chrystus Swoją naukę i Swoje działanie w sferze ducha ludzkiego przyrównał do „kwasu, który wziąwszy niewiasta zakryła we trzy miary mąki“ (Mat: 13,33), a którego działanie nie ujawnia się natychmiast, lecz po pewnym czasie. Ten kwas Boży, lubo niedostrzegalny dla oka ludzkiego, działanie swoje prowadził ustawicznie. Pojedyncze pokolenia skutków jego nie mogły spostrzedz, bo Chrystus wyraźnie powiedział: „Nie przyjdzie Królestwo Boże z postrzeżeniem; ani rzeką: otoć tu albo tam. Albowiem oto Królestwo Boże w was jest“. (Łuk. 17, 20. 21). Ale wypełniły się czasy i skutki tego działania musiały się ujawnić. Oto dzisiaj w obozach wszystkich odłamów Kościoła Chrystusowego dają się słyszeć głosy potężne, nawołujące do „jedności wszystkich w Chrystusie“. Obóz stojący po za Kościołem dzisiaj nie chce Boga „prawowiernego“, który ściga nieprzyjaciół swoich i mści się na nich wiecznie; ale żądają i szukają z tęsknotą Boga, jakim On jest w Istocie Swojej, — Boga Prawdy, Dobroci i wszystko przebaczającej Miłości, — Boga, którzyby stworzył braterstwo wszystkich ludów... Te czyste i święte tęsknoty serc ludzkich znalazły swe urzeczywistnienie w Maryawityzmie.

„Maryawita“ 1909 r. str. 110.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Bielić stajnie i obory wapnem zmieszanem z ałunem dla tępienia much. Przewietrzać stajnie i obory. Przygotowywać do żniw i do jesiennych zasiewów — wozy, siewniki, żniwiarki i t. p. Czyścić stodoły. Reperować dachy. Kosić trawy i koniczyny. Zieloną paszę dawać ostrożnie i pod miarą. Usunąć okna z inspektów. Pleć warzywa. Wycinać suche i dzikie pędy w szkółkach. Omiatać pajęczynę w ulach. Karmić ryby.

Dni nieprotestowe.

1-go, 5-go, 7-go, 8-go, 15-go, 16-go, 22-go, 29-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 3 m. 43		dnia 1 o g. 8 m. 24
dnia 5 o g. 3 m. 46		dnia 5 o g. 8 m. 22
dnia 10 o g. 3 m. 51		dnia 10 o g. 8 m. 19
dnia 15 o g. 3 m. 56	# Lipiec	dnia 15 o g. 8 m. 14
dnia 20 o g. 4 m. 3		dnia 20 o g. 8 m. 9
dnia 25 o g. 4 m. 10		dnia 25 o g. 8 m. 2
dnia 31 o g. 4 m. 19		dnia 31 o g. 7 m. 53

		Święta katolickie nowego stylu.		**Święta katolickie starego stylu.**	**Notatki.**
1	W.	Teodoryka Kap.	18	Marka i Marcelina.	1
2	S.	*Nawiedzenie NMP.* Mart.	19	Gerwazego i Protaz.	2
3	C. 1	Anatoliusza i Heliodora	20	Sylweryusza P. M.	3
4	P.	† Józefa Kalasantego W.	21	† *Serca Jez.* Alojz.	4
5	S.	Antoniego Zakarya W.	22	Paulina B. W., Fl.	5
6	**N.**	**8 po S.** *N. Krwi Chr.*	23	**3 po** S. *NMP. N. P.*	6
7	P.	Cyryla i Metodego Ap. Sł.	24	*Nar. św. J. Ch.*	7
8	W.	Elżbiety Kr. Wd. Eugen.	25	Prospera B. W.	8
9	S.	Weroniki P., Zen.	26	Jana i Pawła.	9
10	C. 2	7 braci męczenn. syn. Fel.	27	Władysława.	10
11	P.	† Pelagii M., Piusa I P. M.	28	† *Wig.* Leona II P.	11
12	S.	Jana Gwalberta Op.	29	**Piotra i Pawła Ap.**	12
13	**N.**	**9 po S.** *Bł. Jana z Dukli*	30	**4 po S.** Wsp S. P.	13
14	P.	Bonawentury B.,	1	*Lip.* Teodoryka K.	14
15	W.	Rozesł. Apost. Henryka C.	2	*Nawiedz. N. M. P.*	15
16	S.	*NMP. Szkaplerz.* And.	3	Anatoliusza	16
17	C. 3	Aleksego W., Westyny M.	4	Józefa Kalasantego.	17
18	P.	† Szymona z Lipnicy	5	† Antoniego Zakar.	18
19	S.	Wincentego a Paulo	6	Izajasza Pr., Dom.	19
20	**N.**	**10 po S.** Czesława W., Emil.	7	**5 po S.** *N. K. P. J.*	20
21	P.	Praksedy P. M.	8	Elżbiety Królow. W.	21
22	W.	Maryi Magd. Plat. M.	9	Weroniki P., Eug.	22
23	S.	Apolinarego B. M.	10	7 braci męcz. syn. F.	23
24	C. 4	Krystyny P. M.	11	Pelagii M., Piusa I.	24
25	P.	† *Jakóba Apostoła,* Krzysztofa	12	† Jana Gwalberta	25
26	S.	*Anny Matki NMP.*	13	Małgorzaty P. M.	26
27	**N.**	**11 po S.** *Bł. Kunegundy*	14	**6 po S.** Bonawentury	27
28	P.	Innocentego i Wikt.	15	Rozesłanie Ap.	28
29	W.	Marty P, Olawa Kr.	16	*NMP. Szkaplerznej.*	29
30	S.	Julitty i Donatylli M.	17	Aleksego W.	30
31	C. 4	Ignacego Loyoli	18	Szymona z Lip. W.	31

Zmiany księżyca.

Nów dnia 4-go o godzinie 6 minut 4 rano.

Pierwsza kwadra dnia 10-go o godzinie 10 minut 35 wieczór.

Pełnia dnia 18-go o godzinie 7 minut 4 rano.

Ostatnia kwadra 26-go o godzinie 10-ej minut 56 rano.

Zmianiy powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Z początku pochmurno, 4-go szron, po południu grzmi, poczem pięknie, dnia 11-go znowu powietrze deszczowe aż do 15-go, 16-go, 17-go, potem powietrze piękne, następnie deszcz aż do 26-go, dnia 28-go do 30-go grzmi, 31-go pięknie.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 6-go 1 Tamuz, dnia 22-go lipca 17 Tamuz, post, zdobycie świątyni.

Na posła papieskiego.

Pośle papieski, rzymskiego narodu!
Uczysz nas drogi, a sam chybiasz brodu.
Nawracaj lepiej, niźli twój woźnica,
Strzeż nas tam zawieźć, gdzie płacz i tęsknica.

Jan Kochanowski.

Zapiski na Lipiec.

* * *

Chrześcijanie mieszkają w ojczyźnie swojej, lecz jako wędrowcy... Każdy kraj jest im ojczyzną, a wszelka ojczyzna jest jakby coś obcego dla nich. Mają ciało, lecz według ciała nie żyją. Przebywają na ziemi, lecz ich mieszkanie jest w niebie. Słuchają praw obowiązujących, lecz życiem swojem przewyższają same prawa. Miłują wszystkich, a wszyscy ich prześladują. Ludzie nie znają ich, a potępiają. Ludzie lżą ich, a oni się z obelg radują. Ludzie spotwarzają ich, i tem składają świadectwo ich doskonałości. Chrześcijanie czynią dobrze, a karani bywają jak zbrodniarze. Żydzi ścigają ich jak obcych, a Grecy prześladują; lecz ci, którzy ich nienawidzą, żadnego swej nienawiści nie mogą przytoczyć powodu. Słowem, czem jest dusza dla ciała, tem są chrześcijanie dla świata... Ciało nienawidzi duszy i walczy z nią, bo ona sprzeciwia się żądzom. Tak samo świat nienawidzi chrześcijan, gdyż srzeciwiają się jego zepsuciu... Chrześcijanie codziennie śmiercią zagrożeni, coraz więcej się mnożą. Na tem stanowisku postawił ich sam Bóg i zejść z niego bez przewinienia nie mogą.

(List do Dyogneta).

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Żniwa rozpoczynać wcześnie. Siać nawozy sztuczne pod oziminy. Zbieranie miodu w pasiece. Stare matki w ulach zastępować nowemi. W sadach zbierać odpadki owoców. Okopywać kapustę. W połowie miesiąca oczkowanie wisien, śliw i grusz. Rozsadzanie truskawek. Podpierać drzewa owocowe. Pleć ogrody warzywne i podlewać obficie wodą. Szczepić kamelie, azalie, rododendrony.

Dni nieprotestowe.

6-go, 12-go, 13-go, 20-go, 27-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 4 m 20		dnia 1 o g. 7 m. 51
dnia 5 o g. 4 m. 27		dnia 5 o g. 7 m. 44
dnia 10 o g. 4 m. 35		dnia 10 o g. 7 m. 35
dnia 15 o g. 4 m. 43	**Sierpień**	dnia 15 o g. 7 m. 25
dnia 20 o g. 4 m. 51		dnia 20 o g. 7 m. 14
dnia 25 o g. 5 m. —		dnia 25 o g. 7 m. 3
dnia 31 o g. 5 m. 10		dnia 31 o g. 6 m. 50

Sierpień

		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.	Notatki.
1	P.	† *Piotra Ap. w Okowach*	19	† Wincentego a Paulo	1
2	S.	**N. M. P. Anielskiej.** Stefana ●	20	Czesława W., Emil.	2
3	**N.**	**12 po S.** Znalez. rel. św. Szczep.	21	**7 po S.** Praksedy	3
4	P.	♔ Dominika W.	22	♔ Maryi Magdaleny	4
5	W.	*N.M.P. Śnieżnej.* Afry P.	23	Apolinarego B.	5
6	S.	*Przem. Pań.* Syksta	24	*Kunegundy K.*	6
7	C. **1**	Kajetana W., Don.	25	Jakóba Ap.	7
8	P.	† Cyryaka, Larga i Smaragda	26	† *Anny Matki NMP.*	8
9	S.	Romana M., Rustyka M. ☽	27	Natalii M., Pantal.	9
10	**N.**	**13 po S.** *Wawrzyńca M.*, Bogd.	28	**8 po S.** Innocentego	10
11	P.	Zuzanny i Dygny.	29	Marty P.,	11
12	W.	♔ Klary P., Hilaryi M.	30	♔ Julitty M.	12
13	S.	Hipolita M. i Kas.	31	Ignacego Loyoli	13
14	C. **2**	† *Wig.* Euzebiusza Kapł.	1	*Sier.* Piotra w Okow.	14
15	P.	† **Wniebowzięcie NMP.**	2	† *NMP. Aniel.* Stef.	15
16	S.	Rocha Wyz. ○	3	Zn. rel. św Szczep.	16
17	**N.**	**14 po S.** *Jacka W.* Mirona	4	**9 po S.** Dominika B.	17
18	P.	Firmina B. W.	5	*NMP. Snieżnej*	18
19	W.	Maryana i Rufina W.	6	*Przemien. Pańskie.*	19
20	S.	Bernarda Op. Samuela P.	7	Kajetana W. Donata	20
21	C. **3**	Joanny Fremiot	8	Cyryaka i Larga	21
22	P.	† Symforyana i Tymoteusza	9	† Romana M.. Rust.	22
23	S.	Filipa Benicyusza W.	10	*Wawrzyńca M.* B.	23
24	**N.**	**15 po S.** *Bartłomieja Ap.* Ptolom.	11	**10 po S.** Zuzanny	24
25	P.	Ludwika Kr. węg. ☾	12	Klary P., Hilaryi	25
26	W.	Ireneusza i Zefiryna M.	13	Hipolita i Kasyana	26
27	S.	Przenies. rel. św. Kazim.	14	† *Wig.* Euzebiusza	27
28	C. **4**	Augustyna B. W.	15	**Wniebowzięcie NMP.**	28
29	P.	† *Sc. głow. ś. Jan. Ch.*	16	† Rocha *Wyzn.*	29
30	S.	Róży Lim. P., Feliksa	17	Mirona, Pawła i Jul.	30
31	**N.**	**16 po S.** *Pociesz. NMP.* ●	18	**11 po S.** *Jacka W.*	31

Zmiany księżyca.

● Nów dnia 2 o godz. 1 minut 56 po poł.

☽ Pierwsza kwadra dnia 9 o godzinie 5 minut 1 rano.

○ Pełnia dnia 16-go o godzinie 9-ej minut 25 wieczór.

☾ Ostatnia kwadra dnia 25-go o godzinie 1 minut 16 rano.

● Nów dnia 31-go o godz. 9 minut 36 wieczór.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Deszcz aż do 9-go, poczem jeden piękny dzień, następnie znowu deszcz aż do 15-go i ostatecznie piękny ciepły czas aż do 25-go. Odtąd aż do końca deszcz.

Dni galowe.

Dnia 4-go sierpnia Imieniny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani Maryi Teodorówny.

Dnia 12-go sierpnia urodziny Jego Cesarskiej Wysokości Cesarzewicza Następcy Tronu i Wielkiego Księcia Aleksego Mikołajewicza.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 4-go 1 Abh, dnia 12-go 9 Abh, post spalenie świątyni.

* * *

Kto garstką ziemię nosi,—góry się doczeka;
Z kropli za kroplą z czasem uzbiera się rzeka.

Kazimierz Brodziński.

Zapiski na Sierpień.

* * *

Pan Jezus przez Mękę i Śmierć Swoją zwyciężył grzech i szatana, lecz pozostawił mu moc kuszenia; przez Ofiarę zaś Eucharystyczną, w której do końca prowadzi Dzieło Odkupienia, dokona ostatecznego zwycięstwa nad szatanem — odejmując mu tę moc.

„Maryawita" 1907 r. str. 336.

* * *

Jeśli umiesz czytać, azaż to nie rozkosz, czas sobie upatrzywszy, nad książkami posiedzieć, prawa i powinności się swej dowiedzieć?

Mikołaj Rey.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Przygotować ziarno do siewu ozimin. Świeżo omłócone zboże rozpościerać cienko w śpichrzu i wciąż przerabiać, śpichrz nieustannie przewietrzać. Zaorywać ścierniska zaraz po sprzęcie. Stogi okopywać rowkami, aby się do nich nie dostały myszy. Trzodę chlewną trzymać w chłodzie, chlewy przewietrzać i dezynfekować. Strzedz pszczoły od rabunku. Motykować szkółki owocowe, czyścić drzewka, zbierać owoce dojrzewające, nasiona owoców, kwiatów i warzyw. Niszczyć wilki. Przygotowywać nasiona i pestki owoców do sadzenia.

Dni nieprotestowe.

3-go, 4-go, 10-go, 12-go, 15-go, 17-go, 19-go, 24-go, 28-go, 31-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 5 m. 11 dnia 5 o g. 5 m. 18 dnia 10 o g. 5 m. 26 dnia 15 o g. 5 m. 35 dnia 20 o g. 5 m. 43 dnia 25 o g. 5 m. 51 dnia 30 o g. 6 m. —	# Wrzesień	dnia 1 o g. 6 m. 48 dnia 5 o g. 6 m. 39 dnia 10 o g. 6 m. 27 dnia 15 o g. 6 m. 15 dnia 20 o g. 6 m. 3 dnia 25 o g. 5 m. 51 dnia 30 o g. 5 m. 39

Święta katolickie nowego stylu.			Święta katolickie starego stylu.		Notatki.
1	P.	Idziego Op.	19	*Jacka Wyzn.*	1
2	W.	Stefana Kr. Węg.	20	Bernarda Op. D. K.	2
3	S.	Bronisławy P.	21	Joanny Fremiot	3
4	C. **1**	Rozalii P.	22	Symforyana.	4
5	P.	† Wawrzyńca Justyniana	23	† Filipa Benicyusza.	5
6	S.	*Wig.* † Zacharyasza Pr., Petr.	24	*Bartłomieja Apost.*	6
7	**N.**	**17 po S.** Jana M. Reginy ☽	25	**12 po S.** Ludwika	7
8	P.	**Narodzenie. NMP.**	26	Ireneusza i Zef.	8
9	W.	Sergiusza P. W.	27	*Przen. rel. św. Kaz.*	9
10	S.	Mikołaja z Tolent.	28	Augustyna B.	10
11	C. **2**	Prota i Jacka.	29	*Ścięcie gł. św. Jana.*	11
12	P.	† Gwidona W. Heronida	30	† Róży Lim. P.	12
13	S.	Eugenii P.	31	Rajmunda Paul.	13
14	**N.**	**18 po S.** *Im. NMP. Podw. Krz.*	1	**13 po S.** *Wrz.* Idziego	14
15	P.	Nikodema kapł. ○	2	*Joach. O. NMP.*	15
16	W.	Eufemii P. Męcz.	3	Bronisławy P.	16
17	S.	† *Such. dz.* Stygm. św. Franc.	4	Rozalii P.	17
18	C. **3**	Józefa W., Ireny M.	5	Wawrzyńca.	18
19	P.	† *Such. dz.* Januaryusza B. M.	6	† Zacharyasza Pr.	19
20	S.	† *Such. dz.* Eustachiusza	7	† *Wig.* Jana M., Reg.	20
21	**N.**	**19 po S.** *NMP. Bolesnej*	8	**14 po S. Narodz. NMP.**	21
22	P.	Tomasza B. W.	9	Sergiusza P. W.	22
23	W.	Tekli P. M. ☾	10	Mikołaja z Tolent.	23
24	S.	*NMP. od wyk niewolników*	11	Prota i Jacka M.	24
25	C. **4**	Firmina B. W.	12	Gwidona W.	25
26	P.	† Cypryana i Justyny P. M.	13	† Eugenii P.	26
27	S.	Kozmy i Damiana M.	14	*Podwyż. Krzyża św.*	27
28	**N.**	**20 po S.** *Władysława z G.*	15	**15 po S.** *Imien. NMP.*	28
29	P.	*Michała Arch.*	16	Eufemii P. M.	29
30	W.	Hieronima kapł. D. K. ●	17	Stygmat św. Franc.	30

Lipiec cały dzień pogoda i mróz pierwszy dzień pogody
Sierpień cały dzień mróz pogo...
Wrzesień mróz i cały dzień śnieg
Październik do południa żelga i śnieg a południa pogoda mróz
Listopad rano mróz śnieg popołudniu deszcz
Grudzień dzień deszcz i rano wieczór deszcz

Zmiany księżyca.

☽ Pierwsza kwadra dnia 7-go o godzinie 2-ej minut 3 po południu.

○ Pełnia dnia 15-go o godzinie 1-ej minut 44 po południu.

☾ Ostatnia kwadra dnia 23-go o godzinie 1 minut 28 po południu.

● Nów dnia 30-go o godzinie 5 minut 55 rano.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Od początku piękne powietrze jesienne aż do 12-go, 17-go, 18-go, 19-go aż do 25-go przeważnie chłodno i wilgotno, odtąd aż do końca znowu dobre powietrze.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 3-go września 1 Elul.

Nasza prasa—dzielna prasa.

Nasza prasa — dzielna prasa,
Gdy cię kocha — rozkosz duszy,
Lecz powiedz jej, że nie krasa...
No, zatykaj nos i uszy.

Przykład: Lubisz kluski z serem,
Ona lubi kluski z makiem.
Ergo: Jesteś osłem, zerem,
Błaznem, zdrajcą i łajdakiem.

M. Rodoć.

Zapiski na Wrzesień.

[illegible] deszcz / Czerwiec rano deszcz później pogoda

* * *

Istota życia duchownego, które płynie z religii Chrystustusowej, polega na ustawicznem dążeniu do poznawania Boga i zjednoczenia z Nim w miłości, — wyrazem i miarą miłości Boga zawsze winna być czynna miłość względem bliźniego.

„Maryawita“ 1909 r. str. 192.

* * *

Ach jak mało ludzi jest jeszcze chcących tylko prawdy, miłości i wiary, jak smętno z tymi, którzy zobaczyli słońce prawdziwe a jeszcze zostają gdzieś w dawnych nałogach, w nieufności, w zazdrościach małych.

Juliusz Słowacki.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Siewy najlepsze w drugiej połowie września. Rozpoczyna się sprzęt kartofli i roślin okopowych. Przygotowywać paszę na zimę. Tuczyć drób na sprzedaż; nie podskubywać gęsi. Zbierać i suszyć kasztany na dodatek do paszy dla bydła. Podkarmiać słabsze roje. Przygotowywać doły pod sadzenie drzew. Zbierać owoce i warzywa, jako to: cebulę, fasolę, pomidory, korniszony, marchew, buraki i t. p. Inspekty zabezpieczyć od przymrozków. Rośliny podlewać coraz mniej. Przygotowywać grzyby suszone na zimę.

Dni nieprotestowe.

7-go, 8-go, 11-go, 14-go, 21-go, 27-go, 28-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 6 m. 2		dnia 1 o g. 5 m. 37
dnia 5 o g. 6 m. 8		dnia 5 o g. 5 m. 28
dnia 10 o g. 6 m. 17		dnia 10 o g. 5 m. 16
dnia 15 o g. 6 m. 26	**Październik**	dnia 15 o g. 5 m. 5
dnia 20 o g. 6 m. 35		dnia 20 o g. 4 m. 54
dnia 25 o g. 6 m. 44		dnia 25 o g. 4 m. 44
dnia 31 o g. 6 m. 55		dnia 31 o g. 4 m. 31

		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.	Notatki.
1	S.	Remigiusza B.	18	† *Such. dz.* Józefa	1
2	C. 1	Aniołów Stróżów.	19	Januaryusza B.	2
3	P.	† Kandyda i Ewalda M.	20	† *Such. dz.* Eustach.	3
4	S.	**Franciszka Serafickiego**	21	† *Such. dz. Mateusza*	4
5	**N.**	**21 po S.** *NMP. Różańcowej*	22	**16 po S.** *Ład. z Giel.*	5
6	P.	Brunona W.	23	Tekli P. M.	6
7	W.	Marka P. W., Justyny ☽	24	*NMP. od wyk. niew.*	7
8	S.	Pelagii, Brigidy Wd.	25	Firmina B. W.	8
9	C. 2	Dyonizego B. M.	26	Cypryana i Justyny.	9
10	P.	† Franciszka Borg.	27	† Kosmy i Damiana.	10
11	S.	Placydy i Zenaidy	28	Wacława Kr. M.	11
12	**N.**	**22 po S.** *Wincent. Kadł.*	29	**17 po S.** *Michała Ar.*	12
13	P.	Edwarda, Kr. W.	30	Hieronima Kapł.	13
14	W.	Kaliksta P. M., Ewarysta	1	*Paź.* Remigiusza.	14
15	S.	Jadwigi Wd., Teresy 🌕	2	Aniołów Stróżów	15
16	C 3	Martyniana i Saturnina	3	Kandyda i Ewalda.	16
17	P.	† Wiktora M., Małgorzaty	4	† **Franciszka Seraf.**	17
18	S.	♔ *Łukasza Ew.* Justa	5	♔ Placyda M.	18
19	**N.**	**23 po S.** *Jana Kantego*	6	**18 po S.** *NMP. Róż.*	19
20	P.	Ireny, Marty i Sauli	7	Marka P. W.	20
21	W.	Urszuli P. M., Hilarego Op.	8	Pelagii, Brygidy.	21
22	S.	Korduli i Alodyi P. ☾	9	Dyonizego B. M.	22
23	C. 4	Seweryna i Romana B.	10	Franciszka Borg.	23
24	P.	† *Rafała Archan.*	11	† Placydy i Zenajdy.	24
25	S.	Kryspina i Krysp. M.	12	Maksymiliana B.	25
26	**N.**	**24 po S.** Ewarysta P. M.	13	**19 po S.** *Wincent. Kad*	26
27	P.	Sabiny P. M.	14	Kaliksta P. M.	27
28	W	*Szymona i Tadeusza. Ap.*	15	Jadwigi Wd., Ter.	28
29	S.	Narcyza B. Euzebii P. 🌑	16	Martyniana i Satur.	29
30	C. 5	♔ Germana i Serapiona B.	17	♔ Wiktora M., Małg.	30
31	P.	† *Wig.* Symfroniusza	18	† *Łukasza Ewangel.*	31

Zmiany księżyca.

☽ Pierwsza kwadra dnia 7 o godzinie 2 minut 44 rano.

🌕 Pełnia dnia 15 o godzinie 7 minut 5 rano.

☾ Ostatnia kwadra dnia 22-go o godz. 11 minut 51 wieczorem.

🌑 Nów dnia 29-go o godzinie 3 minut 27 wieczorem.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Dnia 1-go i 2-go pięknie, 3-go grzmoty, błyskawice, powietrze deszczowe, poczem nieprzyjemnie aż do 9-go, 10-go pięknie aż do 29-go, potem marnie, 30-go śnieg, 31 pochmurno.

Dni galowe.

Dnia 18 październ. Imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Cesarzewicza Następcy Tronu i Wielkiego Księcia Aleksego Mikołajewicza.

Dnia 30 październ. Pamiątka cudownego ocalenia od nieszczęśliwego wypadku Ich Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana Aleksandra III i Jego Najdostojniejszej Rodziny.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 2 paźdz. 1 Tiszri, Nowy Rok 5674. 3 paź. 2 Tiszri, II św., 5 paź. 4 Tiszri, Post Gedalia, 11 paź. 10 Tiszri, św. pojedn., 16 paź. 15 Tiszri, Kuczki, 17 paź. 16 Tiszri, II św., 22 paź. 21 Tiszri, św. palm, 23 paź. 22 Tiszri, koniec kuczek, 24 paź. 23 Tiszri, radość z prawa.

Zapiski na Październik.

* * *

Tego, co w czasach ostatnich spotyka Kościół Katolicki i na co zanosi się wszędzie, nie należy uważać za męczeństwo chrześcijan z pierwszych wieków, wieków cnoty i świętości. Jest to bicz Boży za występne życie duchowieństwa.

„Maryawita“ 1907 r. str. 352.

* * *

Bez uczucia nieśmiertelności ducha pod sobą, świat jest zagadką. Z tem uczuciem zaś patrz koło siebie, a wszystko ci sprawiedliwość Bożą wytłomaczy.

Juliusz Słowacki.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Opatrywać budynki na zimę; wprawiać szyby w oknach. Przygotowywać kiszonki na paszę zimową. Robić przekopy w rowach i przegonach dla swobodnego odpływu wód. Orać na zimę. Sadzić drzewa i krzewy. Zbierać późne owoce. Robić regulówki w ogrodach. Przewietrzać składy i przechowalnie owoców. Przygotowywać ziemię pod wczesne wiosenne zasiewy jarzyn. Smarować pnie drzew wapnem zmieszanem z krowieńcem i popiołem drzewnym.

Dni nieprotestowe.

5-go, 8-go, 12-go, 19-go, 26-go.

Wschód słońca		Zachód słońca
dnia 1 o g. 6 m. 57		dnia 1 o g. 4 m. 30
dnia 5 o g. 7 m. 5		dnia 5 o g. 4 m. 22
dnia 10 o g. 7 m. 14		dnia 10 o g. 4 m. 14
dnia 15 o g. 7 m. 23	# Listopad	dnia 15 o g. 4 m. 6
dnia 20 o g. 7 m. 32		dnia 20 o g. 3 m. 59
dnia 25 o g. 7 m. 40		dnia 25 o g. 3 m. 53
dnia 30 o g. 7 m. 48		dnia 30 o g. 3 m. 49

		Święta katolickie nowego stylu.		**Święta katolickie starego stylu.**	**Notatki.**
1	S.	**Wszystkich Świętych**	19	Piotra z Alkantary	1
2	**N.**	**25 po S.** Jerzego B. W.	20	**20 po S.** *Jana Kan.*	2
3	P.	♕ *Dzień zad.* Huberta B.	21	♕ Urszuli P.	3
4	W.	Karola Boromeusza B.	22	Korduli i Alodyi.	4
5	S.	Zacharyasza i Elżbiety ☽	23	Seweryna i Rom.	5
6	C. **1**	Leonarda W., Feliksa	24	*Rafała Archanioła.*	6
7	P.	† Nikandra i Karyny	25	† Kryspina i Krysp. M.	7
8	S.	Gotfryda i Maura B.	26	Ewarysta P. M.	8
9	**N.**	**26 po S.** *Opieki NMP.* Teodora	27	**21 po S.** Sabiny P. M.	9
10	P.	Andrzeja z Awel.	28	*Szym. i Tad.*	10
11	W.	Marcina B. W.	29	Narcyza B. W.	11
12	S.	Marcina P. M., 5 braci M.	30	† Germana i Serap.	12
13	C. **2**	Dydaka W., Zebiny M.	31	† *Wig.* Symfron. i Ol.	13
14	P.	† Jukunda B. W., Serap. M. ☺	1	† *List.* **Wszystk. Święt.**	14
15	S.	Leopolda W.	2	*Dzień Zaduszny.*	15
16	**N.**	**27 po S.** *Stanisł. Kostki.*	3	**22 po** S. Huberta B.	16
17	P.	Grzegorza cudotw.	4	Karola Bor.	17
18	W.	Odona P.	5	Zacharyasza i Elż.	18
19	S.	Elżbiety Kr.	6	Leonarda W Felik.	19
20	C. **3**	Feliksa Walezyusza	7	Nikandra i Karyny.	20
21	P.	† *Ofiarow. NMP.* ☾	8	† Gotfryda i Maura	21
22	S.	Cecylii P. M., Marka	9	Teodora i Oresta	22
23	**N.**	**28 po S.** Klemensa P. M. Felic.	10	**23 po** S. *Opieki NMP.*	23
24	P.	Jana od krzyża W.	11	Marcina B. W.	24
25	W.	Katarzyny P. M., Erazma	12	Marcina P., 5 br. M.	25
26	S.	Piotra P. M., Konrada	13	Dydaka W., Zebiny	26
27	C. **4**	♕ Wirgiliusza B.	14	♕ Jakunda B. W.	27
28	P.	† Mansweta B. M. Rufa M. ●	15	† Leopolda W.	28
29	S.	Saturnina i Filemona. M.	16	Edmunda B. W.	29
30	**N.**	**1 Adw.** *Andrzeja Apost.*, Just.	17	**24 po S.** *Stanisł. K.*	30

Zmiany księżyca.

☽ Pierwsza kwadra dnia 5-go o godzinie 7 minut 32 wieczorem.

☺ Pełnia dnia dnia 14-go o godzinie 12 minut 9 w dzień.

☾ Ostatnia kwadra dnia 21-go o godzinie 10 minut 54 rano.

● Nów dnia 28-go o godzinie 2 minut 39 rano.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Z początku miesiąca pochmurno i ostry wiatr, 6-go, 7-go pięknie, 9 nastąpi zimne powietrze i dżdżyste aż do 17-go, dnia 18-go śnieg aż do końca. Dnie ostatnie są bardzo zimne i śnieg leży aż do Bożego Narodzenia.

Dni galowe.

Dnia 3 listopada dzień wstąpienia na tron Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana Mikołaja II Aleksandrowicza. Dnia 27 listopada rocznica urodzin Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani Maryi Teodorówny.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 1-go listopada 1 Marcheszwan, dnia 30-go listopada 1 Kislew.

* * *

Płacząc szła sprawa
Pod opiekę prawa,
Spotkał ją patron, a widząc w nędzy,
Umknął czemprędzej.

Kantorbery Tymowski.

Zapiski na Listopad.

* * *

Jak Syn Boży, żyjąc na ziemi, nie szukał swojej chwały, lecz uwielbiał Ojca, tak teraz Ojciec chce, aby Syn Jego był uwielbiony na ziemi, utajony w Przenajświętszym Sakramencie.

„Maryawita" 1907 r. str. 191.

* * *

Spokojność w Bogu budzi entuzyazm na ziemi.

Juliusz Słowacki.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Zabezpieczyć od mrozów piwnice, pompy, kopce z okopowemi. Przerabiać zboże w śpichlerzu. Siać nawozy sztuczne na łąkach. Bydło wypędzać na świeże powietrze w razie pogody; poić je wodą ocieploną staniem w budynku; czyścić je szczotką. Drób dobrze żywić i trzymać ciepło. Pozostawić pszczoły w spokoju, nie otwierać uli. Przygotowywać grunt pod wiosenne zasiewy jarzyn. Kopać doły, sadzić drzewa i krzewy. Przygotowywać ziemię pod szkółki. Ziarna i pestki nasienne drzew zakopać w ziemię na dwa łokcie. Opatrzyć drzewa na zimę. Przygotować nawóz pod inspekty. Kopać ziemię w ogrodach owocowych, warzywnych i kwietnych. Palić w cieplarniach.

Dni nieprotestowe.

1-go, 2-go, 3-go, 9-go, 16-go, 23-go, 27-go, 30-go.

Wschód słońca		Zachód słońca.
dnia 1 o g 7 m. 50		dnia 1 o g. 3 m. 48
dnia 5 o g. 7 m. 55		dnia 5 o g. 3 m. 46
dnia 10 o g. 8 m. 1		dnia 10 o g. 3 m. 44
dnia 15 o g. 8 m. 7	**Grudzień**	dnia 15 o g. 3 m. 44
dnia 20 o g 8 m. 10		dnia 20 o g. 3 m. 45
dnia 25 o g. 8 m. 13		dnia 25 o g. 3 m. 47
dnia 31 o g 8 m. 14		dnia 31 o g. 3 m. 53

		Święta katolickie nowego stylu.		Święta katolickie starego stylu.	Notatki
1	P.	Eligiusza B. W.	18	Odona P., Pos. b.	1
2	W.	Bibianny P. M.	19	Elżbiety Kr. Wd.	2
3	S.	† Franciszka Ksawerego	20	Feliksa Walez.	3
4	C 1	Barbary P. M.	21	*Ofiar. NMP.*	4
5	P.	† Sabby Op., Niceta B. ☽	22	† Cecylii P. M.	5
6	S.	† *Wig.* Mikołaja B. W.	23	Klemensa P. M.,	6
7	**N.**	**2 Adw.** Ambroż. B.	24	**25 po S.** Jana od Krz.	7
8	P.	**Niep. Pocz. NMP.**	25	Katarzyny	8
9	W.	Waleryi i Leok. P.	26	Piotra P. M., Konr.	9
10	S.	† *NMP. Loretańskiej*	27	Wirgiliusza B.	10
11	C 2	Damazego P. W., Sabina	28	Mansweta B.	11
12	P.	† Aleksandra M.	29	† Saturnina i Filomen.	12
13	S.	† Łucyi P. M. Otylii P. ○	30	*Andrzeja Ap.*, Just.	13
14	**N.**	**3 Adw.** Dyoskora i Herona M.	1	*Gr.* **1 Ad.** Eligiusz.	14
15	P.	Waleryana i Iren. M.	2	Bibianny P. M.	15
16	W.	Euzebiusza B. M.	3	Franciszka Ksaw.	16
17	S.	† *Such. d.* Łazarza B., Olimp. wd.	4	† Barbary P. M.	17
18	C 3	*Ocz. NMP.* Grac.	5	Sabby Op.	18
19	P.	† ♔ *Such. d.* Daryusza i Nem.	6	† ♔ Mikołaja B.	19
20	S.	† *Such. dz.* Teofila i Zen. ☾	7	† *Wig.* Ambrożego.	20
21	**N.**	**4 Adw.** *Tomasza Apost.*	8	**2 Ad. N. Pocz. NMP.**	21
22	P.	Herona M., Zenona	9	Waleryi, i Leok.	22
23	W.	Wiktoryi P. M.	10	*NMP. Loretańsk.*	23
24	S.	† *Wig.* Irminy P.	11	† Damazego P.	24
25	C 4	**Narodz. Chryst. Pan.**	12	Aleksandra M.	25
26	P.	† **Szczepana I-go M.**	13	† Łucyi P. M., Otylii.	26
27	S.	*Jana Ap. Ewan.* ●	14	† Dyoskora i Herona.	27
28	**N.**	**N. po N. Chr.** *Młodzianków Mm.*	15	**3 Ad.** Waleryan.	28
29	P.	Tomasza B.	16	Euzebiusza	29
30	W.	Eugeniusza B.	17	Łazarza B., Olimpii	30
31	S.	Sylwestra B. W., Melanii	18	† *S. d. Oczek. NMP.*	31

Zmiany księżyca.

☽ Pierwsza kwadra dnia 5-go o godzinie 3 minut 56 wieczorem.

○ Pełnia dnia 13-go o gozinie 3 minut 58 30 wieczorem.

☾ Ostatnia kwadra dnia 20-go o godzinie 5 minut 13 wieczorem.

● Nów dnia 27-go o godzinie 3 minut 56 wieczorem.

Zmiany powietrza.

Podług 100-letniego kalendarza.

Z początku dwa dni zimno, następnie śnieg, dnia 6-go zimno aż do 15, poczem nieco pada, później deszcz aż do 23-go, poczem aż do 30-go powietrze znośne.

Dni galowe.

Dnia 19-go grudnia Imieniny Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana Mikołaja II Aleksandrowicza.

Święta wyznania mojżeszowego.

Dnia 24-go grudnia 25 Kislew, poświęcenie świątyni, dnia 30-go grudnia 1 Tebet.

* * *

Ładu świat woła, a nieład się szerzy,
Jak przy budowie babilońskiej wieży,
Bo ster sumienia wypadł z ręku wiary:
Namiętności władną, i świat, jak był, stary.

L. Siemieński.

Zapiski na Grudzień.

* * *

Człowiek życie istotne dla ducha może znaleźć jedynie w religii, czyli że odrodzenie człowieka i jego doskonalenie w tym kierunku powinno płynąć z wiary i opierać się na miłości naprzód Boga, a potem bliźniego.

„Maryawita“ 1909 r. str. 189.

* * *

Ten co się pali sam — żar zapalony ciska do serc drugich i winien pożogi!

Juliusz Słowacki.

* * *

Każdy próżniak jest znakiem pewnym, że jakiś obywatel krzywdę cierpi.

Stanisław Staszic.

Rady dla gospodarzy i ogrodników.

Wymłacać stogi. Kuć konie. Zadawać sól inwentarzowi. Odprowadzać wodę z pól w czasie odwilży. Rąbać przeręble w stawach. Przewietrzać piwnice i przechowalnie owoców. Naprawiać worki, narzędzia rolnicze. Robić ule. Zbierać zrazy do szczepienia drzew. Wycinać stare drzewa. Czyścić drzewa z zarodków owadów. Zakładać pieczarkarnie. Pilnować należytej temperatury w cieplarniach.

Dni nieprotestowe.

7-go, 8-go, 14-go, 19-go, 21-go, 24-go, 25-go, 26-go, 28-go.

Główniejsze wypadki dziejowe.

W roku 1913.	Upływa rok
Od wprowadzenia kalendarza Juliańskiego	1958
Od zburzenia Jerozolimy - - - -	1843
Od rozdziału Kościołów Wschodniego i Zachodniego - - - - - -	859
Od wynalezienia prochu - - - -	533
Od wynalezienia druku - - - -	473
Od odkrycia Ameryki - - - - -	421
Od zaprowadzenia Reformacyi - -	396
Od wprowadzenia kalendarza Gregoryańskiego - - - - - - -	331
Od wynalezienia zegarów wahadłowych -	256
Od wynalezienia maszyn parowych - -	215
Od urodzenia Najjaśniejszego Pana Mikołaja II Aleksandrowicza - - -	45
Od Wstąpienia na Tron Najjaśniejszego Pana Mikołaja II Aleksandrowicza -	19
Od założenia Zgromadzenia Kapłanów Maryawitów - - - - - -	20
Od obioru N. O. J. M. M. Kowalskiego na Ministra Generalnego Zgromadzenia Maryawitów - - - - -	10
Od utworzenia samodzielnej organizacyi Kościoła Maryawickiego - - -	7
Od klątwy papieskiej na Maryawitów -	7
Od konsekracyi N. O. J. M. M. Kowalskiego na biskupa - - - - -	4

Zaćmienia.

W roku 1913 będą trzy zaćmienia słońca i dwa księżyca.

Pierwsze zaćmienie słońca, częściowe, będzie dnia 6 kwietnia. Zacznie się o g. 4 m. 54 po południu, skończy się o g. 8-ej m. 11 wieczorem.

Drugie zaćmienie słońca, częściowe, będzie dnia 31 sierpnia. Zacznie się o g. 9 m. 2 wieczorem, skończy się o g. 10-ej m. 42 wieczorem.

Trzecie zaćmienie słońca, częściowe, będzie dnia 30 września. Początek jego o g. 3 m. 56 rano, koniec o g. 7 m. 35 rano.

Pierwsze zaćmienie księżyca, całkowite, przypada na dzień 22 marca. Początek jego o godz. 11 m. 13 przed południem, koniec o godz. 2 m. 43 po południu.

Drugie zaćmienie księżyca, całkowite, będzie d. 15 września. Zacznie się o g. 11 m. 53 przed południem, a skończy się o g. 3 m. 44 po południu.

Żadne z tych zaćmień nie będzie u nas widzialne.

System planetarny.

Planety naszego systemu planetarnego obracają się około słońca. Jedne z tych planet są wielkie, a drugie małe. Wielkich planet jest osiem, a następują po sobie, w stosunku odległości od słońca, w następującym porządku: Merkury, Wenus, Ziemia, Mars, Jowisz, Saturn, Uranus, Neptun.

Koła, jakie te planety zataczają około słońca, nie są okrągłe ale podługowate, ekliptyczne Stąd też odległość ich od słońca raz jest mniejszą, drugi raz większą.

Niektóre z tych planet mają własnych satellitów, t. j. mniejsze planety, które się już nie około słońca, ale około nich samych obracają. Tak koło ziemi obraca się księżyc; Jowisz ma cztery księżyce, obracające się około niego.

Średnica ziemi, czyli jak się mówi — długość osi ziemnej, wynosi 12,756 kilometrów. Średnia odległość jej od słońca wynosi 149 milionów kilometrów, najmniejsza — 146 i pół milionów kilometrów, największa — 151 i pół milionów kilometrów.

Księżyc jest 49 razy mniejszy od ziemi, obiega ziemię w przeciągu 27 dni i 8 godzin, i jest od niej oddalony o 386 tysięcy kilometrów.

Słońce jest 1 milion 253 tysiące razy większe od ziemi.

Stosunek innych planet do słońca pokazuje następująca tabelka.

Nazwa planety	Czas obiegu około słońca		Odległość od słońca w milionach kilometrów			Wielkość w stosunku do ziemi
	lata	dnie	najmniejsza	średnia	największa	
Merkury	—	88	46	58	70	19 razy mniejsza
Wenus	—	224,7	107	108	109	Około 1/10 raza mn.
Mars	1	321,7	206	227	248	7 razy mniejsza
Jowisz	11	314,8	738	775	813	1289 razy większa
Saturn	29	166,5	1344	1424	1504	654 razy wtększa
Uranus	84	6	2731	2864	2996	87 razy większa
Neptun	164	286	4446	4487	4527	105 razy większa

Wielkość małych planet z powodu ich olbrzymiego oddalenia i drobnych rozmiarów jest zaledwie możliwą do określenia. Badania astronoma Bernarda w celu określenia wielkości niektórych jaśniejszych, a stąd zapewne największych z tych planet, dały następujące rezultaty: Ceres ma wielkości 766 kilometrów, Pallas—489 kilometrów, Juno—190 kilometrów, Westa—384 kilometrów. Średnica najmniejszych z tych planet nie przenosi 30 kilometrów. Średnia odległość małych planet od słońca wynosi od 218 do 782 milionów kilometrów; czas obiegu ich około słońca od 1¾ roku do 12 lat.

KOŚCIÓŁ KATOLICKI MARYAWITÓW.

BISKUP — Najprzewielebniejszy Ojciec Jan Marya Michał Kowalski, Magister Teologii, Administrator wszystkich parafii Maryawickich w Państwie Rosyjskiem, Minister Generalny Związku Maryawitów.

BISKUPI-KOADJUTORZY, Pomocnicy Administratora parafii Maryawickich:

Przewielebny Ojciec Roman Marya Jakób Próchniewski, Magister Teologii, Wikary Generalny.

Przewielebny Ojciec Leon Marya Andrzej Gołębiowski, Magister Teologii, Kustosz Łódzki.

PARAFIE i DUCHOWIEŃSTWO.

KRÓLESTWO POLSKIE.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
			Gubernia Kaliska.		
1	**Anusin** powiat Łęczycki	Filia parafii Piątek. Kaplica domowa. Nabożeństwa odprawiają się co miesiąc.	Ochronka.	Obsługuje ks. Cz. Kahl z Piątku.	
2	**Grabów** powiat Łęczycki	Kaplica w Kadzidłowie. Nabożeństwa odprawiają się w Sobótce; w kaplicy w Kadzidłowie co drugą niedzielę i co miesiąc we środę.	Dom parafialny oraz gospodarstwo 9-cio morgowe w Kadzidłowie. Ochronka tamże.	Proboszcz ks Tomasz (Marya Gabryel) Krakiewicz, Magist. Teolog.	Poczt. i tel. w miejscu.
3	**Małachowice** powiat Łęczycki	Kościół murowany w Małachowicach, gdzie odprawiają się nabożeństwa.		Ks. Czesław (Marya Polikarp) Kahl.	Poczt. i tel. Piątek.
4	**Mazew** powiat Łęczycki	Kaplica w Zieleniewie. Nabożeństwo odprawia się w Sobótce i w kaplicy domowej we wsi Zieleniew.		Ks. Tomasz Krakiewicz.	Poczt. i tel. Grabów.
5	**Ozorków** powiat Łęczycki	Kaplica domowa w Ozorkowie, ul. Maszkowska w posesyi parafialnej. Tamże odprawiają się nabożeństwa.	Dom parafialny i posesya. Sklep spożywczy.	Ks. Czesław Kahl	Poczt. i tel. w miejscu.
6	**Piątek** powiat Łęczycki	Kościół murowany w Piątku. Tamże odprawiają się nabożeństwa i stale mieszka kapłan.	Dwa domy parafialne drewniane. Ochronka. Sklep spożywczy. Piekarnia. Masarnia. Ogrody warzywne.	Ks. Czesław Kahl.	Poczt. i tel. w miejscu.
7	**Sobótka** powiat Łęczycki	Kościół w Sobótce, murowany, wewnątrz bogato malowany. Tamże odprawiają się nabożeństwa i stale mieszka kapłan.	Dom parafialny murowany, duży i piękny. Szkoła elementarna. Ochronka. Sala zajęć i szwalnia. Tkalnia, wyroby trykotowe.	Ks. Tomasz Krakiewicz.	Poczt. i tel. Grabów. Stacya kol. Krośniewice.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
		Gubernia Lubelska.			
8	**Chmiel** powiat Lubelski	Filia par. Lubelskiej. Kapl. domowa w Chmielu, gdzie co miesiąc odprawia się nabożeństwo.		Obsługuje ks. Stanisław Szokalski z Lublina.	Lublin.
9	**Kijany** powiat Lubartowski	Filia par. Lubelskiej. Kaplica domowa w Stoczku; nabożeństwo odprawia się co miesiąc.		Ks. Stanisław Szokalski.	Lublin.
10	**Lublin**	1. Parafia Przenajświęt. Sakramentu na przedmieściu Czwartek.		Ks. Stanisław (Marya Fidelis) Szokalski.	Lublin; skrzynka pocztowa № 54.
11	**Lublin**	2. Parafia Matki Boskiej N.P. na przedmieściu Czechówka. Kościół murowany; w dolnem piętrze zakłady oświatowe. Kaplica na Piaskach (wieś Wrotków).	Ochronka. Szkoła elementarna. Kursa dla analfabetów. Biblioteka i czytelnia. Szwalnia i sala zajęć.	Ks. Stanisław Szokalski.	Lublin; skrzynka pocztowa № 54.
12	**Markuszew** powiat N.-Aleks.	Kościół drewniany, we wsi Łany, tuż pod Markuszewem.	Dom parafialny drewniany. Ochronka. Szkoła.	Wakuje. Obowiązki proboszcza spełnia ks. St. Szokalski z Lublina.	P. Kurów Tel. i kolej Klementowice st. kol. Nadwiśl.
		Gubernia Łomżyńska.			
13	**Kadzidło** powiat Ostrołęcki	Kościół drewniany we wsi Długi-Kąt; nabożeństwa odprawiają się co miesiąc.		Ks. Władysław Zbirochowicz. Mieszka w Górce Powielińskiej p. Smogorzewo.	Poczta i tel. Kadzidło, kolej Ostrołęka.
		Gubernia Piotrkowska.			
14	**Brzeziny** powiat Brzeziński	Kaplica dom. w Brzezinach. Nabożeństwo odprawia się co czwartek i w 1-szą niedzielę każdego miesiąca.		Ks. Roman Gostyński z Żyrardowa. Obsługuje ks. Jan Kaczyński z Niesułkowa.	Poczta i tel. w miejscu kolej Koluszki.
15	**Biała** powiat Rawski	Filia par. Jeruzal. Kaplica domowa w Chrząszczewie; nabożeństwa raz w miesiąc.		Obsługuje ks. Zenon Suchoński z Jeruzala.	
16	**Dąbrowa Górnicza** powiat Będziński	Kościół drewniany w Dąbrowie, ul. Fabryczna.	Posesya i dom parafialny murowany. Ochrona.	Ks. Jan Modrzejewski; mieszka w Goździe par. Okrzeja. Parafię obsługuje kapł. ze Sosnowca.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.
17	**Dobra** powiat Brzeziński	Kościół murowany w Dobrej. Kaplice domowe we wsiach: Kiełmina, Moskule Stare, Ługi.	Dom parafialny. Ochronka. Szkoła elementarna. Sala zajęć. Szwalnia.	Ks. Paweł (M. Dominik) Skolimowski, Licencyat Teologii. Mieszka w Łodzi przy Redakcyi „Maryawity“ i „Wiadomości Maryawickich“. Parafię obsługuje ks. J. Miłkowski ze Strykowa.	Poczta i kol. Stryków tel. Zgierz.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
18	**Grzmiąca** powiat Brzeziński	Filia parafii Brzeziny. Kościół murowany. Nabożeństwa odprawiają się co środę; w niedziele i święta w Niesułkowie.	Sklep spożywczy.	Obsługuje ks. J. Kaczyński z Niesułkowa.	Poczt. i tel. Brzeziny.
19	**Jedlicze** powiat Łódzki	Filia parafii Zgierz. Kościół murowany. Nabożeństwa odprawiają się co środę, w niedzielę zaś co miesiąc.		Obsługuje ks. J. Pągowski ze Zgierza.	Zgierz.
20	**Kochanówek** pow. Łódzki	Filia parafii M. B. N. P. w Łodzi. Kaplica domowa.		Obsł. ks. Edward Marks z Łodzi.	Poczta, tel. i kolej w Łodzi.
21	**Kołacinek** powiat Brzeziński	Kościół murowany buduje się w Woli Cyrusowej. Tamże kaplica, w której się odprawiają nabożeństwa.	Ochronka. Cegielnia. W Woli Cyrusowej jest sanatoryum dla chorych Sióstr Maryawitek.	Ks. Roman (M. Cyryl) Żmudzki. Mieszka w Łodzi. Parafię obsługuje ks. J. Kaczyński z Niesułkowa.	Poczta i tel. Brzeziny, kolej Rogów
22	**Koziegłowy** powiat Będziński	Kościół murowany w Gniazdowie. Tam się odbywają nabożeństwa i mieszka stale kapłan. Kaplica domowa w Koziegłowach.	Dom parafialny drewniany. Ochronka.	Ks. Apolinary (M. Hieronim) Skrzypiciel.	Poczta i tel. w miejscu, kolej Myszków.
23	**Łódź**	1. Parafia św. Franciszka z Asyżu. Kościół murowany, ul. Franciszkańska 27.	Dom parafialny murowany. Szkoły ludowe trzy. Kursa dla analfabet. Ochronki dwie. Drukarnia. Redak. „Maryawity“ i „Wiadomości Maryawickich“. Domy ludowe: Franciszkańska 29, Smugowa 10. Piekarnia. Towarzystwo pożyczkowo-oszczęd. Towarzystwo Spożywcze „Spójnia“.	Biskup-koadjutor, Kustosz Łódzki, O. Leon Marya Andrzej Gołębiowski, Mag. Teologii. Wik.: Feliks (M. Mateusz) Szymanowski. Przy tym kościele mieszkają: ks. Paweł Skolimowski, Licencyat Teol.; Dyakon Fr. Gromulski.	Poczta, tel. i kolej w miejscu. Skrzynka pocztowa № 13. Telef. 26-55.
24	**Łódź**	2. Parafia Przenajśw. Sakramentu. — Kościół murowany, ul. Podleśna 16.	Dom parafialny. Ochronka. Szkoła elementarna.	Ks. Józef (M. Leon) Miłkowski, mieszka w Strykowie.	Poczt., tel., kolej w miejscu.
25	**Łódź**	3. Parafia Matki Boskiej N. P. Kościół murowany ul. Nawrot 104.	Dom parafialny. Ochronka. Szkoła elementarna. Kursa dla analfabet. Dom ludowy, ulica Przędzalniana 18.	Ks. Edward (Marya Serafin) Marks.	"
26	**Łódź-Chojny** powiat Łódzki	Filia parafii M. B. N. P. w Łodzi. Kaplica w domu wynajętym, ul. Kopernika 22; tam też odprawiają się nabożeństwa.	Ochronka.	Obsługuje ks. Ed. Marks.	"
27	**Niesułków** powiat Brzeziński	Kościół murowany we wsi Lipka, tuż obok Niesułkowa. Kaplice we wsiach: Nowostawy Górne i Dolne, Dąbrówka Duża i Mała, Poćwiardówka.	Dom parafialny. Ochronka w Lipce. Ochronka w Niesułkowie. Sala zajęć. Tkalnia. Sklep spożywczy.	Ks. Jan (Marya Kazimierz) Kaczyński. Wik.: Dyakon Franciszek (Marya Alojzy) Gromulski.	Poczta i tel. Brzeziny, kolej Stryków.
28	**Pabianice** powiat Łaski	Kościół murowany przy ul. Targowej.	Dom paraf. i posesya. Ochronka. Dom ludowy.	Ks. Józef Miłkowski. Mieszka w Strykowie.	Poczta, tel., kolej w miejscu.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
29	**Poczesna** powiat Częstochowski	Kościół drewniany we wsi Starcza.		Ks. Apolinary Skrzypiciel. Mieszka w Gniazdowie (par. Koziegłowy).	P. Częstochowa(Starcza gm. Renkszowice) T. i k. Poraj.
30	**Skoszewy** powiat Brzeziński	Nabożeństwo odprawia się w Niesułkowie i w kaplicy domowej w Anielinie.		Ks. Jan Kaczyński z Niesułkowa.	Poczta i tel. Brzeziny kolej Stryków.
31	**Sosnowiec** powiat Będziński	Kościół murowany na Pogoni ul. Rybna.	Ochronka. Sklep spożywczy. Dom parafialny murowany.	Ks. Jan Kaczyński z Niesułkowa. Wikary ks. Roman Żmudzki.	Poczta, tel. kolej w miejscu.
32	**Stryków** powiat Brzeziński	Kościół murowany.	Dom paraf. murow. Ochronka. Szkoła. Sala zajęć. Towarz.pożyczkowo-oszczędnościowe.	Ks. Józef (Marya Leon) Miłkowski.	"
33	**Zgierz** powiat Łódzki	Kościół murowany.	2 domy paraf. mur. Dom fabryczny. 2 domy ludowe. 2 ochronki. 3 szkoły. Sala zajęć. Piekarnia. Zakład stolarski, ślusarski, elektrownia. Tow. Poż.-Oszczędn. Tow. Spożyw. „Braterstwo". Przytułek dla starców.	Ks. Józef (Marya Wawrzyniec) Pągowski.	"

Gubernia Płocka.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
34	**Felicyanów** powiat Płocki	Filia parafii Płockiej. Kaplica domowa, gdzie stale odprawiają się nabożeństwa.	Klasztor SS. Maryawitek. Ochronka. Szkoła elementarna. Duży dom murowany przeznaczony na pomiesz.ochrony,szkoły i t. p. instytucyi.	Obsługuje proboszcz płocki.	Poczta Bodzanów, tel. Płock.
35	**Kobylniki** powiat Płocki	Kościół murowany w Raszewie; tamże mieszka kapłan. Kaplice we wsiach: Kobylniki i Rostkowice.	Dwa domy parafialne Ochronka. Sala zajęć. Szkoła Kwiaciarnia. Introligatornia. Sklep Szwalnia. Piekarnia. Sad czteromorgowy (z górą 1000 drzew). Gospodarst. 12-morg. Herbaciarnia.	Ks. Kazimierz (Marya Jan) Przyjemski, Magister Teologii. Wikary Subdyak. Władysł. (M. Tadeusz) Buchholc.	Stacya żegl. na Wiśle, poczta i tel. Wyszogród (g. Płocka), kolej Sochaczew albo Nowogieorgiewsk.
36	**Płock**	1. Parafia Przenajświęt. Sakramentu. Kaplica parafialna przy ul. Dobrzyńskiej, gdzie się odprawiają nabożeństwa. Buduje się kościół katedralny i klasztor SS. Maryawitek.	Ochronka.	Rezydencya Najprzewielebn. O. Biskupa, J. M. M. Kowalskiego. Proboszcz: Przewielebny O. Roman M. Jakób Próchniewski, Biskup-Koadjutor Maryawitów. Wikarzy: Dyak. W. (M. Bartłomiej) Przysiecki i Subd. (Marya Władysł.) Jezierski.	Stacya żegl. parowej na Wiśle, poczta i tel. w miejscu, kolej Kutno.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwa	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
37	**Płock**	2. Klasztor (Dom Główny) Sióstr Maryawitek Nieustającej Adoracyi Ubłagania.	Pracownia robót kościelnych. Hafty artystyczne i malowanie obrazów kościelnych. Warsztaty tkackie. Wyroby trykotowe, słomkowe. Bieliźniarnia.	Kapelan Przew. O. Biskup R. M. J. Próchniewski.	Poczta i tel. w miejscu.
38	**Święcieniec** powiat Płocki	Kościół murowany w Pepłowie, gdzie mieszka kapłan. Kaplica domowa w Stanowie.	Dom parafialny murowany. Ochronka. Szkoła. Posesya i gospodarstwo rolne.	Ks. Ludwik (Marya Alfons) Ryttel, Kustosz Płocki. Wikary Dyakon Klemens (M. F.) Feldman.	Poczta Bodzanów, t. Płock, st. żeglugi na Wiśle: Kępa Polska.

Gubernia Radomska.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwa	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
39	**Iłża** powiat Iłżecki	Kościół drewniany w Prędocinie. Kaplice domowe: w Prędocinie i Iłży. Nabożeństwa odprawiają się co miesiąc.	Ochronka.	Ks. St. Szokalski. Mieszka w Lublinie.	Poczta i tel. w miejscu kolej: Wierzbnik.
40	**Ostrowiec** powiat Opatowski	Filia. Nabożeństwo odprawia się w kaplicy domowej, co miesiąc.		Obsługuje ks. Cz. Kahl z Piątku.	Poczta, tel., kolej w miejscu.

Gubernia Siedlecka.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwa	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
41	**Czerwonka** powiat Węgrowski	Kościół drewniany. Kaplica domowa w Sólkach. Kaplica murowana w Strupiechowie.		Ks. Franciszek (Marya Anioł) Miazga. Mieszka w Żarnówce (parafia Grębków).	Poczta Kałuszyn.
42	**Grębków** powiat Węgrowski	Kościół drewniany w Żarnówce, gdzie mieszka kapłan. Tamże kaplica murowana. Kaplice domowe w wioskach: Grębków, Kózki, Trzcianka, Sinołęka, Groszki, Trzebucza, Leśnogóra, Wąsy, Kaźmierzów, Jaworek, Cierpięta.	Dom parafialny drewniany. Ochronka. Szkoła. Sala zajęć, szwalnia. Sklep spożywczy. Gospodarstwo rolne.	Ks. Franciszek (Marya Anioł) Miazga.	"
43	**Okrzeja** powiat Łukowski	1. Parafia Przenajśw. Sakramentu. — Kościół drewniany we wsi Gózd; tamże stale mieszka kapłan. Kaplice we wsiach: Zgórznica, Rudnik, Cisownik, Huta Stara, Gęsia Wólka, Życzyna, Wola Okrzejska.	Dwa domy parafialne. Ochronka. Warsztaty tkackie. Pończoszarnia. Szwalnia. Przytułek dla starców.	Ks. Jan (Marya Ignacy) Modrzejewski.	Poczta Żelechów, gm. Kłoczew, tel. i kolej Leopoldów (kol. Nadwiślańska).
44	**Okrzeja** powiat Łukowski	2. Parafia Matki Boskiej N. P.—Kościół drewniany we wsi Grabów-Szlachecki.	Dom parafialny drewniany. Ochrona. Szwalnia.	Ks. Jan Modrzejewski.	"
45	**Osieck** powiat Garwoliński	1. Parafia Przenajśw. Sakramentu. Kościół murowany we wsi Pogorzel.		Ks. Jan Modrzejewski.	"
46	**Osieck** powiat Garwoliński	2. Parafia Matki Boskiej N. P. Kościół murowany we wsi Gocław.		Ks. Jan Modrzejewski.	"

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
47	**Siedlce**	Filia par. Żeliszew. Kaplica drewniana przy ul. Wspólnej. Nabożeństwo odprawia się co piątek.	Posesya własna przy ul. Wspólnej.	Obsługuje ks. Jan Nowakowski z Żeliszewa.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.
48	**Skórzec** powiat Siedlecki	Kościół murowany we wsi Dąbrówka Stany. Nadto drewniany kościołek we wsi Piróg. Kaplice we wsiach: Czerniejów, Nowaki.		Ks. Jan Nowakowski. Mieszka w Żeliszewie.	Poczta, tel., Broszków st. kolei Nadwiślań.
49	**Sobienie** pow. Nowoaleksandryjski.	Filia parafii Przen. Sakram. Osieck. Kaplica domowa. Nabożeństwa odprawiają się co miesiąc.		Obsługuje ks. Jan Modrzejewski.	
50	**Wiśniew** powiat Węgrowski	Kościół murowany.—Kilkanaście wiejskich kaplic.	Pięć domów parafialnych. Dwie ochronki. Czytelnia i biblioteka. Warsztaty tkackie. Szwalnia i sala zajęć. Koszykarstwo. Zakład kowalski. Zakład stolarski. Gospodarstwo wzorowe. Sklep spożywczy. Kąpiele ludowe. Tow. poż.-oszczędn.	Ks. Wawrzyniec (M. Franciszek) Roztworowski, Kustosz Podlaski. Mieszka w Wiśniewie.	Poczta Kałuszyn, kol. Nowomińsk.
51	**Żeliszew** powiat Siedlecki	Kościół drewniany, wewnątrz malowany. Kaplice we wsiach: Rososz, Niechnabrz, Trzemuszka, Kotuń, Ozorów, Kłódzie, Polaki.	W Żeliszewie: dom parafialny. Drugi dom murowany buduje się. Ochronka. Szkoła elementarna. Sala zajęć. Kursa dla analfabet. Biblioteka i czytelnia. Towarzystwo poż - oszczędnościowe. Zakład kowalsko-ślusarski. Introligatornia. Sklep spożywczy. Straż ogniowa ochotnicza Ambulatoryum i pomoc lekarska dla chorych. W Kotuniu: dom parafialny. Ochronka. Gospodarstwo wzorowe.	Ks. Jan (Marya Wincenty) Nowakowski.	Poczta, tel. i kolej Broszków (kolej Nadwiślańska).

Gubernia Suwalska.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
52	**Filipowo** powiat Suwalski	Kaplica parafialna w Filipowie, gdzie odprawiają się nabożeństwa i mieszka stale kapłan. Kaplica domowa w Tabałówce; nabożeństwa raz na miesiąc.	Dom parafialny. Zabudowania gospodarcze. Ochronka. Redakcya miesięcznika litewskiego „Marijavitas“.	Ks. Józef (Marya Antoni) Hrynkiewicz, Kustosz Litewski, redaktor miesięcznika litewskiego „Marijawitas“.	Poczta i tel. w miejscu, kolej Suwałki.
53	**Głobele** p. Władysławowski	Filia parafii Poniemuń-Fer. Kaplica domowa.		Obsługuje ks. Ant. Tułaba.	

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
54	**Karaliszki** p. Władysłowowski	Filia parafii Poniemuń-Fer. Kaplica domowa.		Obsługuje ks. Ant. Tułaba.	
55	**Poniemun-Fergüssa** p. Władysławowski	Kaplica we wsi Kłongie, gdzie się odprawiają nabożeństwa parafialne. Nadto kaplica we wsi Szoriszki.	Dom parafialny.	Ks. Antoni (Marya Feliks) Tułaba. Mieszka w Wilnie.	Poczta i tel. Wilki gub. Kowieńska.
56	**Szilerawa** p. Władysł.	Filia parafii Poniemuń-Fer.		Obsługuje ks. Ant. Tułaba.	

Gubernia Warszawska.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
57	**Arkadya** (Bednary) p. Łowicki	Filia parafii Łowickiej. Kaplice domowe w Arkadyi i Mysłakowie. Buduje się kaplica w Arkadyi.	Ochronka.	Obsługuje Ks. St. Siedlecki z Łowicza.	
58	**Błonie** powiat Błoński	Kościół drewniany w Błoniu.	Dom parafialny drewniany. Ochronka.	Ks. Adam Furmanik.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.
59	**Cegłów** powiat N.-Miński	Kościół murowany, wewnątrz malowany. Kaplica murowana w Pełczance; kaplice: w Mieni (trzy), w Rudnikach, Skwarnem, Rososzy.	Domy parafialne dwa. Zabudowania gospodarcze. Ochronka. Szkoła dwuklasowa. Sala zajęć. Szwalnia. Tkalnia. Kwiaciarnia. Warsztaty dla chłopców: stolarski, szewcki. Warsztaty dla dziewcząt: tkacki, pończoszniczy. Biblioteka i czytelnia. Ambulatoryum dla chorych. Sklep spożywczy i galanteryjny. Jadłodajnia. Masarnia. Piekarnia.	Proboszcz ks. Bolesław (Marya Łukasz) Wiechowicz, Kustosz Warszawski. Mieszka w Warszawie. Wikary: Ks. Józef (Marya Stanisław) Szymanowski.	Poczta zwycz.: Cegłów, kolej: Cegłów, posyłki: N.-Mińsk, telegraf: Mrozy.
60	**Chojnata** powiat Skierniewicki	Filia par. Jeruzal, kaplica domowa w Borszycach.		Obsługuje ks. Zenon Suchoński z Jeruzala.	
61	**Długa Kościelna** p. N.-Miński	Kościół murowany. Nabożeństwo odprawia kapłan z Cegłowa.		Ks. B. Wiechowicz. Mieszka w Warszawie.	Poczta i tel. N.-Mińsk.
62	**Gąbin** powiat Gostyński	Kościół drewniany we wsi Lipińskie.	Dom parafialny.	Ks. Ludwik Ryttel. Mieszka w Pępłowie (parafii Święcieniec), i w Warszawie, Szara 8.	Poczta i tel. Gąbin.
63	**Grodzisk** powiat Błoński	Kaplica w domu parafialnym.	Dom parafialny, ogród.	Ks. Roman (M. Augustyn) Gostyński Mieszka w Żyrardowie.	Poczta, tel i kolej w miejscu.
64	**Jakubów** powiat N.-Miński	Nabożeństwa odprawiają się w kaplicy domowej— i w kościele w Wiśniewie.		Ks. Wawrzyniec Roztworowski z Wiśniewa.	Poczta, tel. i kolej N.-Mińsk.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
65	**Jamno** p. Gostyński	Kościół drewniany we wsi Wólka.		Ks. Ludwik (M. A.) Ryttel.	P. i t. Sanniki gub. Warsz.
66	**Jeruzal** powiat Skierniewicki	Kościół drewniany we wsi Wólka Jeruzalska. Buduje się nowy murowany kościół.	Domy parafialne: murowany i drewniany. Ochronka. Sala zajęć. Przytułek dla starców i kalek. Czytelnia i biblioteka. Introligatornia.	Ks. Zenon (Marya Karol) Suchoński.	Poczta, tel. i kolej Skierniewice.
67	**Joniec** powiat Płoński	Nabożeństwo odprawia się w kaplicy domowej w Lisewie. Kaplica w Pilitowie.		Ks. Czesław (Marya Maciej) Czerwiński. Mieszka w Radzyminku par. Radzymin.	Poczta i tel. Płońsk.
68	**Kałuszyn** p. N.-Miński	Nabożeństwo odprawia się w kaplicy domowej.	Zakład kowalski.	Ks. Wawrzyniec Roztworowski.	P. Kałuszyn t. i k. Mrozy.
69	**Kiczki** powiat N.-Miński	Nabożeństwa odprawiają się w kaplicy domowej w Kiczkach. Nadto kaplice: w Piasecznie, Skupiu, Zielniku.		Ks. B. Wiechowicz. Mieszka w Warszawie. Obsługują kapłani z Cegłowa.	Poczta i tel. N.-Mińsk.
70	**Krośniewice** powiat Kutnowski	Nabożeństwa odprawiają się w kaplicy domowej w Kajewie.		Ks. Tomasz Krakiewicz. Mieszka w Sobótce.	Poczta, tel i kolej w miejscu.
71	**Leszno** powiat Błoński	Kościół drewniany. Kaplice domowe we wsiach: Białuty Kolonia, Plewniak, Czarnów, Wilkowa Wieś, Powąski.	Trzy domy parafial. Dom ludowy. Ochronka. Biblioteka i czytelnia. Sala zajęć. Szwalnia. Warsztaty tkackie. Introligatornia. Zakład malarski. Organizuje się szkoła malarstwa kościelnego. Apteka. Ambulatoryum dla chorych. Opieka lekarska nad parafią. Gospodarstwo rolne. Pszczelnictwo. Sklep udziałowy.	Ks. Adam (Marya Bazyli) Furmanik.	Poczta, tel., i kolej Błonie.
72	**Lutkówka** powiat Błoński	Kościół drewniany we wsi Nosy Poniatki.	Dom parafialny murowany i posesya rolna. Ochronka. Cegielnia.	Ks. Jan (M. K.) Kaczyński. Zastępuje go ks. Z. Suchoński z Jeruzala.	Poczta i tel. Mszczonów.
73	**Łowicz** powiat Łowicki	Kościół murowany, przy ul. Glinki. Kaplice dom. we wsiach: Goleńsko, Zielkowice — dwie, Urbańszczyzna, Wygoda, Otolice, Popów, Bobrowniki. Budują się osobne kaplice: w Goleńsku, Zielkowicach.	Dwa domy parafialne i posesya rolna. Ochronka w Łowiczu. Ochronka w Wygodzie. Szkoła. Piekarnia. Tamże: Klasztor SS. Maryawitek, ulica Glinki; w nim: Warsztaty tkackie. Szwalnia. Pończoszarnia. Pracownia aparatów kościelnych.	Ks. Stanisław (Marya Tytus) Siedlecki.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
74	**Łyszkowice** (Pszczonów) powiat Łowicki	Filia parafii Łowickiej. Kaplica domowa.	Ochronka.	Obsługuje ks. St. Siedlecki z Łowicza.	Poczta w miejscu.
75	**Mszczonów** powiat Błoński	Filia parafii Lutkówka. Kaplica domowa. Nabożeństwa odprawiają się co czwartek.		Obsługuje ks. Z. Suchoński z Jeruzala.	Poczta i tel. w miejscu.
76	**Nowo-Mińsk** powiat N.-Miński	Kościół murowany. Kaplica w Waleryanowie i Choszczówce.		Ks. B. Wiechowicz Parafię obsługują kapłani z Celgowa.	Poczta, tel. i kolej w miejscu
77	**Ostrowy** powiat Kutnowski	Filia parafii Krośniewice. Kaplica domowa.		Obsługuje ks. T. Krakiewicz.	Poczta, tel i kolej Krośniewice.
78	**Pruszków** powiat Warszawski	Filia parafii Warszawskiej Przenajśw. Sakramentu. Kościołek drewniany.		Obsługuje ks. R. Gostyński z Żyrardowa.	Poczta, tel i kolej w miejscu.
79	**Puszcza Korabiewska** powiat Skierniewicki	Filia parafii Jeruzal. Kaplica domowa we wsi B i e r n i k, nabożeństwa co miesiąc.		Obsługuje ks. Zenon Suchoński z Jeruzala.	
80	**Radzymin** powiat Płoński	Kościół murowany w R a d z y m i n k u. Kaplice domowe: we Wroninie i Woźnikach.	Dom parafialny piętrowy. Ochrona. Szkoła. Szwalnia i sala zajęć. Gospodarstwo 15-to morgowe. Cegielnia.	Ks. Czesław (Marya Maciej) Czerwiński.	Poczta i tel. Płońsk kolej Nowogieorgiewsk
81	**Rembertów** powiat Grójecki	Filia parafii Lutkówka. Kaplica domowa w M i c h r o w i e, nabożeństwo odprawia się raz w miesiąc.		Obsługuje ks. Zenon Suchoński z Jeruzala.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.
82	**Siennica** powiat N.-Miński	Kaplice murowane: Zglechów, Krzywica, Łękawica. Kaplica domowa w Siodle.		Ks. Bolesław Wiechowicz. Obsługują kapłani z Cegłowa.	Poczta, tel. i kolej N.-Mińsk.
83	**Sierakowice** (Bełchów) p. Łowicki	Filia parafii Łowickiej. Kościołek drewniany.		Ks. St. Siedlecki z Łowicza.	Poczta, tel. i kolej Łowicz.
84	**Skierniewice** powiat Skierniewicki	Filia parafii Łowickiej. Kaplica domowa w Skierniewicach. Kaplica we wsi Mokra Lewa.	Sklep spożywczy.	Ks. St. Siedlecki z Łowicza.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.
85	**Skrzeszewy** (Żychlin) pow. Kutnowski.	Filia par. Zduny, kaplica domowa, nabożeństwo co miesiąc w ostatnią środę miesiąca.		Ks. Stanisław Siedlecki.	Poczta i tel. Żychlin.
86	**Smogorzewo** powiat Pułtuski	Kościół drewniany we wsi Górka.	Dom parafialny drewniany.	Ks. Władysław Zbirochowicz.	Poczta, tel. i kolej Nasielsk.
87	**Tarczyn** powiat Grójecki	Filia parafii Lutkówka. Kaplica domowa w Bystrzanowie; nabożeństwa odprawiają się raz w miesiąc.		Obsługuje ks. Z. Suchoński z Jeruzala.	

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
88	**Warszawa**	1. Parafia Przenajśw. Sakramentu na Pradze, Skaryszewska № 12. Kaplica murowana.		P. O. R. M. Jakób Próchniewski Biskup-Koadjutor Mieszka tu zazw. ks. Bolesław Wiechowicz.	Telefon 147-29.
89	**Warszawa**	2. Parafia Przenajśw. Sakramentu, ul. Szara 8 Kościół murowany.	Domy ludowe. Szkoła elementarna. Plac pod szkoły — $1^1/_2$ morgi.	P. O. R. M. Jakób Próchniewski, Biskup-Koadjutor Maryawitów. Wikary: ks. L. (Marya Alfons) Rittel.	Telefon 169-10.
90	**Warszawa**	3. Parafia Matki Boskiej N. P. na Woli, Karolkowa 2. Kaplica murowana.	Duży czteropiętrowy dom parafialny. Ochronki 2. Szkoły 3. Warsztaty. Szwalnia. Sala zajęć. Tkalnia. Pończoszarnia. Sklep spożywczy.	P. O. Roman M. Jakób Próchniewski, Biskup Koadjutor Maryawit. Wikary: ks. Józef (Marya Czesław) Poradowski.	Telefon 143-70.
91	**Zduny** powiat Łowicki	Kościół drewniany w Łaźnikach, gdzie się odprawiają nabożeństwa.	Dom parafialny w Łaźnikach. Ochronka. Tkalnia wełniaków księżackich.	Ks. St. Siedlecki z Łowicza.	Poczta, tel. i kolej Pniewo (W. W).
92	**Zyck** powiat Gostyński	Kościół drewniany w Świniarach, gdzie się odprawiają nabożeństwa.		Ks. Ludwik Ryttel, mieszka w Peplowie i Warszawie.	
93	**Żyrardów** powiat Błoński	Kaplica w własnej posesyi ul. Leśna 48.	Dom z oficyną i ogród owocowy. Ochrona.	Ks. Roman (Marya Augustyn) Gostyński.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.

Litwa i Ruś.

Gubernia Grodzieńska.

94	**Sokółka** powiat Sokólski	Filia. Kaplica w domu prywatnym ul. Kościelna. Nabożeństwo raz w miesiąc.		Ks. Antoni Tułaba. Mieszka w Wilnie. Przyjeżdża do Sokółki peryodycznie.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.

Gubernia Kijowska.

95	**Kijów**	Kaplica w domu wynajętym, ul. Bulwarno-Kudrjawskaja № 34. Buduje się kościół.		Ks. Czesław Czerwiński. Mieszka w Radzyminku; od czasu do czasu przyjeżdżają i inni kapłani.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.

Gubernia Kowieńska.

96	**Kowno**	Kaplica w domu prywatnym przy ul. Adama Mickiewicza № 3. Tam się odprawiają nabożeństwa.		Ks. Antoni (Marya Feliks) Tułaba z Wilna.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.

Gubernia Liflandzka.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
97	**Ryga**	Paraf. Przenajświętszego Sakramentu. Kaplica w domu prywatnym. Nabożeństwa raz w miesiąc.		Ks. Antoni Tułaba. Mieszka w Wilnie.	W miejscu.

Gubernia Wileńska.

№	Parafia lub filia	Kościoły, kaplice, nabożeństwo	Domy, instytucye, zakłady	Proboszcz lub jego zastępca	Poczta, telegraf, kolej
98	**Pohost** powiat Wilejski	Filia parafii wileńskiej. Ludność białoruska. Kościołek drewniany, gdzie się odprawiają nabożeństwa.	Cmentarz grzebalny urządzony własny.	Obsługuje ks. Antoni Tułaba z Wilna.	Poczta, tel. i kolej Dołhinowo powiat Wilejski.
99	**Wilno**	Kaplica w domu przy ul. Zawalnej № 5. Tam się odprawiają nabożeństwa parafialne.	Kupiony plac, na Zwierzyńcu przy ul Moniuszki.	Ks. Antoni Tułaba. Często przyjeżdżają do pomocy inni kapłani.	Poczta, tel. i kolej w miejscu.

KOŚCIOŁY STARO-KATOLICKIE.

Hollandya.

1. Arcybiskupstwo Utrechckie.

Arcybiskup:

Jego Exsc. Ks. Gerard Gul, Utrecht, Mariaplaats 19.

Sufragan:

Jego Eksc. Ks. Mikołaj B. P. Spit, Biskup z Deventer, Rotterdam, Nieuwe Binnenweg 23.

Kapituła Metropolitalna.

Prezes:

J. Eksc. Ks. Gerard Gul, Arcybiskup Utrechcki.

Dziekan:

Ks. J. A. van Beek, probosz w Rotterdamie.

Sekretarz:

Ks. J. M. van Beek, prob. w Leyden.

Członkowie:

Ks. J. H. Berends, profesor, proboszcz w Haadze.

Ks. Kornel. Deelder, proboszcz w Utrechcie.

Ks. F. Kenninck, Rektor Seminaryum w Amersfoort.

Ks. P. M. Rinkel, prob. w Utrechcie.

Ks. G. K. van Schaik, proboszcz w Hilversum.

J. Eksc. Ks. M. B. P. Spit, Biskup z Deventer.

Seminaryum Arcybiskupie w Amersfoort. (Muurhuizen 68)

Rektor:

Profesor Ks. Franciszek Kenninck.

Profesorowie:

Ks. J. H. Berends.

Ks. A. J. van den Bergh, D-r. Prawa.

Ks. K. Wijker.

Prefekci:

Piotr J. van Buuren. A. Rinkel.

Parafie i księża.

I. Geldrya.

Arnheim: Proboszcz ks. Piotr J. van Buuren z Amersfoort.

Kuilenburg: (Culemborg): Proboszcz: ks. Jakób van der Oord, Barkenmarkt.

II. Północna Hollandya.

Hilversum: Proboszcz: ks. Gerard Chrystyan van Schaik, Melkpad 4 b.

III. Południowa Hollandya.

Delft: Proboszcz: ks. Willibrord Bonifacy Copper, Bagijnenhof 25.

Dordrecht: Proboszcz ks. Engelbert Lagerwey, Voorstraat 86.

Gouda: Proboszcz ks. Wilhelm G. Th. Gol, Gouwe C. 174.

Haga: Proboszcz ks. Jan Hermann Berends, Galileistraat 132.

Leyden: Prob. ks. Jan Marcin van Beek, Hooigracht 27.

Oudewater: Prob. ks. Jan Fryderyk van Wijk, Markt B. 230.

Rotterdam: 1) Prob. J. Eksc. ks. Mikołaj B. P. Spit, Nieuwe Binnenweg 23; wikaryusz ks. van Kempen; 2) prob. ks. Jan Albert van Beek, Oppert 107; wikaryusz ks. Ksawery E. Gouard.

Schiedam: Prob. ks. Piotr Jan van Harderwijk, Dam 30.

Schoonhoven: Prob. ks. Aryusz H. Guddee, Wal 356.

IV. Utrecht.

Amersfoort: Prob ks. Korneliusz Wijker, Zand

Utrecht: Prob. ks. Korneliusz Deelder, Mariahoek 9; 1) prob. ks. Piotr de Graaf, Achter Klarenburg D. 6; 2) prob. 3) ks. Piotr Michał Rinkel, Bemuurde Weerd M. 55.

V Pruska prowincya Schleswig-Holstein.

Nordstrand: Prob. ks. Wilhelm Jan de Vrij.

2. Biskupstwo Haarlemskie.

Biskup:

J. Exc. Ks. Mikołaj Prins, Haarlem, Bakenessergracht 33.

Parafie i księża.

Północna Hollandya.

Aalsmeer: prob. ks. Arnold Bartłomiej Dievenbach, Oosteinde 130.

Amsterdam: 1) prob. ks. Gerard Diependaal, Brouwersgracht 134; 2) prob. ks. Korneliusz G. van Riel. Barndesteeg 4; 3) prob. ks. K. Wijker, Overtoom 422.

Egmond aan Zee: prob. ks. Henryk T. J. van Vlijmen, Voorstraat 103,

Enkhuizen: prob. ks. Henryk Piotr Dievenbach, Breedstraat 425.

Haarlem: prob. J. Eksc. Mikołaj Prins, Bakenessergracht 33.

Helder: prob. ks. Piotr Józef Jans, Langestraat 66.

Krommenie: prob. ks. Bernard Jan Jans, Noorder Hoofdstraat.

Ymuiden: prob. ks. Gerard van der Poll, Bloemstraat.

Zaandam: prob. ks. Lambert Rinkel, Papenpad 12.

Szwajcarya.

Kościół Chrześcijańsko-Katolicki.

Biskup:

Jego Exc. ks. D-r Edward Herzog, Bern, Kirchenfeld, Willadingweg 39.

Wikaryusz Biskupi:

Ks. D-r Ksawery Fischer, prob. z Aarau.

Kancelarya Synodalna.

Prezes:

Wacław Flury, profesor w Zurychu.

Wiceprezes:

Ks. Adolf Küry, proboszcz w Bazylei.

Sekretarze:

Ks. Dr. Hans Richterich, prob. z Genewy.

Józef Fleury, kupiec z Binningen.

Skrutatorzy głosów:

Ks. Walter Herzog, prob. z Laufen.

Konstanty Eger, kapitalista z Genewy.

Rada Synodalna.

Prezes:

Dr. med. Adolf Christen, lekarz z Olten.

Wiceprezes:

Ks. Seb. Burkart, prob. z Rheinfelden.

Sekretarz:

Ks. Karol Gilg, proboszcz z Zurychu.

Członkowie:

J. Exc. ks. Biskup.

Jan Burri, prezes sądu w Lucernie.

Ks. Dr. Alfons Chrétien, prob. z Genewy.

Emil Frey-Vogt, dyrektor banku z Bazylei.

Henryk Huber, urzędnik kolejowy z Olten.

Fritz Schwegler, pezes biura w Bernie.

Supplenci:

Ks. Ksawery Stocker, prob. z Soloturn;

Kacper Frey urzędnik w Szaffuzie.

Kasyer:

Ks. Emil Meier, proboszcz z Olten.

Archiwista i Statystyk:

Ks. Alfred Kramis, prob. z Möhlin.

Fakultet katolicko-teologiczny na Uniwersytecie berneńskim.

Profesorowie zwyczajni:

J. Exc. Ks. Dr. Edward Herzog, profesor egzegezy Nowego Testamentu.

Ks. Eugeniusz Michaud, profesor historyi i dogmatyki.

Ks. Dr. Adolf Thürlings, profesor dogmatyki, etyki i liturgiki.

Ks. Dr. Filip Woker profesor historyi kościelnej i prawa kanonicznego,

Profesor nadzwyczajny:

Ks. Dr. Jakób Kunz, profesor egzegezy Starego Testamentu i Teologii pasterskiej.

I. Kanton Aargau.

Synod Kantonalny.

Kancelarya.

Prezes:

G. Reimann, sekretarz Sądu Wyższego z Aarau, adwokat.

Wiceprezes:

Ks. Bernard Kerbisser, prob. z Olsberg.

Sekretarz:

Ks. Achilles V. Bailly, proboszcz z Hellikon.

Skrutator głosów:

Józef Arnold Müller z Obermumpf.

Komisya.

Prezes:

Ks. Dr. Ksawery Fischer, prob. z Aarau.

Wiceprezes: —

Sekretarz:

Ks. Seb. Burkart, proboszcz z Rheinfelden.

Członkowie:

Jakób Ruoss, nadradca, dyrektor fabryki z Niederlenz.

L. Wunderlin, nauczyciel z Möhlin.

Parafie i księża.

Aarau: prob. ks. dr. Ksawery Fischer; prezes: adwokat G. Reimann, sekr. Sądu Wyższego z Aarau.

Kaiseraugst: Prob. ks. Karol Józef Fischer; prezes: Jan Adam Luetzelschwab, podstarości.

Lenzburg: prob. ks. Jan Burkart; prezes: nadradca Jakób Ruoss, dyrektor fabryki z Niederlenz.

Magden: prob. ks. Ignacy Schultheiss; prezes: Franciszek J. Buergi, starosta.

Möhlin: prob. ks. Alfred Kramis; prezes: L. Wunderlin, nauczyciel.

Obermumpf-Wallbach: prob. ks. Jan Rudolf Burkart z Wallbach; prezes: Rudolf Kaufmann pocztmistrz z Wallbach.

Olsberg (i Pratteln): prob. ks. Bernard Kerbisser; prezes: Józef Buergi, nadradca.

Rheinfelden: prob. ks. Sebastyan Burkart; Wikar. Ks. Dr. Karol Rieger.

Wegenstetten - Hellikon - Zuzgen: prob. ks. Achilles V. Bailly z Hellikon: prezes: Gustaw Hasler, właściciel ziemski z Hellikonu.

II. Kanton Bazylea-miasto.

Bazylea: 1) Prob. ks. Karol Weckerle, Friedensgasse 40; 2) Prob. ks. Adolf Küry, Klingental 13; prob. emeryt ks. Paulin Gschwind, Riehen; prezes: Emil Frey-Vogt, dyrektor banku, Albanring 158.

III. Kanton Bazylea-prowincya.

Allschwil: prob. ks. Bożymir (Gotfryd) Raeber; prezes: Jakób Vogt-Kuestner, kupiec.

Binningen: proboszcz ks. Dr. Aloizy Führer, Bruderholzstr. 128; prezes: Józef Grellinger-Faller, kupiec win.

IV. Kanton Bern.

Komisya Chrześcijańsko-Katolicka.

Prezes:

Ks. Piotr César, prob. z St. Immer.

Wiceprezes:

Ad. Kaiser-Ritter, dyrektor z Biel.

Sekretarz:

Ks. Antoni Absenger, prob. z Biel.

Członkowie:

Gustaw von Burg, redaktor z Laufen

E. Buser, dyrek. statystyki handlowej w Bernie.

Dominik Giovannoni-Riva z St. Immer.

Ks. Walter Herzog, prob. z Laufen.

Ks. Werner Seiler, prob. z Bern.

Ks. Dr. Adolf Thürlings, profesor uniwersytetu berneńskiego.

Parafie i księża.

Bern: prob. ks. Werner Seiler; Wik. ks. Arnold Gilg, obaj: Metzgergasse 12; kapłani bez obowiązków: ks. Walter von Arx; ks. Alfred Dahler; ks. Albert Willi; prezes E. Buser, dyrek. statyst. handlowej w Bernie; w *Burgdorf* prezes: Józef Lang, buchalter; w *Thun* prezes: Adolf Ott, profesor gimnazyum.

Biel (wraz z Bözingen, Neuenstadt i Reconvilier): prob. ks. Antoni Absenger, Seevorstadt 83; wik. ks. Piotr Vigné; prezes: Adw. Kaiser-Ritter, dyrektor.

Laufen (wraz z Zwingen i Grellingen): prob. ks. Walter Herzog; prezes: Gustaw von Burg, redaktor; w *Münster* (Jura)-*Schwaendi* prezes: E B. Bohrer ze Schwaendi.

St. Immer: proboszcz ks. Paweł Greuin, rue du Temple; prezes: Dominik Giovannoni-Riva.

V. Kanton Fryburg.

Fryburg: Prob. z Bernu; prezes: Albert Zeindler-Haller, rue Louis Chollet 9.

VI. Kanton Genewa.

Komisya Synodalna kantonu.

Prezes:

Jakób Fleutet, dyrektor kasy oszczędności z Genewy.

Wiceprezes:

Ks. Alfons Chrétien, prob. z Genewy.

Sekretarz:

Ks. John Pisteur, prob. z Genewy.

Kasyer:

Jerzy Bertrand, profesor z Genewy.

Asesor:

Konstanty Eger, kapitalista z Genewy.

Supplent:

Gotthard Schibli.

Adres:

Eglise Notre-Dame, Boulevard J. Fazy 22, Genéve.

Parafie i księża.

Carouge: Prob. Ks. Juliusz Jacquemin, Place du Marché 16; prezes Jan Vuarchet, radca miejski, rue de Veyrier 12.

Geneva: Francuskie parafie: 1) prob. ks. dr. Alfons Chretien, Boulevard du Pont d'Arve 9; 2) prob. ks. John Pisteur rue Barthélemy 8; prezes Jakób Fleutet, rue Petitot 8.

Niemiecka parafia:

Prob. Ks Dr. Hans Richterich, rue Carteret 1; prezes Jakób Fleutet.

Emeryci:

Ks. Feliks Carrier; ks. Gustaw Gaspard, vue de Pâquis 46; ks. Piotr Lafitte, Avenue du Mail 26, Plainpalais; ks. Ludwik Masson, rue Lombard 4; ks. Jan Piotr Rieu, rue Petitot 2; w *Versoix-Collex-Bossy* prezes: A. Delieutraz.

Lancy: Prob. ks. Wincenty Steiger; prezes: L. Bertrand (syn); w *Chêne-Bourg* prezes: — w *La Plaine* prezes: —

VII. Kanton Lucerna.

Lucerna: Prob. ks. Ad. Kazimierz Shnyder, Museggstr. 15; prezes: Adolf Kurzmeyer-Bründler, Sempacherstr. 2; w *Emmenbrücke-Gerliswil*, prezes: J. Gilg, majster z Rothen; w *Grosswangen* prezes: Antoni-Huber-Ulmi, z mechanicznej cegielni; w *Kriens* (z Obernau i Horw) prezes: Jan Jerzy Büttler, nadmajster.

VIII. Kanton Neuenburg.

Chaux-de-Fonds: Prob. ks. Albert Rais, rue de la Chapelle; wik. ks. Józef Wagner; prezes: Adolf Chassot.

IX. Kanton Schaffuza.

Schaffuza (z Neuhausen, Neunkirch, Buchthalen, Basadingen i Feurthalen): prob. ks. Franciszek Löffler, Münstergasse 13; prezes: Kacper Frey, sekretarz urzędu celnego, Säntisstrasse 81.

X. Kanton Solothurn.

Komisya Synodalna kantonu.

Prezes:

Dr. Adolf Christen, lekarz z Olten.

Parafie i księża.

Grenchen Prob. ks. Józef Walker; prezes: T. Steinmann, nauczyciel okręgowy.

Olten (i Wangen); Prob. ks. Emil Meier, Kirchenplatz; prezes: Dr. Adolf Christen, lekarz.

Schönenwerd (z Gretzenbach) prob. ks. Karol Richterich; prezes: Dr. Wiktor Käser, lekarz; w *Nieder-Gösgen* prezes: Arnold Wyser, ślusarz.

Solothurn (i Kriegstetten) prob. ks. Ksawery Stocker, Bielstr. 12; emeryt ks. Arnold Bobst, Lorettostr. 362; księża bez obowiązków: Józef Meier, profesor; prezes: dr. Zygmunt Mauderli, profesor; w *Oberdorf - Langendorf* prezes: Propst, nauczyciel.

Starrkirch-Dulliken (z Zoffingen, Brittnau i Reiden) prob. ks. Andrzej Sauer; Alfred Moll, sekretarz.

Trimbach (z Aarburgiem) prob. ks. Konstanty Neuhaus; prezes: Jakób Hufschmid, były maszynista.

XI. Kanton St. Gallen.

St. Gallen (z Schönenwegen - Straubenzell, Teufen i Uzwil) prob. ks. Wilhelm Heim, Rosenberg, Dufourstr. 77; prezes: Otto Zillig, inspektor szkół, Wienerbergstr, 21; w *Rorschach* prezes: niezajęty.

XII. Kanton Tessino.

Zawiaduje prob. z *Luzerny*; w *Bellinzona* prezes: Fryderyk Müller majster z gazowni; w *Chiasso* prezes A. von Arx, obywatel; w *Locarno* prezes: A. Müller, Mercerie Muralto; w *Lugano* prezes: J. Schwingruber, Paradiso.

XIII. Kanton Uri.

Zawiaduje prob. z *Lucerny*; w *Erstfeld* prezes: August Hoffmann - Herzog, telegrafista z dworca kolei.

XIV. Kanton Waadt.

Lausanne-Montreux-Bevey: Zawiaduje proboszcz z Genewy; prezes: Emil Meyer z Lozanny, Martheray 45.

XV. Kanton Zurych.

Winterthur prob. ks. Henryk Comment, Adlerstr. 38; prezes: Robert Herzog, kupiec z Seuzach; w *Oerlikon* prezes: C. Bürgi sędzia pokoju.

Zurych (z Bendlikon i Schlieren) 1 prob. ks. Karol Gilg, IV Clausiusstr. 41; 2 prob. ks. Otto Strütt, III Elisabetenstr.; 3 prob. ks. Ludwik Meier, I, Glockengasse 18; ks. emeryt prob. Ludwik Alfons Saladin; prezes: Werner Flury, profesor, Seefeldstr. 108.

Do kleru chrześcijańsko - katolickiego w Szwajcaryi należy:

Ks. Julian Launais, redaktor w agencyi telegraficznej Wolffa, Berlin-Gr.-Lichterfelde, Victoriastr. 9.

Niemcy.

Kościół Staro-Katolicki.

Biskupstwo katolickie Starokatolików w Państwie Niemieckiem.

Biskup:

J. Eksc. Ks. Józef Demmel, Bonn, Schumannstrasse 49.

Biskup-koadjutor z prawem następstwa:

J. E. Ks. Dr. Jerzy Moog, proboszcz z Krefeld, Dreikönigstrasse 52.

Reprezentacya Synodalna.

Członkowie zwyczajni:

1 Prezes: J. Eksc. ks. biskup.

2 Prezes: Ernest Licht, radca sądowy w Kolonii.

Duchowni:

Ks. biskup Jerzy Moog, prob. z Krefeld.

Ks. M. Rachel, proboszcz z Essen.

Świeccy:

Fryderyk Michelis, profesor gimnazyum w Frankfurcie.

Dr. Walter Petri, szef laboratoryum chemicznego w Koblencyi.

Członkowie nadzwyczajni.

Duchowni:

Ks. A. Gatzenmeier, proboszcz z Monachium.

Ks. E. Kreuzer, proboszcz z Kempten.

Swieccy:

Karol Eckhard, wielkoksiążęcy nadstarości w Mannheim.

Adolf Leichtle, budowniczy i właściciel dóbr w Kempten.

Kancelarya Biskupia i Zarząd kasy.

Bonn, Schumannstrasse 49; № skrzynki pocztowej 7741.

Dyrektor i kasyer:

R. Hering, radca buchalteryjny.

Sekretarz i registrator:

Eugeniusz Bauer.

Biskupi konwikt seminaryjski.

Bonn, Lennéstr 30.

Regens:

Ks. Dr. Rudolf Keussen, profesor filozofii.

Profesorowie:

Ks. Dr. Karol Kehrmann, prof. historyi.

Ks. Bp. Dr. Jerzy Moog, prof. egzegezy.

Ks. Dr. Fryderyk Mühlhaupt, profesor teologii.

Biskupi konwikt dla chłopców.

Bonn, Lennéstr. 30.

Regens:

Ks. Dr. Rudolf Keussen, profesor.

Filozoficzno - propedeutyczne Seminaryum.

(dla wykształcenia kleryków starokatolickich przy Uniwersytecie w Bonn).

Zarząd:

Ks. Dr. Leopold Karol Goetz, profesor nadzwyczajny.

Assystentura:

czasowo niezajęta.

Egzaminatorowie Synodalni.

Kanoniści:

Ernest Licht, radca sądowy z Kolonii.

Dr. Ludwik Schultz, radca sądowy z Hagen.

Teologowie:

Ks. Dr. Kehrmann.

Ks. Dr. Keussen.

Ks. Dr. Mühlhaupt — wszyscy trzej profesorowie z Bonn.

Ks. Bp. Dr. Moog z Krefeldu.

Sąd Synodalny.

Prezes:

Dr. Ludwik Schultz, radca sądowy, prawnik z Hagen.

Wiceprezes:

Fryderyk Nachtsheim, radca sądu wyższego Ziemiańskiego z Kolonii.

Prawnik Synodalny:

Ernest Licht, radca sądowy, adwokat z Kolonii, Burgmauer 63.

Ławnicy:

Ks. H. Bommer z Kolonii.
Ks. F. Dittrich z Pforzheim.
Ks. W. Erb z Offenbach.
Ks. F. Jaskowski z Düsseldorfu.
Ks. K. J. Klotz z Saarbrücken.
Ks. J. Moog z Dortmundu.
Ks. Dr. Mühlhaupt z Bonn.
Ks. M. Rachel z Essen.

Świeccy:

Aloizy Beuder, fabrykant z Mannheim.
Teodor Groll, kapitalista z Düsseldorfu.
Kneipp, radca buchalteryjny z Bonn.
Karol Niederstein, kapitalista z Bonn.
Karol Roitzheim, kupiec z Bonn.
Alfred Rothmund z Durlach.
Teodor Schoppe, kupiec z Bonn.
Eugeniusz Wissler, z Heidelbergu.

I. Prusy.

Komitet Okręgowy na Hessen-Nassau.

Prezes:

Ks. Artur Kamiński, zastępca proboszcza z Frankfurtu.

Członkowie:

Karol Hörkens, radca kancelaryjny z Darmstadt.

Antoni Kessler z Frankfurtu.

Otto Krawutschke z Frankfurtu.

Fryderyk Michelis, profesor z Frankfurtu.

Paweł Rohm, pisarz z Wiesbadenu.

Komitet Okręgowy dla prowincyi Nadreńskiej.

Prezes:

Ks. Dr. Piotr Kirsch, proboszcz z Koblencyi.

Członkowie:

Ks. Dr. Rudolf Keussen, profesor z Bonn.

Ernest Licht, radca sądowy z Kolonii.

Dr. Walter Petri z Koblencyi.

Prestinari z Koblencyi.

Komitet okręgowy na Westfalię.

Prezes:

Jerzy Wennekendonk, szef biura z Essen.

Zastępca prezesa:

Kemper, nauczyciel z Essen.

Członkowie:

F. Lauff, sekretarz sądowy z Bochum.

Lierfeld, agent generalny z Dortmundu.

Ks. Maksymilian Rachel, prob. z Essen.

Schubert, inżynier z Bredenay.

Parafie i księża.

Berlin: prob. i prezes: Ks. August Traubinger, SO. 16, Schäferstrasse 11; zastępca prezesa: Otto Pohl, kapitalista S. 14, Neue Jakobstrasse 22.

Bielefeld: prezes Henryk Maksym. Stahel, fabrykant, Engerschestrasse 37; w *Herford*; prezes Wilhelm Schulte, krojczy, Rennstrasse 40; w *Lippstadt* prezes: Walter Lucas, kupiec, Kappelstr. 18.

Bochum: prob. i pr. Ks. Paweł Engel, Pieperstr. 38; zast. pr. Lauf (starszy), kasyer, Welper pod Bochum, w *Duisburg* prezes: J. F. Faber, kupiec, Austr. 12.

Bonn: prob. i pr. Ks. Dr. Fryderyk Mühlhaupt, Schumannstr. 45; zast. pr. Karol Niederstein, kapitalista.

Breslau: (Wrocław), prob. i pr. Ks. Dr. Walter Herberz, VIII, Klausewitzstrasse 14; wikary: ks. Paweł Mazura, Paradiesstrasse 30; zastępca: Mark, prokurent.

Coblenz (Koblencya): zastępca prob. Ks. Dr. Piotr Kirsch, Pfaffendorf, Willa Rheinspiegel; prezes: D-r Walter Petri, Oberwerth, Rheinau 2; w *Boppard* prezes: Maks Mallmann, kupiec; w *Kaub* prezes: Franciszek Strobel, kupiec win.

Cöln (Kolonia), prob. i prezes: ks. Hermann Bommer, Jülicherstr. 28; zastępca prez. Engelbert Rustorff, radca kancelaryjny; prezes gminny: profesor Dr. Hermann Keussen, archiwista miejski, w *Aachen* zast. prez. Fryderyk Herbst, profesor w Wyższej szkole, Maria-Theresia Allee 12.

Krefeld: prob. i pr. ks. biskup D-r Jerzy Moog, Dreikönigstr. 52; zastępca: D-r Józef Gobbers, właściciel fabryki, St. Antonstr. 179e.; prezes gminy Fritz Keussen, kupiec.

Dortmund: prob. i prezes: ks. Józef Moog, Kronenstr. 43; wikary ks. Stefan Herdig, Kronenstr. 43; zastępca pr. Egon Hähling von Lanzenauer; w *Camen* prezes: August Kirchner, górnik.

Düsseldorf: prob. i prezes: ks. Fryderyk Jaskowski, Parkstr. 14; zastępca Teodor Groll, kapitalista, Uhlandstrasse.

Essen (Ruhr): prob. i prezes: ks. Maks Rachel, Bornstr. 4; zastępca Göbel, szef biura.

Frankfurt (nad Menem): prob. i prezes: ks. Artur Kamiński, Morgensternstr. 41; zastępca prez. Fryderyk Michelis, profesor gimnazyum, Falkensteinerstr. 1; w *Cassel* prez.: Fritz Berger, Hafenstr. 6; w *Hanau* prez.: Tomasz Holzschuh, Lamboystr. 20; w *Hoechst* prezes: Piotr Schindling, kupiec, w *Oberursel* prez. Antoni Kessler (st.) tokarz, Feldbergstr, 24.

Gottesberg: prob. i prezes: ks. Adolf Tobias; w *Wallenburg* prez. August Plaschke, kraw. z Weisstein.

Hagen: prob. i prez. zastęp. D-r Ludwik Schultz, radca sądowy.

Hirschberg: prob. niema; księża emeryci: Aloizy Soukup i Piotr Harnau w Cunnersdorf, Warmbrunnerstr. 4; prezes: Paweł Borsucki; w *Sagan* pr. Hugo Köhler, buchalter, Dorotheenstr. 14; w *Sorau* prezes Karol Thomas, fabrykant.

Kattowitz: (Katowice) prob. i pr. ks. Karol Müller, Wilhelmsplatz 9; zastępca Oskar Polka, mleczarz z Brynowa; w *Gleiwitz* prezes Karol Luppa, asystent kolei żelaznej.

Königsberg (Królewiec) prob. i prez. ks. D-r Walther Küppers, Schillerstr. 9; zastępca: Bludau, radca buchalteryjny, Königseck 4; prez. gminy Tausch, radca sądowy; w *Gdańsku* prez. Schroetter, pr. sądu ziemiańskiego z Zoppot, Schulstr. 4. w *Insterburg* (Wystruć) pr. niezajęty.

Neisse prob. ks. Paweł Mazura z Włocławia; prezes R. Schmikalla.

Saarbrücken: prob. i prez. ks. Karol Józef Klotz, Gutenbergstr. 23; zastępca prez. Klemens Hillebrand.

Wiesbaden: prob. i prezes ks. Wilhelm Krimmel, Schwalbacherstr. 2.

Witten (Ruhr): prob. i prezes ks. Franc. Lefarth, Körnerstr. 21; zastępca: August Hehr, radca buchalteryjny, naczelny zawiadowca stacyi.

II. Baden.

Biskupi Komisarze egzaminacyjni

dla inspekcyi nauki religii w Wielkiem Ks. Badeńskiem.

Komisaryat I (na parafie: Baden-Baden, Freiburg, Furtwangen, Gütenbach, Heidelberg, Ladenburg, Mannheim, Offenburg, Pforzheim, Säckingen, Schwetzingen, St. Blasien): proboszcz miejski ks. Bodenstein z Karlsruhe.

Komisaryat II (na parafie: Baltersweil, Blumberg, Bühl, Epfenhofen, Fützen, Hohenthengen, Kommingen, Lottstetten, Messkirch, Mundelfingen, Nordhalden, Sauldorf, Schwaningen, Singen, Stühlingen, Thiengen, Zell): proboszcz miejski ks. Schirmer z Konstancyi.

Komisya prowincyonalna.

Prezes:

Karol Eckhard, nadstarości z Mannheimu.

Buchalter:

Händel, radca miejski z Karlsruhe.

Członkowie:

Ks. Emil Bodenstein, prob. miejski z Karlsruhe.

Emil Delisle, kapitalista z Fryburga.

Ks. Dr. Maciej Menn, prob. miejski z Fryburga.

Ks. Dr. Wilhelm Schirmer, proboszcz miejski z Konstancyi.

Fryderyk Stähle, dyrektor z Fryburga.

Biblioteka publiczna krajowa.

Bibliotekarz:

Ks. Emil Bodenstein, prob. miasta Karlsruhe.

Czytelnia:

Karlsruhe, Herzstr. 1, otwarta co niedziela, od 11 rano do 1 po południu.

Parafie i księża.

Baden-Baden: prob. i prez. ks. Rudolf Kundt, Karlstr. 7; zastępca Emil Meyer, bankier, Kreuzstr, 6; w *Bühl* prez: Ignacy Hoerth; w *Steinbach* prez. Fryderyk Kühn, właściciel fabryki.

Baltersweil: prob. i prez. ks. Franciszek Stiller; zastępca: M. Winkler, burmistrz z Berwangen; w *Bühl* prez.: Edward Bernhard, gospodarz z Dettighofen; w *Hohenthengen* prez.: Floryan Boller, właściciel cegielni.

Blumberg: prob. i prez. ks. Leopold Schmidt; w *Epfenhofen* prez. Hugo Gleichauf; w *Fützen* prez. Franciszek Röthenbacher, burmistrz; w *Kommingen* prez.: Tadeusz Sauter, gospodarz wiejski.

Freiburg: (Bryzgowia): prob. i prez. ks. Dr. Maciej Menn, Thurnseestr. 39; zastępca: Karol J. Hülsmann, fabrykant. Rheinstr. 60.

Furtwangen: prob. i prez. ks. Karol Franz, Lindenstr. 248; zastępca: Robert Siedle, fabrykant; w *Gütenbach* prezes Maks Scherzinger, gospodarz wiejski.

Heidelberg: prob. i prez. ks. Fryderyk Seyfried, Werderstr. 32; zastępca: Gustaw Holzer, profesor, właściciel cegielni, Landstr. 51; w *Rohrbach* prezes: Henryk Balmann, sztukator.

Karlsruhe: prob. i prez. ks. Emil Bodenstein, Herzstr. 1; wikary ks. Rajmund Köpfer, Herzstr. 1; emeryt ks. Wilhelm Rieg, Schönfeldstr. 1; zastępca: Piotr Fromherz, radca sądu ziemiańskiego; w *Durlach-Bruchsal.* prezes Alfred Rothmund, kapitalista, Durlach, Palmeienstrasse 10; w *Rastatt* prezes: Langer, rejent, Moltkestrasse.

Konstancya: prob. i prez. ks. Dr. Wilhelm Schirmer, Leinerstr. 1; 2 prob. ks. Paweł Heuschen, Brauneggerstr. 31. zastępca: Edward Delisle, kapitalista, Lutherplatz 7.

Ladenburg: prob. i prez. ks. Robert Steinsiepe; zastępca: Piotr Eckes, sekretarz poczty; w *Schwetzingen* prezes: Hermann Hassler, fotograf, radca okręgowy.

Mannheim: prob. i prez. ks. Dr. Otto Steinwachs, Beethovenstrasse 8; zastępca Karol Eckhard, nadstarości, Victoriastr. 26.

Messkirch: prob. i pr. ks. Fryderyk Grzechowiak; zastępca Fryderyk Schmuker, kupiec.

Mundelfingen: prob. i prez. ks. Maks Kopp; zastępca: Jerzy Walz, fotograf; w *Billingen*: prez. Ferdynand Rothweiler, kupiec, Niedere-Strasse 51.

Offenburg: prob. i prez. ks. Edmund Kreusch, Friedrichstr. 62.

Pforzheim: prob. i prez. ks. Franc. Dittrich; zastępca Hermann Buhlinger, inspektor dóbr wielkoksiążęcych, Zähringer Allee 23.

Säckingen: prob. i prez. ks. Wendelin Drescher; zastępca: Markus Thomas, restaurator; w *Thiengen* prezes: Rupert Schalk, kapitalista; w *Waldshut* prezes Motsch, radca sądowy.

Sauldorf: prob. i prezes ks. Aloizy Oberle; zastępca: Leander Reichle.

Singen: prob. i prez. ks. Paweł Heuschen z Konstancyi; emeryt ks. August Leuthner; w *Lottstetten* prez. Marek Kübler, gosp. wiejski z Nack.

Stühlingen: prob. i prez. ks. Walter Frey; zastępca: Marcin Meyer, dyrektor kasy oszczęd.; w *Schwaningen* prez. Hermann Stadler.

Zell: proboszcz i prez. ks. Wojciech Kundt; zastępca: Rupert Graf, starszy nauczyciel; w *Lörrach* prez.: Adolf Sprich, majster; w *St. Blasien* prezes: Aleks. Kreutzer, brukarz.

III. Bawarya.

Komitet okręgowy na Bawaryę.

1. Prezes:
Ks. Antoni Gatzenmeier, proboszcz z Monachium.

2. Prezes:
Robert Haas, właściciel fabryki w Norymberdzie.

Buchalter:
Hergl, królewski nadworny dostawca. z Monachium.

1. Sekretarz:
Wakuje.

2. Sekretarz:
Ks. Erwin Kreuzer, proboszcz z Kempten.

Parafie i księża.

Augsburg: Proboszcz ks. Dr. Johannes Heldwein z Monachium, Liebigstrasee 1; prez.: Juliusz Zenger, cesarski sędzia we Friedbergu; w *Schweinfurt* prez.: Marcin Vollnhals, właściciel browaru: w *Würzburgu* prez.: Józef Helbig, drukarz, Amalienstrasse 8.

Frankfurt (nad Menem): Prob. z Prus (jak wyżej); w *Aschaffenburg* prez.: Jakób Sulzer, monter, Gladbacherstr. 56.

Kaiserslautern Proboszcz: ks. Henryk Meissner, Benzinoring 52; prez.: Pfissner, profesor; w *Dürkheim* prez.: J. Dülk, królewski nadworny dostawca; w *Landau* prezes: F. Schmitz, dyrektor banku; w *Zweibrücken* prezes: Sebastyan Moerz, kapitalista, Hauptstr. 7.

Kempten: prob. ks. Erwin Kreuzer, M. 85, Ludwigstr.; prez. Adolf Leichtle, kapitalista, L. 3 Poststr.; w *Immenstadt* (niezajęte miejsce prezesa); w *Memmingen* prez.: Baptysta Schrepfer, inspektor fabryczny, Bauerntanzgasse 121.

Mannheim: prob. z Badenii (jak wyżej); w *Frankenthal-Roxheim* prez.: Józef Engelmann, inspektor, Frankenthal, Minna Karcherplatz 48; w *Ludwigshafen* (nad Renem) prez.: Karol Eswein, radca handlowy, generalny dyrektor banku, Ludwigstr. 44; w *Neuhofen-Rheingönnheim* prez.: Ignacy Mein, urzędnik kolejowy z Neuhofen.

Monachium 1. Prob. ks. Antoni Gatzenmeier, Kanalstr. 31; 2 prob. ks. dr. Jan Heldwein, Liebigstr. 1; kapłan bez obowiązków: ks. dr. Jan Friedrich, profesor uniwersytetu, Tannstr; prez.: Roman Wiedemann, właściciel fabryki, Residenzstr. 15; w *Bad Aibling* prezesa niema; w *Reichenhall* prez.: Gruber, sekretarz, willa Bergfried, Tivolistr. 3.

Norymberga: prob. ks. Józef Pribyl, Innere Läufergasse 28; emeryt: ks. Wilhelm Römer, Wirthstr. 29; prez.: Robert Haas, właściciel fabryki, Sulzbacherstr. 47; w *Erlangen* prez.; Marcin Grimps, sekretarz, Puchtaplatz 11; w *Kulmbach* prez.: F. Rambauer, kupiec z Kressenstein; *w Schweinfurt* prezes: Marcin Vollnhals, właściciel browaru.

Passawa: prob. ks. Bożymir (Gottfried) Reinckens, Innstr. 12; prez.: Franc. Ksawery Rehaber, radca magistratu, Michaeligasse 113; w *Ratyzbonie* (Regensburg) prez.: Franc. Roth, technik, zawiadowca stacyi, L. 43 Landshuterstr.

IV. Hessya.

Hessloch: prob. i prez. ks. Maks Ullmann; zastępca prez. Maurycy Hahn, burmistrz; w *Darmstadt* prez.: Karol Hörkens, radca kancelaryjny; w *Moguncyi* (Mainz) prez.: dr. Maurycy Munier, profesor, Fraenulobstrasse; w *Worms* prez.: dr. Karol Stephan, radca sądowy, Andreasstrasse.

Offenbach: prob. i prez. ks. Wiktor Erb, Domstr. 72; zastępca prez. Henryk Müller, fabrykant, Bismarkstr. 63.

V Saksonia,

Lipsk (Leipzig): prob. z Berlina; prez.: Benno Konnegen, księgarz, Reudnitzerstr. 21.

VI Würtenberg.

Stuttgard: zawiaduje prob. z Pforzheim (w Badenii); prez.: Leopold Friess, kupiec, Heilbronn, Weinsbergerstr. 41.

VII. Alzacya-Lotaryngia.

Strassburg: zawiaduje prob. z *Offenburgu* (w Badenii); prez. dr. Ferdynand Hüttemann, dyrektor gimnazyum, Strassburg-Neudorf, St. Urban 45 c.

Do kleru staro-katolickiego Kościoła w Niemczech należy jeszcze: ks. D-r Adolf Thürlings, profesor uniwersytetu w Bernie (Szwajcarya), Christofelstrasse 5.

Austrya.

IV. Starokatolickie Biskupstwo w Austryi.

Administrator Dyecezyi.

J. E. ks. Amandus Czech, proboszcz z Warnsdorf, Döllingerstrasse.

Rada Synodalna.

Członkowie zwyczajni.

1. Prezes:
   Administrator Dyecezyi.
2. Prezes:
   Hermann Rampfel, kapitalista z Warnsdorfu.

Duchowni:

Ks. Aloizy Paschek, prob. z Schönlinde.

Ks. Józef Theussl, proboszcz z Arnsdorf.

Świeccy:

Franciszek Mach c. k. profesor w Cieszynie.

Justyn Rieger, aptekarz z Warnsdorf.

Członkowie nadzwyczajni.

Duchowni:

Ks. Ignacy Deprida, prob. z Dessendorf.

Ks. Karol Erhart, proboszcz z Friedland (Morawy).

Świeccy:

Dr. Ludwik Klekler, lekarz z Wiednia.

Hermann Otto, kapitalista z Wiednia.

Syndyk:

Dr. Karol Hermann, adwokat z Warnsdorf.

Egzaminatorowie Synodalni.

Świeccy:

Gerard Benesch, budowniczy z Wiednia.

Franciszek Mach, profesor z Cieszyna.

Duchowni:

Ks. Ferk, prob. z Schönberga na Morawach.

Ks. Paschek, prob. z Schönlinde.

Ks. Schindelar, prob. z Wiednia.

Ks. Theussl, prob. z Arnsdorf.

Parafie i księża.

I. Czechy.

Arnsdorf pod Haida: prob. ks. Jozef Theussl; prez.: Franciszek Christoph, malarz na szkle; w *Blottendorf* prez.: Franciszek Ludwig, malarz na szkle; w *Kaaden* prez.: wakuje; w *Krima* prez.: Franciszek Pilz; w *Meistersdorf-Ulrichsthal* prez.: Otton Kneippe, urzędnik fabryczny; w *Röhrsdorf* prez.: Antoni Schneider, malarz na szkle; w *Schwaz-Hostomitz* prez.: Antoni Fiedler, burmistrz i właściciel nieruchomości w Hostomitz pod Cieplicami; w *Steinschönau* prez.: Józef Pfützner, fotograf.

Dessendorf-Tiefenbach (płaskowzgórze Izery) prob. ks. Ignacy Deprida; wikar.: ks. Edward Gnendiger; prez.: Henryk Rossa, buchalter z Tannwald-Brand.

Gablonz: Prob. ks. Herman Mertz, Döllingestr. 4, prez. Emil Schuster, fabrybrykant, Augasse; w *Reichenbergu* prez. Teodor Stradal, inżynier-geometra.

Josephsthal-Maxdorf: Prob. ks. Maks Eichinger; prez. Robert Seibt z Maxdorfu; w *Morgeštern* prezes Edward Czerny.

Schönlinde: prob. ks. Aloizy Paschek; prez. Jan Hampf, fabrykant; w *Losdorf-Falkendorf* prez. Józef Hietel, majster budowlany z Falkendorfu; w *Rumburg* prez. Ferdynand Sattler; w *Cieszynie-Bodenbach*: kapłani nie mający obow. duszpasterskich: ks. Franc. Mach c. kr. profesor i ks. Fryderyk Wiesender, urzędnik na kolei; prez.: Józef Mauermann, urzędnik fabryczny w Cieszynie; *w Wolfsberg* prez.: wakuje.

Warnsdorf: Prob. ks. Amandus Czech, Administrator Dyecezyi, Döllingerstrasse; katecheta: ks. Emil Mochmann; wikaryusz: ks. ks. Franciszek Gütl; prez. Jan Patzelt, kapitalista; w *Grottau-Dönis* prez.: Robert Feix z Grottau, Rathausgasse 48; w *Niedergrund* prez. Ryszard Richter, właściciel fabryki.

Parafia czeska.

Praga: Prob. ks. Wacław J. Rab. Strasznic 109; bez obow. duszp. ks. Dr. Franciszek Loskot i ks. Józef Perina, Winohrady, Klicperagasse 6; prez.: Karol Prochaska, II., Katharinengasse 14.

II. Morawy.

Berno (Brün) prob. ks. Piotr Peissl; prez. Franciszek Weigner c. kr. oficyał, Giskrastrasse 23.

Friedland (nad Morawą) prob. ks. Karol Erhart; prez. Franciszek Niesner, burmistrz; w *Bergstadt* prez. Karol Markt; w *Dittersdorf* prez. Jan Siersch, właściciel tartaku; w *Irmsdorf* prez. Gustaw Weiser, fabrykant; w *Ołomuńcu* (Olmütz) Bertold Andreas, piekarz z miasta Neugasse; w *Römerstadt* prez. Wilhelm Januszko, zecer; w *Zechitz* prez. Józef Güttler, gospodarz wiejski.

Schönberg Morawski prob. ks. Józef Ferk, Aulichhof, Meierhofgasse; prez. Maurycy Harrer, dyrektor kasy oszczędn. Parkgasse 4; w *Reitendorf* prez. Ewald Wanke, przedstawiciel parafii; w *Wiesenberg* prez. Antoni Gabriel, blacharz.

III. Szląsk.

Bogumin (Oderberg) zawiaduje prob. z Friedlandu (na Morawach); prez. Józef Schreier, robotnik, Neubau 358.

IV. Dolna Austrya.

Wiedeń (Wien) prob. ks. Wojciech Schindelar III, Salmgasse 11; bez obow. duszpast. ks. Jan Keuschnig i ks. J. Aigner; emeryt: prob. ks. Juliusz Wolf, XVIII, Leitermayergasse 43; kancelarya: St. Salvator (stary ratusz), I, Wipplingerstr. 8; prez.: Józef Bendel, profesor, IX Liechtensteinstrasse 65.

V. Górna Austrya.

Ried prob. ks. Robert Tüchler, prez. Józef Huber, właściciel hotelu; w *Linz* prez. Dr. Koloman Höck, adwokat z Urfahr; w *Gmunden* prez.: Jan Nep. Ring.

VI. Salzburg.

Salzburg prob. ks. Wilhelm Hossner, Augustinerstrasse; prez.: wakuje; w *Bischofshofen* prez. Aloizy Fritz, maszynista na kolei; w *Hallein* prez. Franc. Lindner, Siegmund Thunstr. 295.

VII. Styrya.

Graz: ks. Wacław Susanka, Riesenbergergasse 55; kancelarya Schulgasse 1; prez.: Karol Hoida, właściciel domu; w *Bruck* (nad Murem) prezes F. Koller, urzędnik; w *Eisenerz* prezes J. Aigner, majster; w *Leoben-Donawitz* prezes Jan Buchhaus z Leoben; w *Preding* prezes Maciej Stöffer; w *Voitsberg* prezes Maciej Markl, sztygar.

VIII. Karyntya.

Celowiec (Klagenfurt): zawiaduje proboszcz z Graz (w Styryi); prezes Leopold Mistelberger, drukarz, Alter Platz 30.

Francya.

Kościół Katolicki Gallikański.

Pod rządami Jego Excel. ks. Arcybiskupa Utrechckiego.

Paryż: proboszcz ks. Jerzy August Volet, rue de la Colonie 68; prezes E. Pestel, Avenue des Gobelins 44.

Ameryka.

Kościół Katolicki Polsko-Narodowy.

Biskup.

J. Exc. Ks. Franciszek Hodur w Scranton (Pensynwalia) Locuststreet 529.

Seminaryum Biskupie.

Scranton. Pa.

Regens: wakuje.

I. Okręg Północno-Wschodni.

Wikaryusz generalny:

Ks. W. Gawrychowski, proboszcz w Rochester N. Y.

Parafie i księża.

1. Massachusetts.

Adams: prob. ks. W Ziembiński.
Chicopee: prob. ks. J. Przewłocki.
Fall River: prob. ks. F. Mirek.
Webster: prob. ks. St. Milkiewicz.

2. Connecticut.

Bridgeport: prob. ks. A. Sosnowski.

3. New-York.

Rochester: prob. ks. W. Gawrychowski.

4. New Jersey.

Bayonne: prob. ks. A. Korona.
Jersey City: prob. ks. J. Jabłoński.
Nanticoke: prob. ks. B. Krupski.
Passaic: prob. ks. J. Jabłoński.

II. Okręg Południowo-Wschodni.

Wikaryusz Generalny:

Ks. F. Bonczak, proboszcz w Priceburg, Pa.

Parafie i księża.

1. Pensylwania.

Duryea: prob. ks. A. Witenberg.
Homstead: prob. ks. K. Rosicki.
Masontown: prob. ks. A. Drazba.
Plymouth: prob. ks. B. Krupski.
Priceburg: prob. ks. F. Bonczak.
St. Clair: wakuje.
Scranton polska par.: prob. J. Eksc. ks. Biskup F. Hodur; wikar. ks. F. Łaczewski.
Scranton litewska par.: wakuje.
Shamokin: wakuje.
Wilkes Barre: prob. ks. L. Wrzesiński.

2. Maryland.

Baltimore: prob. ks. J. Zielonko.

III. Okręg Zachodni.

Wikaryusz Generalny:

Ks. M. Ławnicki, prob. w Chicago Ill.

Parafie i księża.

1. Indyana.

East Chicago: prob. ks. J. Plaga.

2. Illinois.

Chicago, parafia Wszystkich Świętych: prob. ks. M. Ławnicki; wikar. ks. R. Pawlikowski.
Chicago, parafia Świętgo Krzyża: prob. ks. Jan Zajączkowski.
Jolliet: prob. ks. L. Grochowski.

3. Missouri.

St. Louis: prob. ks. F. Łaszkiewicz.

4. Minnesotta.

Duluth: prob. ks. A. Ryczek.

5. Canada.

Winnipeg: prob. ks. A. Markiewicz.

INFORMACYE.

O pożywieniu.

Zadaniem odżywiania jest przywrócić naszemu organizmowi te części tkanek i ciepła, które tenże przez pracę i ruch utracił. Trzy są główne rodzaje pokarmów, czyli raczej materyi odżywczych, potrzebnych organizmowi ludzkiemu, a mianowicie: białko, węglowodany i tłuszcz. Z tych trzech gatunków materyi odżywczych najwięcej ciepła wytwarza tłuszcz, najmniej węglowodony, z tego jednak nie wypływa, abyśmy najwięcej pożywali tłuszczu. Pożywienie nasze aby było prawdziwie odżywcze i dla organizmu pożyteczne, powinno równomiernie obfitować w białko, węglowodany i tłuszcz. Pewien uczony dowodzi, że człowiek powinien codzień spożywać 78 gramów białka, 50 gramów tłuszczów i 488 gr. węglowodanów. Im człowiek ciężej pracuje fizycznie i im więcej używa ruchu, tem więcej potrzebuje pokarmów intynsywnych, wytwarzających ciepło. Kto zaś prowadzi życie siedzące i nie pracuje ciężko, tego organizm zużywa mniejszą ilość ciepła, mniej też potrzebuje materyi odżywczych.

Dla dania organizmowi potrzebnej ilości białka, węglowodanów i tłuszczów, nie jest koniecznem spożywanie dużo mięsa. Wprawdzie mięso dostarcza organizmowi najwięcej białka, są jednak i inne pokarmz, jak: ryba, jaja, mleko, ser pokarmy mączne, które również obfitują w białko, a są lżejsze i nie obciążają organizmu zbytnio pracą. Węglowodany zaś zawierają się przeważnie w jarzynach i owocach. Pożywienie zatem normalne człowieka powinno się składać z niewielkiej ilości pokarmów białkowatych, z mniejszej jeszcze ilości tłuszczów i największej ilości jarzyn, z dodatkiem chleba i pokarmów mącznych.

Nie wszystkie pokarmy są jednakowo strawne. Mniej strawne są: środek chleba, sosy, konserwy mięsne, korzenie tłuszcze, kwasy, tłuste mięso, tłuste ryby, surowizny, kartofle smażone, wędliny, szparagi, kapusta, fasola, cukry, tłuste sery. Natomiast lekko strawne są: chuda szynks, mięso gotowane lub smażone, ale nie tłuste, ryby chude np. szczupak, sandacz, groszek zielony młody, fasola młoda, kartofle, przecierane, kompoty nie bardzo słodkie, świeży twaróg.

Bardzo ważną rzeczą jest zachować miarę w jedzeniu, nieprzeciążać żołądka, pamiętając, że najlepszą przyprawą do potraw jak głód, t. j. kiedy organizm nie przeciążony pokarmami sam czuje potrzebę jedzenia. Nie mniej też ważnem jest, aby pokarmy które spożywamy, były świeże, niezepsute. Więcej bowiem szkody przyniesie organizmowi jedna potrawa nieświeża, aniżeli niedostateczna ilość pokarmów w braku pożywienia.

Mieszkanie.

Mieszkanie w życiu człowieka zajmuje bardzo ważne miejsce, w niem bo-

wiem przepędza człowiek znaczną część swego życia.

Mieszkanie często wpływa na zdrowie fizyczne, a nawet na stan moralny człowieka. Wiadomo bowiem, że od zdrowia ciała zależy częstokroć i zdrowie duszy. Gdy w mieszkaniu jest brudno, ciemno, duszno, wilgotno i w dodatku zimno, to człowiek chociażby najodporniejszy na choroby i niepowodzenia życiowe, łatwo popada w apatyę, gnuśność, a z czasem traci zdrowie. Dzieci w takich mieszkaniach przedwcześnie umierają, lub nabywają chorób na całe życie.

Trzy są najważniejsze przymioty każdego mieszkania: światło, powietrze i ciepło. W każdem mieszkaniu powinno być dużo światła. Okna powinny być widne i o ile możności wystawione na południe. Nadto mieszkanie powinno mieć dużo powietrza, i to powietrze powinno być wciąż odświeżane. W tym celu mieszkania nie powinny być zbyt nizkie, a okna powinny być tak urządzone, aby je można z łatwością otwierać. Wreszcie w mieszkaniu należy utrzymywać należyte ciepło.

W miastach, zwłaszcza ludziom ubogim, trudno jest mieć mieszkanie widne, wysokie, suche i ciepłe; mało bowiem buduje się domów prawdziwie hygienicznych, przeważnie zaś przedsiębiorcy budują domy na zarobek, aby jak najtaniej kosztowały a jak największy przyniosły dochód. Lecz na wsi, gdzie gospodarz na swojej osadzie jest u siebie panem, mieszkania powinny być hygieniczne. Tymczasem jeszcze i dziś panują między ludźmi wiejskimi różne przesądy, że mieszkanie wysokie jest zimne, że okna wysokie i widne oziębiają mieszkanie w zimę, że otwieranie okien i lufcików—zwłaszcza w zimę—jest szkodliwe. Wszystko to są przestarzałe przesądy, których się trzeba pozbyć. Jak pokarm tak również powietrze i światło potrzebne są człowiekowi do życia. Należy więc budować domy mieszkalne hygieniczne, bo to pomaga do zdrowia, a prawie nie kosztuje drożej.

Najtrudniej utrzymać mieszkanie w należytej świeżości i ciepłocie w zimie. Wtedy każdy zatyka wszelką najmniejszą szparkę, aby się nią zimno nie dostało. Z powodu zaś drożyzny opału, ludzie stawiają w mieszkaniach piecyki żelazne, aby tańszym kosztem mieszkanie ogrzać. Najczęściej też cała uboga rodzina skupia się w jednej izbie, gdzie się pali ogień i gdzie jest ciepło.

Prawdą jest, że piecyki żelazne bardzo łatwo się rozgrzewają i tanim kosztem ogrzewają mieszkanie. Ale mają tę niewygodę, że zbyt wysuszają i mało odświeżają powietrze. Powietrze tymczasem powinno się ciągle odświeżać i mieć odpowiednią ilość wilgoci. Brakowi więc temu należy zaradzać za pomocą otwierania drzwi i okien dla przewietrzenia powietrza, oraz stawiania niedaleko pieca szerokiego naczynia z wodą lub mokrych szmat dla nadania powietrzu odpowiedniej wilgoci.

Co do materyałów opałowych, to najtańszy i najwięcej dający ciepła jest węgiel kamienny i suchy, z głębszych warstw ziemi dobyty, torf.

Czyszczenie naczyń.

N a c z y n i a a l u m i n i o w e po pewnym czasie czernieją. Chcąc je oczyścić i przywrócić im świeżość i białość, trzeba je wygotować w wodzie, do której dodać kilka liści rabarbarowych.

Naczynia aluminiowe czyści się nadto surową gliną rozrobioną w wodzie. Glina w mgnieniu oka rozpuszcza tłuszcz i rondel wychodzi czysty i błyszczący.

N a c z y n i a b l a s z a n e czyścić mieszaniną kredy, popiołu drzewnego i oliwy.

Naczynia żelazne e m a l i o w a n e od czasu do czasu szorować miałką solą.

R o n d l e m i e d z i a n e czyścić maślanką z octem, poczem wycierać wyciśniętą z soku cytryną i suchą ścierką.

C y n a czyści się mieszaniną kredy z oliwą, naftą, lub gałgankiem umaczanym w spirytusie i miałkim piasku.

J a k c z y ś c i ć n a c z y n i a n i k l o w e. W zimną wodę włożyć kawałek zwyczajnego mydła pokrajanego drobno i zagotować, a potem myć miękkim gałgankiem lub morską trawą. Jeżeli po wierzchu i od spodu rondel jest okopcony, wytrzeć kopeć kartoflem rozkrojonym na połowę, potem spłókać w czystej wodzie i wytrzeć; nacierać też od czasu do czasu miałką kredą i miękkiem płótnem lub ścierką dla nadania połysku.

Czyszczenie tkanin.

Czyszczenie plam na tkaninach białych lub kolorowych jest trudne.

Tkaniny j e d w a b n e, splamione zwyczajnym tłuszczem, pierze się w benzynie, eterze, amoniaku. Jeżeli plama powstała z farby olejnej, wosku, żywicy, to również pierze się benzyną albo eterem.

Tkaniny nie jedwabne b i a ł e, np. płótno, perkal i t. p., gdy są splamione tłuszczem, trzeba prać w wodzie zimnej z mydłem lub potażem. Gdy są splamione farbą olejną, woskiem, steryną, żywicą, czyści się terpentyną francuską, spirytusem, wodą kolońską, a potem się spiera w zimnej wodzie z mydłem. Gdy plama pochodzi z owoców, czerwonego wina, atramentu, to czyścić parą z siarki i gorącą wodą chlorową. Rdza, atrament czyści się rozcieńczoną wodą chlorową. Krew, wapno, ług, albumin—zwyczajnem praniem. Ocet, kwas pierze się w wodzie gorącej z chlorkiem.

Tkaniny k o l o r o w e gdy są splamione, czyścić trzeba cokolwiek odmiennie. Plamy tłuste piorą się w wodzie letniej z mydłem lub amoniakiem; jeżeli płótno, to w wodzie zimnej. Plamy z farby olejnej, wosku, żywicy—czyścić terpentyną francuską, spirytusem lub wodą kolońską, a potem zeprać w wodzie z mydłem. Plamy od owoców, wina czerwonego, soków roślinnych — prać w wodzie letniej z mydłem lub w amoniaku. Atrament wywabia się octem winnym rozcieńczonym; rdza kwasem cytrynowym w tkaninach wełnianych, a kwasem chlorkowym w płótnach. Rozumie się kolor musi być mocny, aby te kwasy go nie wywabiły. Krew spiera się w wodzie letniej. Wapno, ług—rozcieńczonym kwasem cytrynowym, puszczając kroplę po kropli. Ocet, kwas—amoniakiem rozcieńczonym, kropla po kropli.

P r a n i e b i a ł y c h i p i k o w y c h t k a n i n.

Namoczyć na noc w kwaśnem mleku rozprowadzonem zimną, czystą wodą, pół napół. Rano wyjąć i wypłókać w czystej wodzie parę razy, dla usunięcia nieprzyjemnego zapachu. Jeżeliby pozostał jeszcze ślad brudu, np. na kołnierzu lub mankietach, namydlić i wyprać te miejsca, a potem prasować z lewej strony pikę, na wilgotno, na miękkim podkładzie. Płócienne suknie także prasować z lewej strony, przykrywszy je czystem, suchem płótnem, przez które się prasuje, mocno przyciskając żelazem.

C z y s z c z e n i e k a p e l u s z y ł y c z k o w y c h.

Pożółkłe kapelusze naciera się mocno soczystą cytryną, tak żeby przesiąkły nawskroś, a potem na mokro osypać je kwasem siarczanym w proszku. Gdy już kapelusz wyschnie, nakryć wilgotnem płótnem i wyprasować gorącem żelazem. Na zakończenie wyszczotkować dła usunięcia pozostałej siarki.

W y p l a t a n e t r z c i n ą k r z e s ł a myje się ługiem, do którego dodaje się trochę spirytusu. Trzeba używać do mycia małej szczoteczki od palców, żeby nie uszkodzić politury. Po myciu naciera się trzcinę siarką sproszkowaną i oczyszcza szczotką.

Miotełki i szczotki ryżowe czyszczą się w ten sposób, że się je myje w letniej wodzie z bielidłem. W ten sam sposób myje się szczotki szczecinowe.

Sposób zabezpieczenia drzewa od wilgoci.

Drzewo wystawione na działanie wilgoci trzeba dobrze wysuszyć i namoczyć na 24 godziny w roztworze siarczanu żelaza lub miedzi (koperwas). Po wyjęciu i zupełnem wysuszeniu pociągnąć olejną farbą dla lepszego zabezpieczenia.

Jak poznać zepsute jajka.

Rozpuścić ćwierć funta soli kuchennej w kwarcie wody i następnie w roztwór ten włożyć jajka. Zupełnie świeże opadną na dno, niezbyt świeże będą pływać nie dotykając dna, zepsute zaś wypłyną na powierzchnię.

Dezynfekcya rąk.

Umyć ręce mydłem w ciepłej wodzie, poczem na 5 minut włożyć je w spirytus 96 %. Spirytus wnika głęboko w ciało, przyczem zabija olbrzymią ilość bakteryi.

Miary i wagi.

1. Metryczne.

Główną miarą, od której formują się wszystkie miary i wagi metryczne, jest metr. Metr jest to jedna dziesięciomilionowa część długości czwartej części obwodu (cz. południka) ziemi. Zaletą miar metrycznych jest, że wszystko polega na systemie dziesiętnym, t. j. że jedna miara od drugiej jest o dziesięć razy większa albo mniejsza, co ogromnie ułatwia rachunek, oraz że miary wagi i objętości ściśle się łączą z miarami długości.

Głównych miar w systemie metrycznym jest pięć:

Metr—miara długości,
Ar—miara powierzchni,
Ster—miara bryłowatości,
Litr—miara objętości dla ciał sypkich i płynnych,
Gram—miara ciężkości (waga).

a) *Miary długości.*

Długość metra wynosi $41^3/_4$ cali miary nowopolskiej.

Wszystkie miary, które są dłuższe od metra, biorą nazwy z języka greckiego:

Dekametr=10 metrów,
Hektometr=100 metrów,
Kilometr=1,000 metrów.
Miriametr=10,000 metrów.

Miary zaś krótsze od metra biorą nazwy z języka łacińskiego:

Decymetr=dziesiąta część metra.
Centymetr=setna część metra.
Milimetr=tysiączna część metra.

b) *Miary powierzchni.*

(Dla mierzenia gruntów).

Ar=jeden dekametr kwadratowy, czyli 100 metrów kwadratowych
Hektar=100 arów.
Centiar=dziesiąta część ara, czyli 1 metr kwadratowy.

W stosunku do miar nowopolskich, morga 300 prętowa równa się blizko 56 arom, zaś hektar ma z górą $1^3/_4$ mórg.

c) *Miary bryłowatości.*

(Dla mierzenia np. drzewa, kamieni i innych ciał stałych).

Ster—znaczy 1 metr sześcienny.
Dekaster—znaczy 1,000 sterów (metrów) sześciennych.

Jeden ster zawiera w sobie z górą $41^3/_4$ stóp sześciennych polskich (41,8622).

d) *Miary objętości.*

(Dla mierzenia ciał sypkich i płynnych).

Litr=1 decymetr sześciennny.

D e k a l i t r=10 litrów,

H e k t o l i t r=100 litrów,

K i l o l i t r=1,000 litrów,

D e c y l i t r=dziesiąta część litra.

Jeden litr mieści w sobie 1 kwartę polską.

e) Miary ciężkości (wagi).

Główną miarą wag metrycznych jest g r a m. Gram jest to waga jednego centymetra sześciennego wody dystylowanej przy temperaturze największej gęstości (+4,08 ° C.).

D e k o g r a m=10 gramów,

H e k t o g r a m=100 gramów,

K i l o g r a m=1,000 gramów,

C e n t n a r m e t r y c z n y=100 kilogramów,

T o n n a=1,000 kilogramów,

D e c y g r a m=dziesiąta część grama,

C e n t y g r a m=setna część grama,

M i l i g r a m=tysiączna cześć grama.

Jeden kilogram waży bez mała półtrzecia funta polskiego (2,46607 f.).

Miary metryczne przyjęte są we wszystkich państwach europejskich za wyjątkiem Rosyi i Danii.

2. Miary rosyjskie.

Wiorsta=500 sażeni=1066,781 metrów.

Sażeń=7 stóp=3 arszyny=2,1335 metr.

Stopa=12 cali=120 linii=0,3048 metra.

Arszyn=16 werszków=28 cali=0,7112 metra.

Werszek=1,75 cala=4,4449 centymetry.

Dziesiatyna=2400 sażeni kwadr.=109,25 arów.

Wiadro=10 krużek (sztofów)=100 czarek=12,2989 litrów.

Beczka=40 wiader=4,9196 hektolitrów.

Czetwert=8 czetweryków=64 garncy=2,099 hektolitrów.

Czetweryk=8 garncy=26,2377 litrów.

Funt = 32 łuty = 96 zołotników = 409,51241 gramów.

Zołotnik=96 doli=4,2658 gramów.

Dola=0,0443 grama.

Pud=40ofuntów=16,3809 kilogramów.

Berkowiec = 10 pudów = 163,8094 kilogramów.

3. Miary nowopolskie.

Sążeń=3 łokcie=1,728 metrów.

Łokieć=2 stopy=24 cale=0,576 metra.

Stopa=12 cali=0,288 metra.

Cal=12 linii=24 milimetry.

Linia=2 milimetry.

Pręt=15 stóp=10 pręcików=4,32 metr.

Sznur mierniczy=10 prętów=4,32 metr.

Morga=300 prętów kw.=55,9872 arów.

Włóka = 30 mórg kw. = 16,79616 hektarów.

Korzec=4 ćwiercie=32 garnce=1,28 hektolitrów.

Ćwierć=8 garncy=32 litry.

Garniec=4 kwarty=4 litry.

Kwarta=4 kwaterki=1 litr.

Funt=32 łuty=405,504 gramów.

Łut=288 granów=12,672 gramów.

Gran=0,044 grama.

Kamień=25 funtów=10,1376 kilogramów.

Centnar = 100 funtów = 40,5504 kilogramów.

Uwaga dla rolników.

Często sprzedawcy zagraniczni notują ilość wysiewanego zboża lub nawozów sztucznych i t. p. w miarach metrycznych. Otóż w polskich miarach będzie stosunek następujący:

100 kilogram. na 1 hektar=138 funtów polskich na 1 morgę.

1 hektolitr na 1 hektar=14 garncy na 1 morgę.

100 funtów na 1 morgę=72,43 kilogr. na 1 hektar.

1 korzec na 1 morgę = 228,5 litrów na 1 hektar.

Główniejsze monety.

PAŃSTWA	JEDNOSTKI MONETARNE	Wartość w rublach i kopiejkach	WARTOŚĆ RUBLA
Austrya	korona=100 halerów	—.39 1/2	2 korony 50 haler.
Anglia	funt sterling=20 szylingów	9.46	2 szyl. 1 1/2 pensów
Belgia	frank=100 centymów	—.37 1/2	2 franki 66 2/3 cent.
Bulgarya	lew=100 stotinków	—.37 1/2	2 lwy 66 2/3 stot.
Francya	frank=100 centymów	—.37 1/2	2 fr. 66 2/3 centym.
Grecya	drachma=100 leptów	—.37 1/2	2 drachmy 66 2/3 lep.
Hiszpania . . .	peseta=100 centymów	—.37 1/2	2 pes. 66 2/3 cent.
Luksemburg . .	frank=100 centymów	—.37 1/2	2 fr. 66 2/3 cent.
Rumunia	leja=100 banni	—.37 1/2	2 leje 66 2/3
Szwajcarya . . .	frank=100 centymów	—.37 1/2	2 frak. 66 2/3 cent.
Serbia	denar=100 para	—.37 1/2	2 den. 66 2/3 pera
Włochy	lira=100 centesimi	—.37 1/2	2 lir. 66 2/3 cent.
Dania, Szwecya i Norwegia . .	korona=100 oerów	—.51,9	1 kor. 92 1/2 oerów
Holandya . . .	gulden=100 centów	—.78	1 guld. 28 centów
Niemcy	marka=100 fenigów	—.46,3	2 marki 16 fenig.
Stany Zjednoczone	dolar=100 cent.	1.95	51 cent.
Turcya-Egipt . .	piastr=40 pasów	—.08 1/2	12 piastrów

Koleje.

Opłata za przejazd pobiera się stosownie do odległości i klasy, w której pasażer zamierza odbyć podróż a mianowicie:

Za przejazd w wagonie trzeciej klasy opłaca się:

Od 1 do 160 w. po $1^1/_2$ k.za każdą wiorstę,—161—300 w. po 1 kop. za każdą wiorstę.

Za przejazd więcej niż 300 w. dodaje się do opłaty za 300 w. czyli do rb. 3 k. 80, za każdą przejechaną strefę:

Od 301 do 400 (cztery strefy po 25 w.) 25 kop., od 401 do 3010—po 20 kop., a od 3011—po 40 kop. za strefę.

Od	401	do	500	wiorst	4 strefy	po 25	wiorst.
„	501	„	710	„	7 „	„ 30	„
„	711	„	990	„	8 „	„ 35	„
„	991	„	1510	„	13 „	„ 40	„
„	1511	„	2860	„	30 „	„ 45	„
„	2861	„	3010	„	3 „	„ 50	„

Od 3011 strefy liczą się po 70 wiorst.

Za przejazd części strefy liczy się jak całą strefę.

W wagonach klasy II-ej opłata pobiera się jeden i pół, a w wagonach klasy I-ej dwa i pół raza więcej niż w wagonach klasy III-ej. Sprzedaż biletów zawiesza się na 5 minut przed odejściem pociągu.

Bilety miejscowej i bezpośredniej, z innemi drogami, komunikacyi ważne są: na odległość do 200 w. w ciągu jednej doby; do 1100 w. na cztery doby; a następne każde 400 w. po nad 1100 w. dolicza się jedną dobę. Dzień wydania biletu, do dwunastej godziny w nocy, nie liczy się.

Bilety nieostemplowane w kasie stacyi kolejowej są nieważne. Dzieci do lat 10 powinny jechać z rodzicami lub opiekunami—dzieci do lat pięciu przewożą się bezpłatnie, ale jedno tylko przy każdym bilecie dla osoby dorosłej, za pozostałe zaś płaci się wedle taksy, ustanowionej dla starszych dzieci—dla dzieci od lat 5 do 10 należy opłacić ćwierć biletu. Ciężko chorzy i cierpiący umysłowo powinni być przewożeni w osobnych przedziałach i w towarzystwie dozorujących je osób.

Każdy pasażer ma prawo przewieźć bezpłatnie 40 funtów bagażu (na drodze Warszawsko-Wiedeńskiej, a także Fabryczno-Łódzkiej 60 funtów), za każde następne 10 funtów opłaca się stosownie do odległości, i tak: za 1-ą w. po 2,19 k., a następnie do 300 w. dodaje się po 0,06 (co 4 wiorsta po 0,05 k.) za każdą wiorstę. Za 300 w. płata wynosi $17^1/_4$, kop. a następnie za każdą strefę opłata powiększa się o $1^1/_2$ kop. Strefy do opłaty za przewożony bagaż, liczą się tak samo jak i przy opłacie za przewóz pasażerów.

Do wagonu można ze sobą brać przedmioty, z łatwością mieszczące się na półkach lub pod siedzeniem. Nie wolno przewozić broni nabitej, przedmiotów silne wydających zapachy i łatwo zapalających się. Psy powinny mieć założone kagańce i obroże, a przewożą się w osobnych wagonach po opłaceniu pół kopiejki za wiorstę od jednego.

Za rzeczy, wzięte ze sobą przez pasażerów do wagonu, zarząd kolei nie odpowiada.

O wszelkich uszkodzeniach przy przewozie bagażu należy oznajmić przy odbiorze takowego, a wynagrodzenia za stracony bagaż należy żądać w ciągu jednego miesiąca.

Wychodzić na platformy można dopiero po pierwszym dzwonku. Pasażer, któryby nie zajął miejsca przed 3-em uderzeniem dzwonka, nie może żądać zwrotu pieniędzy za bilet, z którego nie skorzystał.

Jeśli pasażer, dla jakichbądź powodów, nie może jechać tym pociągiem na który wykupił bilet, to obowiązany zameldować o tem Naczelnikowi stacyi, który odpowiednią adnotacyę robi na bilecie. W ogóle pasażer życzący sobie, przy dalszych przestrzeniach, zatrzymać się na jakiej stacyi, powinien zawiadomić o tem Naczelnika stacyi i uzyskać odpowiednią adnotacyę na bilecie, jak

również i przy zamiarze dalszej jazdy, z warunkiem, aby cała podróż, wraz z zatrzymywaniem nie trwała dłużej, niż liczy się ważność biletu, licząc od 12 w nocy dnia w którym był nabyty bilet, do 12 w nocy tego dnia w którym się kończy ważność biletu. Po tym terminie, pasażer od tego miejsca w którym się znajduje, obowiązany wykupić nowy bilet.

Bilety należy okazywać na żądanie służby kolejowej.

Można przechodzić do wagonu wyższej klasy za dopłatą różnicy w cenie biletu, licząc od stacyi, od której miejsce ma być zmienione. Pasażer, jadący bez biletu albo z biletem nie właściwym, obowiązany zapłacić podwójną wartość od stacyi wyjścia pociągu do stacyi, przed którą brak biletu lub jego niewłaściwość zauważono.

Pijanych, na żądanie pozostałych pasażerów, wysadzają na pierwszej stacyi, przed którą ich zauważono bez zwrotu należności za resztę drogi, na którą bilet wykupili; bagaż zaś jeśli posiadali, wydaje się na tejże stacyi, na której wysadzony został pasażer, jeśli czas pozwoli, a w razie przeciwnym na jednej z następnych stacyj, na której pociąg dłużej się zatrzymuje.

Za rozbicie szyby lub jakiekolwiek inne szkody w wagonach lub na stacyach uczynione, pasażerowie płacą Naczelnikom stacyi wynagrodzenie wedle taksy.

W wagonach i przedziałach, przeznaczonych dla niepalących, nie wolno palić tytoniu nawet przy ogólnem na to zgodzeniu się jadących.

W biegu pociągu nie wolno otwierać okien z obydwóch stron wagonu lub z tej strony, z której wiatr wieje.

W damskich przedziałach mężczyźni pod żadnym pozorem znajdować się nie mogą.

Towary przewożą się pociągami pośpiesznemi i towarowemi. Za towary, przewożone pociągami pośpiesznemi, opłaca się po $^1/_6$ kop. za każdy pud, a pociągami towarowemi, stosownie do tego, do jakiej klasy zaliczony ma być przesyłany towar.

Klas jest 5 i dwie specyalne do przesyłania niektórych towarów, jak: gips do ulepszenia gruntu, węgiel kamienny, koks, nawóz, sól na karm dla bydła, torf pełnemi wagonami po 600 pud. wagi. Opłaca się stosownie do klasy po $^1/_{12}$—$^1/_{18}$—$^1/_{24}$—$^1/_{32}$—$^1/_{40}$—$^1/_{45}$ i $^1/_{65}$ kop. od każdego puda za wiorstę.

Za przewóz bryczek, powozów, zajmujących połowę lub więcej platformy, opłaca się przy pośpiesznym pociągu po 16 kop. a przy towarowym po 8 kop. za wiorstę, a zajmujących mniej niż pół platformy po 12 i 6 kop. za wiorstę, od sztuki.

Za przewóz koni i źrebiąt wyższych nad $1^1/_4$ arszyna, opłaca się po 3 kop. za wiorstę — bydła rogatego, po $2^1/_2$ kop. od sztuki,—źrebiąt niższych od $1^1/_4$ arszyna, cieląt, baranów, owiec $^1/_4$ k. od puda za wiorstę, a prosiąt i ptactwa domowego po $^3/_{12}$ kop. od puda. Przy przesyłaniu pociągiem pośpiesznym opłaca się za przewóz wyżej wymienionych zwierząt podwójnie.

Oprócz tego opłaca się jeszcze za naładowanie i wyładowanie towarów po 1 kop. od puda, za powozy po 30 kop., koni, bydła rogatego po 25 kop., owiec, baranów po 5 kop. od sztuki, a prosiąt i ptactwa domowego 1 kop. od puda.

Poczta.

Taksa korespondencyi.

1. Korespondencya miejscowa (miejska).

List zamknięty, za pierwsze 4 łuty —
w Petersburgu i Moskwie . kop. 5
we wszystkich innych miejscach „ 3
za każde następne 4 łuty . . „ 2

List zamknięty polecony, taksa jak wyżej, nadto za polecenie płaci się . . . . . . „ 7

List otwarty . . . . kop. 3
(Na stronie odwrotnej powinno być zawsze wypisane „List otwarty“). .
Przesyłki pod opaską:
druki wszędzie jednakowo—łut „ 1
papiery aktowe wszędzie jednakowo za każde 4 łuty . . „ 3
próbki towarów za każde 4 łuty . . . . . . „ 2
Zwrotne pokwitowanie . . „ 3

2. Korespondencya zamiejscowa wewnętrzna.

List zamknięty, każdy łut . . kop. 7
„ otwarty . . . . „ 3
„ polecony, za polecenie dopłaca się . . . . „ 7
Przesyłki pod opaską—druki, za każde 4 łuty . . . . „ 2
—papiery aktowe, pierwsze 12 łutów . . . . . „ 7
każde następne 4 łuty . . „ 4
próbki towarów, pierwsze 4 łuty „ 3
każde następne 4 łuty . . „ 2
Pakiety wartościowe i pieniężne:
każdy łut . . . . „ 7
nadto asekuracya 1— 10 rb. . „ 10
„ „ 10—100 rb. . „ 25
każde następne 100 rb. . . „ 15
Przesyłki wszelkie, np. książki, pieniądze metalowe w węzłach i t. p.
w granicach guberni funt . . „ 5
Do dalszych miejscowości o 10 k. drożej na funcie za każde 1000 wiorst. Najmniejsza opłata za przesyłkę wynosić ma . . „ 25

3. Korespondencya zagraniczna.

List zamknięty, każde 15 gramów . . . . . kop. 10
List polecony, za każde polecenie . . . . . „ 10
List otwarty . . . . . „ 4
Przesyłki pod opaską, każde 50 gramów . . . . „ 2
druki, 8 łutów . . . „ 2
próbki materyi, 8 łutów . „ 4
papiery aktowe, 12 łutów . „ 10

Pakiety wartościowe i pieniężne, każde 15 gramów . kop. 10
nadto asekuracya: do Niemiec, Austryi, Rumunii za każde 112 rb. 50 k. (lub ich część) . . . . „ 4
do Francyi i Szwajcaryi—
wagowe . . . . „ 90
asekuracya . . . . „ 10
do Szwecyi wagowe . rb. 1 kop. 30
asekuracya . . . . „ 7
do Anglii wagowe. . rb. 1 kop. 20
asekuracya . . . . „ 10
do Norwegii wagowe . rb. 1 kop. —
asekuracya . . . . „ 10
Przesyłki do Niemiec można wysyłać za zaliczeniem, do wysokości 400 rubli. Za każde 10 rubli płaci się . . . . kop. 25

Telegraf.

Taksa korespondencyi wewnętrznej i zagranicznej.

Każdy telegram opłaca się ogólnie 15 kop. i osobno od każdego wyrazu.

Telegramy miejscowe: **Od wyrazu:**
Miejskie . . . . kop. 1

Telegramy wewnętrzne:
W Rosyi europejskiej . . kop. 5
Do Finlandyi . . . . . „ 5
„ Rosyi Azyatyckiej . . „ 10
„ Mandżuryi . . . „ 15

Telegramy zagraniczne:
Do Algieru i Tunisu . . „ 19
„ Anglii . . . . „ 22
„ Austro-Węgier . . . „ 11
„ Belgii . . . . „ 17
„ Bośni i Hercegowiny. . „ 17
„ Brazylii . . . rb. 1 kop. 67
„ Bułgaryi . . . . „ 9
„ Chicago . . . . „ 84
„ Chin . . . rb. 1 kop. 13
„ Danii . . . . . „ 15
„ Egiptu . . . . . „ 51

„ Francyi i Korsyki	. .	kop. 15
„ Grecyi	. . . .	„ 23
„ Hiszpanii	. . . .	„ 21
„ Holandyi	. . . .	„ 14
„ Indyi	. . . .	„ 74
„ Japonii	. . . rb. 1	kop. 95
„ Kalkuty	. . . „ 1	„ 40
„ New-Jorku	. . .	„ 72
„ Niemiec	. . . .	„ 11
„ Norwegii	. . . .	„ 16
„ Portugalii	. . . .	„ 23
„ Rumunii	. . . .	„ 8
„ Serbii	. . . .	„ 9
„ Szwajcaryi	. . .	„ 17
„ Szwecyi	. . . .	„ 14
„ Turcyi Europejskiej	.	„ 26
„ Włoch	. . . .	„ 18

Produkcya węgla kamiennego.

W którem państwie najwięcej dobywają węgla kamiennego, a w którem najwięcej go sprzedają za granicę?

Najwięcej dobywają czyli produktują węgla kamiennego Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Produkcya ich dosięga blizko 450 milionów tonn. Lecz jednocześnie Stany Zjednoczone prawie wszystek swój węgiel zużytkowują u siebie, a zatem za granicę prawie go nie wywożą. Drugie miejsce po Stanach Zjednoczonych co do ilości produkcyi węgla zajmuje Anglia. Produkcya jej dosięga 265 milionów tonn. Że zaś Anglia spotrzebowuje u siebie 180 milionów tonn, przeto resztę t. j. 85 milionów tonn, sprzedaje za granicę. Węgiel angielski zakupuje Francya, Niemcy, Włochy, Szwecya, Rosya, Dania, Hiszpania, Egipt, Argentyna. Okręty węglowe angielskie uwijają się po wszystkich morzach, rozwożąc do różnych krajów drogocenny opał.

Prócz Anglii znaczne ilości węgla dobywają i inne kraje. I tak Niemcy produkują 150 milionów, Austrya 47 milionów, Francya 37 milionów, Belgia 25 i pół miliona, Rosya 23 i pół miliona. Wszystkie te jednak kraje dobyty u siebie węgiel prawie wszystek zużytkowują na własną potrzebę.

Zamiana termometrów Celsyusza, Fahrenheita i Reaumura.

Zasadą w termometrze Fahrenheita jest zamarzanie amoniaku, co się oznacza 0° i wrzenie wody, oznaczone 212°. Zamarzanie wody przypada w tym termometrze na 32°. U Reaumura i Celsyusza punktem wyjścia jest marznięcie wody 0°, a punktem końcowym jej wrzenie, tylko że Reamur oznacza wrzenie wody 80°, a Celsyusz 100°.

Celsyusz	Fahrenheit	Reaumur
100	212	80
95	203	76
90	194	72
85	185	68
80	176	64
75	167	60
70	158	56
65	149	52
60	140	48
55	131	44
50	122	40
45	113	36
40	104	32
35	95	28
30	86	24
25	77	20
20	68	16
15	59	12
10	50	8
9	48,2	7,2
8	46,4	6,4
7	44,6	5,6
6	42,8	4,8
5	41	4
4	39,2	3,2
3	37,4	2,4
2	35,6	1,6
1	33,8	0,8
0	32	0

Tabela porównawcza czasu w główniejszych miastach świata.

Gdy w Warszawie jest godzina 12 w południe, to:

	Godziny	Minuty	
W Amsterdamie	10	55	przed południem
„ Atenach	12	11	po południu
„ Berlinie	11	29	przed południem
„ Bernie.	11	6	„ „
„ Buda-Peszcie	11	52	„ „
„ Bukareszcie.	12	20	po południu
„ Brukseli	10	53	przed południem
„ Charkowie	1	1	po południu
„ Chicago	4	20	rano
„ Dorpacie	12	22	po południu
„ Dreznie	11	31	przed południem
„ Dźwińsku	12	22	po południu
„ Florencyi	11	21	przed południem
„ Gdańsku	11	51	„ „
„ Hamburgu	11	16	„ „
„ Irkucku	5	34	po południu
„ Konstantynopolu	12	35	„ „
„ Kairze	12	36	„ „
„ Kijowie	12	37	„ „
„ Londynie	10	33	przed południem
„ Lublinie	12	7	po południu
„ Lwowie	12	13	„ „
„ Łodzi	11	53	przed południem
„ Madrycie	10	18	„ „
„ Meksyku	4	1	rano
„ Monachium	11	22	przed południem
„ Moskwie	1	6	po południu
„ Neapolu	11	33	przed południem
„ New-Yorku	5	37	rano
„ Odessie	12	39	po południu
„ Padwie	11	23	przed południem
„ Paryżu	10	45	„ „
„ Pekinie	6	28	wieczorem
„ Petersburgu	12	37	po południu
„ Płocku	11	54	przed południem
„ Pradze	11	33	„ „
„ Rzymie	11	25	„ „
„ Sydneyu	8	42	rano
„ Tryeście	11	30	przed południem
„ Wenecyi	11	25	„ „
„ Wiedniu	11	41	„ „
„ Wilnie	12	16	po południu
„ Władywostoku	7	24	wieczorem
„ Zurychu	11	11	przed południem

W Środkowej Europie na kolejach przyjęty jest czas t. z. średnio-europejski, który jest o 20 minut późniejszy od czasu warszawskiego.

Państwo Rosyjskie.

Powierzchnia i zaludnienie. Państwo rosyjskie zajmuje wschodnią część Europy, Azyę północną i północno-zachodnią część Azyi środkowej. Posiadłości Rosyi zajmują przestrzeń 22,840,800 kilometrów kwadratowych. (Rosya europejska — 4,797,248 klm. kw., Królestwo Polskie 127,319, Kaukaz — 473,026, posiadłości w Azyi—17,443,307). Według spisu jednodniowego w r. 1897 zaludnienie państwa wynosiło 125,640,000 (cyfra dotąd najściślejsza), w tem wielkorusów 44,3%, małorusów 17,8%, białorusów 4,7%, polaków 6,3%, litwinów, łotyszów, żmudzinów 2,4%, tatarsko - tureckich ludów 10%, semitów (żydów, arabów)—4%, fińskich ludów 3%. Według podziału na stany, w centrum państwa rosyjskiego (bez kresów) było włościan 81,5%, mieszczan—9,2%, szlachty rosyjskiej — 1,2%, duchowieństwa — 0,8%. Dziś obliczają ludność państwa na 161 milionów.

Ustrój państwa. Państwo Rosyjskie jest monarchią konstytucyjną z Cesarzem Samowładnym, dziedziczną w linii męskiej domu Romanowych, a w razie wygaśnięcia tejże, w linii żeńskiej. W tym roku dom Romanowych obchodzi 300 letnią rocznicę swego istnienia.

Panujący. Jego Cesarska Mość Najjaśniejszy Cesarz Mikołaj II Aleksandrowicz (ur. 6 maja 1868 r. st. st.). Następca tronu.: Jego Cesarska Wysokość Wielki Książe Aleksy Mikołajewicz (ur. 12 Sierpnia 1904 r. st. st.)

Władza prawodawcza należy do Cesarza, Rady Państwa i Dumy Państwowej. Żadne prawo nie może być wydane bez uchwał Rady Państwa, Dumy i bez Najwyższej sankcyi Cesarza.

Najjaśniejszy Pan ma prawo inicyatywy prawodawczej, tj. przedstawia projekty praw Dumie i Radzie Państwa. On jeden tylko może przedstawić projekt zmiany ustawy zasadniczej, na której opiera się ustrój państwa. Zatwierdza lub odrzuca prawa uchwalone przez Dumę i Radę Państwa. Podczas przerwy w czynnościach Dumy może upoważnić Radę ministrów do przedstawienia Mu na zatwierdzenie tymczasowego prawa. Prawo to upada jeśli minister nie wniesie go w ciągu dwuch miesięcy po zwołaniu Rady i Dumy lub jeśli Duma lub Rada go odrzuci. Najjaśniejszy Pan ma prawo ogłosić stan wojenny lub wyjątkowy w pewnej miejscowości państwa.

Duma państwowa jest to instytucya prawodawcza (izba niższa), złożona z kilkuset posłów, obieranych za pomocą wyborów dwustopniowych (oprócz wsi i robotników fabrycznych, którzy mają wybory trzystopniowe) na lat 5 w stosunku 1 posła na 250,000 ludności. Duma ma prawo przedstawiać projekty praw (wyjątek stanowią prawa zasadnicze), rozpatrywać, uchwalać lub odrzucać projekty praw, przedstawione przez ministrów, Radę państwa lub przez nią samą. Rozpatruje i zatwierdza budżet państwowy, a także nadzwyczajne wydatki państwowe. Ma prawo interpelacyi ministrów. Przewodniczy obradom Dumy prezes obierany przez członków Dumy na rok lub jeden z dwuch obranych wiceprezesów.

Rada państwa jest to instytucja prawodawcza (izba wyższa), złożona ze 190 członków (cyfra ta nie jest ściśle określona), których połowę (nie więcej) mianuje Monarcha, połowę obierają stany. Posłowie Rady Państwa obieralni pełnią swe obowiązki przez lat 9, co 3 lata ustępuje $^1/_3$. Rada państwa ma prawo jak i Duma przedstawiać projekty praw i po rozpatrzeniu i uchwaleniu przesyłać Dumie. Ma prawo interpelacyi ministrów. Przewodniczy obradom prezes lub wiceprezes, nominowani z pośród członków przez Cesarza. Prawo uchwalone przez Dumę i Radę Państwa przedstawia prezes Rady do zatwierdzenia Cesarzowi.

Władza sądowa należy do instytucyi sądowych, które w imieniu Cesarza rozpatrują sprawy sądowe i wydają wyroki. Najjaśniejszy Pan ma prawo łaski: może ułaskawić osądzonych, złagodzić karę, przebaczyć przestępcy, uwalniając go od sądu i kary.

Pod względem sądowym państwo podzielone jest na okręgi sądowe. Sądy dzielą się na dwie grupy: 1) ogólne dla spraw większych, 2) pokojowe dla mniejszych. W każdej grupie odróżniamy sądy niższe pierwszej instancyi i sądy wyższe, apelacyjne drugiej instancyi. W sądownictwie ogólnem pierwszą instancyę stanowią sędziowie pokoju, naczelnicy ziemscy i sądy wołosti (tylko w Cesarstwie), sądy gminne (tylko w Królestwie); dru ą instancyę zjazdy sędziów pokoju. W Cesarstwie istnieją sądy przysięgłych dla spraw karnych. Ponad wszystkimi sądami stoi sąd kasacyjny—Senat Rządzący.

Istnieją jeszcze sądy szczególne dla specyalnych spraw, jakoto: sądy wojenne, sądy duchowne czyli konsystorskie, sądy handlowe.

Władza wykonawcza należy całkowicie do Najjaśniejszego Pana. On nadaje kierunek polityce zewnętrnej, zawiera traktaty międzynarodowe, ma zwierzchnie dowództwo nad siłą zbrojną, wypowiada wojny, zawiera pokój. Rządzi wewnątrz państwem. Ustanawia urzędy państwowe. Mianuje wyższych urzędników. Wszyscy urzędnicy pełnią swe obowiązki w imieniu Panującego. Cesarz wydaje ukazy i nakazy, zmierzające do wprowadzenia w życie praw.

Centralne instytucye władzy wykonawczej. I. Rada ministrów (prezes—Kokowcew); II. Komitet ministrów; III. Ministerya: 1) ministeryum Dworu, 2) spraw zewnętrznych, 3) wojny, 4) marynarki, 5) spraw wewnętrznych, 6) oświaty, 7) sprawiedliwości, 8) finansów, 9) handlu i przemysłu, 10) komunikacyi, 11) główny zarząd rolnictwa. Narówni z ministeryami jest tak zwana kontrola państwowa. IV. Senat Rządzący. V. Najświętszy Synod.

Pod względem administracyjnym cesarstwo dzieli się na 9 jenerał-gubernatorstw i 97 gubernii, obwodów i okręgów. Na czele jenerał-gubernatorstw stoją jenerał-gubernatorowie, na czele gubernii gubernatorowie. Gubernie dzielą się na powiaty, zarządzane przez naczelników powiatowych. Powiaty w Cesarstwie podzielone są na „stany“, zawiadywane przez komisarzy (stanowych pristawów), a w Królestwie na gminy pod zwierzchnictwem obieralnych wójtów gmin.

Oprócz powyższego ogólnego podziału, państwo podzielone jest na części w zakresie specyalnych gałęzi administracyi, jako to: pod względem finansowym na okręgi izb skarbowych,. okręgi celne i akcyzowe, pod względem oświaty na okręgi naukowe, a dalej na okręgi wojenne, komunikacyi i. t. p.

Królestwo Polskie.

Powierzchnia i zaludnienie. Królestwo Polskie zajmuje przestrzeń 127,319 klm. kw. Według urzędowych danych Warszawskiego Komitetu Statystycznego w dniu 1 stycznia 1909 r. (ostatnie dane) liczyło 11,935,318 mieszkańców (w tem 6,070,705 kobiet, 5,864,613 mężczyzn). Pod względem zaludnienia największemi miastami w Królestwie w d. 1 stycznia 1909 roku są: 1) Warszawa—764.054, 2) Łódź—393.526, 3) Sosnowiec—80.710, 4) Częstochowa—69.525, 5) Lublin — 62.222, 6) Kalisz 46.796, 7) Będzin—45.716.

Pod względem administracyjnym Królestwo Polskie jest jenerał-gubernatorstwem warszawskiem. Pozostaje ono pod zarządem jenerał-gubernatora warszawskiego, jenerała jazdy Jenerała-Adjutanta G. A. Skałona, który zarazem jest dowodzącym wojskami warszawskiego wojennego okręgu. Przy nim dwaj pomocnicy: w zarządzie cy-

wilnym rz. r. st. A. O. Essen, w zarządzie policyjnym jen. lejt. L. K. Uthof. Pomocnikiem dowodzącego wojskami Jenerał-lejt. Jenerał Adjutant T. K. Herszelman.

Królestwo dzieli się na 10 gubernii (Kaliską, Kielecką, Lubelską, Łomżyńską, Piotrkowską, Płocką, Radomską, Suwalską, Siedlecką, Warszawską), na 84 powiaty, 1288 gmin.

Centralne instytucye Królestwa w Warszawie:

Sztab Warszawskiego Okręgu Wojennego—Plac Saski. Kancelarya jenerał-gubernatora — Krakowskie-Przedmieście 46-48. Zarząd wzajemnych ubezpieczeń od ognia — Wiejska 2. Zarząd zachodniego okręgu górniczego — Górna 8-10. Zarząd warszawskiego okręgu komunikacyi—Nowy-Swiat 13. Prokuratorya w Królestwie Polskiem — Leszno 5. Warszawska izba sądowa—Plac Krasińskich 5. Warszawska izba obrachunkowa — Nowy-Świat 14. Komisya emerytalna w gub. Królestwa Polskiego—Rymarska 5. Zarząd warszawskiego okręgu celnego — Marszałkowska 15a. Warszawski oddział Banku włościańskiego ziemskiego — Królewska 41 i Zielna 52. Warszawski Okręg Naukowy—Krakowskie-Przedmieście 28. Warszawski Komitet do spraw prasowych—Miodowa 13.

Statystyka Żydów.

Wszystkich Żydów na świecie jest z górą 11 milionów. Z tego na Europę przypada 8 milionów 750 tysięcy, na Amerykę 1 milion 550 tysięcy, na Afrykę z górą 350 tysięcy, na Azyę pszeszło 240 tysięcy i na Australię 17 tysięcy. Z państw europejskich najwięcej Żydów mieszka w Rosyi, bo 5 milionów 100 tysięcy. Potem idzie Austrya — 2 miliony 100 tysięcy, Niemcy — 600 tysięcy, państwa bałkańskie 400 tysięcy, Belgia i Holandya—105 tysięcy, Francya 100 tysięcy, Anglia—90 tysięcy, Włochy—40 tysięcy.

W Królestwie Polskiem mieszka 1 milion 800 tysięcy Żydów. Ludność żydowska przeważnie skupiona jest w miastach. Tak np. w Warszawie mieszka 300 tysięcy Żydów, czyli z górą trzecia część całej ludności. W małych miasteczkach stosunek ten jest jeszcze większy, gdyż częstokroć ludność żydowska kilka razy przewyższa ludność chrześcijańską.

W Warszawie Żydzi, na ogólną sumę 9,176 posesyi posiadają posesyi 2,721, co—wyłączywszy posesye rządowe, miejskie i kościelne—uczyni przeszło trzecią część własności chrześcijańskiej.

Ale i na prowincyi własność żydowska wzrasta. Chrześcijanie w dziewięciu guberniach Królestwa Polskiego posiadają przeszło 5620 majątków, Żydzi zaś 271.

Kilka słów o nawozach sztucznych.

Dobry gospodarz przedewszystkiem starać się powinien, żeby z roli otrzymać jaknajwiększe korzyści. Chcąc zaś mieć duże korzyści z roli, potrzeba ją przedewszystkiem należycie wynawozić.

Każda roślina niezbędnie potrzebuje do życia pewnej ilości pokarmów. Jeżeli choć jednego z nich brak w ziemi, nietylko plonu wysokiego rośliny nie wytworzą, ale wcale rozwijać się nie mogą. Do tych więc pokarmów, które dodatnio wpływają na rozwój roślin, a stąd i na obfity plon, należą przedewszystkiem nawozy: azotowe, fosforowe, potasowe i wapienne. Oprócz więc ciepła, wilgoci, światła, sprawności czyli przewiewności roli, na wzrost roślin wpływają zapasy tych pokarmów w ziemi.

Przez obfite nawiezienie obornikiem zapewniamy roślinom wszystkie potrzebne pokarmy, gdyż obornik, składający się z odpadków roślin, zawiera tem samem to, co na wytworzenie się roślin jest potrzebne, a więc pokarmy azotowe, fosforowe, potasowe i wapienne. Nawozy sztuczne zawierają przeważnie po jednym tylko z tych pokarmów, lub nie-

które po dwa—i to jest największa różnica pomiędzy nimi, a obornikiem. Wyjaśnienie to wskazuje nam jednocześnie na trudność prawidłowego stosowania sztucznych nawozów. Na oborniku, o ile inne warunki sprzyjają, urodzi się zawsze; na nawozie sztucznym nie zawsze, gdyż pomyłki są nietrudne: zastosujemy nawóz fosforowy, a tymczasem potrzebniejszym byłby tu potasowy. Czy wobec tego, że takie niebezpieczeństwo istnieje, mamy się wyrzec nawozów sztucznych? To zrobi tylko rolnik, który nie dąży do uzyskania największych dochodów. Wszyscy inni powiedzą sobie: ciekawa to cała sprawa odżywiania się roślin, trzeba ją poznać bliżej. I jeden, drugi, dziesiąty przeczyta o tem kilka artykułów, książeczkę, i zrozumie, że ażeby umiejętnie, z wielką korzyścią dla siebie, stosować nawozy sztuczne, potrzeba: 1) zaznajomić się z najważniejszymi nawozami sztucznymi i sposobami ich użycia w praktyce; 2) poznać wymagania pokarmowe poszczególnych roślin gospodarskich; 3) poznać własną glebę możliwie dokładnie pod względem potrzeb nawozowych.

Rozróżniamy cztery najważniejsze gatunki nawozów sztucznych, stosownie do tego, jaki z czterech wymienionych wyżej pokarmów zawierają.

I. Nawozy fosforowe zapewniają roślinom pokarm fosforowy. Z tych nawozów najczęściej używane są: superfosfat i tomasówka. Superfostat przygotowują w specyalnie budowanych w tym celu fabrykach. Robią go albo z kości (taki superfosfat ma wyraźny zapach), albo też z kamieni (minerałów), tak zwanych fosforytów. Przygotowanie w fabryce polega na tem, że zmielone fosforyty, lub kości (pozbawione przed tem tłuszczu i kleju), polewane bywają kwasem siarczanym, zamieniają się przytem na szary proszek, podatny nieco do zbrylania się, a zawierający pokarm fosforowy, w stanie dostępnym dla roślin, rozpuszczalnym w wodzie. Przygotowanie w fabrykach — to właśnie ma na celu. Mączka kostna i fosforytowa jest już nawozem, ale wolno bardzo działającym, w praktyce rolniczej mało stosowanym. Wartość superfosfatu zależy od zawartości rozpuszczalnego kwasu fosforowego i podług tej zawartości cena winna być oznaczaną.

Superfosfat zawiera średnio 16% kwasu fosforowego rozpuszczalnego. Wielkość dawki od 3 do 6 centnarów na mórg. Superfosfat rozsiewa się bezpośrednio przed siewem i przykrywa się broną.

Drugim rozpowszechnionym nawozem, dającym roślinom pokarm fosforowy, jest tomasówka czyli żużle Tomasa. Tomasówka pochodzi z fabryk przerabiających żelazo na stal. Przygotowanie do rolniczego użytku polega na bardzo dokładnem zmieleniu żużli. Kwas fosforowy, znajdujący się w żużlach, nie rozpuszcza się w wodzie, lecz w słabych kwasach. Dla tego żużle działają w ziemi wolniej niż superfosfat, rozsiewać je więc należy na parę tygodni przed siewem i przykrywać głębiej niż superfosfat, najlepiej broną sprężynową. Żużle zawierają średnio 13% do 17% kwasu fosforowego, dostępnego po pewnym czasie dla roślin. Cena winna być oznaczaną podług zawartości; średnia dawka na mórg 4—6 centnarów. Rozsiewając, należy mięszać z piaskiem, inaczej trudno rozsiać.

II. Nawozy azotowe zapewniają roślinom pokarm azotowy, najdroższy ze wszystkich pokarmów roślinnych.

Najwięcej używanym nawozem azotowym jest saletra czylijska. Jest to sól, łatwo w wodzie rozpuszczalna, a więc dla roślin odrazu dostępna. Saletra pochodzi z Ameryki południowej, gdzie znajdują się w ziemi ogromne pokłady tej soli. W 100 funtach zawiera 15 do 16 funtów azotu. Dawki na mórg różne, zależnie od rośliny i celu użycia. O sposobie użycia saletry i dawkach będzie niżej. W ostatnich czasach wynaleziono nowy sposób otrzymywania saletry z azotu

powietrza za pomocą elektryczności, wapna i węgla. Saletra ta znajduje się już obecnie w handlu, i jak wskazują doświadczenia, działa ona tak samo jak czylijska.

Drugim nawozem azotowym jest siarczan amonu, wyrabiany przy fabrykach gazu oświetlającego i koksu. Zawiera około 20 % azotu. Azot w siarczanie amonu nie jest odrazu dostępnym dla roślin, musi on w ziemi przejść w saletrę; rozsiewa się więc siarczan amonu wcześniej przed siewem, przykrywa sprężynówką lub broną. Dawka 1 do 2-ch centnarów na mórg.

Mniej używanym nawozem azotowym jest mączka z krwi. Zawiera ona około 12 % azotu, działa w ziemi znacznie wolniej niż saletra, rozsiewa się więc ją w ilości 2 do 3 centnarów na mórg na parę tygodni przed siewem i przykrywa broną sprężynową.

Wapno azotowe i azot wapniowy, nowe nawozy azotowe, niedawno dopiero weszły w użycie; zawierają one około 20 % azotu, otrzymanego z powietrza. Kto interesuje się nowościami w rolnictwie—niech urządza próby. Nawozy te, w ilości 2 do 3 centn., rozsiewa się na parę tygodni przed siewem i przykrywa sprężynówką.

III. N a w o z y p o t a s o w e. Należą tu kainit i sole potasowe wysokoprocentowe, zawierające 30 do 40 % potasu.

Kainit zawiera około 12 % potasu; dobywają go z ziemi; największe kopalnie znajdują się w Niemczech, w Stasfurcie i w Galicyi w Kałuszu. Sól potasowa wysokoprocentowa — to oczyszczony z domieszek kainit. Kainit stosować należy na dłuższy czas przed siewem, rozsiany bezpośrednio przed siewem, szkodzi, przez niektóre swoje związki, kiełkującym roślinom. Sole potasowe można rozsiewać na krótszy czas przed siewem, ale lepiej nie przed samym siewem. Średnia dawka kainitu 4—8 centn., soli potasowych 2 do 3 centnarów.

IV. Czwartą grupę nawozów stanowią nawozy dostarczające ziemi wapna

Po tym pobieżnym przeglądzie najważniejszych nawozów sztucznych, przejdziemy do zapytania, który nawóz sztuczny zastosować na danej glebie, pod daną roślinę?

Wskazówki, któremi w danej sprawie kierować się należy, są następujące: 1) należy poznać możliwie dokładnie potrzeby nawozowe swojej gleby, 2) należy znać potrzeby nawozowe poszczególnych roślin gospodarskich.

Dla pragnących dowiedzieć się, którego z pokarmów w glebie przedewszystkiem brakuje — polecamy proste doświadczenie na 5-ciu poletkach, najlepiej dla sprawdzenia powtórzonych dwa razy każde. 1 poletko—superfosfat, sól potasowa, saletra; 2—superfosfat, sól potasowa; 3—sól potasowa, saletra; 4—superfosfat, saletra; 5 — bez nawozów sztucznych. Próbę powyższą najlepiej zrobić z ziemniakami, ze względu na łatwość sprawdzenia plonów, na polu, kilka lat nienawożonem obornikiem. Poletka muszą być dokładnie prętem wymierzone (np. 10 prętów kwadratowych — jeden bok dwa pręty, drugi pięć)—i oddzielone od siebie. Porównanie zbioru z poszczególnych poletek odpowie nam na wszystkie pytania, dotyczące skuteczności nawozów na danej glebie. Naprzykład, pragnąc się dowiedzieć o ile podniosł plon superfosfat, porównajmy zbiór z poletek pierwszego i trzeciego. Dopiero mając rezultaty prób, u siebie przeprowadzonych, rolnik może, bez obawy narażenia się na straty, stosować u siebie nawozy na większych przestrzeniach.

Pozostaje jeszcze jedno—poznać specyalne wymagania roślin pod względem zapotrzebowania niektórych pokarmów. Pokrótce podamy tu nieco wskazówek.

Na wstępie zaznaczyć musimy, że stosowanie nawozu sztucznego pod pewną roślinę zależne jest od przedplonu. Ozimina po motylkowej roślinie, dostarczającej, jak wiadomo, azotu z powietrza, obejdzie się bez saletry; po przedsiewi-

skach, bez saletry, o ile oczywiście nie jest na oborniku, co dziś już coraz rzadziej stosuje się, nie urodzi. Przykład ten wskazuje, że z tak zwaną przeszłością nawozową gleby liczyć się przy stosowaniu sztucznych nawozów koniecznie należy. Pod oziminy na glebach lżejszych zazwyczaj opłaca się użycie tomasówki w ilości 300 do 600 funtow na mórg. Na ziemiach zwięźlejszych zazwyczaj lepiej opłaca się użycie superfosfatu, 300—600 funtów na mórg. Użycie nawozów potasowych obok fosforowych może się opłacić pod oziminy na glebach piaszczystych.

Saletra czylijska użyta na oziminę często doskonale opłaca się; najczęściej stosujemy ją na wiosnę, gdy ozimina zaczyna ruszać do wzrostu, w ilości 75—150 funt. na mórg. Tę dawkę rozdziela się na dwie części i rozsiewa się w odstępie dwu—trzytygodniowym. Dla równego rozsiania trzeba saletrę pomieszać z suchym piaskiem, po rozsianiu pszenicę należy dobrze zbronować.

Owies zazwyczaj dobrze opłacą saletrę. Stosuje się ją także w dwóch dawkach, w ilości 50 — 75 funt. każda, jedną po wzejściu, drugą w dwa lub trzy tygodnie potem.

Okopowe zużywają najwięcej pokarmów potasowych. Na ziemiach piaszczystych, zwłaszcza pod ziemniaki, opłaci się prawie zawsze użycie kainitu w ilości 6 — 8 centn. na mórg, lub soli potasowej w ilości 2 do 3 centn. Kainit stosuje się w jesieni, sól potasową na parę tygodni przed sadzeniem. Opłacalność innych nawozów trzeba sprawdzić doświadczeniem. Dotyczy to zresztą zawsze użycia nawozów na większych przestrzeniach. Buraki opłacają często dodatek (obok obornika) superfosfatu (300 do 400 funt. na mórg) i saletry (100—250 ft. na mórg). Saletrę stosuje się w dwóch dawkach; na wierzch redlin, po przerwaniu buraków pierwsza, w dwa lub trzy tygodnie później — druga. Na ziemiach lżejszych wskazaną jest próba i z solą potasową. Rośliny strączkowe, za wyjątkiem łubinu i seradeli, wymagają wapna; o ile go w ziemi niema — urodzaj będzie zawsze niepewny. Dodatku azotu te rośliny nie potrzebują, gdyż czerpią go z powietrza, natomiast doskonale zazwyczaj opłacają użycie nawozów potasowych i fosforowych.

Ceny nawozów sztucznych.

Nawozy sztuczne gospodarz może nabywać w syndykatach rolniczych, w ich filiach, współdzielczych sklepach oraz w poważnych domach handlowych. Od drobnych przekupniów nabywać nie należy, ponieważ są po większej części fałszowane.

W nawozie sztucznym płaci się tylko za procent pokarmu, to jest za funt azotu, kwasu fosforowego lub potasu, a nie za worek na wagę.

Jeżeli naprzykład analiza stacyi doświadczalnej wskazuje, że superfosfat zawiera $16\frac{1}{2}$ procent kwasu fosforowego, rozpuszczalnego w wodzie, a procent tego kwasu kosztuje $9\frac{1}{4}$ kopiejki, to 100 funtów będzie kosztować $9\frac{1}{2}$ kop. przez $16\frac{1}{2}$, to jest 1 rubel 52 kop.

Nawozy sztuczne sprzedają się zwykle w workach lub beczkach, zawierających 244 funty nawozu (100 kilogramów).

Ceny nawozów sztucznych rok rocznie ulegają pewnym zmianom; obecnie ceny nawozów sztucznych wahają się w następujących granicach.

S u p e r f o s f a t zawiera kwas fosforowy rozpuszczalny w wodzie. Płaci się od $8\frac{1}{2}$ do $9\frac{1}{4}$ kop. za procent rozpuszczalnego kwasu fosforowego; 100 funtów 16 procent superfosfatu kosztuje od 1 rb. 36 kop. do 1 rb. 48 kop.

Ż u ż l e T o m a s a zawierają kw. fosforowy rozpuszczalny w 2% kwasie cytrynowym; procent rozpuszczalnego kwasu fosforowego liczy się od $8\frac{1}{2}$ kop.; 100 funtów 15% żużli Tomasa kosztuje od 1 rb. 24 kop. do 1 rb. 28.

K a i n i t zawiera od 12—13% tlenku potasu, za 100 funt. placi się 80 do 90 kop.

Sól potasowa ($40^0/_0$ tlenku potasu), za 100 funt.—2 rb. 40 kop. do 2 rb. 55 kop.

Saletra czylijska (15 — 16%o azotu) za 100 funt.—4 rb. 10 kop. do 4 rb. 85 kop.

Saletra wapniowa z Norwegii (około $13^0/_0$ azotu), za 100 funt.—od 4 rb. do 4 rb. 25 kop.

Siarczan amonu ($20^0/_0$ azotu) za 100 funt. 4 rb. 75 kop.

Nowe nawozy azotowe— wapno azotowe, zawiera $19^0/_0$ azotu—100 funt. kosztuje od 5 rb. 20 kop. do 5 rb. 40 kop.

Wapno palone, mielone na st. Chęciny, gub. Kielecka, w nowych workach, za 1 pud. 18 kop.

Wapniak mielony na st. kol. Chęciny, gub. Kielecka, łącznie z workiem za pud $10^1/_2$ kop.

Kółka i Spółki rolnicze zwykle uzyskiwać mogą pewien rabat przy kupnie za gotówkę.

Nowe prawa dla robotników.

Dnia 23 czerwca (6 lipca) 1912 roku Najwyżej zatwierdzone zostały dwa prawa dotyczące palącej kwestyi robotniczej: 1) prawo o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków i 2) prawo zabezpieczenia robotników na wypadek choroby.

Podajemy w streszczeniu niektóre artykuły z pewnemi wyjaśnieniami najpierw co do pierwszego prawa.

Kogo prawo obejmuje.

Mocy obowiązkowego prawa ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków podlegają przedsiębiorstwa fabryczne, górnicze, hutnicze, kolejowe prywatne i żeglugi, w których są stale są zajęci robotnicy w ilości nie mniejszej od 20, o ile używają motorów — i 30, o ile nie używają; w skomplikowanych przedsiębiorstwach podlegają tylko działy, które odpowiadają cechom powyższych przedsiębiorstw—i osoby, bez różnicy płci i wieku, które sposobem najmu są zajęte pracą w przedsiębiorstwie lub służbą (tu są pewne zastrzeżenia art. 5, 9).

Rada zarządzająca (najwyższy urząd) do spraw ubezpieczenia może rozszerzać jednak moc praw omawianych i na fabryki mniejsze z mniejszą liczbą robotników.

Odmiany odszkodowań i rozmiar.

Odszkodowanie jest wydawane poszkodowanemu—w postaci zapomogi lub emerytury, zaś członkom rodzin—w postaci emerytury. Poszkodowany który jest członkiem kasy chorych, otrzymuje zapomogę w rozmiarze dwóch trzecich swego zarobku (bierze się średni zarobek dzienny i mnoży przez rok roboczy—280 dni) po upływie 13 tygodni od daty nieszczęśliwego wypadku. Zapomoga ta wypłaca się albo do dnia przywrócenia zdolności do pracy, albo do dnia, od którego należy się emerytura, która jest wydawana przy zupełnej lub niezupełnej utracie zdolności do pracy, względnie w wysokości dwóch trzecich pobieranego zarobku rocznego lub części takowego odpowiednio do stopnia utraty zdolności (art. 17. 18).

W razie obłąkania, zupełnej utraty wzroku, obu rąk, nóg, albo stanu beznadziejnego, poszkodowany otrzymuje emeryturę w wysokości całkowitego zarobku rocznego (art. 21).

Emerytury, wyznaczane nieletnim poszkodowanym i młodzieży będą zwiększane po dojściu przez nieletnich wieku młodocianego, a przez młodzież—wieku robotników dorosłych; podwyżka ta wzrasta w stosunku prostym do średniego zarobku dziennego robotnika (art. 23).

W razie śmierci poszkodowanego, spowodowanej przez wypadek nieszczęśliwy i zaszłej nie później jak w ciągu 2 lat od chwili wypadku nieszczęśliwego, albo po upływie 2 lat, o ile przez ten czas prowadzono kuracyę, towarzystwo ubezpieczeniowe: 1) zwraca wydatki, po-

niesione na pogrzeb według ustaw kasy chorych, oraz 2) wyznacza emeryturę członkom rodziny zmarłego: a) wdowa otrzymuje dożywotnie albo do zamążpójścia w wysokości jednej trzeciej zarobku rocznego męża, b) dzieci płci obojga ślubne i nieślubne, wychowańcy i t. d. aż do dojścia lat 15 życia otrzymują emeryturę każde do wysokości jednej szóstej—wrazie życia jednego z rodziców, lub jednej czwartej—w razie zupełnego sieroctwa; c) krewni w linii prostej, wstępnej dożywotnio, w wysokości jednej szóstej każdemu, i d) bracia i stostry, sieroty zupełne, aż do dojścia wieku lat 15, również po jednej szóstej (art. 26, 27).

Przy zamążpójściu ponownem wdowy, ta ostatnia zamiast emerytury otrzymuje zapomogę jednorazową w wysokości trzykrotnie należnej jej emerytury rocznej, jak również na życzenie emerytów i za zgodą towarzystwa emerytury mogą być zamieniane na odszkodowania jednorazowe, jeżeli etat emerytury rocznej nie przewyższa 36 rub. i jeżeli nie wynosi więcej niż 15% zarobku rocznego poszkodowanego (art. 29, 35).

Zawiadamianie o wypadku.

O wypadku nieszczęśliwym zawiadamiają kierownicy przedsiębiorstwa policyę i towarzystwo; za niezawiadomienie wyznaczona jest kara pieniężna do 100 rubli. Delegowany pełnomocnik towarzystwa może stwierdzać okoliczności wypadku i winien wydać świadectwo, gdyby zaś nie wydał, to na żądanie poszkodowanego lub członków rodziny jego nie później 48 godzin policya winna spisać protokół, dotyczący okoliczności (art. 36, 41).

Wytoczenie procesu.

Przed wytoczeniem procesu w sądzie poszkodowany skierować się winien do towarzystwa ubezpieczeniowego. Naznaczony termin dwuletni, licząc od dnia wypadku nieszczęśliwego—dla poszkodowanego i od dnia jego śmierci—dla członków rodziny zmarłego (art. 46, 48).

Po rozpatrzeniu żądania o wyznaczenie wynagrodzenia, towarzystwo w ciągu miesiąca piśmiennie zawiadamia powoda o swem postanowieniu. Powód który nie otrzymał w tym terminie odpowiedzi towarzystwa może zaraz wytoczyć proces o odszkodowanie. Po otrzymaniu odpowiedzi powód może przedstawić znowuż swoje zarzuty towarzystwu w ciągu 2 miesięcy. Jeżeli nie przedstawi swych zarzutów w tym terminie, to sprawa uważana jest za rozstrzygniętą. Towarzystwo ubezpieczeniowe na podane zarzuty ponownie rozpatruje sprawę i postanawia uchwałę ostateczną, którą piśmiennie komunikuje powodowi. Niezadowolony z uchwały ostatecznej towarzystwa powód może wytoczyć proces sądowy samemu towarzystwu w ciągu 6 miesięcy (art. 46, 48, 52, 53, 54 55).

Nieletni, niemający ani rodziców, ani opiekunów w miejscu, gdzie się znajduje przedsiębiorstwo, otrzymują w celu prowadzenia sprawy w towarzystwie ubezp. lub sądzie, specyalnych dla danego wypadku opiekunów, mianowanych przez właściwego naczelnika ziemskiego, sędziego pokoju lub gminnego. Inspektor fabryczny ma prawo, a na żądanie nieletniego obowiązany jest wskazać, na kogo można byłoby włożyć obowiązek opiekuna (art. 59).

Uwaga. Do towarzystw ubezpieczeniowych należą sami tylko przedsiębiorcy, gdyż koszta utrzymania towarzystw przez opłacanie polisy ubezpieczeniowej za robotników oni, jak głosi nowe prawo, wyłącznie ponoszą.

Prawo o zabezpieczeniu robotników na wypadek choroby.

To prawo obejmuje robotników, pracujących w takich samych przedsiębiorstwach, jakie podlegają i prawu ubezpieczenia (patrz prawo pierwsze).

Kasy chorych.

Ubezpieczenie to dokonywa się przez tak zwane kasy chorych (komisye szpi-

talne). Liczba członków kasy nie winna być niżej dwustu. Dla przedsiębiorstw zatrudniających, każde oddzielnie, mniejszą od 200 ilość robotników stałych, urządza się wspólną kasę chorych za specyalnem pozwoleniem Urzędu do spraw ubezpieczenia.

Pomoc lekarska.

Osobom podlegającym mocy niniejszego prawa udzielają się: pomoc lekarska i zapomogi pieniężne.

Pomoc lekarska uskutecznia się na koszt właścicieli przedsiębiorstw (art. 8). Pomoc lekarską otrzymują członkowie kas chorych w postaci: 1) doraźnej pomocy lekarskiej w razie nagłego zasłabnięcia i wypadku; 2) leczenia ambulatoryjnego; 3) pomocy połogowej i 4) leczenia szpitalnego wraz z całkowitem utrzymaniem chorego.

Pomoc lekarska udziela się na rachunek właściciela przedsiębiorstwa przy chorobach nie pociągających za sobą utraty zdolności do pracy — do tej pory, póki chory pozostaje członkiem kasy; przy chorobach zaś, które same spowodowały utratę zdolności do pracy—pomoc udziela się do czasu wyzdrowienia, nie dłużej jednak jak do 4 miesięcy.

Właścicielom przedsiębiorstw przysługuje prawo, niezależnie od liczby robotników, zakładania także kas oddzielnych pod warunkiem, że są odpowiedzialni pod względem materyalnym.

Wspólne zaś kasy chorych powstawać mogą o ile możności dla przedsiębiorstw o jednakowej wytwórczości. O ileby właściciele przedsiębiorstw takich nie mogli zgodzić się na założenie kasy wspólnej, organizacyi kasy podejmuje się starszy inspektor fabryczny według wskazówek komisyi ubezpieczeniowej.

Określenie stopnia odpowiedzialności kasy przysługuje komisyom ubezpieczeniowym.

W celu zapewnienia robotnikom pierwszej pomocy lekarskiej wolno właścicielom przedsiębiorstw wchodzić w porozumienie z prywatnymi zakładami lekarskimi oraz z instytucyami miejskiemi i ziemskiemi. Udzielanie natomiast robotnikom pomocy w nagłych wypadkach zapewnione być musi przy samem przedsiębiorstwie. W przedsiębiorstwach, zatrudniających więcej niż 100 robotników, dla niesienia pomocy lekarskiej urządzone być winno specyalne pomieszczenie. W przedsiębiorstwach, zatrudniających 1,000 robotników, zaprowadzone być muszą w czasie roboty specyalne dyżury felczerskie.

Zapomogi pieniężne.

Kasy chorych wydają członkom kas zapomogi pieniężne: 1) na wypadek choroby lub doznanego wskutek nieszczęśliwego wypadku kalectwa, pociągających za sobą utratę zdolności do pracy; 2) kobietom zamężnym w razie połogu, oraz 3) na wypadek śmierci — na pogrzeb. Zapomoga wypłacana przez kasę chorych wynosić może od połowy do $^{2}/_{3}$ zarobku, o ile uczestnik kasy ma żonę lub utrzymuje rodziców lub braci i siostry, nie mające lat 15.

Jeśli uczestnik kasy nie utrzymuje żadnych członków rodziny, to dostaje zapomogę w wysokości czwartej części lub połowy zarobku. W tych granicach określa zapomogi prawo—względnie zgromadzenia ogólne kas chorych, które przy określaniu wysokości zapomóg kierować się mają stanem funduszów kasy.

Zapomogi pieniężne wydaje kasa, począwszy od 4-go dnia choroby, do dnia wyzdrowienia, nie dłużej jednak niż przez 26 tygodni z rzędu, a jeśli uczestnik kasy choruje kilkakrotnie w ciągu roku, to wypłaca mu się zapomogę tylko przez 30 tygodni.

W razie śmierci uczestnika kasa wydaje zapomogę na pogrzeb; wynosi ona najmniej 20-dniowy, a najwięcej 30-dniowy zarobek zmarłego; zapomoga ta jest wypłacana osobom, które zajmują się pogrzebem.

Choroby, które nie pozbawiają możności pracy, nie dają prawa do zapomogi z kasy chorych.

Fundusze kas chorych.

Fundusze kas powstają ze składek uczestników i dopłat właścicieli przedsiębiorstw (rozmiar tych dopłat określa się na dwie trzecie składek ustanowionych dla członków), — po drugie z dochodów i majątku kasy; wreszcie z zapomóg i ofiar, z kar nakładanych i z wpływów przypadkowych.

Wysokość składek członkowskich oznacza ogólne zebranie uczestników od jednego do dwóch procentów od sumy zarobkowej. W kasach chorych, liczących mniej niż 400 członków, składka może być podniesiona do trzech procentów od zarobku uczestnika kasy.

Nie wolno pobierać składek od członków kasy, którzy stracili zarobek wskutek utraty zdolności do pracy.

Z funduszów kasy tworzą się kapitały: obrotowy i zapasowy. Wydatki bieżące kasy chorych pokrywają się z kapitału obrotowego, z zapasowego można wówczas tylko czerpać, kiedy kapitał obrotowy nie wystarcza na pokrycie wydatków.

Zarząd sprawami.

Sprawami zarządzają: ogólne zebranie, składające się z pełnomocników wybranych przez członków kasy i z przedstawicieli ze strony właściciela przedsiębiorstwa — i zarząd.

Ogólne zebranie większością głosów może między innemi:

1) wyznaczać rewizyę kasy;

2) zmieniać ustawy kasy;

3) rozpatrywać skargi członków kasy lub przedsiębiorców na czynności zarządu.

Procedura prawna.

Procedurę wyborów członków zarząd kasy przedstawia Urzędowi do spraw ubezpieczenia robotników, który przyjmuje skargi na popełnione nieprawidłowości w terminie trzydniowym.

Skargi członków kasy chorych i wszelkie pretensye do kasy i t. p. winny być podawane w terminie rocznym (art. 10).

Dla skarg, na przewidziane przez prawo niniejsze decyzye inspekcyi fabrycznej, jak również urzędników dozoru górniczego i rzecznego, określony jest termin dwumiesięczny (art. 13).

Uwaga. Towarzystwa ubezpieczeniowe, jak głoszą ustawy, winny w zakładach przemysłowych wprowadzać odpowiednie urządzenia, zapobiegać nieszczęśliwym wypadkom, co ma wielkie znaczenie dla robotników. W tych jednak towarzystwach nie biorą żadnego udziału robotnicy, którzy mogliby nie w jednej rzeczy przedsiębiorstwu doradzać, a na niedbałych kierowników przedsiębiorstw nacisk pewien wywierać, aby prędzej i skutecznych użyto środków ochronnych przed wypadkami nieszczęśliwymi, tembardziej, że na przedsiębiorstwa za niewprowadzenie do swych zakładów środków ochronnych nałożona jest tak mała kara,—do 100 rubli.

Prawo ubezpieczeniowe nadto nie przyznaje odszkodowań za choroby zawodowe, jakkolwiek są one tak samo, jak wypadki nieszczęśliwe, wywołane warunkami ciężkiej nieraz bardzo pracy.

W ciągu pierwszych 13 tygodni, wywołanej wypadkiem towarzystwo ubezpiecz. wcale nie jest obowiązane płacić poszkodowanemu, który otrzymuje tylko pomoc lekarską i zapomogę z kasy chorych. Zauważyć należy i to, że znaczną część wypadków daje się wyleczyć przed upływem 13 tygodni.

Co do kas chorych to w nich robotnicy biorą znaczny udział, to też z przygotowaniem i rozwagą do organizacyi kas jaknajliczniej powinni przystąpić, aby wyzyskać to, co daje prawo i ulżyć swej doli.

C.

Pomoc doraźna w nagłych wypadkach.

UWAGA. Wśród mieszkańców wsi a nawet i miast bardzo często zdarzają się grube zabobony, które w razie nagłych zasłabnięć niejednokrotnie powodują śmierć chorego. W pewnej wiosce, której nazwiska nie wymieniamy, trafił się taki wypadek. Trzyletnia dziewczynka wpadła w ukrop i poparzyła się na całem ciele. Matka owej dziewczynki zakopała ją natychmiast po samą szyję w końskim nawozie. Widząc jednak, że dziecko wije się z bólu i blizkie jest śmierci, zrozpaczona niewiasta, choć nie była maryawitką, udała się czemprędzej do Sióstr Maryawitek, po ratunek. Zapytana, dla czego tak uczyniła, odrzekła, że słyszała od starych ludzi, iż to ma być na oparzeliznę pomocne. Naturalnie, wzięto się niezwłocznie do obmycia dziecka z brudu i żrących substancyi. Jednakże nie zdołano go uratować. Po kilku godzinach strasznych cierpień dziewczynka zmarła.

Jest to smutny przykład ciemnoty i zabobonów, w jakich żyją u nas ludzie. Przeto zwracamy uwagę naszych czytelników, aby nie wierzyli w żadne zabobony i nie uciekali się do żadnych nierozumnych leków lub zamawiań.

W celu objaśnienia, jak udzielać chorym doraźnej i skutecznej pomocy, podajemy tu kilka wskazówek ratowania w nagłych wypadkach.

Często sie zdarzają nagłe wypadki zasłabnięć, w których potrzeba niezwłocznego ratunku. Oczekiwać wtedy bezczynnie na przybycie lekarza, byłoby to narażać chorego na niebezpieczeństwo życia. Każdy dbający o dobro bliźnich człowiek powinien wiedzieć, jak w takich wypadkach udzielić doraźnej pomocy cierpiącemu.

OTRUCIA.

Do nagłych i niebezpiecznych wypadków należą przedewszystkiem otrucia. Otrucie może być trojakie: 1-o otrucie gazem, np. zaczadzenie, zatrucie gazem świetlanym, gazem kloacznym i t. p.; 2-o otrucie substancyami nieżrącemi, np. grzybami jadowitymi; 3-o otrucie substancyami żrącemi, do jakich należą: ług, jodyna, karbol, sublimat i t. p.

1. Jeżeli nastąpiło zatrucie gazem, to przedewszystkiem chorego należy wynieść na świeże powietrze. Jeżeli chory leży w pokoju napełnionym gazem trującym, należy otworzyć drzwi i okna, a jeżeli tego uczynić nie można, to powybijać szyby.

Jeżeli czujemy zapach gazu świetlanego, nie zapalać zapałki ani wnosić światła, żeby nie nastąpił wybuch.

Jeżeli zatruty leży w studni, lub w dole kloacznym, ratowtik powinien spuszczać się w dół na lince, uwiązanej pod pachami, aby w razie zemdlenia można go było wyciągnąć. Chcąc poznać, czy gaz w dole jest bardzo trujący, trzeba spuścić na lince świecę na dno; jeżeli świeca gaśnie, to dowód, że jest tam silny gaz trujący — i trzeba wstrząsnąć powietrze, np. wystrzelić w studnię ślepym nabojem, aby powietrze zatrute wyleciało.

Jeżeli zatruty gazem—jest przytomny, tylko osłabiony, trzeba mu dać napić się czegoś wzmacniającego, np. kawy gorącej, mocnej herbaty, wina. Jeżeli zaś jest nieprzytomny, nie wlewać mu w usta żadnego napoju, tylko dać do wąchania eter lub amoniak. Jeżeli chory nie oddycha wcale, albo bardzo słabo, należy mu zastosować oddychanie sztuczne. W tym celu porozpinać lub rozebrać chorego i naciskać dłonią górną połowę brzucha, naciskając powoli a podnosząc rękę prędko. Powtarzać to naciskanie miarowo co trzy sekundy, naśladując oddech ludzki.

2. Jeżeli nastąpiło otrucie substancyami, stałemi lub płynnemi, nieżrącemi, należy przedewszystkiem jak najprędzej postarać się o usunięcie z żołądka trucizny. W tym celu trzeba koniecznie wywołać wymioty. Wymioty wywołuje się za pomocą drażnienia przełyka piórkiem ptasiem lub w braku pióra—palcem. Nie można zaś używać do drażnienia przedmiotów twardych. Zapuszczając głęboko palec w usta chorego, zabezpieczyć się, aby chory nie ugryzł. Dobrym też środkiem na wymioty jest woda ciepła z solą lub mydłem. Przygotowawszy takiej wody w szklance, kazać ją choremu wypić odrazu.

Inaczej jednak postępuje się, gdy trucizna jest żrąca, np. ług, kwasy, jodyna, lapis, sublimat. Taka trucizna szybko wżera się w tkanki organizmu i częstokroć przegryza ścianki żołądka na wylot. Poznać ją łatwo, gdyż w takich wypadkach wargi chorego, język, jama ustna są mocno popalone, zaczerwienione, spuchnięte, albo pokryte biało-żółtemi plamami lub czarnymi strupami. Wówczas nie trzeba wywoływać wymiotów, bo działanie trucizny tylkoby się zwiększyło,—ale co rychlej postarać się działanie jej zobojętnić. Są na to

środki rozmaite, stosownie do rodzaju trucizny. I tak:

O t r u c i e ł u g i e m: dawać choremu kwasy do picia: ocet z wodą, kwas cytrynowy, winny, cytrynę z wodą; w braku zaś tego — mleko kwaśne. Nadto dać choremu napić się śmietanki lub mleka słodkiego. Kwas zmieszany z ługiem czyni tę truciznę nieszkodliwą, a tłuszcz znajdujący się w śmietanie lub mleku pokryje cienką warstwą spalone miejsca i przyniesie ulgę.

O t r u c i e k w a s e m (siarczanym, saletrzanym, solnym, karbolowym, esencyą octową): należy dawać choremu magnęzyę paloną (rozbełtaną w wodzie), wodę wapienną, mydło, mleko słodkie.

O t r u c i e j o d y n ą: dawać krochmal rozbełtany w wodzie, a w braku krochmalu chleb lub kartofle.

O t r u c i e l a p i s e m: dawać słoną wodę.

O t r u c i e s u b l i m a t e m: dawać jaja, mleko słodkie i mydło.

Ważną więc jest rzeczą dowiedzieć się, czem chory się otruł, działać szybko i natychmiast po wypadku. Resztę pozostawić lekarzowi.

RANY.

W opatrywaniu ran należy przedewszystkiem starać się o jaknajwiększą czystość. Wiadomo, że w całej naturze jest niezliczona ilość drobnoustrojów, tj. maleńkich, niedostrzegalnych gołem okiem żyjątek, które się mnożą z niesłychaną szybkością i powodują gnicie i rozkład organizmów roślinnych i zwierzęcych, czyli — zakażenie. Tych właśnie mikroskopijnych żyjątek należy do rany nie dopuścić. W tym celu najprzód trzeba ranę należycie oczyścić: roztworem karbolu, sublimatu lub kwasem bornym. Jeżeli tych środków niema pod ręką, to wodą przegotowaną i wystudzoną, lub wodą źródlaną i rzeczną. Strzedz się zaś wody brudnej, deszczowej, zatęchłej. Trzeba nie tylko dobrze przemyć i oczyścić samą ranę, ale i skórę w okolicach rany.

Drugim warunkiem dobrego opatrywania ran jest wygotowanie środków opatrunkowych, jak np. narzędzi chirurgicznych, gazy, waty, płótna — we wrzątku w przeciągu 5—10 minut. Środek ten zabija zupełnie wszelkie drobnoustroje, a tem samem skutecznie zabezpiecza ranę od zakażenia.

Przemywszy i oczyściwszy ranę należycie, pokrywa się ją przegotowaną lub zmoczoną w karbolu gazą, watą lub kompresem, na to kładzie się warstwę waty aptecznej i zawiązuje się wszystko bandażem, lub jaką inną opaską.

Jeżeli ranę pokrywa warstwa krwi zakrzepłej, nie należy jej przemywać, tylko opatrzyć i zawiązać.

Jeżeli zraniona jest ręka lub palec u ręki, to trzeba rękę trzymać na chustce (temblaku).

K r w a w i e n i e r a n y trzeba umieć zatamować. Nie można używać t. z. środków domowych, np. pajęczyny, półtorachlorku żelaza i t. p. Najskuteczniejszym i najradykalniejszym sposobem zatamowania krwotoku z rany jest ucisk za pomocą ręki lub narzędzi powyżej rany—jeżeli zraniona tętnica, i poniżej rany—jeżeli krwotok pochodzi z żył. Jeżeli pękną żylaki u nogi, trzeba zdjąć z nogi wszelkie krępujące ją przedmioty i lekko ścisnąć ranę kompresem. Najniebezpieczniejszym jest krwotok z tętnicy. Wówczas bucha krew purpurowa jak z fontanny. W takim wypadku konieczna jest jak najśpieszniejsza pomoc lekarska. Tymczasem zaś trzeba zdjąć lub rozciąć na chorym ubranie i uciskać ranę. Gdyby to nie pomogło, uciskać główny pień tętnicy w okolicy rany. Więc gdy krwawi ręka, trzeba uciskać tętnicę w ramieniu, tam gdzie zwykle jest szew od rękawa; gdy krwawi noga uciskać tętnicę w środku pachwiny; gdy jest rana tętnicy w szyi, uciskać palcem owiniętym w gazę wprost w ranę w kierunku kręgosłupa. Najskuteczniejszym jednak środkiem zatamowania krwotoku tętnicy jest opasanie zranionego członka szczelnie powyżej rany długim, sprężystym pasem rzemiennym, taśmą lub rurką gumową, szelkami i t. p. Środek ten zatamuje krew zupełnie, ale może być zastosowany tylko na krótko, a tymczasem ranę spiesznie lekarz opatrzy. Dłuższe trzymanie opaski i zatamowanie obiegu krwi powoduje gangrenę.

K r w o t o k z n o s a tamuje się w ten sposób: zabronić choremu wycierać nos; niech chory czas jakiś trzyma ramiona do góry; na czoło, nos, twarz, potylicę, plecy kłaść zimne okłady. Gdy i to nie pomaga, kłaść do nozdrzy paski z gazy jodoformowej i uciskać nos opaską.

K r w o t o k k i s z e k lub p ę c h e r z a: lód i zimne okłady na brzuch, wprowadzanie do odbytnicy stożkowatych kawałków lodu. Chory niech leży spokojnie.

K r w o t o k z g a r d ł a: chory niech siedzi spokojnie z nogami spuszczonemi na dół; w pokoju pootwierać okna; okłady zimne na twarz i czoło; daje się choremu lód do łykania i limonadę zimną do picia. Jeżeli to nie skutkuje, postawić 15 suchych baniek z przodu klatki piersiowej, lub przyłożyć gorczycę na łydki.

R a n y z a t r u t e. Oprócz powyższych wskazówek trzeba zastosować następujące środki: śpieszne obwiązanie zranionego członka powyżej rany rurką gumową, albo pasem, albo umocowaną kneblem chustką; wyssanie rany—jeżeli ratujący ma czyste i zdrowe wargi; przypalenie rany żarzącym węglem, rozpalonym

nożem lub drutem, czystym kwasem azotowym lub karbolowym, ługiem, jodyną i t. p. Potem nakłada się opatrunek.

ZŁAMANIA, ZWICHNIĘCIA, STŁUCZENIA.

Złamanie bywa proste, jeżeli kość pęknie, ale skóra pozostaje cała,—powikłane, jeżeli oprócz pęknięcia kości jest rana skóry. Objawy złamania są takie: obrzmienie, zboczenie odłamów kostnych i wygięcie lub skrócenie złamanej kończyny, zupełna jej bezwładność, ból w miejscu złamania i chrzęst kości złamanych w razie poruszania chorej kończyny.

Przy ratowaniu chorego starać się przedewszystkiem unieruchomić złamany członek. W tym celu bierze się dwa łupki, dwa kawałki fornieru lub tektury, a w braku tych rzeczy dwie drzazgi, deski, kije, parasole i t. d. Te przedmioty starannie przywiązuje się po obu stronach złamanej kończyny. Jeżeli złamane jest ramię, wówczas pod pachę złamanego ramienia kładzie się watę, na zewnątrz ramienia przywiązuje się deseczkę lub inny przedmiot, jak wyżej, a całą rękę zgiętą w łokciu pod kątem prostym przymocowuje się do piersi bandażem. Pomiędzy wystające kanty złamanego członka, np. kostkę, łokieć, a przywiązany twardy przedmiot, np. deseczkę, kladziemy watę, flanelę itp. dla zabezpieczenia od zbytniego ucisku.

W razie z w i c h n i ę c i a najlepiej wcale nie nastawiać zwichniętego stawu, ale pozostawić chorego w spokoju do przybycia lekarza.

S t ł u c z e n i a powstają wskutek silnego uderzenia, upadku, przejechania itp. Występujące wówczas sińce są skutkiem pęknięcia naczyń włoskowatych tj. drobniutkich naczynek krwionośnych. Ulgę przynosi: lód, zimne okłady, okład z t. zw. płynu Burowa zmieszanego na pół z wodą. Okład taki nakrywa się ceratką. Można go trzymać 24 godzin.

OPARZENIA.

Oparzenia zdarzają się podczas pożarów, wybuchów benzyny, nafty, terpentyny,—a także z powodu oblania ukropem, ługiem, witryolejem i t. p.

Gdy się zapali na kim ubranie, trzeba go obalić i tarzać po ziemi, gasząc płomień kołdrami, poduszkami, chustkami, dywanem, ściągniętym z siebie surdutem lub paltem i t. p., a działać ostrożnie i szybko, aby samemu się nie poparzyć. Ugasiwszy płomienie, ofiarę wypadku zlewa się obficie wodą. Potem bardzo ostrożnie zdjąć ubranie, rozciąwszy takowe w razie potrzeby. Do opatrunku nie używa się ani karbolu ani sublimatu, ale środków łagodzących i niedopuszczających powietrza do rany, więc: posmarować ranę oliwą, wazeliną, maścią borną, olejem, goldkremem, w braku tych środków—niesłonem masłem lub szmalcem. Kompresy nasycone temi środkami działają jeszcze skuteczniej. Przynosi też ulgę posypanie oparzeń mąką, krochmalem, pudrem, gumą arabską, sodą, bismutem. Pomagają także zimne okłady. Pęcherzy powstałych z oparzenia nie rozcinać aż do przyjścia lekarza. Jeżeli oparzenia są na całem ciele, trzymać chorego w letniej kąpieli. W razie zbytniego osłabienia dawać: kawę czarną, koniak, wino szampańskie.

Oparzenia kwasami polewać mydlinami lub wodą wapienną. Oparzenia ługiem przemyć słabym rozczynem octu, poczem pokryć ranę kompresem nasyconym w czystej lub przegotowanej oliwie i lekko przywiązać.

PRZENOSZENIE CHOREGO.

Należy to czynić bardzo ostrożnie.—Dwóch ludzi, stanąwszy obok siebie, biorą chorego pod plecy i uda i ostrożnie kładą go na noszach, trzeci podtrzymuje uszkodzoną część ciała. Nieść trzeba równo, miarowo, iść krokiem drobnym, nie podskakując. W braku noszy używa się: drzwi, drabin, piernatów, materacy, kołder, worków, płaszczy, pasów drągów, gałęzi i t. p. Jeżeli i tych przedmiotów niema pod ręką, wtedy dwaj ratownicy niech skrzyżują ręce na krzyż, a chory siada na nich jak na siedzeniu, opierając ramiona o karki niosących. Jeżeli chory jest nieprzytomny, jeden z ratujących obejmuje go rękoma za górną część brzucha, a drugi—idąc przodem—trzyma go za nogi.

OMDLENIA.

Omdlenie nastąpić może z różnych przyczyn. Zemdlony blednie, traci przytomność i pada, oddech jego staje się powierzchownym, albo wcale ustaje. Ratuje się omdlałych w sposób następujący: 1) szybko i ostrożnie rozpiąć ubranie, 2) ułatwić dostęp świeżego powietrza, 3) ułożyć zemdlonego na wznak, podnieść głowę wysoko jeżeli twarz czerwona lub sina, opuścić głową nizko jeżeli twarz blada, — przy konwulsyach układa się chorego na czemś miękkiem dla uniknięcia potłuczeń. Jeżeli zemdlony nie przychodzi prędko do przytomności, należy prysnąć mu w twarz wodą, rozcierać policzki i czoło mokrym ręcznikiem, dać do wąchania amoniak lub eter. Jeżeli źle oddycha, stosować sztuczny oddech. Po odzyskaniu przytomności, pozostawić chorego w spokoju.

Chryste, o Chryste!

Z barłogu mego, z czarnych nędz otchłani,
Do Ciebie wołam z krwawym serca płaczem,
Jak ci żeglarze wichrami chłostani
I jak pielgrzymi w zbłąkaniu tułaczem,
Z głębi mej duszy w przestwory gwiaździste
Do Ciebie wołam krwawym serca płaczem:
Chryste, o Chryste!

I choć przesytem zmącone aż do dna,
Serce ku Tobie drży i Ciebie pragnie,
Jak ta spragniona rosy lilia wodna,
Co łodygami grzęznąc w mętnem bagnie,
Twarz tęskną zwraca na zorze ogniste—
Serce ku Tobie drży i Ciebie pragnie,
Chryste, o Chryste!

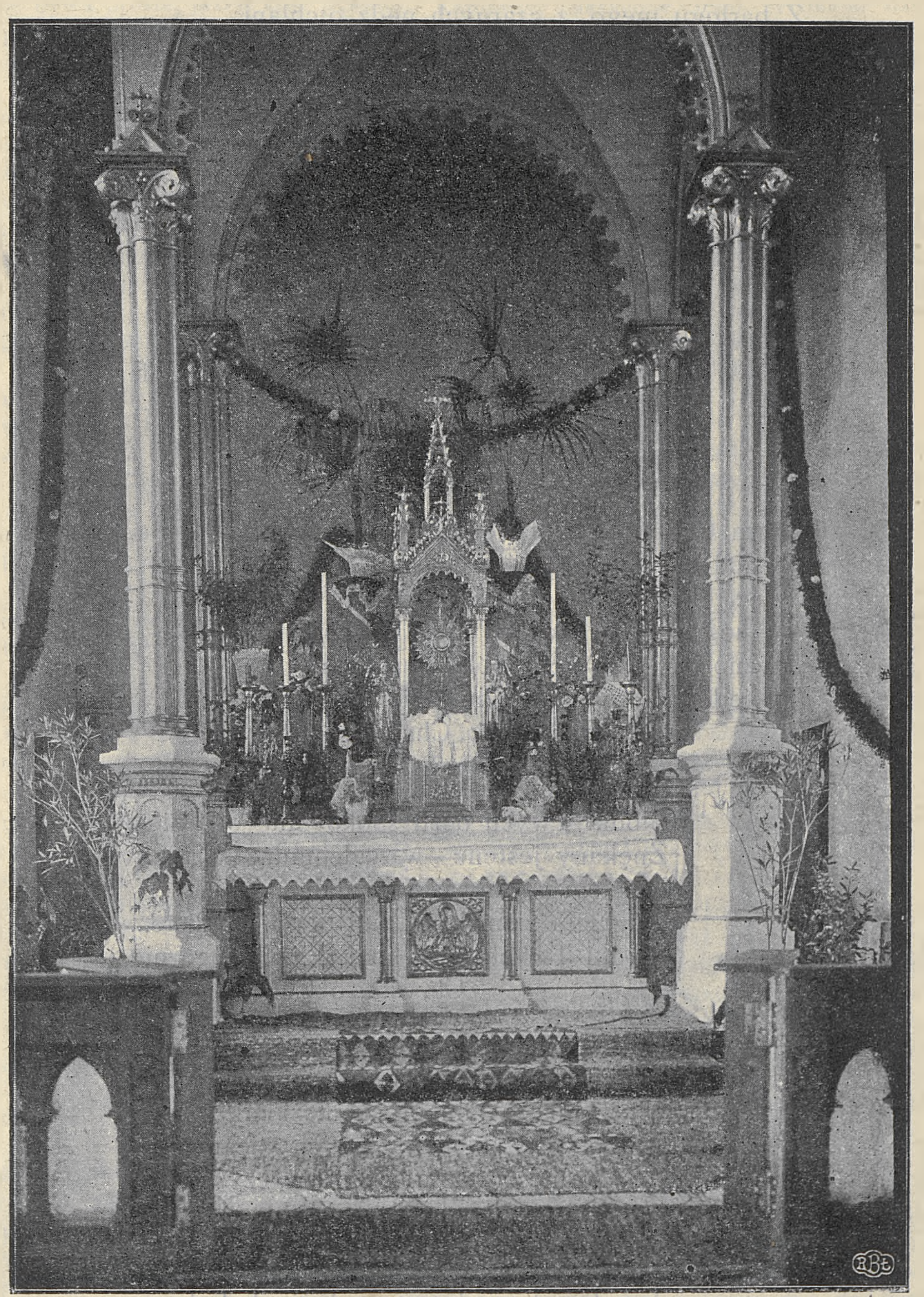
Krom Ciebie niebo i ziemia mi zbrzydły,
Ty jeden koisz smutki dusz sieroce;
Więc, jak ptak błędny z podartemi skrzydły,
Do nóg Twych padłszy, duch mój się trzepoce
I wznosi na Cię oczy bólem szkliste.
Ty jeden koisz smutki dusz sieroce,
Chryste, o Chryste!

Usta do stóp Twych przebitych przyłożę,
Słodki Twych oczu spokój mię ogarnie—
Znękany jestem:—w nadchmurne przestworze
Rwałem się myślą i spadałem marnie,
Ścigałem ziemskich złud ogniki mgliste...
Słodki Twych oczu spokój mnie ogarnie,
Chryste, o Chryste!

Chwytam się Ciebie rękoma drżącemi,
Nie daj mi zginąć w ciemnościach bezbrzeżnych!
Prochem jest ziemia, a jam prochem ziemi,
Lecz mnie nie strącaj z bieli szat swych śnieżnych—
Stwórz we wnętrznościach moich serce czyste,
Nie daj mi zginąć w ciemnościach bezbrzeżnych,
Chryste, o Chryste!

Jam kwiat więdnący na życia łodydze,
Weź mnie do Siebie, bom już pójść stąd gotów:
Dość mi obłędów, które wkoło widzę,
Dość mi już własnych upadków i wzlotów...
Weź mię na ciszy łono wiekuiste,
Weź mię do Siebie, bom już iść stąd gotów,
Chryste, o Chryste!

L. Rydel.

Wielki ołtarz w kościele Niesułkowskim.

Kościół Maryawicki w roku 1912.

Rok ubiegły—1912—słusznie możemy nazwać rokiem dla Kościoła Maryawickiego pomyślnym. Nie tylko bowiem Kościół nasz budował się zewnętrznie, wykańczając podjęte dla Chwały Bożej i dobra bliźnich świątynie i inne budowle, oraz zakładając nowe instytucye użyteczności publicznej,—ale nadto budował się wewnętrznie za pomocą świętych ćwiczeń rekolekcyjnych, jednocząc się coraz więcej z Chrystusem, „na którym wszystko budowanie wywiedzione, rośnie w Kościół święty w Panu.“ (Efez. 2, 21).

Katedra w Płocku od strony ogrodu.

* * *

Najważniejszą pracą w tym roku była bezwątpienia budowa **kościoła katedralnego w Płocku**. Budo-

wa ta, rozpoczęta w roku 1911, prowadzona była w dalszym ciągu przez cały rok 1912 bez przerwy. W pracy nad wznoszeniem i ozdobą tej świątyni oraz przylegających do niej gmachów—bierze udział cały Kościół Maryawicki. Wszystkie parafie nasze składają swój ofiarny grosz na ten wzniosły cel, — wszystkie wysyłają swych członków, aby pracą czynną a bezinteresowną pomagali przy budowie, — wszystkie odczuwają radość i błogą nadzieję wielkiej Chwały Bożej, gdy stanie ten przybytek Boży i rozpocznie się w nim służba Boża. Będzie to wzór dla wszystkich naszych świątyń, będzie to prawdziwa matka wszystkich naszych kościołów, od której wszystkie czerpać będą moc ducha, miłość Bożą i przykład, jak należy postępować, aby w domu Bożym istotnie Bóg odbierał chwałę, a ludzie czerpali szczęście i życie nadprzyrodzone.

Robotami przy budowie świątyni płockiej kieruje sam Najprzewielebniejszy O. Biskup Jan M. M. Kowalski. W czasie budowy codzień od samego rana N. O. Biskup razem z robotnikami wychodził na mury, doglądając ścisłego wykonania planów i należytego zachowania przepisów budowlanych..

Osób pracujących przy budowie bywało nieraz po sto kilkadziesiąt dziennie. Pomimo jednak tak wielkiej liczby, cisza i ład panowały niepodzielnie. Wszyscy

Roboty sztukatorskie w katedrze Płockiej.
Widok bocznej nawy.

bowiem, którzy tu przychodzą pracować, pracują nie dla doczesnego zarobku, lecz dla miłości Pana Boga i z miłości ku temu miejscu, które Bóg wybrał i ubłogosławił w szczególny sposób.

Rano, o g. 5-ej, dla tej licznej rzeszy pracowników odprawiała się codzień Msza Św., na której obecni zasilali się Ciałem Pańskiem. Wieczorem zaś, po skończonej pracy, wszyscy szli na Majowe nabożeństwo lub na wieczorne pacierze — do stóp Utajonego Chrystusa. A tak rozpoczynając i kończąc pracę modlitwą, wszyscy pełni byli pokoju Bożego i szczerej radości ducha.

Kościół w Grzmiącej z frontu i z tyłu.

Zewnętrzne mury świątyni płockiej i złączonych z nią budowli były wzniesione jeszcze w roku 1911. W roku zaś, z którego zdajemy sprawozdanie, główne siły były skierowane na roboty ciesielskie, aby wszystkie budynki nakryć dachem. Jednocześnie mularze wykańczali ściany wewnętrzne, kładli sklepienia klejnowskie na żelaznych belkach, wreszcie wewnętrzne ściany pokrywali tynkiem.

Przed zimą zdołano nakryć dachem wszystkie budynki, na kopule kościoła założono wiązania żelazne i pokryto je dachem. Wewnątrz świątyni rozpoczęto roboty sztukatorskie i zdobnicze.

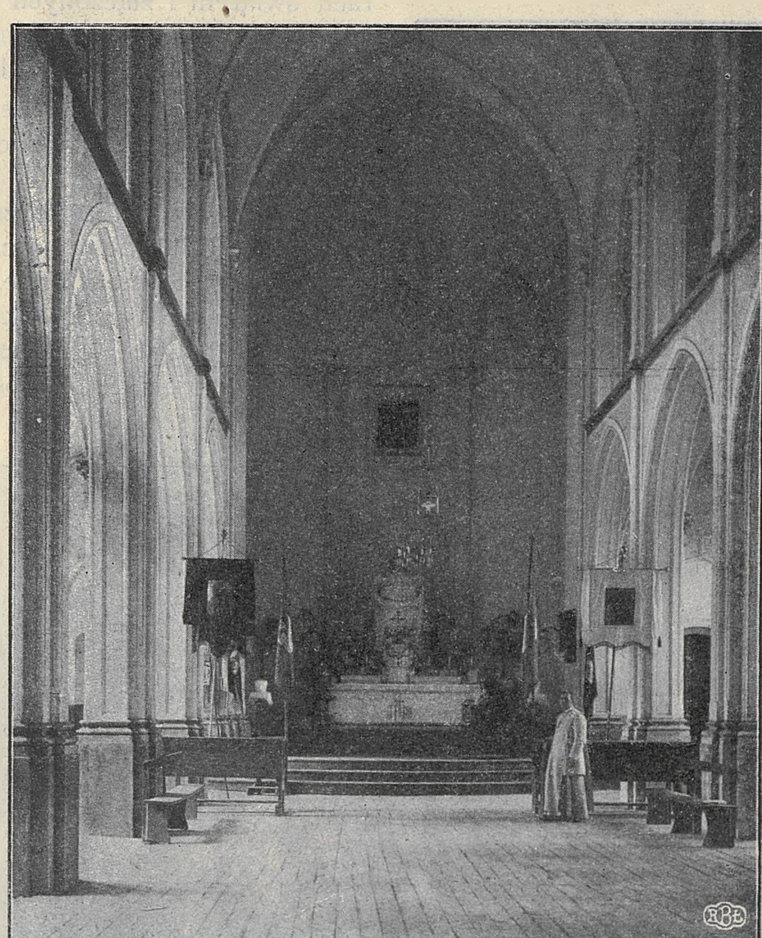
Lecz nie tylko pracowano przy murach świątyni i złączonych z nią budynków. Nie mniejsze podejmowano wysiłki przy zwożeniu materyału drzewnego.

Dla dostarczenia materyału dla robót ciesielskich i stolarskich w tak olbrzymich gmachach N. O. Biskup zakupił kilkaset sztuk starodrzewu w sąsiadujących z Płockiem lasach rządowych. Drzewo to, ścięte w zimie, nasi bracia maryawici zwieźli do Płocka na plac budowy, napełniając niem wszystkie wolne miejsca przylegającej do kościoła posesyi.

Nie podobna było myśleć o wyrobieniu tego drzewa ręcznemi piłami. Jeden więc z kapłanów naszych sprowadził tartak i lokomobilę z maryawickiego zakładu stolarskiego w Zgierzu. Skoro ustawiono tartak, poruszane siłą pary piły tartaku poczęły z błyskawiczną szybkością krajać odwieczne, podziw wzbudzające swym ogromem i czerstwością, sosny. Po paru miesiącach takiej pracy

— drzewo zostało porznięte i ułożone w stosy, w których oczekuje dalszego przeznaczenia.

Słotna jesień i zdążająca za nią zima nie przerwały pracy przy budowie świątyni. Roboty ślusarskie, stolarskie, sztukatorskie a nawet blacharskie—prowadzą się bez przerwy, przygotowuje się materyał na rok przyszły, aby z nastaniem wiosny znowu rozpocząć zbożne dzieło i tym razem wykończyć je o tyle, iżby w nowozbudowanej świątyni mogła się już rozpocząć na stałe służba Boża, a w murach klasztoru rozpoczęło się nie tylko życie zakonne, ale i działalność społeczna i oświatowa we wszystkich kierunkach.

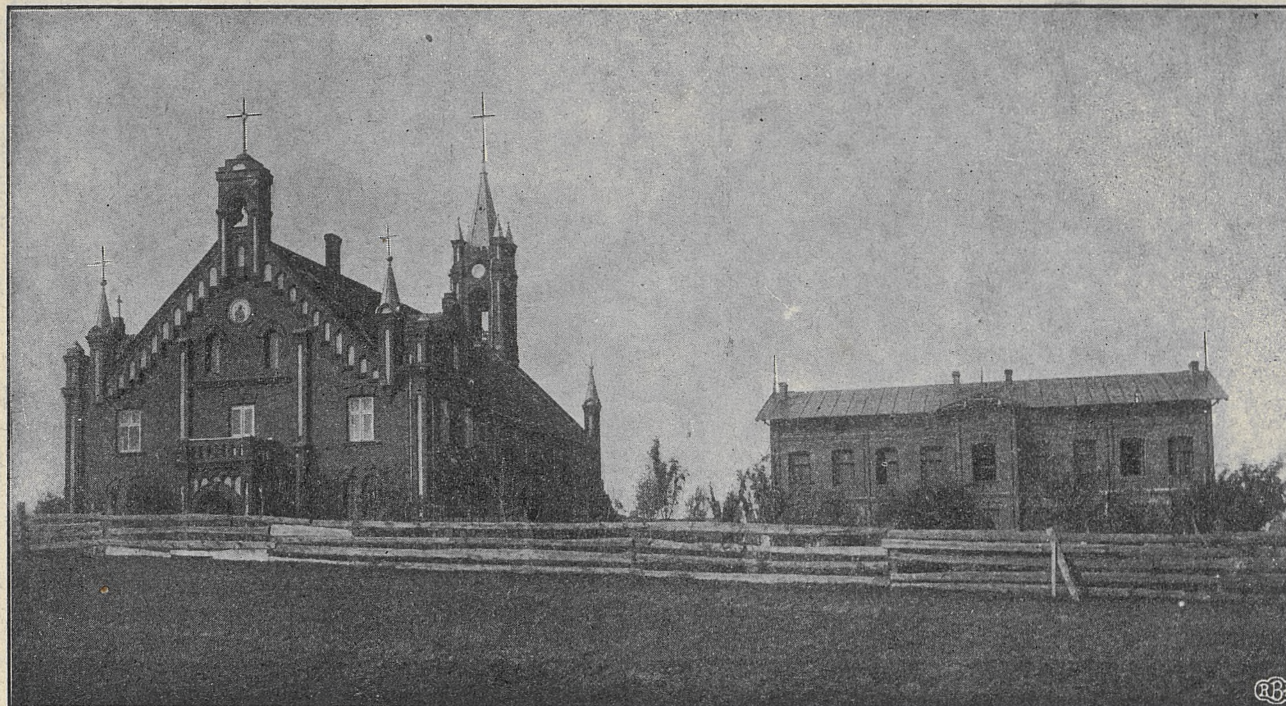
Wnętrze kościoła w Warszawie przy ulicy Szarej.

Oprócz budowy kościoła katedralnego w Płocku, prowadzono roboty przy budowie kościołów w kilku innych parafiach naszych. Dajemy najpierw parę szczegółów o kościele w Grzmiącej.

Wieś Grzmiąca należy do parafii Brzeziny i jest odległa od Brzezin o kilka wiorst. Tu najpierw skupiła się gromadka czcicieli Przenajświętszego Sakramentu z parafii Brzezińskiej w czasie rozłamu z hierarchią rzymską, tu też postanowiono wznieść choć niewielką świątynię. Bracia maryawici ofiarowali plac pod kościół, plan nakreślił inżynier budowniczy p. J. Zaze, i już w roku 1908 założono fundamenty pod nową świąty-

Dom parafialny w Dobrej.

Kościół i dom parafialny w Strykowie od strony pola.

Ochrona w Strykowie.

nię. Roboty budowlane posuwały się powoli, gdyż parafia Brzezińska jest uboga i nieliczna, posuwały się jednak stale naprzód—aż w r. 1912 wykończone zostały prawie zupełnie,. gdyż pozostało tylko na zewnątrz kościół otynkować, a wewnątrz ustawić konfesyę. Te roboty odłożone zostały na później, a tymczasem wprowadzono do świeżo wykończonego kościoła nabożeństwo. — Kościołek w Grzmiącej, jak to widzimy na załączonym rysunku, choć skromny, jest

Szkoła w Strykowie.

Dom parafialny w Wiśniewie, w którym się mieszczą:
Zakład koszykarski i przytułek dla starców.

Dom parafialny w Wiśniewie, w którym się mieści ochrona i sala zajęć.

jednak bardzo miły i estetyczny. Z tyłu, w przybudówce, na dole mieści się zakrystya, na górze zaś pokoik dla kapłana.

Drugim kościołem, około wykończenia którego prowadzono w roku ubiegłym roboty, jest kościół w Woli Cyrusowej. Wola Cyrusowa leży w powiecie Brzezińskim i jest centrem parafii Kołacinek. Dotychczas nabożeństwa parafialne odprawiają się w obszernej kaplicy domowej; parafianie jednak już przeszło rok budują w Woli Cyrusowej kościół, i jest nadzieja, że w roku 1913 do nowej świątyni będą przeniesione nabożeństwa. W roku ubiegłym przy kościele w Woli prowadzone były roboty wewnątrz, jako to: filary, sklepienia, okna, i nazewnątrz — około budowy wieży.

W Warszawie pracowano nad wewnętrznem wykończeniem kościoła przy ul. Szarej. Kościół otynkowano wewnątrz i ułożono tymczasową podłogę.

Również i w Gniazdowie, położonym w parafii Koziegłowskiej, nad granicą pruską, prowadzone były roboty około budowy kościoła. Kościół Gniazdowski buduje się już od trzech lat. W roku 1912 wykończono absydę, założono sklepienie żelazno-betonowe i rozpoczęto wewnętrzne wykończenie świątyni, t. j. tynkowanie ścian i roboty sztukatorskie.

W sąsiedniej z Gniazdowem Starczy miejscowi bracia maryawici położyli na swym kościołku nowy dach z blachy żelaznej i ogrodzili cmentarz kościelny parkanem drewnianym.

Nadto budowano w dalszym ciągu kościoły: w Jeruzalu i Pogorzeli. W Jeruzalu już wprowadzono nabożeństwa do nowej świątyni.

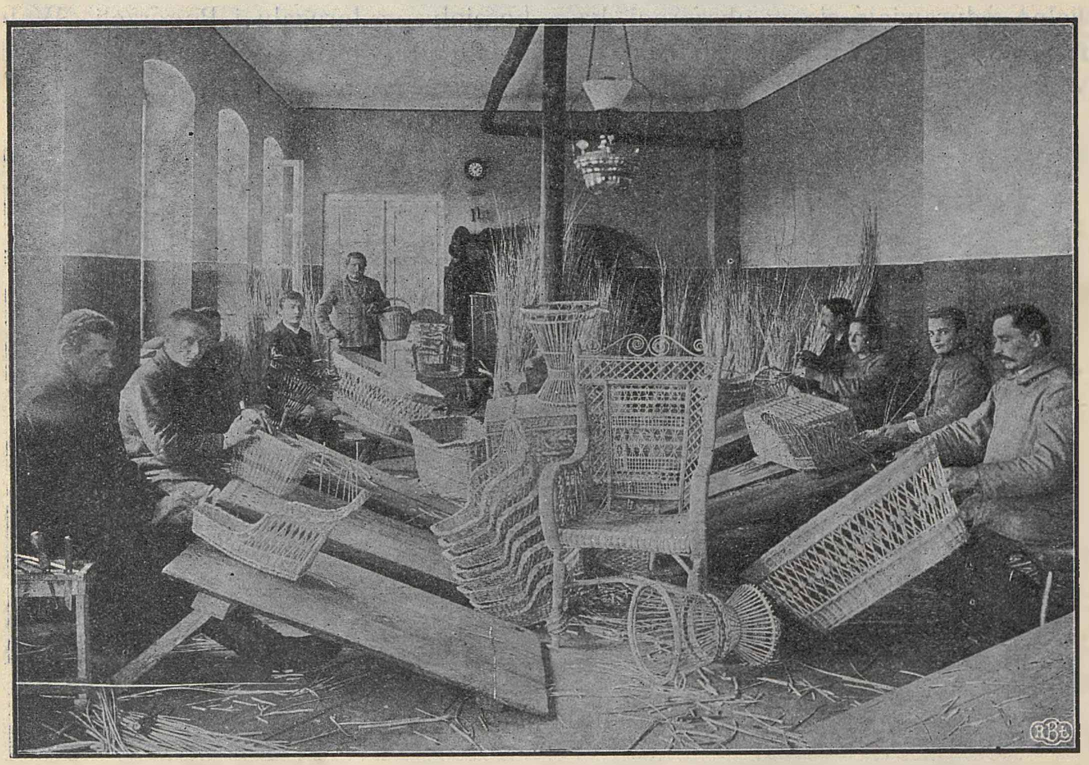
Dom parafialny w Wiśniewie.

Kiedy mowa o budowaniu nowych świątyń, to wspomnieć należy o trzech parafiach, w których czynią się przygotowania do budowy kościołów. Są to parafie: Poniemuń-Fergüssa, Wilno i Kijów. W parafii Poniemuń - Fergüssa, w wiosce Kłągie, zebrano już sporo materyału drzewnego do budowy przyszłej świątyni, której plany już są przez władze rządowe zatwierdzone.

W Wilnie kupiono plac na Zwierzyńcu, przy ul. Moniuszki, i również maryawici miejscowi przygotowują się do budowy kościoła. W Kijowie parafia otrzymała w darze od zarządu miasta plac w śródmieściu, i zbierane są fundusze na budowę własnej świątyni.

Niektóre parafie, nie mające dotychczas własnych cmentarzy grzebalnych, urządziły takowe w roku 1912. Cmentarze założono: w Warszawie na przedmieściu Wola, w Lutkówce, Grzmiącej i Kijowie.

W kilku parafiach wykończono lub budowano od fundamentów domy parafialne. Są to miejscowości: Felicyanów pod zakład koszykarski, przytułek dla niezdolnych do pracy i szpitalik dla chorych. Zakład koszykarski w Wiśniewie rozwija się pomyślnie, dając pracę kilkunastu chłopcom z parafii i przyczyniając się do upowszechnienia na wsi drobnego przemysłu. Podajemy tu rysunek, z którego czytelnicy mogą powziąść pojęcie o ro-

Zakład koszykarski w Wiśniewie.

Płockiem, Stryków, Dobra, Wiśniew, Żeliszew. W Strykowie pracowano nad wewnętrznem wykończeniem domu parafialnego, lecz jeszcze go nie wykończono. W Dobrej natomiast, sąsiadującej ze Strykowem parafii, wykończono dom parafialny w zupełności. Jak widzimy na rysunku, jest to ładny i duży budynek, w którym wygodnie mieszczą się ochrona, szkoła i sala zajęć. W najbliższej przyszłości projektuje się założyć w tymże domu przytułek dla starców i kalek.

W Wiśniewie pobudowano nowy dom parafialny, w którym urządzono botach koszykarskich w zakładzie wiśniewskim.

W Łodzi wykończono wewnątrz i zewnątrz dom ludowy przy ulicy Przędzalnianej № 18. W Pabianicach wykończono budynek szkolny.

Wspomnieć tu należy jeszcze o Żeliszewie, w którym wybudowano ślusarnię i zgromadzono materyał na budowę szkoły. Maryawici bowiem Żeliszewscy, dokonawszy szczęśliwie podziału, czyli t. z. komasacyi gruntów, ofiarowali przy tej okazyi przeszło morgę ziemi dla kościoła i tyleż pod zabudowania szkolne. Na tym to placu z nastaniem wiosny zamie-

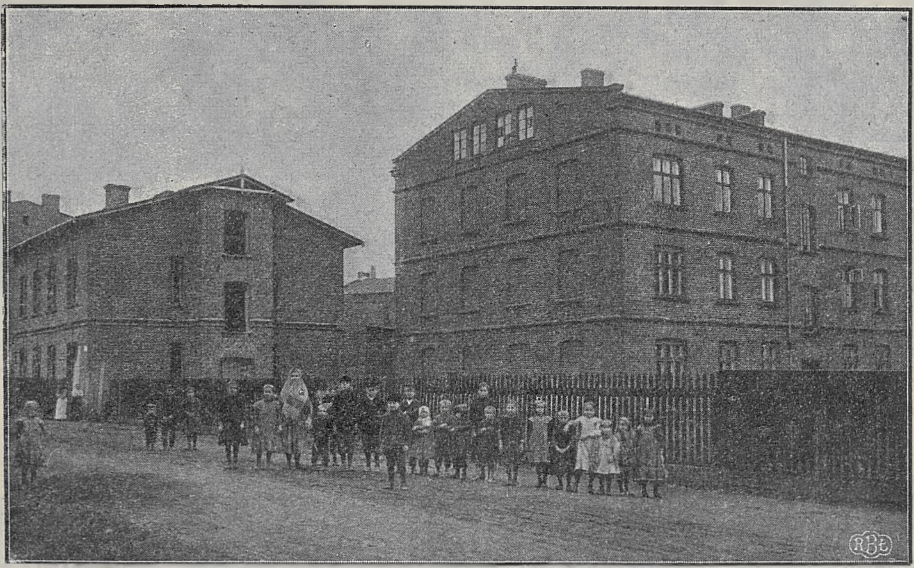
rząją parafianie Żeliszewscy przystąpić do budowy szkoły.

A teraz przejdźmy do instytucyi oświatowych.

Maryawici zarówno dbają o cześć Bożą w swoich świątyniach, jak i o oświatę ludu, o wychowanie młodego pokolenia; jedno bowiem od drugiego jest nieodłączne. To też w każdej parafii, o ile na to pozwalają środki i o ile znajduje się odpowiednie pomieszczenie, zakładają się ochronki dla małych dzieci, szkoły elementarne, kursa dla dorosłych, biblioteki i czytelnie.

W roku sprawozdawczym powstało kilka nowych ochron i szkół początkowych. Ochronki otwarto w Gniazdowie, Grzmiącej, Radzyminku i Dąbrowie Górniczej,— szkoły zaś w Radzyminku i Felicyanowie. Prócz tego otwarto kursa wieczorowe dla dorosłych w Łowiczu, i w parafii ś-go Franciszka z Asyżu w Łodzi.

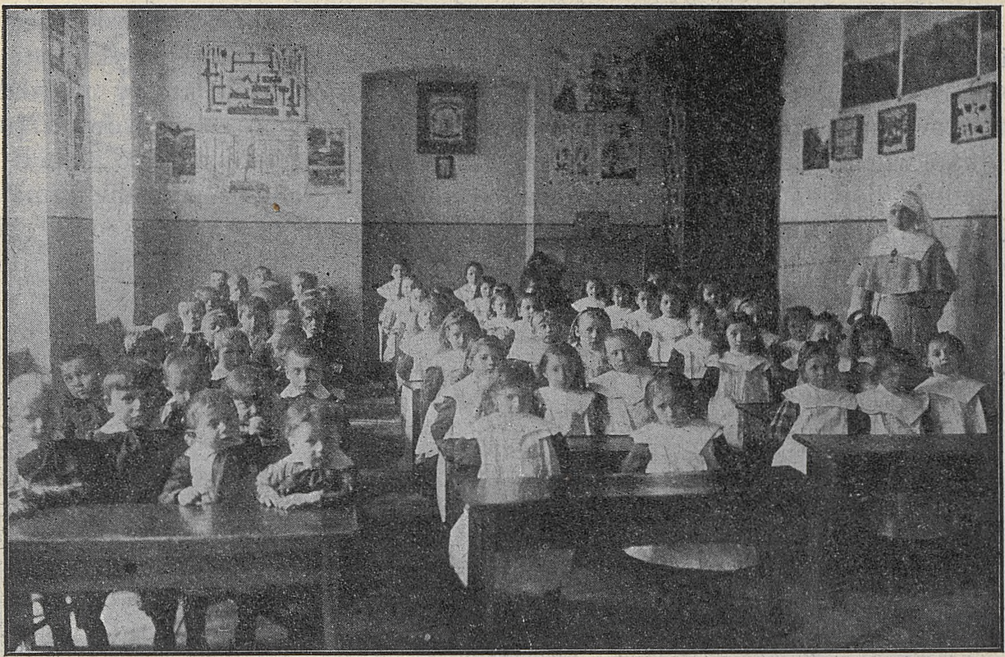
Na zewnątrz Kościół Maryawicki rozszerzył się w roku 1912 o jednę placówkę. Mianowicie w mieście portowem Rydze założona została i przez władze rządowe zatwierdzona parafia maryawicka. Nie małe trzeba było przezwyciężyć trudności, zanim doszło do utworzenia samodzielnej parafii w Rydze. Najpierw brak kapłanów zwykle staje na przeszkodzie tym, którzy w dalekich stronach pragną zorganizować parafię, albo choćby tylko założyć kaplicę maryawicką. Nadto z powodu formalności, wymaganych przez miejscowe władze, maryawici ryscy na korzystanie z pociech religijnych musieli czekać kilka miesięcy, zanim zatwierdzono parafię i proboszcza, którego sobie obrali.

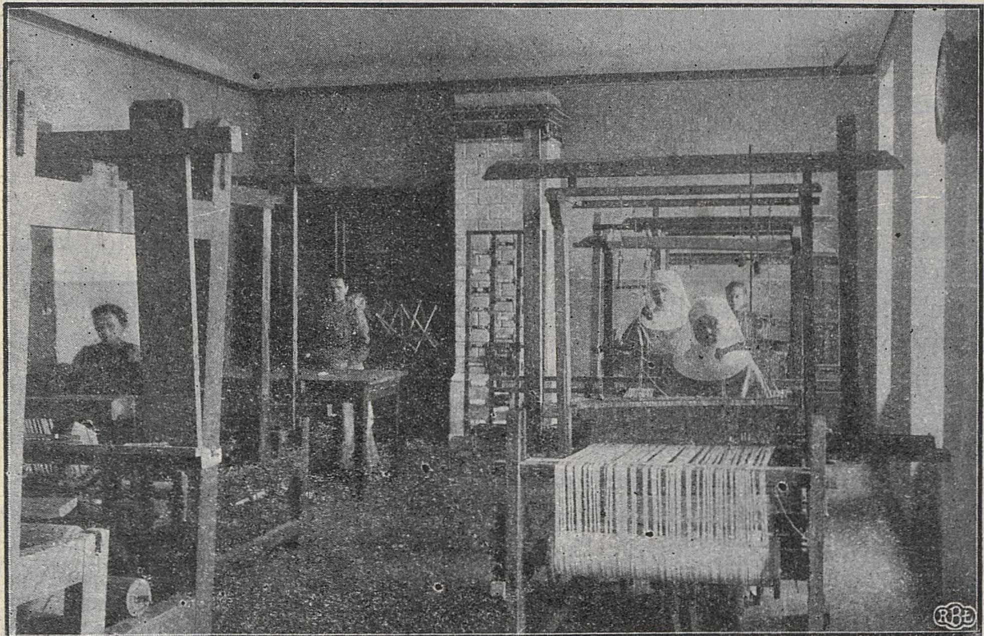
Dom ludowy i budynek szkolny w Pabianicach.

Z dziedziny ekonomiczno-społecznej godnem jest zaznaczenia zcalenie, czyli komasacya gruntów, którą przeprowadzono we wsiach Trzemuszka i Kłodzie parafii Żeliszewskiej. W Żeliszewie, gdzie jeszcze w roku 1911 przeprowadzono komasacyę gruntów, kilkunastu gospodarzy już się przebudowało na swoich nowych osadach i z nowego stanu rzeczy są bardzo zadowoleni.

Powstały też dwie nowe piekarnie, otworzone przez zarządy parafialne, mianowicie: w Zgierzu i Łodzi.

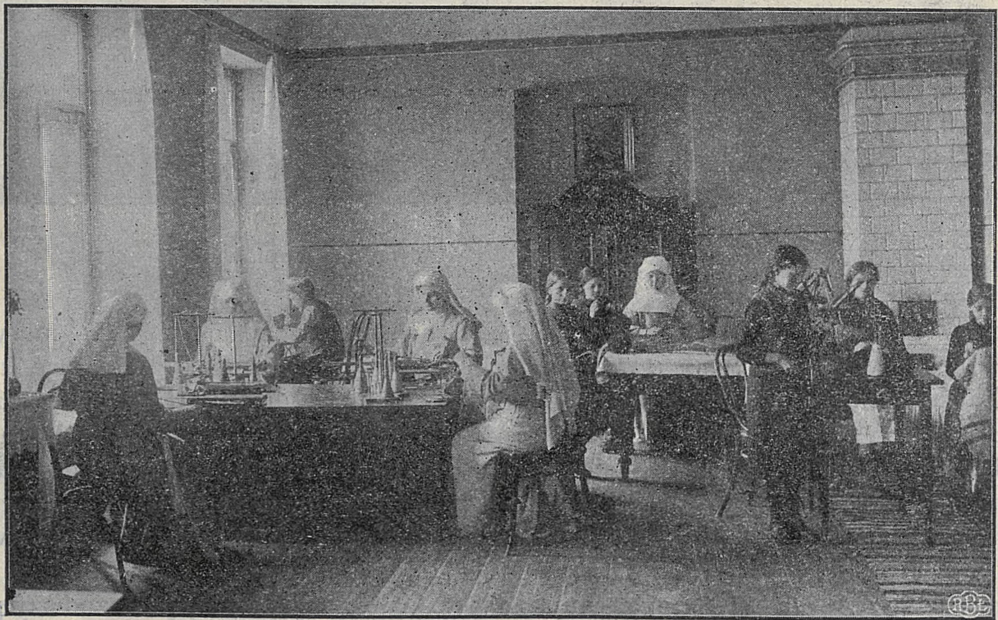
Ochrona w Warszawie, przy ul. Karolkowej.

Tkalnia w Warszawie, przy ul. Karolkowej.

Pracownia sukien w Warszawie, przy ul. Karolkowej.

Pończoszarnia w Warszawie, przy ul. Karolkowej.

Instytucye i zakłady już istniejące rozwijały się pomyślnie. Szkoły i ochrony z pożytkiem prowadziły dzieło wychowania i oświaty, przygarniając pod swe skrzydła liczne rzesze dziatek, o których Pan Jezus powiedział: „Dopuśćcie dziateczkom przychodzić do mnie, a nie zabraniajcie im, albowiem takowych jest Królestwo Boże“. (Łuk. 18, 16). Sale

Szkoła w Pepłowie.

Ochrona w Pepłowie.

zajęć, a zwłaszcza tkalnie i szwalnie, rozwijały się normalnie, przezwyciężając szczęśliwie trudności, jakie zwalczać musi każda sprawa dobra, pozbawiona środków materyalnych.— Instytucye kredytowe i ekonomiczne, jako to: kasy pożyczkowo-oszczędnościowe, stowarzyszenia spożywcze, zakład stolarski w Zgierzu, chociaż w granicach szczupłych, rozwijały się pomyślnie, przyczyniając się do dobra ogólnego w miarę swej możności.

Bardzo ważnym faktem w życiu naszego św. Kościoła było N a j w y ż s z e zatwierdzenie nowych praw, przyznanych Maryawitom przez Dumę i Radę Państwa.

Pierwsze prawo rządowe, regulujące życie Kościoła Maryawickiego z punktu prawa państwowego, wydane zostało w grudniu roku 1906, na zasadzie § 87 zasadniczych praw Państwa, w czasie, kiedy Duma Państwowa była nieczynna. Prawo to było tymczasowe i bardzo niedostateczne. Uważało ono Kościół Maryawicki jako sektę, spisywanie akt stanu cywilnego (metryk) powierzało urzędom świeckim, z czego liczne wynikały niedogodności, a nawet zupełne niespisywanie metryk, wreszcie nic nie postanawiało co do spraw małżeńskich, które w życiu codziennem są tak częste i tak niezbędnie muszą być załatwiane.

Wobec tego jeszcze w marcu r. 1911 wniesiono do Dumy Państwowej nowy projekt praw maryawickich, w którym usunięto nazwę sekty, jako zupełnie nieodpowiednią zrzeszeniu religijnemu, mającemu zupełną hierarchię duchowną,— obowiązek prowadzenia metryk włożono na kapłanów Maryawitów, oraz projektowano przyznać Maryawitom osobny sąd duchowny do spraw małżeńskich. Projekt ten, przeszedłszy przez Dumę i Radę Państwa, został ostatecznie zatwierdzony przez Najjaśniejszego Pana w dniu 11 (24) marca 1912 roku. Jedno tylko uczyniono zastrzeżenie, aby prawo

małżeńskie było szczegółowo opracowane i zyskało należną sankcyę.

Odtąd Kościół Maryawicki w Państwie Rosyjskiem stanął na mocnej podstawie prawa, która mu pozwala swobodnie rozwijać się i spełniać zadanie, do którego został wezwany przez Opatrzność.

i innych zabudowań parafialnych, — przy zakładaniu ochron, szkół, warsztatów, sal zajęć i różnych instytucyi oświatowych, społecznych i ekonomicznych. Praca ta zaabsorbowała nas i odwróciła do pewnego stopnia naszą uwagę od głównego zadania Maryawityzmu, którem jest—jak głosi nasza Reguła — „oddanie a raczej

Tkalnia w Cegłowie.

Najbardziej pocieszającym i najobfitszym w skutki faktem w życiu Kościoła Maryawickiego w r. 1912 było odprawienie rekolekcyi przez wszystkie parafie maryawickie. Rekolekcye zeszłoroczne nie były to zwykłe ćwiczenia rekolekcyjne, odprawiane i przedtem w naszych kościołach w czasie wielkiego Postu. Miały te rekolekcye szczególne zadanie, gdyż były wywołane szczególną potrzebą.

Przez kilka lat Kościół nasz zajęty był pracą organizacyjną i zewnętrzną. Kapłani i lud oddani byli wytężonej pracy przy budowaniu kościołów, domów

przywrócenie na całym świecie najwyższej chwały, należnej Bogu ukrytemu i cichy wpływ modlitwy dla popierania sprawy zbawienia.“

Pierwsza gorliwość i miłość Utajonego Zbawiciela zaćmiła się i zblakła od wpływów zewnętrznych. Uczuliśmy potrzebę nowego, silnego zwrócenia się ku Chrystusowi, potrzebę ostatecznego odrzucenia od siebie zła i całkowitego zwrócenia się ku Bogu.

Rekolekcye więc zeszłoroczne były wezwaniem wszystkich do zupełnego odrodzenia się na duchu w miłości Boga ukrytego w Eucharystyi, były wzywa-

niem do pokuty podobnem temu, które wychodziło z ust Zbawiciela: „Pokutę czyńcie, albowiem przybliżyło się Królestwo Niebieskie. Jeśli pokutować nie będziecie, wszyscy zginiecie“. (Mat. 4, 17; Łuk. 13, 5).

Liczne i błogosławione były skutki tych świętych ćwiczeń. We wszystkich parafiach lud Boży — w żalu i skrusze

Sklep spożywczy w Cegłowie.

serdecznej nawracał się do Pana Boga; wszędzie przyrzekano powrócić do pierwotnej gorliwości i miłości Pana Jezusa, Utajonego w Przenajświętszym Sakramencie, biorąc do siebie słowa Objawienia św. Jana: „Mam przeciwko tobie, żeś miłość twoją pierwszą opuścił. Pamiętajże tedy, skądeś wypadł, i czyń pokutę, a uczynki pierwsze czyń“. (Objaw. 2, 4, 5.)

Kościoły znów zapełniły się adoratorami, adorującymi Pana Jezusa nie tylko w niedziele ale i w dnie powszednie. Do Trzeciego zakonu św. Franciszka znów zaczęto licznie się wpisywać. Słowem—odżyło i ożywiło się życie religijne wśród maryawitów, odżył zapał dla idei Bożej, której służy Maryawityzm, idei wszechmiłości, poświęcenia, modlitwy, i cichej pracy, odżyła pobożność i cześć Eucharystyczna.

Ale też odżyła przeciw maryawitom, a przynajmniej na zewnątrz się ujawniła, nienawiść potęg ciemności.

Rzecz szczególna. Gdy przedtem prześladowanie maryawitów przycichło, gdy prasa — zdawało się — zaprzestała już swej naganki, gdy nawet wrogie prawdzie i cnocie pisma nie produkowały swej względem Maryawityzmu nienawiści, — naraz zawrzało na całej linii. Prawie wszystkie gazety w kraju i zagranicą — nie wyłączając postępowych i na religię obojętnych, — wymierzyły swe ostrza przeciw maryawitom. Jednocześnie podniosły się głosy nienawiści z ambon rzymsko-katolickich kościołów, poruszyły się ulice naszych miast: Warszawy, Sosnowca, Radomia, Płocka, a nawet Łodzi, — polała się znowu potokami lawina złorzeczeń, kłamstw i insynuacyi.

I cóż się stało? Czy maryawici zaczęli wrogo występować przeciw komukolwiek? Bynajmniej.

Ale się stało to, że maryawici rozpoczęli walkę ze złem najpierw w sobie, rozpoczęli na seryo zwalczać królestwo zła, a budować Królestwo Boże w sercach własnych. I to była przyczyna nowych wystąpień i nowych objawów nienawiści ze strony wrogów prawdy i cnoty.

Dom ludowy w Łodzi przy ul. Przędzalnianej 18.

Na zakończenie spójrzmy okiem na obszar pracy pasterskiej naszych kapłanów.

Wszystkich kapłanów Maryawitów wraz z biskupami, nie licząc dyakonów i kleryków, jest 31. Mają oni do obsługi 69 parafii, 29 filii i około stu kaplic domowych.

Parafie maryawickie rozproszone są na olbrzymim terenie, dosięgającym wzdłuż i wszerz do tysiąca wiorst. Dość wymienić punkty krańcowe: Pabianice, Sosnowiec, Płock, Lublin, Ryga, Wilno, Kijów.

Cały ten teren pracy podzielony jest na pięć kustodyi czyli okręgów: Płocki, Warszawski, Łódzki, Podlaski, Litewski.

Okręg Płocki liczy 10 parafii i 1 filię, okręg Warszawski — 17 parafii i 7 filii, okręg Łódzki — 24 parafie i 12 filii, okręg Podlaski — 13 parafii i 4 filie, okręg Litewski — 5 parafii i 5 filii.

Wobec tak licznych punktów pracy, kapłani nasi nieustannie muszą przejeżdżać z jednego miejsca na drugie, z jednej parafii do drugiej, aby zadosyć uczynić potrzebom ludu. Daje się też odczuwać potrzeba pomocników w tej pracy. To też Kościół Maryawicki modli się o nowych pracowników w Winnicy

Pańskiej, idąc w tem za głosem swego Najwyższego Pasterza, Jezusa Chrystusa, który mówił: „Żniwo wprawdzie wielkie, ale robotników mało. Proścież tedy Pana żniwa, aby wysłał robotników na żniwo swoje“. (Mat. 9, 37-38).

Niepiśmienny.

Ja nie zazdroszczę, chowaj mię Boże,
Nic i nikomu na Bożym świecie;
Jednego tylko zazdroszczę może,
Że wy, panowie, pisać umiecie.

Dajcie mi pióro i kartę białą,
Nauczcie piórem wodzić w potrzebie!
Tożby latało, tożby latało,
Jak błyskawica po ciemnem niebie!

Wszystko, co boli, co cieszy szczerze,
Co sam obaczę, co mi kto powie,
Wszystkobym wiernie kładł na papierze,
Dumkę po dumce, słowo po słowie.

Spisałbym widok Bożego świata,
Każdy tak piękny, każdy odmienny;
A teraz wszystko marnie ulata:
Bom nieuczony, bom niepiśmienny.

Jakie rozkosze, jakie rozkosze!
Umieć wypisać słowo po słowie,
Co marzę w myślach, co w sercu noszę,
Karta zrozumie, pióro wypowie!

Ludzie gotowi wyśmiać biedaka,
Nie zrozumieją, serce ci zranią,
A czasem dumka przychodzi taka,
Że i słów żadnych nie znaleźć na nią.

Jabym po prostu, jak serce puka,
Takbym i pisał na białej karcie.
Pukania serca złowić nie sztuka,
Ludziom nie można mówić otwarcie.

Pióro wyskrzypi z pod serca mowę,
A papier milczy, jakby mur ścienny...
Dumki-gołąbki, bywajcie zdrowe!
Ja was nie schwycę—jam niepiśmienny!

W. Syrokomla.

Luźne myśli o współczesnej kulturze.

W latach ośmdziesiątych przeszłego stulecia, posłem państwa Niebieskiego [1]) w Paryżu był pewien Chińczyk, który zachwycał Paryżan niezrównaną czystością francuszczyzny, wyszukaną dystynkcyą manier i wogóle, jak mówiono o nim, „kulturą swoich nawyknień i projektów". Stale zwiedzał wystawy sztuk pięknych, bywał obecny na przedstawieniach najsławniejszych artystów teatru, był członkiem różnych towarzystw naukowych i zawsze wysłuchiwał wszystkie poważne naukowe odczyty. Niekiedy występował na katedrę sam jako prelegent. Ogromną sensacyę wywołał pewnego razu swoim odczytem, w którym przeprowadził paralelę między kulturą chińską i europejską.

„Europejczycy niesłusznie uważają Chińczyków za jakichś dzikich barbarzyńców, — mówił poseł-prelegent. Chińczycy mieli swoje pismo już na $2^1/_2$ tysiąca lat przed erą chrześcijańską, gdy większość narodów europejskich jeszcze nie istniała. Chińczycy mają własną dość bogatą literaturę, szereg wybitnych historyków, filozofów, poetów, znakomitych uczonych. Rzecz naturalna, wszystko to ma pewnego rodzaju własny swój typ, różni się—i co do formy i co do treści od kultury europejskiej, nosi chińską narodową barwę,—ale przez to kultura chińska bynajmniej nie traci na wartości,—owszem ja postawiłbym pytanie: którą właściwie kulturę należy uważać za wyższą—starożytną chińską czy też współczesną nam europejską? Geniusz europejski wszystkie wysiłki swoje skierował przeważnie na udoskonalenie narzędzi rujnowania, na wzmocnienie potęgi opancerzonego kułaka, na podbicie sobie innych narodów w celach czysto egoistycznych własnego wzbogacenia. Chińczycy zaś, jak całe wieki wstecz, tak i obecnie do ostatniej chwili, dążą ku jednemu, by ciągle rozwijać i doskonalić wytwórczość pracy. „Życie dane nam jest dla pracy",—powiada Konfuncyusz. Gdy zatem wszyscy na ziemi będą pracowali, nikomu nie będzie za ciasno; dla wszystkich starczy miejsca do pracy, nikt nikomu nie będzie przeszkadzał.

„Mylnie sądzą europejczycy, że Chiny zupełnie pogardzają kulturą europejską, że wszelki dostęp dla niej jest u nas zamknięty, że Chiny nie chcą w niczem naśladować Europy. Owszem to co jest dobre, co ma rzeczywistą wartość, Chińczyk bierze zewsząd i chętnie. Ale tragizm wzajemnych stosunków naszych polega właśnie na tem, że — niestety— Europa w tej postaci, w jakiej znajduje się obecnie, nie jest w stanie dać Chinom coś istotnie cennego. Europa przemocą narzuciła Chińczykom opium, działa i pancerniki; pod pretekstem ucywilizowania nas narzuciła nam różne koncesye, ale wszystko to — z wyłącznym zamiarem ograbienia Chin, eksploatacyi naszych bo-

[1]) Chiny.

gactw. A na grabież, na eksploatowanie kraju i ludu zakończył żółtoskóry prelegent,—mamy u siebie dosyć własnych amatorów i mistrzów. Pod tym względem, obok wielkiej pod innymi względami różnicy geniuszu chińskiego i europejskiego, nasze kultury zgadzają się najzupełniej."

Jak widzimy, wniosek wcale nie pochlebny. Jest to wyrok surowy Chińczyka, który wtajemniczony był we wszystkie dziedziny życia europejskiego, który poznał gruntownie współczesną kulturę zachodniej Europy. Nie możemy więc pominąć tego wyroku pogardliwem milczeniem. Naprzód dlatego, że badacz obcy, patrzący „z boku", jaśniej widzi,—że nie było to zdanie jakiegoś księcia Tuana, zaciętego wroga „białych dyabłów," ale głęboko obmyślany odczyt człowieka, który długo mieszkał w samem ognisku, w samem centrum kultury europejskiej, bo w Paryżu. Nietsche słusznie powiedział w jednym ze swych aforyzmów, że „chcąc dokładnie określić wysokość wieży, nie możemy siedzieć w jej wnętrzu lub stać u jej podnóża, ale musimy odejść na pewną odległość i patrzeć z boku".

Wezwanie Nietschego do przejścia „na tamtą stronę dobrego i złego" ma głębokie znaczenie,—wprawdzie nie takie, jakie miał sam Nietsche, że mianowicie zwykła zasada prawdy nie jest pisana dla „nadczłowieka",—ale takie, że dokonać należy przewartościowania wszystkich istniejących poglądów na dobro i zło. Bo istotnie, jasny obraz prawdy od pewnego czasu został wśród nas zabłocony, został pokryty grubą warstwą kopciu życiowego, pyłu i błota. Przestaliśmy odróżniać, co jest prawdą, a co prawdy pogwałceniem,—co jest uczciwe, a co podłe i nikczemne. Przyzwyczailiśmy się, zżyli i spokrewnili z wielu moralnemi uprzedzeniami i kompromisami,—zżyliśmy się z istniejącą rzeczywistością moralnego upadku osłoniętego szlachetnemi hasłami,—przeto rzeczywisty kretynizm serca, ordynarne wybryki zwierzęcej natury poczytujemy za nieodłącznych towarzyszy cywilizacyi i gdy dziurami świecą nasze togi uczonych lub szaty narodowe, nazywamy siebie — tak ubrani—solą ziemi i światłem ludzkości.

Narcyz, starożytna mitologiczna postać, był rozkochany w piękności własnej twarzy do tego stopnia, że nieustannie lubował się jej odbiciem w strumieniu. Czy my, europejczycy, podnosząc nad miarę wartość naszej kultury i narzucając ją wszędzie, wbrew woli i chęci innych, nie stajemy się Narcyzami w swoim rodzaju? Olśnieni zdobyczami nowoczesnej wiedzy, przyswajamy sobie prawo nieomylności w sądzeniu o wszystkiem.

Chociaż wiedza ludzka sama jest w takim stosunku do umoralnienia człowieka, jak matematyka do medycyny,—jednakże nie przestajemy twierdzić apodyktycznie, że tylko w wiedzy jest pewna recepta na wyleczenie ducha zwyrodniałej moralnie ludzkości. Kochamy więc samych siebie i nasze poglądy; wmawiamy w siebie, że bliska jest chwila, kiedy rozwiążemy tajemnice bytu i stworzymy nad-wszech-ludzkość.

Podobnie myśleli o swojej kulturze i starożytni Egipcyanie ze swymi hieroglifami, piramidami i szluzami wzdłuż Nilu,—starożytni Assyryjczycy z ich pismem klinowem, i inne narody, które już zeszły z dziejowej areny. Jednakże wszystkie te kultury—egipska, babilońska, starożytna grecko-rzymska, kultura średniowieczna arabska, jak również istniejąca dotąd—kultura hinduska i chińska—bynajmniej nie mogły i nie mogą być uważane, jako wykończenie, jako punkt kulminacyjny rozwoju ducha ludzkiego. Bezwątpienia, w porównaniu z niemi, współczesna kultura europejska jest wyższa,—ale czy ta wyższość jest względną, czy też bezwzględną?

Jeżeli zechcemy przedstawić znaczenie i wysokość wszystkich starożytnych kultur i współczesnej graficznie, krótszemi lub dłuższemi ordynatami,—to słusznie kultura europejska otrzyma najza-

Fronton kościoła św. Franciszka w Łodzi.

szczytniejsze miejsce, będzie oznaczona najdłuższą ordynatą. Ale co nam wypadnie po za tą kulturą? Czy punkt, czy koniec różnorodności kultur, czy niemożliwość nowych, albo przynajmniej nowej cywilizacyi, — czy też wypadnie nam postawić wielki znak zapytania? A może będziemy musieli przyznać, że nasza współczesna kultura,—w swej istocie, z jej podstawowemi ideami i kierowniczemi wskazaniami, nie stanęła na tej wysokości, na której ludzkość może i powinna stanąć? Czy więc po za tą kulturą nie jest możliwa inna i już bezwzględnie wyższa, sięgająca wyżyn wieczności? A stąd samo przez się rodzi się praktyczne pytanie: Dokąd winniśmy skierować nasze wysiłki i zdolności, w jaki sposób mamy wychowywać naszą młodzież, przyszłych pracowników w dziedzinie kultury? Czy mamy iść drogą już nakreśloną i znacznie utartą, poprzestając tylko na rozszerzaniu, pogłębianiu i ciągłem jej doskonaleniu, — czy też winniśmy stanowczo szukać nowych dróg, przerzucać nowe mosty do świątyń, w których leżą zaklęte skarby bardziej świetlanych i bardziej wzniosłych kierowniczych pojęć i podstawowych zasad życia?

Wyrażając się zwięźlej i jaśniej, formujemy nasze pytanie w ten sposób: Czy nasza współczesna kultura jest, jeśli już nie rozkwitem, to przynajmniej zorzą ostatecznej i wiecznej kultury,— czy też jest tylko jedną z postaci tych kultur, które istniały niegdyś, istnieją obecnie, lub istnieć będą w przyszłości?

Zanim rozwiążemy to pytanie, musimy wprzód wyjaśnić, co należy rozumieć przez wyraz „kultura". Bo już Sokrates mawiał, że przeciwnicy nie mogą porozumieć się częstokroć dlatego tylko, że jednemu i temu samemu wyrazowi dają różne znaczenia.

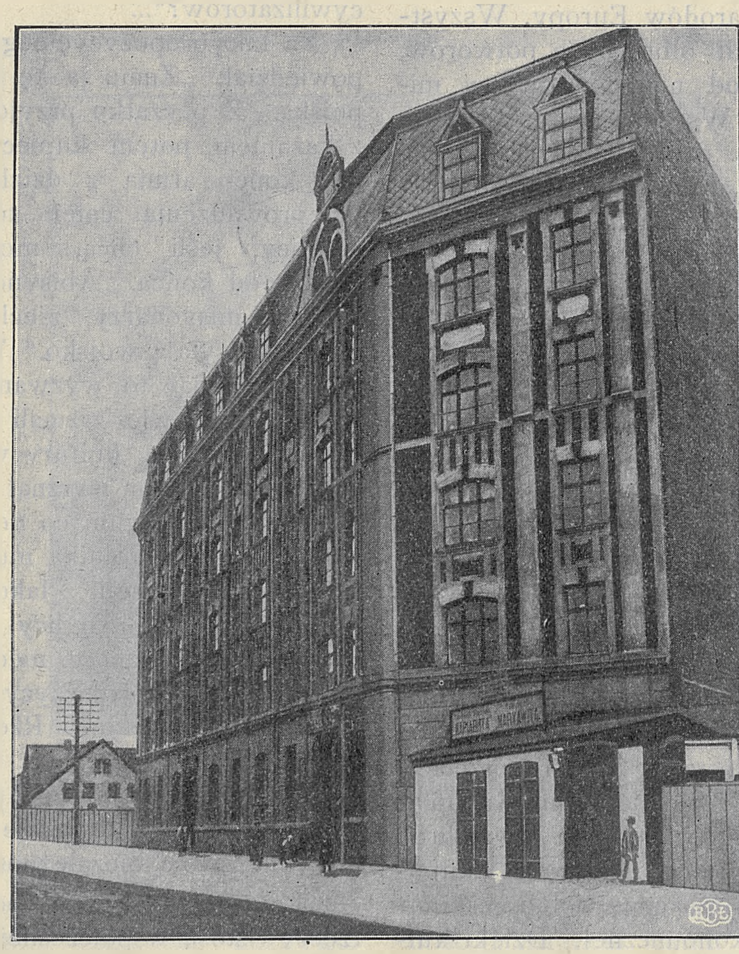
Cóż tedy znaczy „kultura"?

Wyraz ten pochodzi od łacińskiego słowa „colo", co znaczy: obrabiam, opracowuję, czczę,—kultura zaś oznacza obrobienie, wykończenie, ukształtowanie, ale czego?

Jeden i ten sam człowiek może być zacnym, szlachetnym, najuczciwszym a jednocześnie nieznośnie grać na skrzypcach i obrzydliwie śpiewać,—i odwrotnie jeden i ten sam człowiek może być mistrzem w tańcu, władać artystycznie pędzlem lub dłutem, a być zerem, być monstrum w znaczeniu moralnem. Znakomity majster swego fachu, mistrz sztuki, wielki uczony, prawnik lub lekarz, niekoniecznie upoważniają nas, byśmy posądzali ich o wielkość moralną dlatego, że są znakomitościami w swych specyalnościach. Jedna i ta sama osobistość, pod jednym względem może być doskonałą, doprowadzoną do niezrównanie pięknego wykończenia,—pod innym zaś względem może być ubogą, nierozwiniętą, owszem wstrętnie szkaradną. Czyż bowiem rozwinięcie jakichkolwek zdolności i władz człowieka czyni go kulturalnym, — czy też wydoskonalenie tylko niektórych, tylko pewnych władz i stron ducha daje człowiekowi prawo na miano kulturalnego? Co do odpowiedzi na to pytanie nie może być wątpliwości.

Prawdziwą kulturę daje człowiekowi tylko rozwinięcie w nim i udoskonalenie wyższych duchowych przymiotów, piękność jego moralnej fizyognomii,—nie zaś wytrenowanie czysto technicznych zdolności, rozwinięcie umysłowe lub bogactwo nabytych wiadomości z dziedziny wiedzy. Boć jeden i ten sam człowiek może być rozwiniętym umysłowo, mieć dyplomy akademickie, głęboką wiedzę, a jednocześnie być kretynem moralnym... Dla tego skutki nowoczesnej kultury—w postaci przepięknie zbudowanych miast, muzeów przepełnionych arcydziełami pendzla i dłuta, w postaci wprzężenia do pracy pary i elektryczności, rozwinięcia przemysłu i handlu i wogóle wzrostu wiedzy ludzkiej—nie są jeszcze dowodem w y ż s z e j k u l t u r y s a m e g o c z ł o w i e k a. Wszystko to, w stosunku do ducha ludzkiego, jest tylko zewnętrzną

stroną, jest formą,—artyzm zaś i zewnętrzne piękno tej formy mówią zaledwie o technicznej kulturze. Piękność materyi mówi o wysokiej kulturze tkanin, wykwintność porcelany sewrskiej i louvrskiej świadczy o kulturze gliny; wspaniałe gmachy i piękne posągi dowodzą technicznego wyrobienia swego twórcy, kultury marmuru i kamienia; fabryki i drogi żelazne mówią o kulturze żelaza, śpiżu lub stali. Pod tym względem, pod względem kultury technicznej, ludy europejskie bajecznie wyprzedziły wszystkie inne ludy i bezwątpienia stanęły na prawdziwej drodze, na której możebne jest tylko dalsze rozwijanie wytwórczej działalności,—tutaj potrzeba tylko dalszego doskonalenia, ale już nie zmiany istotnej.

Dom ludowy w Łodzi przy ul. Franciszkańskiej 29.

Atoli, jak widzimy, jest to kultura niższa, kultura warunków, wśród których żyje człowiek,—ale nie jest to kultura samego człowieka, jego osoby. Kultura zaś ducha ludzkiego, nawet u narodów przodujących w sprawie cywilizacyi i oświecania ludzkości, dotychczas wcale nie stanęła na należytym poziomie, wcale nie wspięła się na wyżyny należytego rozwoju i piękna. Pod tym względem ludzkość dzisiejsza podobna jest do planety, która jeszcze nie zastygła zupełnie, w której wnętrzu, jak w wulkanie, płonie z siłą żywiołową ogień piekielny

i gotuje się lawa. Od czasu do czasu płomień już-już przedostaje się nazewnątrz i ma wywołać straszny pożar; to daje się słyszeć grzmot podziemny, to spostrzegamy kłęby dymu — w postaci wybuchów nienawiści narodowej, religijnej albo socyalnej.

Weźmy np. wewnętrzne życie najkulturalniejszych narodów Europy. Wszystkie one nakształt olbrzymich potworów, uzbrojone są od nóg do głowy w miliony bagnetów. Wszędzie nie ustaje ucisk w stosunku do narodowości słabszych. Niema jedności ani pokoju nawet między przedstawicielami Kościołów chrześcijańskich. Wyższe klasy społeczne, jak np. członkowie parlamentów, są panamistami, których toczy na podobieństwo raka politykomania i sprzedajność,—niższe klasy zdeprawowane są ideami niszczycielstwa aż do zupełnego anarchizmu. Oblicze zaś moralne jednych i drugich zohydzone jest do cynizmu. Pod tym względem kultura współczesna zawiodła wszelkie oczekiwania: ludzkość dzisiejsza stoczyła się na samo dno zepsucia.

Co się tyczy skutków kultury europejskiej wśród innych narodów i plemion, to cieszyć się z nich mogą chyba tylko naiwni prostacy. Wiemy przecież, że inne narody i plemiona muszą opłacać ją zbyt drogo i słono, a częstokroć łzami i krwią własną. Kultura ta okupuje się zazwyczaj za cenę wolności i kompletnej winy ekonomicznej. Dzięki kulturze europejskiej, w Indyach Wschodnich każdego roku umierają z głodu miliony tubylców; pod ciężarem tejże kultury oddawna jęczą Chiny i Egipt; od tej kultury odżegnywują się wszystkie niekulturalne narody i plemiona. Ileż to bowiem krwawych scen dopuszczają się na nich pionierzy kultury europejskiej?! Jak wszędzie niosą za sobą gangrenę europejsko-kulturalnej rozwiązłości i raka jej przeszczepiają na czystych obyczajowo dzikusów!?...

W latach sześćdziesiątych zeszłego stulecia panował w Abisynii negus Teodor. Anglicy wysłali do niego poselstwo z następującą propozycyą: „Abisynia jest krajem przepięknym, mieszkańcy jej są chrześcijanami; żałować tylko należy, że Abisyńczycy nie mają prawdziwej kultury. Czy par Teodor nie zechciałby czasami, żeby Anglicy w imię kultury przysłali do Abisynii swoich misyonarzy-cywilizatorów?“...

Na taką propozycyę negus Teodor odpowiedział: „Znam ja tę kulturę europejską. Z początku przyjdzie misyonarz z kazaniem, potem kupiec z towarami, a w końcu armia z działami. Zamiast przeprowadzenia całej tej procedury, Anglicy, jeśli chcą, mogą zaczynać wprost od końca. Abisyńczycy nie potrzebują misyonarzy, niech przeto Anglicy przysyłają wojsko.“ Wypadało Anglikom przyjąć to wyzwanie. Oświeceni Anglosaksowie zrzucili maskę i zamiast pionierów kultury wysłali swych żołnierzy. Teodor wyrznął ich na Abisyńskiem terytoryum co do jednego, zostawił tylko niewolnika murzyna, którego wysłał do Anglii z lakoniczną wiadomością: „Jeżeli Anglicy mają jeszcze zbytecznych żołnierzy, niech przyszlą ich do Abisynii. Abisyńczycy zawsze gotowi są na ich usługi.“ Rzecz naturalna, że nie chciano skorzystać z tej uprzejmości Teodora; kraj jego pozostał nadal bez europejskiej kultury, ale wzamian za to utrzymał swoją niezależność.

Lecz zostawmy w spokoju smutną rzeczywistość współczesnej europejskiej kultury; natomiast zwróćmy uwagę na to, jakie są główne jej cele, jakie zasady podstawowe. Innemi słowy, zastanówmy się nad tem, czem mianowicie żyją europejczycy.

Wyższą zasadą tego życia, we wszystkich jego przejawach, jest humanizm. A ten w żadnym razie nie może być uważany za wyższą, wiekuistą zasadę.

Humanizm (od wyrazu łacińskiego „humanus“ — „ludzki“), głoszenie zasad ludzkości względem wszystkich, miał swoje znaczenie i wystarczał w barba-

rzyńskich czasach średniowiecza. W epoce wędrówki narodów, Europa zalana została złowrogiem morzem barbarzyńców. Gotowie, Hunnowie, Wandalowie, wszyscy ci Atylowie i Alarycy przynieśli ze sobą prawo ordynarnej fizycznej przemocy; przyszło dla Europy panowanie zasady brutalizmu. W epoce zatem or-

cie, żeby człowiek uwolnił się od ewangelicznych zasad miłości, jak on sądził,— ale w tem, żeby poddał się tym zasadom i wyłącznie na nich zbudował całe swe życie.

To poddanie się zasadom ewangelicznym, urzeczywistnienie ich w życiu jednostek, społeczeństw, narodów i wszy-

Budynek szkolny w Łodzi przy ul. Franciszkańskiej 27.

dynarnego brutalizmu humanizm, jako zasada ludzkości względem bliźniego, był wielką zasługą humanistów. Ale dla naszych czasów, warunków i ludzi humanizm już nie wystarcza. My winniśmy głosić światu nie zasady ludzkości, nie przyczyniać się do tryumfu „człowieczeństwa w człowieku",—ale mamy wspinać się na wyżyny „ubóstwienia własnego" i prowadzić tam za sobą miliony, a w końcu wszystkich ludzi.

Nietsche przeczuwał tę potrzebę pierwiastku „nadczłowieczeństwa" w człowieku, ale nie rozumiał, w czem to nadczłowieczeństwo winno znaleźć swój wyraz, swoją postać: nie w tem mianowi-

stkich ludzi winno być dziełem przyszłości i, zarazem winno być główną osnową jedynej, wiecznej i bezwzględnie wyższej kultury.

My dzisiaj z dumą wskazujemy na epokę „odrodzenia" nauk i sztuk i poczytujemy kulturę współczesną za dziecię tej sławnej epoki. Jest to fakt znaczący. Zrozumiejmy go więc nieco dokładniej.

Odrodzenie to nie znaczy „narodzenie". Narodzenie bowiem jest ukazaniem się czegoś zupełnie nowego i ukazaniem się bezwarunkowo po raz pierwszy. Odrodzenie zaś jest tylko odnowieniem rzeczy starej, jest naprawą czegoś, co

istniało dawniej, a poszło w zaniedbanie, w zapomnienie.

Otóż odrodzenie nauk i sztuk pięknych nie było odtworzeniem samoistnem i twórczem jakichś nowych nieznanych światu zasad życia;—ale odnowieniem starych, które stosowano już kiedyś, które jednak nie utrzymały się i zostały zaniedbane. A jakie to były zasady? Zasady starożytne, greko-rzymskie.

Odrodzenie więc nauk i sztuk było epoką odrodzenia według ducha pogańskiej mądrości i etyki. Nasza kultura idzie po tej samej linii. Jak tam przebudzony geniusz filiozoficzny Greka badał naprzód otaczającą go przyrodę, — tak i my całą wiedzę współczesną czerpiemy z badań w dziedzinie przyrody i jeszcze nie doszliśmy do tej epoki, którą zapoczątkował Sokrates, mówiąc człowiekowi: „Badaj siebie samego". Jak tam Rzymianin łączył obłudne spełnianie misteryów religijnych z rozwiązłością obyczajów,— tak i dzisiaj ludy zachodniej Europy łączą obłudnie wyznawanie cudnych zasad Ewangelii z życiem pogańsko rozwiązłem, a Rzymianin—wódz ich religijny—marzy o podboju pod swe panowanie świata całego.

Stąd płynie jasny wniosek, że kultura współczesna nosi tylko szatę nieco odmienną od starożytnej, w istocie zaś swej jest kulturą pogańską.

Niegdyś Grecy Rzymianie budowali świątynie z kamienia dla Ateny, bogini mądrości, która, jak głosi myt, wyszła z głowy Jowisza. Następnie zaczęto wznosić również z kamienia świątynie innej Mądrości, która wyszła istotnie z łona Ojca Przedwiecznego, a którą jest Chrystus.

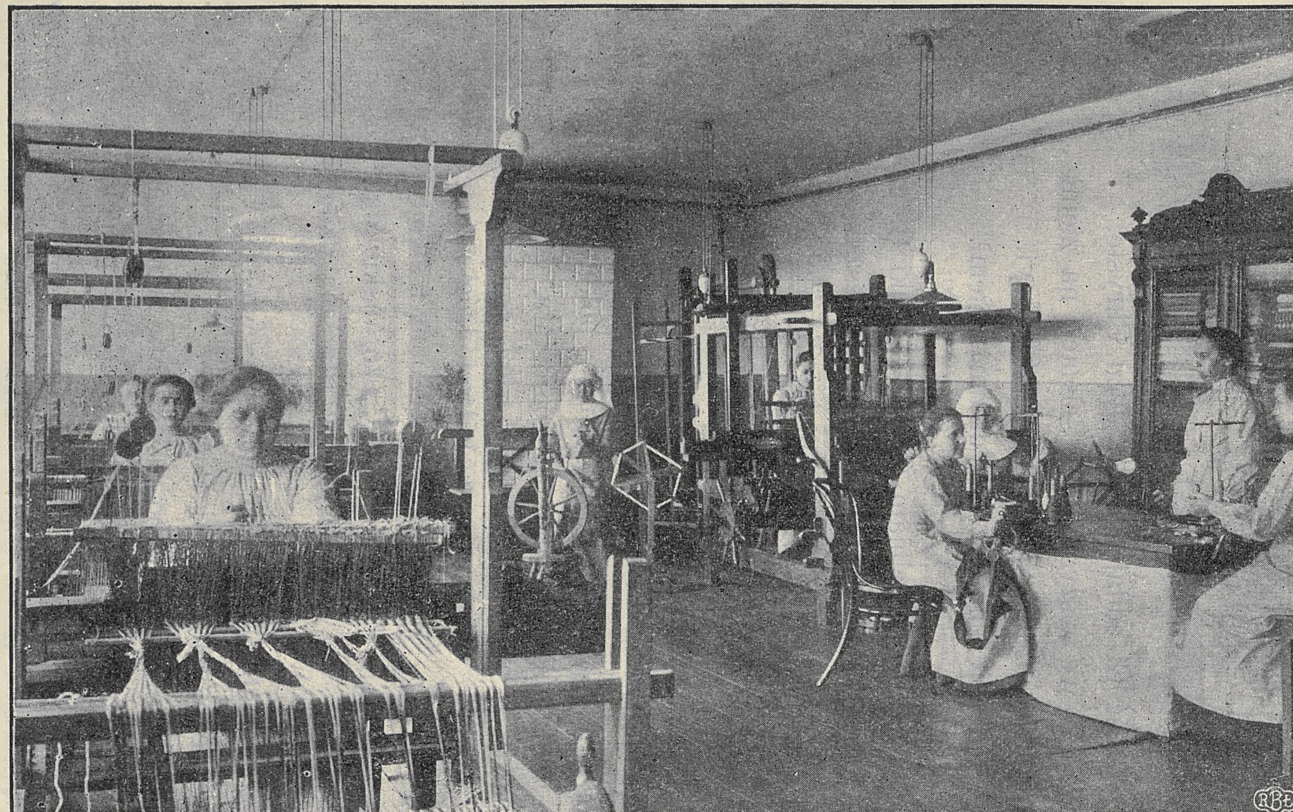
Ale to było za mało, to było niczem. Dusze Symeonowe, tak rzadkie na świecie, zawsze odczuwały potrzebę narodzenia takiej epoki, w którejby wznoszono wszędzie, jak świat długi i szeroki, w sercach całej ludzkości, świątynie dla tej Boskiej Mądrości—„nie ręką ludzką zdziałane".[1])

W ostatnich czasach epoka ta jest zapoczątkowana, narodziła się wśród ciężkich warunków i okoliczności. Człowiek—w małym stosunkowo kółku—zrozumiał potrzebę swego nie tylko odrodzenia na duchu, nie tylko zrzucenia z siebie ciężaru obłudy religijnej, ale odczuł potrzebę swego „ubóstwienia", czyli stania się człowiekiem „na obraz i podobieństwo Boże"[2]). Ten człowiek-garstka nieliczna—zrozumiał, że „kto nie miłuje, nie zna Boga, albowiem Bóg jest Miłość;"[3]) zrozumiał i to drugie: „po tem poznają was, żeście uczniami moimi, jeśli miłość jeden ku drugiemu mieć będziecie;"[4]) zrozumiał i to trzecie: „Miłujcie nieprzyjacioły wasze".[5]) Po tej linii ten człowiek kroczy naprzód—wyszydzany, znienawidzony i prześladowany przez pogan współczesnych. Jednakże nie schodzi ze stanowiska—ufny, że w nim jest Bóg, a więc zwycięstwo w postaci braterstwa wszystkich ludzi na ziemi, rządzonych Boską Prawdą i Miłością.

A więc zapoczątkowana już nowa epoka kultury jedynej, wyższej, sięgającej swym szczytem niebios, a miano jej Maryawityzm.

---

[1]) Mat. XIV, 58.
[2]) Ks. Rodz. I, 26.
[3]) Jan IV, 8.
[4]) Jan, XIII, 35.
[5]) Mat. V, 44.

Sala zajęć (tkalnia) w Łodzi przy ul Franciszkańskiej 27.

„Cześć Ci oddaję...“

(Parafraza do aktu adoracyjnego).

Cześć Ci oddaję, Panie Jezu Chryste,
Tu i we wszystkich kościołach na ziemi,
Gdzie utajony jesteś w Eucharystyi,
Kędy się smucisz grzechami mojemi.

Uwielbiam Ciebie i dzięki Ci czynię,
Że mi swe Serce oddajesz bez miary,
Że w duszy mojej dla siebie świątynię
Wznosisz nadziei, miłości i wiary.

I wynagradzam Tobie, Chryste Boże,
Za grzech, co krzyżem ciężarnym przygniata
Ramiona Twoje. I błagam w pokorze
O miłosierdzie dla całego świata —

By się nawrócił od dróg zatracenia,
We łzach pokuty obmył swoje winy,
Porzucił złudne, szatańskie dążenia
I oddał Ci się z ufnością dzieciny.

Błogosławione bądź na czasy wieczne
Niepokalane Maryi Poczęcie
Czystsze nad niebo w południe słoneczne,
Świętsze nad wszystkich aniołów pojęcie.

Chryzopraz.

Z życia Kościołów Starokatolickich.

Kościoły Starokatolickie w Zachodniej Europie w roku ubiegłym, jak i lat poprzednich, prowadziły wytrwałą pracę religijno-kulturalną w celu urzeczywistnienia największego ideału chrześcijaństwa na ziemi, a mianowicie panowania Chrystusa w duszach i sercach ludzkich, w urządzeniach i organizacyach społecznych. Praca ta, jakkolwiek zamknięta w granicach tylko właściwego w każdym kraju Kościoła, nie pozostaje jednak bez wpływu na inne społeczeństwa. Sam bowiem przykład jednoczenia się w miłości chrześcijańskiej ludzi jednych przekonań, przykład dążenia zgodnym szeregiem do tego celu, aby Chrystus zapanował wśród ludzi, aby Jego święta Sprawa zatryumfowała na świecie, — sam ten przykład już pociąga i zwraca w stronę prawdy tych, których okoliczności życia w jakikolwiek sposób do tych Kościołów zbliżają.

* * *

Najstarszy wiekiem i powagą z pośród tych Kościołów jest Kościół Starokatolicki w Holandyi. Urzędowa jego nazwa brzmi: „Holenderskie Zgromadzenie kościelne starobiskupiego kleru.“ Kościół ten liczy obecnie jednego arcybiskupa, dwóch biskupów i trzydziestu kapłanów. Dzieli się na dwa biskupstwa: arcybiskupstwo Utrechtu wraz z sufraganią dewenterską, oraz biskupstwo Haarlemu. Archidyecezya Utrechcka liczy 18 parafii, dyecezya zaś Haarlemska 10 parafii. Pod jurysdykcyą arcybiskupa Utrechtu znajduje się nadto parafia w księstwie Szlezwig - Holstein w Prusach, oraz Kościół Gallikański w Paryżu. Kościół Holenderski posiada nadto kapitułę metropolitalną w Ultrechcie i piękne seminaryum w Amersfoort.

Wszystkich wiernych liczy Kościół Holenderski podług ostatniego spisu 10,082. Lczba ta—jakkolwiek mała — nie dowodzi bynajmniej braku żywotności tego starożytnego Kościoła. Owszem żywo pulsujące tu życie religijne, przestrzeganie starożytnej tradycyi w obrzędach i urządzeniach kościelnych, prostota i czystość obyczajów ludu holenderskiego— wymownie świadczą o żywotności tego zgromadzenia religijnego. A nawet i pod względem liczbowym Kościół ten w ostatnich czasach wykazał wielką żywotność. Bo gdy w r. 1869 liczył tylko 5,287 wiernych, to w roku 1911 liczba ta wzrosła do 10,082, czyli że w przeciągu czterdziestu dwóch lat liczba wiernych powiększyła się prawie dwukrotnie.

Najważniejszym faktem z życia religijnego braci naszych w Holandyi jest wprowadzenie w tym Kościele języka ludowego do Liturgii. Od końca r. 1911 lud starokatolicki w Holandyi przy Mszy Świętej i innych obrzędach religijnych, oraz przy administrowaniu Sakramentów Św. słyszy już tylko mowę swą ojczystą, co pozwala mu głębiej wniknąć w tajemnice naszej św. wiary. W związ-

ku z tym faktem stoi nowe wydawnictwo ksiąg liturgicznych. Wydano mianowicie Mszał, Nieszpory i Śpiewnik dla starokatolickich kościołów Holandyi. Melodye w śpiewniku poprawił lub nanowo ułożył kompozytor starokatolicki p. Verhey z Rotterdamu.

Utworzyła się też komisya biblijna, mająca na celu nowe wydanie Pisma Świętego. W skład tej komisyi, oprócz J. E. arcybiskupa, który jest przewodniczącym, wchodzi pięciu kapłanów; dwaj z nich są profesorami w seminaryum a trzej—proboszczami.

Życie społeczne w kościele Holenderskim rozwija się również dobrze. Powstało tam w latach ubiegłych kilka stowarzyszeń, mających na celu wspieranie ubogich, wychowanie sierot, opiekę nad chorymi, wspieranie wydawnictw starokatolickich, — a fakt, że do tych związków należą nie tylko starokatolicy lecz i obcy, dobrze świadczy o ich pożytecznej działalności.

Jedno z tych stowarzyszeń, mające na celu popieranie prasy starokatolickiej, w roku ubiegłym obchodziło 24 lata swojego istnienia. Kapitał jego wynosił 62,535 guldenów. [1]) Stowarzyszenie to oprócz stałych wydawnictw, jako to: dwutygodnik starokatolicki p. t. de Oud-Katoliek — i Kalendarz, wydało w roku ubiegłym „Myśli Paskala."

Dnia 18 marca r. 1912 J. E. ks. arcybiskup udzielił czterech mniejszych święceń i subdyakonatu trzem alumnom seminaryum w Amersfoort.

Oprócz jednak radosnych wypadków z życia Kościoła Holenderskiego, musimy zanotować fakt smutny i bolesny. Oto 16 maja 1912 roku zmarł nieodżałowany i dzielny biskup z Haarlemu ks. dr. Jakób Jan van Thiel. Życiorys jego podajemy na osobnem miejscu.

* *
*

Kościół Chrześcijańsko-Katolicki w Szwajcaryi, na pięknej, pełnej czarujących widoków, ziemi Szwajcarów, wśród wolnych i kulturalnych stanów Związku Szwajcarskiego— odznacza się wielką żywotnością i ruchliwością. Szczególna cecha tego Kościoła, nader miła i chwytająca za serce, jest miłość duchowieństwa i ludu do swego biskupa. Doznał gorących objawów tej miłości Dostojny Pasterz Kościoła Szwajcarskiego, J. E. dr. Edward Herzog, w dniu 1 sierpnia 1911 r. Była to siedemdziesiąta rocznica jego urodzin. W całej Szwajcaryi rocznicę tę obchodzono uroczyście — nabożeństwem i wspólną radością. Skromny Pasterz wyjechał na ten dzień do miejsca swego urodzenia w góry. Lecz go tam odnaleźli wierni i miłujący współwyznawcy dyecezyanie, i wraz z życzeniami złożyli na jego ręce dar od całego Kościoła Szwajcarskiego — 54,812 franków. Daru tego J. E. ks. biskup użył na wzmocnienie funduszu fakultetu starokatolickiego przy uniwersytecie berneńskim. Obecnie byt tego fakultetu jest zapewniony, fundusz jego bowiem wynosi — łącznie z darem jubileuszowym—187,962 fr. Rada kantonalna chętnie przyjęła na powyższy cel — złożoną sumę, podziwiając ofiarność starokatolików, którzy choć tak nieliczni i tyle mający potrzeb w swoich parafiach, zdobyli się na tak piękną ofiarę dla celów kulturalnych.

Dar powyższy nie był jedynym w dniu jubileuszu ks. biskupa. Przed kilku laty pewni państwo złożyli na ręce ks. biskupa 50 tysięcy fr. na cele kościelne, z obowiązkiem wypłacania im corocznie 2 tysiące fr. renty. W dniu 1 sierpnia 1911—ciż ofiarodawcy oświadczyli ks. biskupowi, że rentę swoją na zawsze darowują. Tak więc w dniu swego 70-letniego jubileuszu dostojny biskup otrzymał z górą 100 tysięcy fr. na cele użyteczności publicznej.

Oprócz powyższych ofiar starokatolicy szwajcarscy składali zwykłe ofiary na utrzymanie służby Bożej w swoich kościołach. Siedemnaście parafii opodatkowało się na cele religijne; złożyły te

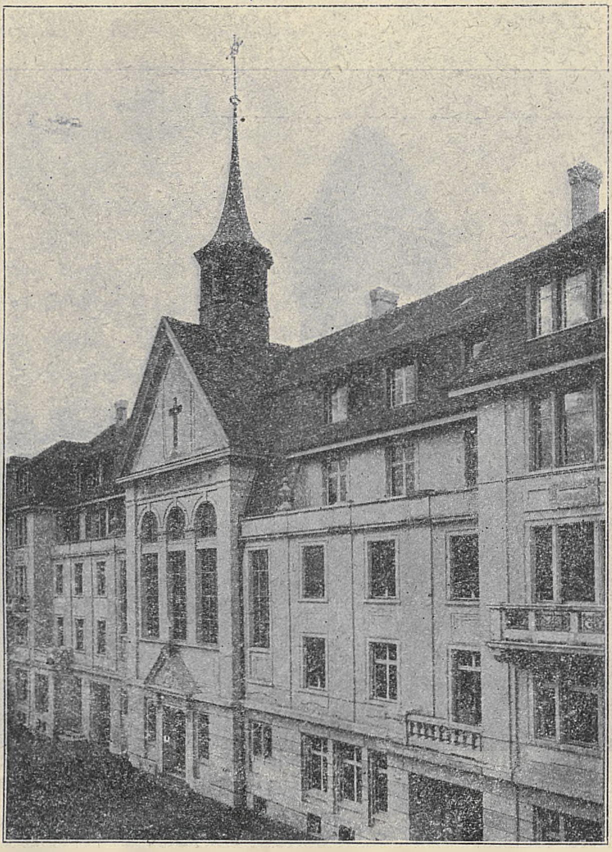
1) Gulden—78 kop.

parafie w r. 1911—37,185 fr. 65 cent. Pozostałe zaś 18 parafii, jakkolwiek nie nałożyły na siebie podatku, jednak składały dobrowolne ofiary, które wyniosły w roku ubiegłym 21,670 fr. 65 cent.

Pod tym względem dobrze zapisały się niektóre stowarzyszenia.

Dobrze rozwija się stowarzyszenie młodzieży chrześcijańsko-katolickiej. Związek ten w roku ubiegłym liczył 1600 członków, podzielonych na 23 oddziały.

Życie religijne w Kościele Szwajcarskim objawiło się w roku ubiegłym poświęceniem dwóch nowych kościołów—

Kościół św. Elżbiety w Zurychu.

Stowarzyszenie misyjne, mające na celu wspomaganie ubogich, tworzących się dopiero placówek religijnych, zebrało 10,613 fr. — Stowarzyszenie niewiast, mające na celu niesienie pomocy ubogim i chorym, opiekę nad dziećmi i. t. p., zebrało w r. 1911—24,155 fr. Z tej sumy wydano 21,757 fr; majątek stowarzyszenia wynosi 85,169 fr. Stowarzyszenie to rozszerzone jest w dwudziestu parafiach i liczy 2,345 członkiń.

w Zurychu i w St. Immer. W Zurychu wzniesiono ładny kościołek pod wezwaniem Św. Elżbiety. Parafia St. Immer, która przedtem miała w używaniu rz. katolicki kościół parafialny, odstąpiła swoje prawa rz. katolikom za 80 tys. fr., i za ten fundusz wybudowała własną świątynię. Dzięki też temu parafia nie ma żadnych długów.

W kantonie genewskim w roku ubiegłym zaprowadzono prawo o rozdzia-

le Kościola od państwa. Nieprzyjaciele Kościola Chrześcijańsko-Katolickiego cieszyli się, że Starokatolicyzm w Genewie upadnie z braku funduszów; lecz stało się wręcz przeciwnie. Nie tylko bowiem starokatolicy obłożyli się dobrowolnie podatkiem w celu utrzymania kościołów i nabożeństw, ale nadto zawarli korzystne transakcye z rz. katolikami. Dzięki

Kościół starokatolicki w Dettighofen.

bowiem prawu o rozdziale Kościoła od państwa starokatolicy w Genewie stali się posiadaczami kościoła św. Germana, a jednocześnie otrzymali prawo używalności kościoła Najśw. Maryi Panny. Prawo to sprzedali rzymskim katolikom za 200 tysięcy fr., a kapitał ten obrócili jako fundusz żelazny na utrzymanie duchowieństwa.

Podobnie pomyślnie stoją sprawy kościoła w Lucernie. Przed dwudziestu laty parafia ta pożyczyła od Kościoła biskupiego w Ameryce 50 tys. franków, z obowiązkiem spłacenia — po latach trzydziestu—25 tysięcy fr. W roku ubiegłym Kościół amerykańsko-biskupi zwolnił parafię lucerneńską od zapłacenia owych 25 tys. fr., czem na zawsze postawił jej fundusz na mocnym fundamencie.

Kościół Szwajcarski rozwija się też nazewnątrz. W r. 1911 — 17 września odprawione zostalo po raz pierwszy nabożeństwo w Brugg, a 1-go listopada w Baden. W roku zaś 1912 dn. 10 marca po raz pierwszy odprawiono nabożeństwo w Biberist pod Soloturnem.

Kościół Chrześcijańsko - Katolicki w Szwajcaryi liczy ogółem 30,063 wiernych. W roku 1910 było tam ogółem 583 urodzeń, 200 ślubów i 466 pogrzebów. Dzieci na naukę religii uczęszczało 4,213; do Bierzmowania przystąpiło 887.

* * *

Obfita i różnorodna była działalność **Kościoła Starokatolickiego w Niemczech.** Przedewszystkiem wprowadzono w czyn postanowienie na ostatnim synodzie powzięte, aby kraj po-

dzielić na okręgi misyjne w celu łatwiejszego szerzenia idei Chrystusowego Kościoła.

Wzniesiono nowy kościół i dom parafialny w Dettighofen. Poświęcenie kamienia węgielnego odbyło się 28 paźdz. 1911 roku, w końcu zaś lata roku 1912 kościół ukończony został.

Druga parafia, w której poświęcono nowy kościół, jest Moguncya. Niewielka ta parafia miała prawo odprawiać nabożeństwa w rz. katolickim kościele pod wezwaniem św. Klary. Ponieważ jednak było to połączone z wielu trudnościami i niewygodami, przeto postanowiono wznieść własny kościołek. Plac ofiarował jeden ze współwyznawców. Zwalono stojące tam stare budynki i wybudowano niewielką kaplicę, mogącą pomieścić 100 osob. Kaplica ta w zupełności dla małej parafii moguncкiej wystarcza.

Życie społeczne w Kościele Starokatolickim w Niemczech rozwija się również pomyślnie. Główną uwagę zwrócono na zorganizowanie opieki nad starcami i dziećmi, oraz na kierownictwo młodzieży. Dzięki ofiarności pewnej religijnej damy stowarzyszenie opieki nad starcami mogło szerzej rozwinąć swą działalność. Potrzeba mu tylko sióstr miłosierdzia z prawdziwem powołaniem i poświęceniem, któreby wszystkie swe siły ofiarowały dla chwały Bożej i dobra cierpiących bliźnich.

W roku ubiegłym założono kasę dla chorych kapłanów. Inicyatorem tego dzieła był proboszcz z Dortmund ks. Moog.

Dzielnie rozwija się stowarzyszenie młodzieży starokatolickiej. W roku ubiegłym stowarzyszenie to odbyło czwarty zjazd w Säkingen. Stowarzyszenie liczy 900 członków, podzielonych na 33 sekcye. Przewodniczącym jest p. Fr. Michelis, profesor w Bonn.

Najwięcej przeszkód i walk znosi Kościół Niemiecki w Bawaryi, a to z powodu miejscowych praw i warunków. Ale też przyznać trzeba, że tam właśnie, a zwłaszcza w Monachium, świetnie się rozwija. Proboszczem parafii monachijskiej jest ks. Antoni Gatzenmeier. Postać to niezwykła. Urodzony w roku 1849 w obwodzie akwizgrańskim, jako syn nauczyciela ludowego, ks. Antoni Gatzenmeier po skończeniu szkół, wstąpił do seminaryum duchownego w Bonn. Tam studyował teologię od r. 1868 do 1871; lecz nie mógł skończyć tego zakładu i zostać kapłanem, gdyż nie chciał przyjąć uchwał soboru watykańskiego dotyczących nieomylności papieża. Przeniósł się przeto do seminaryum w Amersfoort i 27 kwietnia 1873 roku otrzymał z rąk arcybiskupa Utrechtu święcenia kapłańskie. 25 maja tegoż roku stanął w Monachium i odtąd bez przerwy w tem mieście pracuje, ku wielkiemu pożytkowi ludu.

Kościół Niemiecki otrzymał w roku ubiegłym nowego biskupa-koadjutora, w osobie J. E. ks. d-ra Jerzego Mooga, proboszcza w Krefeld. Jest on wikaryuszem generalnym J. E. biskupa Demmela. Dnia 6 marca 1912 roku w Krefeld odbyła się jego konsekracya. Konsekratorem był J. E. arcybiskup G. Gul, w asystencyi biskupów d-ra J. J. van Thiela i d-ra G. Herzoga. Dnia 16 października 1912 r. ks. biskup Jerzy Moog został wybrany na koadjutora J. E. biskupa Demmela z prawem następstwa.

* * *

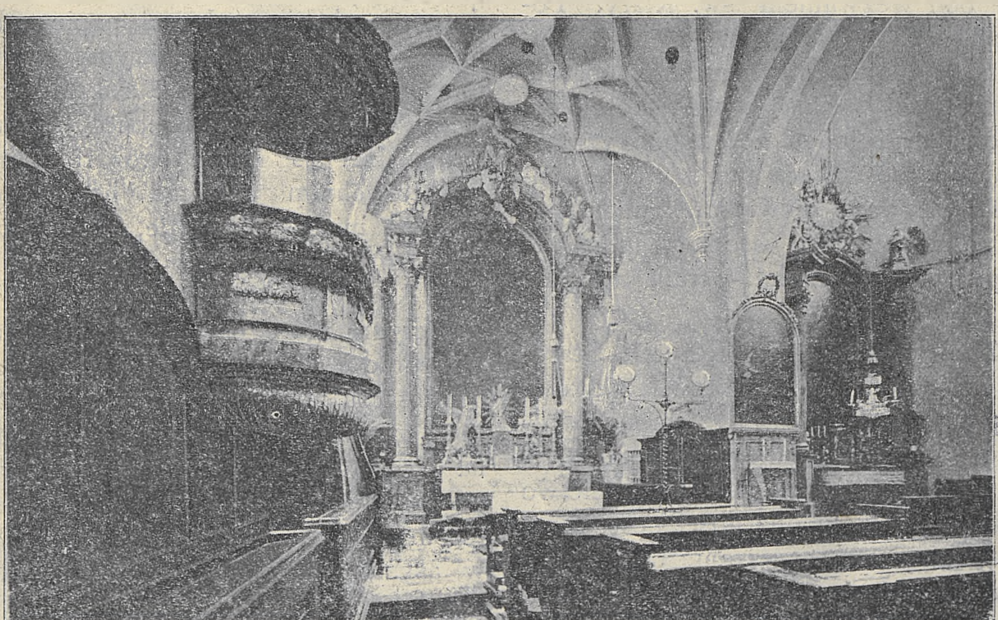
Kościół Starokatolicki w Austryi wiele musi przezwyciężać przeszkód w swej pracy religijnej, a to dzięki prawom i taktyce rządu austryackiego, będącego pod wpływem jezuitów. Dzięki tym prawom i pokątnym działaniom wrogów, nie tylko Starokatolicy austryaccy nie mogą, nieraz przez długie lata, uzyskać zatwierdzenia tworzących się parafii, nie tylko nie mogą się doczekać konsekracyi własnego biskupa, ale nadto — wdzierają się czasami w ich szeregi wrogowie, którzy sieją zamieszanie. Tak było w roku

ubiegłym w Gracu. Proboszcz tamtejszy odstąpił od Starokatolicyzmu i wzburzył całą parafię, która dopiero z przybyciem nowego proboszcza się uspokoiła.

Pomimo jednak walk i przeszkód życie kościelne w tym kraju nie ustaje. W Friedland 3 grudnia 1911 r. odbyło się poświęcenie kościoła. W Märisch-Schönberg i Tetschen-Bodenbach parafie mają wkrótce przystąpić do budowy własnych kościołów. Parafia w Tetschen otrzymała w darze plac pod budowę kościoła, a w Märisch—Schönberg mają już trzecią część potrzebnego funduszu. W Gablonz zbudowano nowy organ. Poświęcenie organu odbyło się 9 lipca 1912 r.

Niektóre parafie obchodziły w roku 1911 40-lecie swojego istnienia. Parafiami temi były: Wiedeń, Ried i Warnsdorf. Zwłaszcza w Wiedniu uroczystość ta wypadła świetnie. Przy tej okazyi gruntownie odrestaurowano świątynię i założono nowe pismo peryodyczne.

O ruchu starokatolickim w Austryi dają nam pojęcie następujące cyfry. W roku 1911 było w tym Kościele: urodzeń 575, ślubów 250, pogrzebów 391. Przystąpiło do Starokatolicyzmu osób 1093, wystąpiło 305. Ogółem liczba wyznawców powiększyła się o 976 osób. Nie małą trudność dla starokatolików w monarchii austryackiej stanowi brak kościołów. To też biorą się oni do ofiar na ten cel, aby jak najprędzej każda parafia mogła posiadać własną świątynię, co jest nieodzownym warunkiem prawdziwego postępu w życiu religijnem.

Wnętrze kościoła starokatolickiego w Wiedniu.

* * *

Wspomnieć tu należy o niewielkiem **Kościele Gallikańskim** w Paryżu. Kościół ten przed paru laty przez biskupa J. J. van Thiela założony i pod juryzdykcyą arcybiskupa utrechckiego zostający, wznosi wysoko sztandar religijny w bezreligijnym Paryżu. Proboszcz tej parafii, ks. G. Volet, oprócz pracy duszpasterskiej wydaje pismo religijne p. t. „Katolik francuski.“

We Francyi istnieje druga jeszcze parafia starokatolicka, mianowicie w Nantes w Bretanii. Założył ją szwajcarski kapłan ks. Fâtome. Parafia ta, lubo niewielka, odznacza się gorliwością w życiu chrześcijańskiem. Cześć Najświętszego Sakramentu i Matki Boskiej — są to główne praktyki religijne tej parafii.

Grupa wiernych wraz z ks. Fâtome w Nantes.

* * *

Do liczby Kościołów Starokatolickich należy Kościół Polsko-Narodowy w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Biskupem tego kościoła jest J. E. ks. Fr. Hodur w Scranton. W roku 1912 d. 5 maja parafia w Scranton obchodziła 25-lecie swojego istnienia. Między osobami, które przybyły złożyć ks. biskupowi życzenia, był biskup anglikański Darlington. Wogóle Kościół anglikański w dobrych stosunkach pozostaje z Kościołem Polsko-Narodowym, co się ujawniło na konsekracyi biskupów anglikańskich w Filadelfii (28 listopada 1911), na którą to uroczystość zaproszono oficyalnie ks. biskupa Hodura. Zwróciły się też do ks. biskupa Hodura dwie parafie słowackie, jedna litewska i jedna węgierska z prośbą o przyłączenie do Polsko-Narodowego Kościoła.

Ostatniemi czasy Kościół Polsko-Narodowy w Ameryce podzielono na trzy prowincye.

W Parafiach polsko-narodowych rozwija swą działalność stowarzyszenie „Spójnia.“ Ma ono za zadanie asekurować swych członków na przypadek choroby lub śmierci; wydaje też organ Kościoła Polsko-Narodowego p. t. „Straż.“

* * *

Ten krótki przegląd życia i działalności Kościołów Starokatolickich w latach 1911 i 1912 stwierdza ożywioną pracę religijną i społeczną w tych Kościołach, pracę, która pomimo przeszkód i walk ze strony nieprzyjaciół trwa nieprzerwanie.

ś. p.

Dr. Jakób Jan van Thiel

Biskup Haarlemu.

Cieżką stratę poniósł Kościół Holenderski w r. 1912. Zmarł jeden z najwybitniejszych jego przedstawicieli, niestrudzony pracownik w sprawie tryumfu prawdy, ks. dr. Jakób Jan van Thiel, biskup z Haarlemu. W osobie zmarłego Kościół Holenderski stracił dzielnego przewodnika i pasterza według serca Bożego. Był też ś. p. biskup van Thiel prawdziwym przyjacielem Maryawitów. Od pierwszej chwili poznania się z naszymi kapłanami aż do końca życia okazywał naszemu Kosciołowi szczególną miłość, której dał wiele pięknych i wzruszających dowodów.

Podajemy tu krótki życiorys zmarłego pasterza.

Biskup dr. Jakób Jan van Thiel pochodził ze starożytnej rodziny holenderskiej. Urodził się 16 września 1843 r. w Haarlemie. Lata dziecięce spędził w domu rodzicielskim. Wcześnie jednak obudziło się w jego duszy powołanie do służby Bożej, skoro już w r. 1854, t. j. gdy skończył zaledwie lat 11, widzimy go w konwikcie dla młodzieży duchownej przy seminaryum w Amersfoort. Będąc pod opieką kapłanów, w cieniu świątyni Pańskiej, młody van Thiel uczęszczał do gimnazyum miejscowego, które gdy skończył, wstąpił tamże do seminaryum.

Wcześnie zaczęły się ujawniać głębokie zdolności i dojrzałość umysłu młodego alumna. To też gdy, mając 19 lat, ówczesny słuchacz teologii J. J. van Thiel skończył studya seminaryjne, arcybiskup Utrechtu Henryk Loos wyświęcił go na kapłana d. 9-go listopada 1862 r. Pierwsze pole pracy młodziutkiego kapłana było w Enkhuizen, gdzie został wikaryuszem, a następnie w r. 1863—proboszczem.

Ówczesne czasy dla sprawy religii nie były pomyślne. W samym Kościele Holenderskim liczba wiernych dochodziła zaledwie do 5 tysięcy, a i tej małej garstce brak był ściślejszego zjednoczenia i planowej pracy. Ks. van Thiel pragnął z całej duszy temu zaradadzić. Jego gorący zapał i czysta gorliwość pobudzały go do czynu. Znalazł pomocników w osobie dzisiejszego biskupa dewenterskiego B. P. Spit'a i nieodżałowanej pamięci rektora seminaryum, zmarłego w r. 1909 ks. van Santen'a. Przy współudziale tych przyjaciół założył ks. van Thiel stowarzyszenie kapłanów pod hasłem: „Serce jedno i dusza jedna“,[1]) którego celem było pracować na polu literackiem i naukowem w interesach Kościoła Chrystusowego. Stowarzyszenie to w r. 1885 zaczęło wydawać pismo peryodyczne p. t. „Starokatolik“[2]), a ks. van Thiel był pierwszym tego pisma redaktorem.

Gdy po soborze watykańskim (1870) i ogłoszeniu nieomylności papieskiej, w Niemczech podniosły się głosy protestu przeciw temu niesłychanemu w dziejach Kościoła dogmatowi, i gdy zaczął się

---

[1]) Cor unum et anima una.
[2]) De Oud-Katholiek.

† ś. p. Dr. Jakób Jan van Thiel.

Biskup Haarlemu.

tam szerzyć ruch wyzwoleńczy z pod zależności od Rzymu, młody ks. van Thiel z całym zapałem począł pracować nad tem, aby świeży ruch starokatolicki postawić na gruncie szczerze katolickim i uchronić go od możliwych zboczeń. W tym celu brał czynny udział w dwóch pierwszych kongresach starokatolickich, w Monachium (22—24 września 1871 r.) i w Kolonii (20—24 września 1872 r.)

Na tem jednakże działalność ks. van Thiela względem Starokatolicyzmu się nie ograniczyła. Pracował on niestrudzenie nad zjednoczeniem wszystkich Kościołów Starokatolickich w jednę federacyę, co dokonanem zostało d. 25 września 1889 r. w Utrechcie.

Gdy tak ks. van Thiel obok pracy literackiej i pasterskiej, zajęty był dziełem zjednoczenia Kościołów i dusz w wierze chrześcijańskiej, arcybiskup Utrechcki powołał go na odpowiedzialne stanowisko kierownika młodzieży duchownej, mianując go w roku 1885 rektorem i profesorem seminaryum duchownego w Amersfoort. Na tem stanowisku pozostawał ks. van Thiel aż do czasu powołania go na stolicę biskupią w Haarlemie, t. j. do r. 1906.

W r. 1893 przepędził ks. van Thiel kilka miesięcy w Paryżu, pracując tam nad założeniem i zorganizowaniem parafii starokatolickiej. Praca ta uwieńczona została pomyślnym skutkiem, i istniejący dziś Kościół Gallikański w Paryżu swój byt i rozwój w znacznej mierze zawdzięcza zmarłemu biskupowi.

W r. 1903 uniwersytet berneński w Szwajcaryi, w uznaniu zasług położonych na polu nauki i rozwoju Kościołów Starokatolickich, ofiarował ks. van Thielowi stopień doktora teologii.

W r. 1906, po śmierci biskupa dyecezyi haarlemskiej, Kacpra Jana Rinkla, duchowieństwo tejże dyecezyi jednogłośnie powołało ks. d-ra van Thiela na swego biskupa.

Konsekracya jego odbyła się w Amsterdamie, w kościele śś. Willibrorda i Jana Chrzciciela, 22 sierpnia tegoż roku.

Odtąd przeniósł się biskup van Thiel na mieszkanie do Haarlemu, a życie i działalność jego były prawdziwem światłem nie tylko dla dyecezyi, ale i dla wszystkich Starokatolickich Kościołów.

W r. 1909 biskup van Thiel poznał się z przedstawicielami Kościoła Maryawickiego na Kongresie wiedeńskim. Od pierwszej chwili tego spotkania zmarły biskup odczuł czystość i wzniosłość sprawy maryawickiej. Odtąd też między ś. p. biskupem van Thielem a Maryawitami zawiązał się serdeczny stosunek przyjaźni i zjednoczenia w Bogu.

Zmarły biskup van Thiel żywo interesował się ruchem maryawickim. Nauczył się języka polskiego, czytał nasze wydawnictwa, i wszystkie artykuły, odnoszące się do życia maryawickiego, tłomaczył i drukował w holenderskim „Starokatoliku“.

Stosunek ten szczególnie się zacieśnił w r. 1910, gdy ś. p. biskup van Thiel przybył na konsekracyę naszych biskupów. Kilka miesięcy przepędził czcigodny pasterz dyecezyi haarlemskiej w naszym kraju, wśród maryawitów, budując wszystkich swą wiarą i miłością. Najdłużej bawił biskup van Thiel w Felicyanowie pod Płockiem, jako gość naszej Założycielki, której posłannictwo i prace oceniał z całem zrozumieniem chrześcijańskiego biskupa i uczonego.

W czasie konsekracyi biskupów naszych w Łowiczu (4 września 1910 r.) biskup van Thiel wygłosił w polskim języku przemówienie do ludu, pełne namaszczenia i ducha Bożego. Zapał, wiara i miłość tego czcigodnego starca udzieliły się słuchaczom, wyciskając z ich oczu ciche łzy radości.

Zasługi i zdolności biskupa van Thiela oceniał też rząd holenderski, a królowa Wilhelmina d. 31 sierpnia 1910 r. obdarzyła go wysokim orderem Lwa Niderlandzkiego.

Lecz to życie pełne poświęcenia i czynu oddawna podcinała choroba. Zmarły biskup chory był na raka w gardle; a gdy nie zwracał na te cierpienia

uwagi i nie przerywał dla nich swych prac, postępowały one wciąż naprzód i podkopywały zdrowie organizmu.

W maju r. 1912 pasterz dyecezyi haarlemskiej uczuł się tak osłabionym, że postanowił poddać się operacyi.

Była to wzruszająca chwila, kiedy d. 13 maja czcigodny biskup, przyjąwszy Ostatnie Sakramenta ś., żegnał się ze swymi przyjaciółmi i krewnymi, udając się do szpitala. Jakkolwiek smutne przeczucia żegnających towarzyszyły odjeżdżającemu pasterzowi, żywiono przecież nadzieję szczęśliwego skutku operacyi.

Nadzieje te jednak nie spełniły się. Po kilku dniach cierpień, czcigodny pasterz oddał Bogu ducha, wieczorem d. 16 maja 1912 r., w dzień Wniebowstąpienia Pańskiego.

Chrystus, Bóg i Zbawiciel dusz ludzkich, powołał swego wiernego sługę w dzień swego tryumfu po zapłatę wieczną.

Tak zeszedł z tego świata niestrudzony bojownik za sprawę religii Chrystusowej. Po latach prac i trudów mógł on z pociechą patrzeć na zwycięstwo sprawy Bożej. Gdy w pierwszych latach jego pracy kapłańskiej Kościół Holenderski liczył zaledwie 5 tysięcy dusz, które pozostały wierne Chrystusowi, a w świecie chrześcijańskim, zagarniętym przemocą pod panowanie Rzymu, nie budziły się jeszcze objawy wyzwolenia, —to pod koniec swego życia, około tegoż Kościoła ś. p. biskup van Thiel widział skupione wszystkie Kościoły Starokatolickie, z tym Kościołem widział zjednoczone wielotysięczne rzesze dusz, rozproszonych po całym globie ziemskim, których liczba dosięga poważnej cyfry 350 tysięcy.

Spoczywaj w pokoju, niestrudzony pracowniku na niwie Chrystusowej, siewco ideałów ewangelicznych, wierny nasz przyjacielu! Pamięć twoja nie wygaśnie wśród tych, z którymi obcowałeś i dla których pracowałeś. Oby Chrystus, Najwyższy Kapłan i Głowa Kościoła swojego, udzielił ci tego wiekuistego pokoju, który jest nagrodą błogosławionych w Królestwie niebieskiem!

Gdybyż z piersi nam wyrwać chwast nieszczerej pychy!
Gdybyż w ryk przeistoczyć sumienia szept cichy!
Gdybyż wlać w serca ludzkie krople dobrej woli!
Gdybyż! gdybyż!... Niestety, wszystko, co nas boli,
Łzy, gorycze, trucizny, męty... pełną czaszą
Do ust naszych niesiemy własną dłonią naszą.
Na los srogi walimy własne nasze winy,
Czoła w dziecinnie śmieszne stroimy wawrzyny,
Wielkość naszą grzmiącemi opiewając strofy!
I chyba kiedyś, w chwili wielkiej—katastrofy,
Na zmąconych żywiołów rozszalałej stypie,
Duma nasza uklęknie i w proch się rozsypie.

M. Rodoć.

Pokażcie mi Boga!

LEGENDA.

W dalekiej krainie żył król, który opływał w dostatki i bogactwa. Gdy nadeszła starość, zaczął tęsknić i ubolewać...

— Wszystkiegom skosztował — powiada—wszystkiegom doznał i niema takiej rzeczy na świecie, którejbym nie widział... Jedynie tylko Boga nie widziałem—tego właśnie mi brakuje: chcę widzieć Boga!

I wydał rozkaz swoim ministrom, uczonym i kapłanom: „Jeśli mi nie pokażecie Boga, wszystkich was każę uwięzić i surowo ukarać.“ I dał do namysłu trzy dni.

Głucha cisza zaległa królewskie pałace, wszystek dwór był smutny, wszyscy oczekiwali swej zguby.

Na trzeci dzień, w samo południe, król wzywa swe sługi i czeka odpowiedzi. Mędrcy, kapłani, ministrowie milczeli, nie mając na to odpowiedzi.

Gniewny król już miał wyrzec straszny wyrok... Wtem, staje przed tronem wracający z pola pastuszek i rzecze:

— Królu, pozwól mi twoje życzenie wypełnić!

— Dobrze—powiada król—lecz pamiętaj, że przypłacisz życiem swoje zuchwalstwo, jeżeli mię zawiedziesz.

I zaprowadził pastuszek króla na plac, wskazał na jarzące słońce i rzekł doń:

— Patrz, królu!...

Podniósł król głowę w górę, chciał spojrzeć na słońce, lecz wnet spuścił głowę i zakrył powieki, blask bowiem słońca olśnił mu oczy.

— Co ty chcesz, niecnoto, abym postradał wzrok, chcesz mię oślepić?—zawołał rozgniewany król.

— Królu, rzecze na to pastuszek, wszak słońce—to tylko jeden z tworów wielkiego Boga!... To przecież maleńki tylko promień Jego Majestatu, mały węgielek Jego Ogniska!... Jakże ty chcesz, o królu, zbliżyć się do Niego i słabem, łzawem okiem na Niego patrzeć!? Szukaj Boga innemi oczyma!...

Podobało się to królowi niezmiernie i rzekł do pastuszka:

— Widzę twój rozum i cenię mądrość twej duszy, wyjaśnij mi więc jeszcze jedną trudność, mianowicie: „Co było pierwej od Boga?“

Pastuszek zadumał się, pomyślał— i po chwili odpowiada:

— Królu, nie gniewaj się, ale proszę liczyć.

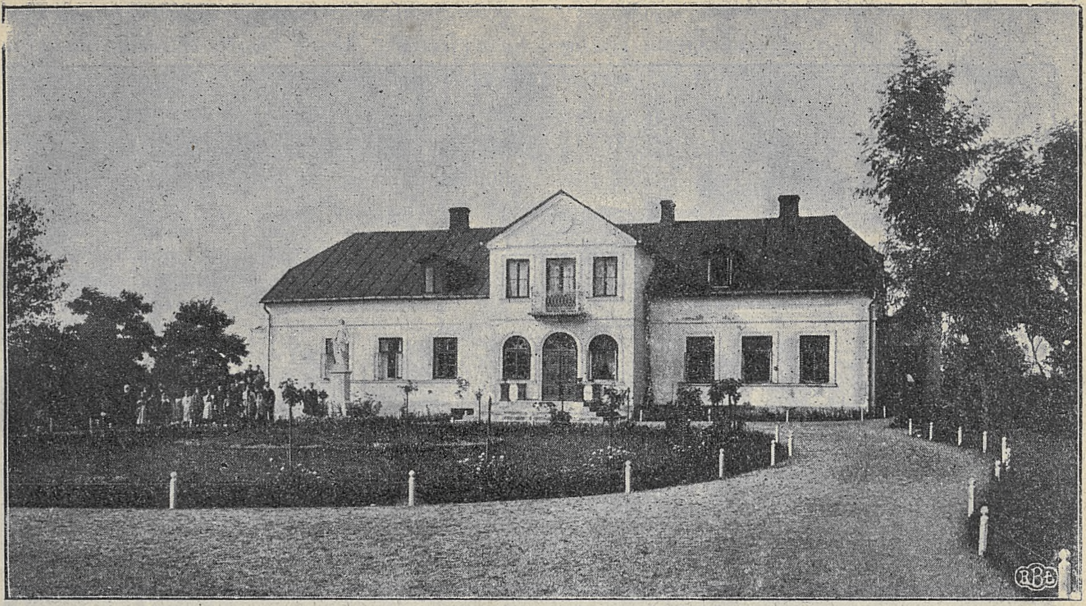
Król zapomniał już, że jest panującym, wsłuchany w rozkaz mądrego pastuszka, rozpoczął—jak dziecko w szkole—liczyć:

— Jeden, dwa, trzy...

— Ależ, nie tak!—rzekł, jakby obrażony, pastuszek. Ty zacznij liczyć, królu, nie od „jednego“, ale od tego co pierwej jest niż „jeden“!

— Pierwej?... Jakżeż można pierwej, jeżeli przed jedynką niema nic— odpowiada król.

— Mądrze powiedziałeś, królu! Właśnie i pierwej od Boga także nic nie było — rzekł z powagą nauczyciela pastuszek.

Dom w Felicyanowie gdzie się mieści kaplica (z frontu).

Felicyanów.

Rzeczywistość się pomału
W świat przemienia ideału...
(Krasiński).

Komuż z nas są nieznane te typowe wiejskie nasze dworki, okolone zielenią drzew, gąszczem dziko rosnących krzewów i bujnie rosnących chwastów?

Drzewa w ogrodzie dworskim odznaczają się zazwyczaj tylko zielenią, — rosną — jak Bóg dał — nie pielęgnowane przez nikogo, ani też strzeżone, w ziemi suchej, nie zasilanej od wieków, wystawione na łup wiecznie łakomej dworskiej i folwarcznej dziatwy.

Stawy w sąsiedztwie dworu, zaszlamione, brudne, pokryte zieloną rzęsą, pełne żab rechocących, przesycone smętną jakąś poezyą pustki i opuszczenia, napawają duszę bezbrzeżnym smutkiem i bezradnością.

Zabudowania folwarczne, lubo z kamienia wzniesione, mchem starości pokryte, zdają się mówić o lepszej kiedyś przeszłości i dobrobycie...

Wierzeje w stodołach, cały dzień otwarte, chwieją się tam i sam, zgrzytając przeraźliwie. Drzwi do stajen i obór, powybijane z zawias, podpierane na noc kołkiem, skrzypią melancholijnie, albo też leżą w zapomnieniu na ziemi obok pustką wiejących futryn.

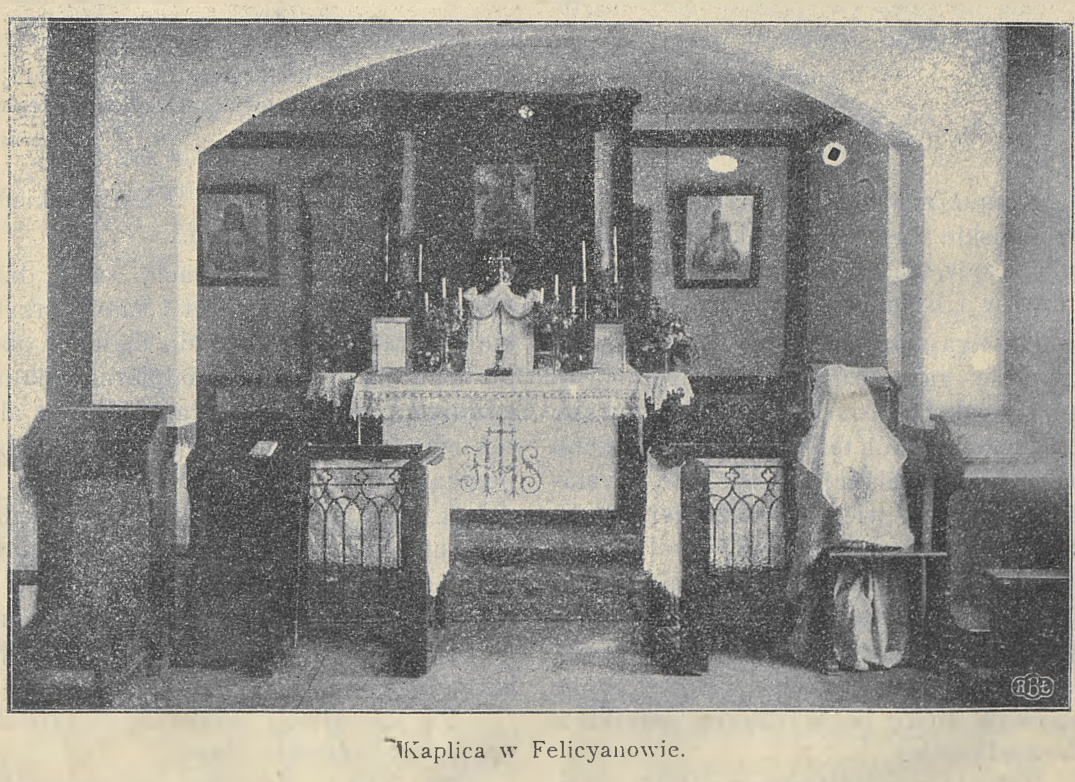
Kałuże cuchnącego błota, rozsadniki zgnilizny, siedliska miazmatów chorobotwórczych, z dziwnym pietyzmem są oszczędzane, jako legowiska nierogacizny lub... szkoły pływania dla młodych kacząt.

Po dziedzińcu snują się tu i owdzie blade, wynędzniałe istoty.

To służba dworska, z rezygnacyą i bezmyślnością, albo też z dziką zacię-

Dom w Felicyanowie, gdzie się mieści kaplica (od strony ogrodu)

Kaplica w Felicyanowie.

tością słuchająca głosu pana, nawoływającego jędrnemi słowy, przekleństwem i wyzwiskami do pracy...

Dojazd do takiego dworu trudny, karkołomny niemal.

Głębokie wyboje na drodze, wyżłobione odwiecznie, pogłębiane po każdej burzy, usłane kamieńmi, są jakby nowa siedziba dla nowych mieszkańców, którzy w nią tchnęli nowe życie i na nowe pchnęli ją tory.

Cały majątek, obejmujący przeszło 36 włók obszaru rozparcelowany został pomiędzy 73 rodziny maryawickie, które się już na swoich koloniach zaczęły zabudowywać i zagospodarowywać.

Nowozbudowany dom w Felicyanowie, gdzie się mieści ochrona i szkoła.

umyślnie stworzone po to, by świadczyły o mocnej budowie i wytrzymałości pojazdów...

Jednym z takich typowych dworów był przed kilku jeszcze laty dwór w Myszewku-Małoszewie, należący do majątku, rozparcelowanego obecnie na działki pomiędzy maryawitów, a leżący na pograniczu dawnej ziemi Wyszogrodzkiej a województwa Płockiego, w odległości trzech mil — w kierunku południowo-wschodnim—od Płocka.

Dziś Myszewko-Małoszewo należy już do historyi, do przeszłości, przestało istnieć.

Zawarła się nad niem księga przeznaczeń, a na gruzach jego powstała

Dawny zaś dwór, a raczej rudera jego, pewna część zabudowań gospodarczych, wraz z łąką, stawem, ogrodem warzywnym i owocowym i ziemią orną, o przestrzeni około dwóch włók, stanowi obszar nowy, Felicyanowem zwany.

Kto widział dawny stan dworu i folwarku w Myszewku-Małoszewie i zna dzisiejszy Felicyanów, ten nie chce prawie oczom wierzyć.

Piersi ludzka—kędyż twój srom?
Spojrzyj w siebie—patrz!
Gdzie wrzał dawniej płacz,
Stęk—zgrzytanie—wrzask;
Dziś z niebieskich łask
Drugi Boży dom!

Dworek dawny odnowiony gruntownie i odświeżony, przybrał jakby odświętną szatę śnieżnej białości, z którą mu prześlicznie na tle barwnej zieleni drzew i krzewów.

Dziś to prawdziwie „Boży dom", gdyż mieści się tu kaplica, a w niej adorowany jest Bóg Utajony.

Bóg Miłości Utajony,
Przez grzeszników odrzucony,
Jest Kościołem naszych dusz...

Odczuwa się tu cichy i niewidzialny wpływ Pana Jezusa, z którym codziennie się oni jednoczą.

Zdają się oni mówić słowami naszego wieszcza:

Dzieci z ochrony w Felicyanowie.

Tutaj na nabożeństwa przybywa tłumnie nasza brać maryawicka nietylko z sąsiednich kolonii maryawickich, ale nawet z Bodzanowa, Stanowa i innych okolic.

Tutaj rankiem w kornej modlitwie szukają sił do pracy dziennej, zasilając się „Chlebem mocnych", tutaj wieczorem po znojnej pracy szukają ukojenia i pokrzepienia w dziękczynnych modłach za wszystkie w ciągu dnia odebrane łaski.

Zaiste, widząc tę skromną kaplicę, przepełnioną ludem wiernym i duszami Bogu poświęconemi, odczuwamy w całej pełni prawdę słów hymnu eucharystycznego:

Bo nim zstąpi cud i zbawi
Tych, co w dawnym drżą Kościele,
Nam zwątpienie serc nie krwawi,
Nam nie brudzi czoła trwoga,
My podnosim wzrok nasz w górę
I gdy widzim tę naturę,
W niej i za nią czujem—Boga!

Kaplica mieści się po prawej stronie frontowej części domu.

Prowadzą do niej osobne schodki, nad któremi pod okapem dachu zawieszony dzwonek daje trzykrotnie na dzień znak na „Anioł Pański" i wzywa wiernych na nabożeństwo.

Reszta domu — to pracownie i mieszkanka dla Sióstr Maryawitek.

Dzieci z ochrony Felicyanowskie w czasie zabaw.

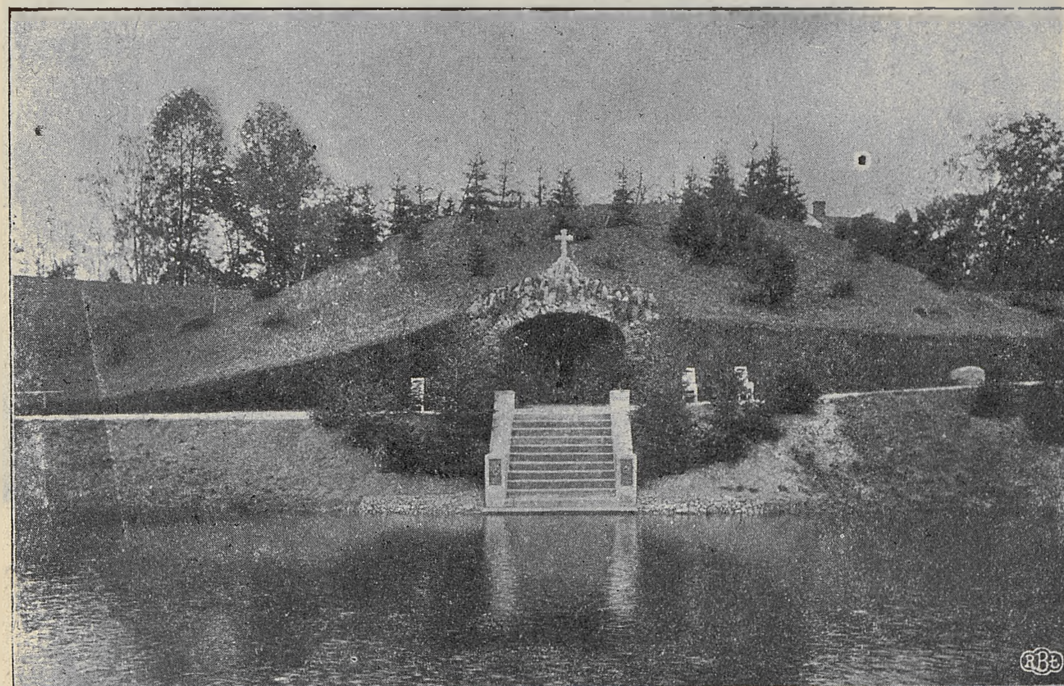

Dzieci z ochrony Felicyanowskiej w czasie zabaw.

Oprócz Sióstr, które stale mieszkają w Felicyanowie, zjeżdżają tu na lato z różnych parafii maryawickich Siostry, pracujące z poświęceniem i bezinteresownością nad wychowaniem młodego pokolenia maryawickiego po ochronkach, szkołach i salach zajęć.

swe młode siły i dziś wiele z nich już potrzebuje wypoczynku i odnowienia sił.

Potrzeba więc było takiego ustronia, gdzieby Siostry Maryawitki mogły znaleźć—w czasie letnich wakacyi—prawdziwy odpoczynek, tak fizyczny jak i duchowy.

Grota św Franciszka.

Praca ta, tak wzniosła w założeniu i celu swoim, niedoceniana była przez starożytnych.

Mawiali oni nawet z goryczą:

Kogo bogowie znienawidzili,
Tego pedagogiem uczynili... [1])

Tymczasem praca ta należy i do najzaszczytniejszych, i najszlachetniejszych, i jest nader Bogu miłą.

Przyznać jednak trzeba, że praca oświatowa i wychowawcza nie jest łatwa; owszem, wymaga ona wiele zaparcia się, a przedewszystkiem rujnuje zdrowie.

Wszystkie niemal Siostry Maryawitki, które oddane są tej pracy, stargały

W tym celu nabyty został i odpowiednio się urządza Felicyanów.

Cisza wiejska i spokój, balsamiczna woń drzew i świeże powietrze, zdrowy choć prosty pokarm, tworząc doskonałe warunki hygieniczne, znakomicie wpływają na nadwątlone siły i pomagają do rychłego odzyskania zdrowia.

Po pracy umysłowej potrzebna jest dla organizmu praca fizyczna. To też Siostry, przybywające do Felicyanowa na wakacye, zbierają siano, wiążą snopy zboża w polu, kopią ziemię w ogrodzie, pielą warzywa, pielęgnują kwietniki.

Najlepsze jednak warunki hygieniczne nie dadzą duszy tego, czego ona łaknie. Dusza — poświęcona zwłaszcza Bogu — pragnie czegoś więcej, boć „nie samym chlebem żyje człowiek."

[1] Quem dii oderunt,
Paedagogum fecerunt...

Przemęczone fizycznie i łaknące duchowego odpoczynku Siostry Maryawitki, rade podążają do Felicyanowa, gdyż wiedzą, że tam co niedziela i święto — a w ciągu letnich miesięcy i czas dłuższy—przebywa Matka-Założycielka, przed którą z całą ufnością składają swe sprawozdania, zasięgają rady, proszą o wskazówki, przyjmują upomnienia i przez częste obcowanie ze swą Matką, nabierają zachęty do dalszej pracy i do całkowitego poświęcenia się dla świętej Sprawy.

A wszystko to odbywa się z przejmującą serca prostotą, niemal nieuchwytnie, w świętem skupieniu zakonnem.

Niema tu miejsca na długie rozprawy, i zbytnie zajmowanie się własną osobą, gdyż biorą wzór i żywy przykład z tej, do której działalności zastosować można słowa poety:

Słowa niech będą oszczędne jak złoto,
Kto dużo prawi, źle prawi;
Mało ten mówi i z dziwną prostotą,
Czyje się serce wciąż krwawi...[1])

[1]) T. Lenartowicz.

* * *

Z dziedzińca folwarcznego—od bramy wjazdowej—prowadzą piaskiem wysypane ścieżki naokoło olbrzymiego klombu-kwietnika, w pośród którego na białym postumencie wznosi się statua Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia, obejmującej jakby w posiadanie cały Felicyanów.

Droga do groty św Franciszka.

Na przeciwko domu, na krańcach dziedzińca dawnego folwarku, na ruinach starego śpichrza, stanął nowy wspaniały dom, w którym znalazły pomieszczenie wzorowo urządzone: szkoła, ochrona, sale zajęć, oraz mieszczą się tutaj: kuchnia, i jadalnia, gdzie dostają obiady dzieci ze szkoły i ochrony. Około 130 dzieci, przychodzących do ochrony i szkoły nieraz o parę wiorst, otrzymuje na miejscu codzień ciepłą strawę.

Nikt — jak dzieci — nie umie odczuć tej ciągłej o ich los i przyszłość troski, tej iście macierzyńskiej pieczołowitości...

Przychodzą one zalęknione, wystraszone, nieufne, sztywne, dzikie—a po krót-

kim czasie stają się swobodne, szczere, wesołe, delikatne w obejściu. Uczą się zamiłowania porządku, czystości, wesoło igrają na rekreacyach i prawdziwą miłością — na wdzięczności opartą — otaczają swe kierowniczki.

Był zamiar kupienia kawałka lasu na urządzenie letniska dla dzieci Maryawi-

Widok na grotę św. Franciszka od strony wschodniej.

tów z Warszawy i Łodzi. Ale zamiar ten nie doszedł do skutku, gdyż nie pozwoliły na to skromne nasze fundusze. Uskutecznienie tego projektu odłożone zostało na przyszłość.

Osobny budynek wzniesiony będzie dla wiejskich chłopców, w którym mieścić się będą ich warsztaty i pracownie.

Pod ten budynek są już założone fundamenty.

Pod zabudowania folwarczne, jak stajnie i obory są również założone fundamenty.

Zabudowania te wzniesione będą z uwzględnieniem wszelkich wymagań czystości i hygieny.

Cegła na te zabudowania wypala się w własnej cegielni w Felicyanowie.

* *
*

Na tyle domu mieści się część najestetyczniejsza Felicyanowa — ogród z prześlicznym widokiem na całą okolicę.

Za ogrodem wije się wśród łąk strumyk, który przy Kępie Polskiej wpada do Wisły.

Dawny staw obok strumyka, oczyszczony ze szlamu, błyszczy dziś kryształowym blaskiem swych wód naokoło zawsze zielonej wyspy.

Nad stawem, znajduje się grota z polnego kamienia, którą ozdabia ustawiona w niszy statua św. Franciszka z Assyżu.

Ogród owocowy i warzywny powiększa się, reguluje i doprowadza do porządku, aby w nim nie pozostało kawałka ziemi, któraby nie była użyta celowo.

Cała ta olbrzymia praca wykonywana jest przez prawdziwego artystę-ogro-

dnika p. Antoniego Marksa, ojca jednego z naszych kapłanów, który pomimo sędziwego wieku (ma przeszło siedemdziesiąt lat), od wczesnego świtu aż do późnej nocy na nogach, kieruje całą armią robotników, złożoną z naszych wiejskich braci i sióstr, którzy przybywają z różnych menty pod zabudowania gospodarcze.

Na przeciwko ogrodu, po za drogą, wiodącą z Pepłowa, widnieją resztki gruzów dawnego kościołka.

Wieść niesie, że kościołek ten był pod wezwaniem św. Bartłomieja.

Wobec zwiększającej się liczby wier-

Staw w ogrodzie Felicyanowskim.

naszych parafii bezinteresownie, by do upiększenia Felicyanowa dopomódz.

Najbliższymi pomocnikami p. Marksa jest kilku młodzieńców, którzy pod jego kierunkiem uczą się ogrodnictwa.

Jest projekt założenia w późniejszym czasie w Felicyanowie szkoły ogrodniczej.

Przy regulówce ogrodu okazało się, że pod zwierzchnią warstwą ziemi, w głębokości pół a najdalej, jednego łokcia, były formalne pokłady kamienia polnego, które tamowały swobodny rozwój wegetacyi roślinnej i wpływały na niepłodność drzew owocowych. Kamienie te będą użyte na oparkanie ogrodu i na funda-

nych, którzy zaspakajają swe potrzeby religijne w dzisiejszej kapliczce Felicyanowskiej, powstał projekt wybudowania osobnego kościoła również pod wezwaniem św. Bartłomieja Apostoła.

Mamy nadzieję, że przy pomocy Bożej i dobrej woli parafian projekt ten będzie można uskutecznić.

Felicyanów tym sposobem stanie się przykładem tego, co przy energii i dobrej woli wszędzie zrobić można.

Będzie on dla nas zachętą, abyśmy w każdej parafii — w miarę możności —

Ogrodnik p. Antoni Marks z pomocnikami.

zakładali sady, urządzali wzorowe gospodarstwa, wyzbywali się dawnego lenistwa, brudu, nieporządku.

A to jest sprawą nietrudną; trzeba tylko dobrej woli i wytrwałości.

Niech każdy czyni, co każe Duch Boży,
A całość sama się złoży.

I wtedy spełni się prorocze widzenie naszego wieszcza:

Na tę ziemię ukochaną,
Na tę naszą—naszą ziemię!
Przyjdzie nowych ludzi plemię,
Jakich jeszcze nie widziano!

By pogodzić świata dzieje
Z wolą Pana po nad pany,
Duch im prawdy z Nieba dany
I z ich starą krwią się zleje!

Gdzie nam dotąd śni się m n ó s t w o
Cząstek rozdział lub rozbicie,
Tam już dla nich jedno Bóstwo,
Jedna miłość i wszechżycie!

KOLOSEUM.

Tam, gdzie spokój i grób pychy
A nad grobem złota, drżąca
Wśród szafiru twarz, miesiąca,
I chrześcijański krzyż ten cichy,
Krzyż zwycięski! czemuż smętno,
I już na nim wieków piętno?
I gdy wokół fiołki rosną,
Maj powraca, gruz zieleni,
On — nie kwitnie z ruin wiosną?
Stoi czarno sam w przestrzeni.
Lecz nadchodzi czasu fala,
Co mu stopy pocałuje
I jak płomień, co przepala,
Z więzów stopy te rozkuje!
Głos na cyrku słyszan będzie,
I drżeć będą pijane z trwogi
Starożytnych ścian krawędzie!
W błyskawicach krzyż ten cały
Nagle wstanie jasnobiały!
Pan wierzącym, — a złowrogi,
Tym, co sercem w miłość skąpi;
Z marmurowych stopni zstąpi
I w anielskich gwiazd koronie
Wyjdzie z cyrku. — Idzie, — płonie,
Idzie — dawnej torem drogi
Deptać w Rzymie, Rzymu bogi!

I znów wzniesie się jęk bolu —
W Watykanie — w Kapitolu!
Lecz przebrzmi jęk
Na hymnu dźwięk!
. . . .
. . . .

Z. Krasiński.

Narodzenie Chrystusa Pana.

A Słowo stało się Ciałem...

Wieczorem, gdy noc płaszczem swym ciemnym okrywała ziemię, z Betleemu wychodzą dwie postacie; idą krokiem powolnym w stronę pastwisk, gdzie na nierównym gruncie znajduje się wiele porozrzucanych pieczar skalistych. Pora zimowa, noc gwiaździsta, w powietrzu wietrzno i chłodno.

„Co za niepojęte sprawy Pańskie!“— odzywa się męski głos. „Ten, który stworzył świat, gdy w świat przychodzi, świat Go nie poznaje, gdy idzie do swojej własności, swoi Go nie przyjmują... Choć, prawda, ludzie nie wiedzą, że Bóg-Zbawca za chwilę się narodzi z Tej, której w całem miasteczku nie przyjęli do domu,—ale kto biednym gardzi, potrzebującego pomocy i przytułku odpycha, gardzi i odpycha samego Boga. Chodźmy, Maryo, do tej groty! Ubożuchne to miejsce, ale widocznie Pan je obrał.“

„Tak, to miejsce,“ odrzekła Marya, „wybrał Pan. Tutaj Ruth Moabitka za swą miłość ku świekrze nagrodę otrzymała; tutaj Dawid pienia prorocze układał; tutaj Eliasz, uciekając przed gniewem Achaba, posilony został przez anioła chlebem; tutaj prorocy natchnienie i moc nadziemską w trudnych życia kolejach czerpali, — i tutaj Syn Boży się narodzi...“

Wchodzą do groty...

„I porodziła Syna, uwinęła Go w pieluszki i położyła w żłobie, iż miejsca im nie było w gospodzie...“

Nad grotą niebo cudnym blaskiem zajaśniało, mnóstwo wojska niebieskiego ukazało się chwalących Boga i mówiących:

Pierwszy anioł.

„Maluczki narodził się nam, i Syn nam jest dany, i stało się panowanie jego w mocy wielkiej; i nazwą Jmię Jego Przedziwny, Radny, Bóg, Mocny, Ojciec przyszłego wieku, Książe pokoju. Rozmnożone będzie państwo Jego, a pokoju nie będzie końca; na stolicy Dawidowej, i na królestwie jego siedzieć będzie, aby je utwierdził i umocnił w sądzie i sprawiedliwości odtąd i na wieki. Żarliwa miłość Pana Zastępów uczyni to.“

Drugi anioł.

„Nie według widzenia oczu sądzić będzie, ani według słyszenia uszu strofować będzie; ale będzie sądził w sprawiedliwości ubogich, będzie strofował w prawości za cichymi na ziemi; i ubije ziemię rózgą ust swoich, a duchem warg swoich zabije niezbożnika... W jego królestwie będzie mieszkał wilk z jagnięciem, a pard z koźlęciem leżeć będzie; cielę i lew i owca pospołu mieszkać będą, a dziecię małe pędzić je będzie. Cielę i niedźwiedź będą się paść, społem leżeć będą dzieci ich, a lew, jako wół, plewy będzie jadał. I będzie grało dzieciątko od piersi nad dziurą żmijową, a odchowane dziecię do jamy bazyliszkowej wpuści rękę swoją. Nie będą szkodzić, ani zabijać po wszystkiej górze świętej mojej: bo napełniona jest ziemia znajomości Pańskiej, jako wody morskie pokrywające.“

Trzeci anioł.

„Na początku było Słowo, a Słowo było u Boga, a Bogiem było Słowo. To było na początku u Boga. Wszystko się przez nie stało, a bez niego nic się

nie stało, co się stało. W niem było życie, a życie było światłością ludzi, a światłość w ciemnościach świeci, a ciemności jej nie ogarnęły. Na świecie był, a świat jest uczynion przezeń, a świat go nie poznał. Przyszedł do własności, a swoi go nie przyjęli. A ilukolwiek ich przyjmie go, da im moc, aby się stali synami Bożymi, tym, którzy uwierzą w imię Jego, którzy z Boga się narodzą. A Słowo Ciałem się stało..."

A wszyscy aniołowie razem zaśpiewali: „Chwała na wysokości Bogu, a na ziemi pokój ludziom dobrej woli..."

A głos ten tak był cudny, że echo jego po kilkunastu wiekach odbiło się daleko stąd, w ziemi północnej, w sercach ludzkich, które radośnie wtórując aniołom, śpiewają:

Bóg się rodzi, moc truchleje,
Pan niebiosów obnażony,
Ogień krzepnie, blask ciemnieje,
Ma granice nieskończony.

Wzgardzony okryty chwałą,
Śmiertelny król nad wiekami,
A Słowo Ciałem się stało
I mieszkało między nami.

* * *

A byli pasterze w tejże krainie czuwający i utrzymujący nocne straże nad trzodą swoją. Stanął przy nich anioł, a jasność Boża zewsząd ich oświeciła, i zlękli się wielce. „Nie bójcie się," rzekł im anioł, „oto opowiadam wam wesele wielkie, które będzie wszystkiemu ludowi: dziś narodził się Zbawiciel w mieście Dawidowem; a ten wam znak: znajdziecie niemowlątko uwinione w pieluszki i położone w żłobie.

Gdy odszedł anioł i przycichł głos śpiewu wojska niebieskiego, pasterze mówili jeden do drugiego: „Chodźmy aż do Betleem, a oglądajmy to Słowo, które się stało." I pobiegli skwapliwie.

Zobaczywszy grotę, zatrzymują się. I jeden w te słowa zaczyna rozmowę:

„Oto już widać miejsce wskazane przez Aniołów: grotę, w żłobie niemowlę, Jego Matkę tuż klęczącą, opiekuna, dwoje bydlątek. Zatrzymajmy się nieco, przygotówmy serca nasze, byśmy mogli oddać je w ofierze Mesyaszowi. Doczekaliśmy tego szczęścia, że możemy oglądać to, czego prorocy z utęsknieniem oczekiwali i przepowiadali: „Oto panna pocznie i porodzi Syna, a imię Jego Emanuel—Bóg z nami."

Drugi pastuszek.

„Co za ubóstwo, aż litość bierze patrzeć na to! Chwała i rozweselenie wieczne Aniołów w takiem poniżeniu! Chłodna skała, zwitek siana, wół i osieł—oto otoczenie Wybawiciela ludzkości! A z ludzi, oprócz Jego Matki i opiekuna, ani żywej duszy; — wszystko pogrążone we śnie, jakby w śmierci. Czyż to nie wzgarda uczyniona Temu, na którego wieki czekały?"

Trzeci pastuszek.

„Sprawdza się to, co prorok Izajasz powiedział: Wychowałem synów i wywyższyłem, a oni mię wzgardzili. Poznał wół pana swego i osieł żłób pana swego, a Izrael mnie nie poznał, a lud mój nie zrozumiał. Biada narodowi grzesznemu, ludowi nieprawością obciążonemu, nasieniu złemu, synom złośliwym."

Czwarty pastuszek.

„Z woli Pana to się stało! Widocznem jest, że królestwo Mesyasza—nie z tego świata; nie w potędze, nie w bogactwach, nie w dostatkach, nie w rozkoszach się przedstawia, bo wszystko to, jak Salomon za natchnieniem Bożem powiedział, marność nad marnościami i utrapienie ducha,—ale zasadzą się na zaparciu się, cierpieniu, ubóstwie."

Piąty pastuszek.

„Dzisiaj więc, skorośmy usłyszeli głos Pański, my ubodzy przed bogaczami, nie chciejmyż zatwardzać serc naszych, ale wróciwszy, wysławiajmy i chwalmy Boga ze wszystkiego, cośmy słyszeli, cośmy widzieli i co jeszcze doznamy. A teraz w skupieniu idźmy, oddajmy pokłon Boski Niemowlęciu."

Idą i, uczyniwszy głęboki ukłon Dziecięciu w żłobie, te słowa wypowiadają:

Ach witaj, Zbawco, zdawna żądany,
Cztery tysiące lat wyglądany!
Na Ciebie króle, prorocy
Czekali; a Tyś tej nocy
Nam się objawił...

* * *

Na drodze, wiodącej z Jerozolimy do Betleemu, na tem miejscu, skąd już widać sto kilkadziesiąt domków, otoczonych pierścieniem gór, jakby umyślnie usypanych dla obrony mieszkańców i nadających miastu nazwę: „Betleem“— „miasteczko obronne“, zatrzymał się orszak podróżnych. Podróżni pozsiadali z wielbłądów i poczęli rozglądać się wzrokiem niepewnym, zakłopotanym po okolicy. Z ich postaci i ubioru kosztownego wywnioskować można było, że przybyli z Arabii i są zamożni.

Jeden z nich, Kacper, w te zaczął słowa rozmowę:

„Odpocznijmy pod tem drzewkiem. Naradźmy się, co teraz począć mamy, bo im dalej, tem większe napotykają nas trudności.“

Siadają. Kacper dalej prawi: „Chyba dobrze idziemy, kierowaliśmy się wskazówkami Bożemi. Ukazała się nam najprzód dziwna gwiazda. A zaraz wewnętrzny głos mówił: ta cudowna gwiazda zwiastuje narodzenie Zbawiciela ludzkości, jak przepowiedział Jakób patryarcha. Jakżeż nie pójść do Niego, nie wyrazić przed Nim radości, że nareszcie dla ludzi skończy się ucisk, niewola, grzech! Prawda, nie wszyscy dawali temu wiarę, wielu odwodziło nas od uskutecznienia powziętego zamiaru, wielu głupcami nas nazywało. Ale głos Boży mocniejszy nad dowodzenia ludzkie, nie przestawał wzywać: Pójdźcie, a obaczcie, jak słodki jest Pan! Poszliśmy. A gwiazda idąc przed nami prowadziła nas do granic ziemi żydowskiej. Na granicy znikła. Pierwszy smutek, pierwsze cierpienie! Dokąd dalej kierować kroki? Po naradzie i modlitwie poszliśmy do stolicy państwa, do Jerozolimy. A tam nowe zmartwienie! Pytamy ludzi: gdzie się narodził wasz król, oczekiwany przez wszystkie narody? Ci ze zdziwieniem, niektórzy z uśmiechem szyderczym popatrzą na nas, ruszą ramionami, pokiwają głową i dalej biegną w swoją drogę.

„Poszliśmy na dwór królewski. I tam nic nie wiedzą; odesłali nas do kapłanów. Kapłani na podstawie ksiąg Boskich mówią, że oczekiwany przez wszystkie narody król w Betleemie ma się narodzić, ale oni nie wierzą, żeby już bez ich wiedzy się narodził. I teraz niedaleko już jesteśmy miasteczka, ale w którym domku znajduje się Zbawiciel świata?“

Melchior.

„Że wkrótce ujrzymy Zbawiciela, pewny jestem. Nie należy nam zbytnio frasować się; badać drogi Boże dobrą jest rzeczą. Otóż po tem, co widziałem w Jerozolimie i innych miastach, rozumiem, dlaczego Bóg im nie oświecił drogi do Króla wieków. Bo cóż to za naród? Szczyci się wybraństwem Bożem, niczem jednak nie różni się od innych, a nawet więcej pogrążony jest w chciwości, w pogoni za groszem. Tych ludzi sprawa Boża, duchowa, nie zajmuje; praca wewnętrzna nad uszlachetnieniem siebie jest zgoła im niezrozumiałą.

„A dwór królewski? Zbytek, przepych, najwyższe wyuzdanie, okrucieństwo króla, płaszczenie się dworzan — oto obraz dworu króla Heroda!

„A kapłani, nauczyciele ducha narodu?

„Domy ich są to pałace; biesiady, uczty, pijatyki ciągle się w nich odbywają. Ze świątyni uczynili dom handlowy, gdzie kupczą rzeczami religijnemi. A pycha ich przechodzi wszelkie granice, doszła do ubóstwiania siebie, co gorsza, pokusiła się uczynić Boga zależnym od ludzi. Twierdzić bowiem, że bez ich wiedzy Zbawiciel nie mógłby przyjść na świat, że gwiazda, która nas wiodła do ich ziemi, jest omamieniem, i nie okazać najmniejszej chęci sprawdzić koniec naszej podróży,—czyż to wszystko nie dowodzi powyższego mego twierdzenia?“

Baltazar.

„Tak, lud wybrany bardzo nizko upadł! Dlatego jeszcze, myślę, nie przyświeca im gwiazda, że mają inne światło, które zakryli, a niem jest Pismo Święte. Z jaką ono dokładnością określa i czas i okoliczności przyjścia Mesyasza, oraz miejsce narodzenia. Co za boski wdzięk wieje z tych słów natchnionych, co za pociecha wstępuje do serca... Że wspomnę o proroctwie, które nas w tej chwili najbardziej obchodzi: „I ty, Betleem, ziemio Judzka, z żadnej miary nie jesteś najpodlejsze między miastami Judzkiemi, albowiem z ciebie wynijdzie wódz, któryby rządził lud mój Izraelski.“ Pewną tedy jest rzeczą, że Bóg nas prowadzi, i On wskaże nam miejsce, gdzie znajduje się nowonarodzony Król. Poprośmy Boga o dalsze wskazówki. Klękają wszyscy, modlą się...“

Baltazar pierwszy wstaje, wskazuje ręką na gwiazdę przy grocie i głosem radosnym mówi: Oto gwiazda, którąśmy widzieli na wschód słońca, świeci nad grotą poza miastem. Tam miejsce kresu podróży naszej!

Przez chwilę wszyscy patrzą...

Melchior.

„Co za wielkie ubóstwo i ogołocenie Króla wieków! Nie było wśród ludzi miejsca, gdzieby głowę skłonił!

„A jednocześnie co za miłość Jego ku rodzajowi ludzkiemu. Wypędzony grzechami z pałaców królewskich, z domów możnych wyrzucony i z chat wieśniaczych, nie pamięta o wzgardzie, jaką mu ludzie wyrządzają, przychodzi dla ich ratunku i zaczyna swe panowanie od stajenki, bo podstawą jego królestwa jest ubóstwo: błogosławieni ubodzy duchem, albowiem ich jest Królestwo niebieskie. Na znak jego miłości ku rodzajowi ludzkiemu, na znak godności króla królów i mego pragnienia być ubogim w duchu, złożę Mu w ofierze bryłę złota.“

Kacper.

„Jakżeż musi cierpieć to Boże dziecię od pierwszych zaraz chwil ziemskiego swego życia w takim chłodzie, w tem opuszczeniu! Już okupuje swoim płaczem i cierpieniem nasze grzechy, już zadośćczyni za nie, już okazuje się, jak Baranek Boży, jako ofiara, z której płyną zdroje łask Boskich, uświęcających ludzi. Jego miłośnicy muszą ukochać pokutę, krzyż, cierpienie: błogosławieni cisi, błogosławieni, którzy płaczą, albowiem oni będą pocieszeni.

„Na znak pragnienia mego ukochania cnót, które nam nabywać należy za przykładem Jego cierpienia, złożę mirrę, olejek przykry i cierpki w smaku, ale w zapachu wonny — bo „Imię Jego: olej wylany, a słudzy Jego rozmiłowali się w Nim.“

Baltazar.

„Wszystko jest tak cudowne, że jasno widać: — niemowlę to — jest Bóg. Idźmyż tedy oddać Mu cześć Boską. A na znak tej wiary naszej w Jego Bóstwo, ofiaruję kadzidło. Jak dym palącego się kadzidła w górę wznosi się, tak serce, myśli, istota nasza cała niech się wznosi i zatapia w Bogu, niech całe życie nasze ciągłą będzie modlitwą: błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości, albowiem oni nasyceni będą.“

Wszyscy idą do groty, składają, klęcząc u stóp Dzieciątka, ofiarę.

A duch dobry narodu naszego szepcze:

Potem i króle widziani
Cisną się między prostotą,
Niosąc dary Panu w dani:
Mirrę, kadzidło i złoto.
Bóstwo to razem zmięszało
Z wieśniaczemi ofiarami
A Słowo Ciałem się stało
I mieszkało między nami.

Podnieś rękę, Boże Dziecię,
Błogosław krainę miłą,
W dobrych radach, w dobrym bycie,
Wspieraj jej siłę swą siłą;
Dom nasz i majętność całą
I twoje wioski z miastami,
A Słowo Ciałem się stało
I mieszkało między nami.

Powszechne budzenie się Katolicyzmu.

Historya papiestwa przedstawia jedyny w dziejach świata przykład oddziaływania pierwiastku ludzkiego na rzeczy religii, przykład stopniowego zagarniania pod władzę jednego człowieka wszystkich kościołów i ludów na świecie, — stopniowego wypierania z serc i dusz ludzkich, z urządzeń religijnych i społecznych—panowania Boga na rzecz bezpośrednich rządów Jego „zastępcy“— człowieka. Ta historya, jak żadna inna, pokazuje nam, jaką karykaturę z najczystszej, najwznioślejszej religii zrobili przez szereg wieków jej przedstawiciele, — jak wynieśli się i wywyższyli, kosztem czci Bożej i panowania Jezusa Chrystusa w duszach ludzkich, ci, co się ośmielili mianować Jego wikaryuszami,— jak z Imieniem Boga na ustach burzyli w sercach ludzkich ołtarze na cześć Boga wzniesione, a natomiast kazali sobie palić kadzidło czci i poddaństwa.

W początkach chrześcijaństwa te tylko kościoły miały pewną moralną przewagę nad innymi, które były założone bezpośrednio przez Apostołów — czyli t. zw. kościoły apostolskie. Takich kościołów na Wschodzie, czyli we wschodniem imperyum rzymskiem, było bardzo wiele, gdyż tam głównie pracowali Apostołowie. Do takich należą: Jerozolima, Antyochia, Efez, Korynt, Tessalonika, Aleksandrya w Egipcie i wiele innych. Na Zachodzie zaś jeden tylko był kościół apostolski, przez Apostołów założony, mianowicie w Rzymie. Były wprawdzie podania, że w Medyolanie wiarę św. opowiadał św. Barnaba, a w Akwilei św. Marek, lecz nie były to kościoły ściśle przez tych Apostołów założone i Rzym był jedynym Kościołem na Zachodzie nie tylko przez Apostołów założonym, ale i męczeństwem ich uświęconym. Już to jedno nadawało temu kościołowi w olbrzymich obszarach zachodniego imperyum rzymskiego wyjątkową powagę moralną.

Powaga ta jednak bynajmniej nie dawała biskupom rzymskim jakiejś wyjątkowej władzy nad innymi kościołami. Zarówno, jak inni biskupi, tak i oni musieli słuchać rozporządzeń soborów powszechnych, odbywanych zwykle na Wschodzie, a w sporach dyscyplinarnych nie rozstrzygali, lecz tłomaczyli się przed soborami biskupów. Tak np. Korneliusz papież w sporze z Nowacyanem, który również chciał być jednocześnie biskupem w Rzymie, odniósł się do sądu Kościoła powszechnego. Obydwa oni pisali w swej sprawie listy do sławniejszych stolic biskupich na Wschodzie i postąpili podług wskazówek stamtąd otrzymanych (IV w.). Tak w późniejszym czasie (V w.) Zozym papież i jego następca Bonifacy I, chcąc się wmieszać w spór biskupów afrykańskich z pewnym kapłanem, Apiaryuszem, powołali się na dekret koncylium nicejskiego. Ponieważ biskupi afrykańscy w archiwach swoich takiego dekretu nie znaleźli, przeto jedna i druga strona wysłały umyślne poselstwa do Konstantynopola i Antyochii, aby sprawdzić, czy rzeczony dekret znajduje się istotnie w kodeksach autentycznych. Okazało się, że papieże dekret zmyślili, i sprawa ich pupila Apiaryusza została przegrana.

Przytoczyliśmy te przykłady na dowód, jak bardzo naciągają papieże fakta, aby udowodnić istnienie swojego pry-

matu od początku chrześcijaństwa. Prymatu tego, ani żadnego innego, nie zna starożytność chrześcijańska.

Biskup rzymski miał tylko wyjątkową powagę, jako metropolita, nad kościołami w okolicach Rzymu[1]) położonymi. Według starorzymskiego podziału państwa pod względem administracyjnym, do Rzymu bezpośrednio należał pas ziemi okalający to miasto na sto mil rzymskich.[2]) Całe to terytoryum należało do władzy najwyższego urzędnika Rzymu, zwanego prefektem. Ponieważ prowincye kościelne tworzyły się w granicach prowincyi cywilnych, przeto granice prefektury Rzymu obejmowały prowincyę kościelną rzymską z metropolią w Rzymie. Metropolita czyli papież rzymski miał władzę nad tymi podmiejskiemi biskupstwami, jaką mieli metropolici innych prowincyi nad swemi prowincyami. Władzę tę dały metropolitom sobory powszechne dla zachowania karności kościelnej i dla chwały Bożej, racya zaś naznaczenia biskupów miast stołecznych w każdej prowincyi na metropolitów była ta, że do takich miast wszyscy się zjeżdżali, że więc łatwiej było sprawować ten urząd biskupowi tego miasta, niż jakiegoś odległego i zapadłego w dalekiej prowincyi grodu.

Pod tym względem biskupi Rzymu byli w wyjątkowych warunkach. Rzym był stolicą olbrzymiego imperyum rzymskiego, stolicą ówczesnego świata. Tu zjeżdżali się ludzie ze wszystkich prowincyi, tu przybywali chrześcijanie ze wszystkich kościołów. Przytem pierwsze wieki Kościoła rzymskiego były świetne—pod względem zapału, miłości i wiary. Każda grudka ziemi w tem mieście przesiąknięta jest krwią męczenników, przywożonych tu przez rzymskich prześladowców ze wszystkich prowincyi cesarstwa. Wszystko, co było najwznioślejszego, najznakomitszego w chrześcijaństwie pierwotnem, począwszy od św. Apostołów Piotra i Pawła, tu krwią swoją potwierdzało swą wiarę i miłość ku Chrystusowi. Tu był umęczony św. Ignacy Antyocheński, tu byli przywożeni z odległych miast najznakomitsi chrześcijanie, aby następnie w słynnem Kolosseum być rzuconymi na pożarcie dzikim zwierzętom.

Takie położenie Rzymu nadawało mu w oczach ówczesnych chrześcijan wielką powagę. Papieże umieli wyzyskać tę powagę w celu rozszerzenia swej władzy. Korzystali oni z każdej sposobności, aby się wtrącać do spraw obcych kościołów. Zwłaszcza chętnie przyjmowali apelacye niby pokrzywdzonych, a zazwyczaj słusznie ukaranych, biskupów lub kapłanów. Na poparcie swoich uroszczeń nie wahali się zmyślać fałszywe dekrety lub wstawiać do dekretów soborowych korzystne dla siebie zdania.

Początkowo poszczególne prowincye kościelne opierały się uroszczeniom rzymskich biskupów. Widzimy to ze sporów papieży z biskupami Medyolanu, Rawenny, Akwilei, Afryki i Gallii. Z czasem jednak ten opór osłabł, — a w średniowieczu, po wznowieniu cesarstwa rzymskiego i odłączeniu się Kościołów wschodnich, cały Zachód uległ przemocy papieży rzymskich.

Uroszczenia te nie miały granic. Nie tylko bowiem biskupi rzymscy przywłaszczyli i wywalczyli sobie władzę nad wszystkimi biskupami Zachodu, stali się biskupami powszechnymi,—ale nadto sięgnęli aż po przymiot Boski, przyznali sobie nieomylność. W roku 1870, na soborze Watykańskim, stał się ten niezwykły fakt. Papież Pius IX ogłosił nieomylność papieską jako dogmat wiary.

Przez długie wieki kościoły zachodnie, podbite w niewolę przez kościół rzymski, który wszelką władzę i akcyę religijną scentralizował w swych rękach, były tą przemocą przygniecione i jakby oszołomione. Sumienie religijne nie budziło się w społeczeństwach chrześcijańskich i nie reagowało przeciwko zachłanności Rzymu. Trzeba było dopiero tego najwyższego bezprawia, trzeba było, aby

[1]) Ecclesiae suburbicariae.
[2]) Mila rzymska—693 sążnie rosyjskie.

zuchwalstwo człowieka doszło do szczytu, przyznając sobie przymiot Boski, iżby społeczności chrześcijańskie doznały zbawiennego wstrząśnienia i obudziły się z wiekowej niemocy i niewoli ducha.

Rok 1870 stał się punktem zwrotnym w budzeniu się sumienia katolickiego u ludów katolickich. Dekretem swym o nieomylności papieskiej Pius IX otworzył oczy wszystkich, w których nie wygasło do szczętu poczucie wiary i czci Bożej. Odtąd po całym świecie budzić się zaczyna ruch w kierunku wyzwolenia dusz ludzkich z pod panowania Rzymu a poddania ich, jak być powinno, Jezusowi Chrystusowi.

Ten ruch wyzwoleńczy w każdym kraju przybierał inną nazwę, stosownie do tradycyi i zwyczajów miejscowych. Powszechnie jednak dążył do przywrócenia wiary i ustroju hierarchicznego z pierwszych wieków Kościoła, i dla tego przybrał nazwę Starokatolicyzmu,— oraz do unarodowienia Kościoła w każdym kraju, i stąd przybierał nazwę Kościoła narodowego.

W Europie Zachodniej ruch starokatolicki — nie licząc Holandyi — objął kraje Niemieckie, Szwajcaryę, Austryę, Włochy, Francyę, Hiszpanię, Portugalię, i Anglię. Ponieważ o Holandyi, Niemczech, Austryi i Szwajcaryi podajemy szczegóły na innem miejscu, przeto opowiemy tu o budzeniu się katolicyzmu w innych krajach, zaczynając od Włoch.

Ruch katolicki we W ł o s z e c h, prowadzący od papiestwa ku Chrystusowi, rozpoczął się najprzód na północy, w dyecezyi Mantuańskiej i w Toskanii. Tam w latach 1873 i 1874 kapłan G. Cassani (czyt. Kassani), profesor prawa w Bolonii, stanął na czele ruchu wyzwoleńczego. Pismo peryodyczne „Rinnovamento Cattolico“ stało się organem tych wszystkich, którzy się około ks. Cassani skupiali.

W tymże czasie (1874) na południu Włoch, w N e a p o l u, zawiązało się stowarzyszenie katolickie „Società emancipatrice cattolica“, a organem jego było pismo „Emancipatore cattolico“. Redaktorem jego był najpierw arcybiskup Domenico de Panelli, a potem kapłan Stanisław Trabucco.

W latach osiemdziesiątych przeszłego stulecia, w środkowych Włoszech zawiązała się poważna gmina niezależna, mająca 12 kapłanów i katechetów, 6 parafii i 7 filii. Na czele tego Kościoła od r. 1866 do 1902 stał hr. Henryk di Campello, były mistrz chórów papieskich w bazylice św. Piotra. Ten przez duchowieństwo i lud został wybrany na biskupa, i założył swoją stolicę w Arrone (w Umbryi).

Zszerzenie to przybrało nazwę: Włoskiego katolickiego Kościoła narodowego. W r. 1891 odbył się pierwszy synod tego Kościoła, na którym obecny był biskup E. Herzog ze Szwajcaryi w swojem i biskupa Reinkensa z Niemiec imieniu. Na tym synodzie postanowiono odprawianie nabożeństw i administrowanie Sakramentów w języku narodowym, ułożono Rytuał i Mszał, i poczyniono różne postanowienia odnoszące się do karności kościelnej. W dzień Zesłania Ducha Świętego r. 1894, w Papigno, odprawiona była pierwsza Msza Św. w języku ludowym.

Niezależnie od tego Kościoła, powstały w różnych prowincyach Włoch inne gminy religijne niezależne. W roku 1896 założył w P i a c e n z y gminę katolicką ks. Paolo Miraglia. Był on w r. 1900 konsekrowany na biskupa przez starokatolickiego arcybiskupa z Ameryki, Tymoteusza Vilatte, lecz za swoje artykuły w tygodniku „Gerolamo Savonarola“ prześladowany sądownie, musiał z kraju uciekać. Potem wizytując niezależną gminę chrześcijańską w Arbellara na K o r s y c e, wyświęcił dla niej kapłana Jakóba Forcioli. W S a n R e m o w r. 1890 założył parafię, wyświęcony przez biskupa Herzoga ks. Ugo Janni; w Medyolanie ks. Franciszek Marya Negroni, który od r. 1896 wydawał pismo „Dio e Popolo“. Około roku 1903 czterech księży założyło parafie niezależne: w Rzy-

mie, Medyolanie, Arrone, St. Angelo i S. Vito.

We Francyi głównym punktem ruchu odrodzeńczego w katolicyzmie był Paryż. Tam odznaczył się słynny karmelita Hyacynt Loyson. Założył on w r. 1879 kaplicę przy ul. Rochechouart 7, gdzie odprawiał nabożeństwa. Od roku 1880, dzięki ofiarności ludu, przeniósł nabożeństwa do kościoła przy ul. d'Arras. Gmina ta zostawała pod protektoratem anglikańskiego prymasa Szkocyi. Biskup Herzog, jako jego delegat, udzielał tam Sakramentu Bierzmowania. Potem,od r. 1893, z tej parafii utworzyła się nowa parafia pod juryzdykcyą arcybiskupa Utrechtu. Pracował przy uformowaniu tej parafii ś. p. biskup van Thiel.

W Delfinacie, Wandei, Lyonie, Tuluzie, Burgundyi, Bretanii—żyją w rozproszeniu członkowie t. z. „Małego Kościoła." Są oni pozbawieni kapłanów, pomimo tego trwają w wierze, a w niektórych miejscowościach nawet liczba ich się zwiększa.

Około r. 1900 rozwinął się wśród duchowieństwa francuskiego silny ruch, dążący do odłączenia się od Rzymu. Organem ich było pismo, wydawane w Sèvres przez A. Bourrier p. t. „Chrétien Français". Do r. 1902 przyłączyło się do tego ruchu około 800 księży i zakonników. Lecz z braku kierownictwa i poparcia ze strony ludu byli oni albo zmuszeni przejść do stanu świeckiego i zająć się pracą cywilną, albo przyłączyć się do Kościoła ewangelicko-reformowanego. Jeden z nich, ks. Ernest Houssay z Vincennes, zwany powszechnie „l'abbé Julio", został wyświęcony na biskupa d. 4 grudnia 1904 r. przez biskupa Paolo Miraglia i wydaje w Vincennes miesięcznik p. t. „L'Étincelle" (Iskra).

Po rozdziale Kościoła od Państwa (1905), utworzyło się we Francyi około 170 parafii niezależnych. W początkach r. 1909 utworzyły się gminy wyznaniowe niezależne w Culey, Bourgvilain, Sainsles Fressin-Forcy, Bethmale, Puymasson, Les Ancizes i Piedigriggio. Wspólna ich nazwa: „Katolicki apostolski Kościół francuski." Wydają pismo p. t. „L'Église nationale" (Kościół narodowy).

W Hiszpanii, tak bardzo przywiązanej do Rzymu, również zaczął się budzić ruch dążący do wyzwolenia z pod zależności od papiestwa. Nowopowstały Kościół niezależny odbył pierwszy swój synod w Madrycie r. 1880, w następnym zaś roku odbył się drugi synod w Sewilli, gdzie postanowiono wydać Mszał i Rytuał w języku ludowym. Nazwał się ten Kościół: „Iglesia espanola reformada" (Kościół hiszpański reformowany). Jakkolwiek nowe zrzeszenie religijne nie jest zbyt liczne, wywiera ono jednak wpływ niemały na kraj, a zwłaszcza na duchowieństwo. Biskupem tego Kościoła jest Juan B. Cabrera, wyświęcony przez anglikańskiego arcybiskupa Plunketa i zamieszkały w Madrycie. Parafie znajdują się: w Madrycie, Sewilli, Maladze, Monistrol de Montserrat, Salamance, Villaescusa, Cigales, San Esteban de la Siera, Sabadell i Walencyi. Jest nadto 16 filii i posterunków misyjnych. Zbudowano nowe kościoły w Madrycie i Salamance; zaprowadzono a raczej przywrócono liturgię Mozarabską.

O wiele większy ruch powstał w Portugalii. Już od r. 1870 zaczął się w tym kraju tworzyć Kościół niezależny p. t. Katolicki apostolski ewangelicki Kościół w Portugalii (Egreja Lusitana, Catholica Apostolica Evangelica). Na razie przyłączyło się do tego ruchu 11 kapłanów, którzy wybrali na swego przełożonego hiszpańskiego kapłana Anioła Herreros de Mora. Na pierwszym synodzie (1880) postanowiono odprawianie nabożeństw i administrowanie Sakramentów w języku ojczystym. Parafie istnieją: w Lizbonie, Rio di Mairo, Oporto, Villa nova de Gaya i Sandal.

W ostatnich czasach, w roku 1912, ruch powyższy przybrał olbrzymie rozmiary z okazyi prawa o rozdziale Kościoła od Państwa. 800 księży wystosowało do Watykanu manifest, w którym

oświadczają, że poddają się prawu państwowemu o rozdziale Kościoła od Państwa i przyjmują od republiki pensye. W odpowiedzi Watykan posłał księżom klątwę. Księża jednak nie cofnęli się, przyjęli warunki rządowe, oderwali się od Rzymu i pociągnęli za sobą lud. Obecnie dzienniki klerykalne jawnie piszą o wybuchu wielkiej schizmy w Portugalii. Z drugiej strony stan parafii rz.-katolickich jest opłakany. Wskutek odrzucenia przez biskupów, z rozkazu papieża, prawa o rozdziale Kościoła od Państwa, biskupi poszli na wygnanie, wiele zaś parafii pozostało bez księży. W samej dyecezyi lizbońskiej sto probostw pozbawionych jest pasterzy.

Zaznaczyć należy, że tak w Hiszpanii jak i w Portugalii nowy ruch religijny znajduje się pod wpływem Kościoła anglikańskiego.

W państwie Rosyjskiem oprócz Polski, zaczyna się budzić ruch przeciwpapieski wśród Litwinów i Łotyszów. Po licznych skargach na niesprawiedliwość biskupów, 80 księży litewskich wydrukowało w Rzymie, w języku włoskim, memoryał, w którym dowodzą konieczności zmiany dotychczasowych porządków w zarządzie Kościoła rzymsko-katolickiego, wskazując niedwuznacznie na niebezpieczeństwo pod względem wiary, jakie grozi Litwie pod obecnymi rządami biskupów. W Petersburgu Łotysze wystosowali skargę do papieża na miejscowego arcybiskupa, żądając nie tylko zmiany jego postanowień, ale nadto pozwolenia zaskarżenia go do sądów świeckich za potwarz i oszczerstwo, jakich się dopuścił przeciwko petentom wobec władz cywilnych rosyjskich.

W Anglii ruch starokatolicki nie przybrał szerszych rozmiarów skutkiem braku odpowiednich przewodników. Jednakże utworzyła się w Londynie i dotąd istnieje parafia starokatolicka, której proboszczem jest ks. Bollmann.

Powyżej przytoczone fakta dają nam poznać, jak ruch dążący do niezależności od papiestwa i przywrócenia pierwotnego chrześcijaństwa, obejmuje powoli wszystkie kraje katolickie w Europie. Ale i w innych częściach świata ten sam prąd przenikać zaczyna do społeczeństw rz.-katolickich.

W Ameryce Północnej Starokatolicyzm szerzy się w Stanach Zjednoczonych i Meksyku.

Pierwszym, który zapoczątkował ruch katolicki w Stanach Zjednoczonych, był J. René Villatte, wyświęcony w Szwajcaryi przez biskupa Herzoga na kapłana. Założył on wśród katolików francuskich w stanie Wisconsin Kościół niezależny, liczący do 10 tysięcy wyznawców. Z czasem ks. Villatte otrzymał święcenia biskupie od arcybiskupa niezależnego Kościoła na Ceylonie, Alwareza. Miał on wpływ i na ludność polską, dla której wyświęcił na biskupa ks. Kamińskiego w Buffalo. Obecnie jego juryzdykcyę uznaje 13 kapłanów, 3 parafie i 4 misye w stanie Illinois, gdzie Kościół ten został uznany przez państwo. — Prócz tego wśród Polaków amerykańskich, skutkiem niesprawiedliwości biskupów rz.-katolickich, powstało nowe niezależne od Rzymu zrzeszenie religijne z główną siedzibą w Chicago, jako „Polska katolicka dyecezya w Chicago.“ Wybrali oni na swego biskupa zasłużonego kapłana—ks. Antoniego Stanisława Kozłowskiego, który w listopadzie 1897 r. otrzymał konsekracyę z rąk biskupa Herzoga w Szwajcaryi, przy współudziale arcybiskupa G. Gula z Utrechtu i biskupa Webera z Bonn. Do dyecezyi tej przyłączyło się około 100 tysięcy Polaków katolików. Druga dyecezya polska powstała w Scranton, w Pensylwanii. Tu wybrano na biskupa 1904 r. ks. Franciszka Hodura, który konsekracyę biskupią otrzymał z rąk biskupów holenderskich w Utrechcie (1907). Dyecezya ta początkowo liczyła 20 tysięcy dusz. Potem jednak, skutkiem śmierci biskupa Kozłowskiego, przyłączyła się do niej część jego dyecezyi, i obecnie biskup Hodur ma pod swoją juryzdykcyą około 40 tysięcy dusz pod na-

zwą „Katolickiego Kościoła polsko-narodowego w Ameryce.“

Po śmierci biskupa Kozłowskiego (1907) wybrany został na jego następcę ks. Rosicki z Chicago, za którym jednak nie wszyscy poszli z dyecezyi Czykagoskiej.

W Meksyku około r. 1870 utworzyło się 28 parafii niezależnych, na których czele stało 7 kapłanów i 6 dyakonów. Biskupem ich był biskup Riley, który połączył się z Kościołem biskupim anglikańskim w Ameryce.

W Azyi ruch wyzwoleńczy z pod władzy papieskiej zaczął się szerzyć najpierw wśród Ormian katolików. Wypowiedzieli oni posłuszeństwo naznaczonemu przez papieża patryarsze Hassunowi, a obrali na jego miejsce Kupeliana. Lecz sułtan i rząd turecki ujął się za powagą papiestwa, przywrócił patryarchę Hassuna na stanowisko, skutkiem czego Kupelian przyłączył się do Ormian dyzunitów. Ruch jednak w kierunku wyswobodzenia Ormian z pod władzy papiestwa trwa w dalszym ciągu. W ostatnich latach znów doszło do wypowiedzenia posłuszeństwa patryarsze ormiańskiemu w Konstantynopolu. Tym razem rząd młodoturecki wziął stronę ludu i patryarchę usunął. Spór jednak na razie przez Watykan załagodzonym został.

Na Ceylonie i na półwyspie Malabarskim powstał Kościół niezależny pod przewodnictwem arcybiskupa Dyonizego Alvareza z Malabaru, który otrzymał konsekracyę od patryarchy antyocheńskiego w Syryi. Chrześcijanie ci nazywają się chrześcijanami św. Tomasza, gdyż wiarę chrześcijańską w Indyach Wshodnich opowiadał ś. Tomasz Apostoł. Starają się oni żyć podług obyczajów pierwszych chrześcijan, liturgię mają Syryjską.

Na Filipinach, gdzie długie wieki ludność katolicka jęczała pod jarzmem zakonników rzymskich i inkwizycyi, uformował się poważny Kościół niezależny (1889). Na czele tego Kościoła stanął biskup Grzegórz Aglipay wraz z 14 księżmi. W r. 1902 ogłosili oni urzędownie swoją niezależność od Rzymu i zaczęli odprawiać nabożeństwa w Manilli. Ruch ten szybko objął wszystkie wyspy i dziś liczy trzy miliony wiernych, jednego arcybiskupa, 20 biskupów, 300 proboszczów, 700 kościołów i 12 seminaryów duchownych.

Oto krótki przegląd ruchu katolickiego, dążącego do zrzucenia jarzma papiestwa i odrodzenia w wierze ludów katolickich po całym świecie. Ruch ten wszędzie wywołany został niesprawiedliwością hierarchii rzymskiej. Lud katolicki, z pobudek wiary podległy biskupom rzymskim i papieżowi, długie wieki znosił tę zależność, dopóki nie spostrzegł krzyczącej niesprawiedliwości, jakiej się hierarchowie rzymscy dopuszczają. Ta niesprawiedliwość zaczęła mu otwierać oczy na wszystkie inne nadużycia i zbudziła w nim drzemiącą na dnie serca wiarę w Jezusa Chrystusa, który Sam Jeden powinien być Pasterzem dusz ludzkich.

Jarmarki.

GUBERNIA WARSZAWSKA.

Powiat Warszawski. Warszawa. Jarmark na wełnę od dnia 15 czerwca, trwający przez d. 3.—Kontrakty na ś. Jan Chrzciciel.

Jabłonna. Jarmarków 6, we czwar. po Oczyszczeniu N. P. Maryi, po ś. Wojciechu, po ś. Antonim, po ś. Jakóbie, po ś. Michale i po ś. Łucyi.

Nowy Dwór. Jarmarków 6, we środy: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Józefie, po ś. Serwacym, po ś. Henryku, po ś. Nikodemie, po ś. Marcinie.

Piaseczno. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Starozapustnej, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Jakóbie, po ś. Michale, po Wszystkich Św., po ś. Łucyi.

Okuniew. Targi: Latem od 1 kwietnia do 1 października co tydzień w czwartki; reszta część roku też w czwartki co 2 tygodnie, po 1 i 15 każdego miesiąca. Jarmarki: poniedziałek po Przew. Niedz., we wtorki: przed Nowym Rokiem now. st., przed Bożem Ciałem, przed św. Rochem, przed ś. Michałem i po ś. Mikołaju.

Powiat Radzymiński. Radzymin. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Dorocie, po ś. Joachimie, po ś. Januaryuszu, po Wnieb. N. M. P., po ś. Remigiuszu, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Jadów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3-ch Królach, po ś. Helenie we środę po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po ś. Józefie Kalasantym, po Narodzeniu N. P. Maryi, po ś. Karolu Boromeuszu.

Powiat Nowomiński. Nowo-Mińsk. Jarm. 2, w poniedziałki: po Niedzieli Białej, przed Ziel. Świątkami.

Karczew. Jarmarków 6, w poniedziałki: po św. Walentym, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Trójcy, po ś. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po ś. Łucyi.

Siennica. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3-ch Królach, po Niedz. Kwiet., we wtorek po ś. Stanisł., w poniedziałki: po Nar. N. M. P., po ś. Jadwidze, po Wszystkich Św.

Kałuszyn. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po ś. Macieju, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Bartłomieju, przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Kołbiel. Jarmarków 6, we środy: przed ś. Karolem, po ś. Wincentym Fereryuszu, po ś. Trójcy, po ś. Michale, po ś. Marcinie, po Niepokalanem Poczęciu N. P. Maryi.

Stanisławów. Jarmarków, 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po Niedzieli Środop., po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Mateuszu, po ś. Marcinie, po ś. Łucyi.

Powiat Grójecki. Grójec. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Walentym, po ś. Marku, po ś. Annie, przed ś. Idzim, po ś. Jadwidze, przed ś. Michałem.

Tarczyn. Jarmarków 6, w poniedziałki: przed Niedz. Starozap., przed Niedz. Kwietnią, przed ś. Jakóbem, przed ś. Michałem, przed Wszystkimi Świętymi, przed ś. Łucyą.

Mogielnica. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach; po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Świątkach, po Wnieb. N. P. M., po ś. Franciszku Seraf., po ś. Elżbiecie.

Góra Kalwarya. Jarmarków 4, we środy: po 3-ch Królach, po Wielkiejnocy, po Zielonych Świątkach, po Bożem Ciele.

Czersk. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Jakóbie Apostole, po ś. Michale, przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Warka. Jarmarków 6, we środy, po Oczyszczeniu N. P. N., po niedzieli Środop., po ś. Stanisławie, po ś. Tekli, po ś. Leonardzie, po Niepokal. Poczęciu N. P. Maryi.

Powiat Błoński. Grodzisk. Jarmarków 5, w poniedziałek po Niedz. Zap., we wtorek po ś. Wojc., w poniedz.: po ś. Annie, po ś. Marcinie. przed ś. Tomaszem Apost.

Błonie. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. P. Maryi, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Trójcy, po ś. Augustynie. po ś. Łukaszu, po ś. Katarzynie.

Nadarzyn. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Trzech Królach, po Niedzieli Środop., po ś. Annie, po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Leonardzie, po ś. Łucyi.

Mszczonów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Marku, przed ś. Janem Chrzc., po ś. Bartłomieju, po ś. Michale, po Niepokal. Poczęciu N. P. Maryi.

Wiskitki. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Józefie, po ś. Stanisławie, po Bożem Ciele; po Wniebowzięciu N. P. Maryi, po śś. Kosmie i Damianie, po Wszystkich Świętych.

Powiat Skierniewicki. Skierniewice. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, po Niedzieli Środop., we środę ś. przed Filipem i Jakóbem, we czwartki: po ś. Jakóbie Apostole, po ś. Franciszku Seraf., po ś. Elżbiecie.

Powiat Łowicki. Łowicz. Jarmarków 6, w poniedziałek po Niedzieli Starozap., we wtorek po Niedzieli Kwietniej, na ś. Jana Chrzciciela trzy dni trwać mający, w poniedziałek po Wniebowzięciu N. P. Maryi, na ś. Mateusza 8 dni trwać mający, w poniedziałek po ś. Andrzeju.

Bielawy. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Józefie, przed ś. Filipem, po Nawiedzeniu N. P. M., przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Sobota. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, w Wielki Czwartek, we czwartek po Zielonych Świątkach, we środę po ś. Wicie, po ś. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych.

Bolimów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po ś. Kazimierzu, po ś. Urbanie, po ś. Annie, po Narodzeniu N. P. Maryi, po ś. Marcinie.

Powiat Sochaczewski. Sochaczew. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Prysce czyli po dniu 18 stycznia, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Wojciechu, po Zielonych Swiątkach, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Urszuli.

Iłów. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Walentym, po 40 Męczennikach, po ś. Bazylim, przed ś. Idzim, po ś. Jadwidze, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Powiat Gostyński. Gostynin. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Weronice, po ś. Gertrudzie, po ś. Stanisławie, po ś. Jakóbie, po ś. Andrzeju, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Gombin. Jarmarków 6, we wtorki: 1 przed Niedz. Zapustną, 2 przed Niedz. Palmową, 3 przed Wniebowstąpieniem Pańskiem, 4 po Bożem Ciele, 5 po Narodzeniu N. P. Maryi, i 6 przed ś. Mikołajem, oraz w każdy czwartek.

Osmolin. Jarmarków 6, we wtorki po ś-tej Agnieszce, po ś. Kazimierzu, po ś. Jakóbie Apostole po ś. Stanisławie, po ś. Kandydzie, czyli po d. 3 Października i po ś. Marcinie.

Kiernozia. Jarmarków 5, we wtorki: po 3-ch Królach, po Oczyszczeniu N. P. M., po ś. Małgorzacie, po Podwyższeniu ś. Krzyża, po Niepok. Poczęciu N. P. M.

Powiat Kutnowski. Kutno. Jarmarków 6, we czwartki: przed ś. Walentym, po Niedzieli Srodop., przed ś. Filipem i Jakóbem, na Zielone Swiątki 10 dni trwający, zaczynać się ma od wtorku, we czwartek przed ś. Franciszkiem Seraf., po ś. Elżbiecie.

Dąbrowice. Jarmarków 6, we czwartek, po 2 Niedzieli Postu Suchą zwanej, we wtorek po ś. Stanisławie, we czwartki: przed Bożem Ciałem po N. P. M. Snieżnej, po ś. Jadwidze, po Niepok. Poczęciu N. P. M.

Krośniewice. Jarmarków 6, w poniedziałek po Oczyszczeniu N. P. M., we wtorki. po ś. Józefie, po ś. Antonim, po ś. Michale, po ś. Marcinie, po niedzieli 3 Adwentu.

Żychlin. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po ś. Grzegorzu, we wtorek po ś. Wojciechu, w poniedziałki: po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Mateuszu, przed ś. Szymonem i Judą..

Powiat Włocławski. Włocławek. Jarmarków 6, we czwartki: po 3 Królach, po ś. Janie Bożym, we wtorek po ś. Stanisławie, we czwartki: po ś. Dominiku, przed Narodzeniem N. P. M., po ś. Leonardzie.

Brześć. Jarmarków 6, we wtorki: po Nowym Roku, po ś. Walentym, przed ś. Stanisławem, po ś. Józefie Kalasantym, po ś. Stefanie, po Wszystkich Swiętych.

Kowal. Jarmarków 6, we środy: po ś. Wojciechu, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Jakóbie Apost., po Narodzeniu N. P. M., po ś. Urszuli, przed ś. Mikołajem.

Lubraniec. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Błażeju, po Niedz. Kwiet., we wtorek po ś. Julii, w poniedziałki: po ś. Aleksym, po ś. Piotrze i Emilu, po ś. Leonardzie.

Chodecz. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. P. M., we wtorek po ś. Józefie, w poniedziałki: przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Dominiku, po ś. Jadwidze, po ś. Teresie, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Przedecz. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Walentym, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Antonim, przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Łukaszu, przed ś. Mikołajem.

Lubień. Jarmarków 6, w poniedziałek po 3-ch Królach, we wtorek po Niedzieli Przew., w poniedziałki: po ś. Trójcy, po ś. Bartłomieju, po Wszystkich Swięt., po ś. Łucyi.

Powiat Nieszawski. Nieszawa. Jarmarków 6, we wtorki, po ś. Fabianie i Sebastyanie, po ś. Józefie, przed ś. Janem, po ś. Bartłomieju po ś. Michale, po ś. Marcinie.

Osięciny. Jarmarków 5, we środę po 3 Królach, w 1-szy wtorek m-ca Kwietnia, w 1-szy poniedziałek m-ca Lipca, w 3-ci poniedziałek m-ca Września, w 3-ci poniedziałek m-ca Października.

Piotrków. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, 1-ej niedzieli postu, w piątek przed Niedzielą Kwietnią, w poniedziałki: po Wniebowstąpieniu, po ś. Jakóbie, po Wszystkich Swiętych.

Powiat Pułtuski. Pułtusk. Jarmarków 5, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Józefie, po Zielonych Swiątkach, po Narodzeniu N. P. M., we czwartek po ś. Jadwidze.

Nasielsk. Jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Srodop., po ś. Wojciechu, po ś. Jakóbie, po ś. Michale, po Wszystkich Swiętych, po Niepok. Poczęciu N. P. M.,

Serock. Jarmarków 4, w 1-szy wtorek po ś. Mateuszu, we środy: po 3 Królach, po ś. Kazimierzu, po ś. Piotrze i Pawle.

Wyszków. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Apolonii, po ś. Grzegorzu, po ś. Antonim, po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Justynie, po ś. Łucyi.

Powiat Płoński. Płońsk. Jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Swiątkach, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, po Wszystkich Swiętych, po Niepokalanem Poczęciu N. P. M.

Sochocin. Jarmarków 6, we środy: po ś. Błażeju, po ś. Stanisławie, przed ś. Janem Chrzcicielem, we czwartki: po ś. Dominiku, po Podwyż. ś. Krzyża, po ś. Klemensie.

Zakroczym. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Pawle Pustelniku, po św. Katarzynie Seneńskiej, po ś. Maryi i Marcelim, po ś. Kunegundzie, po Nar, N. P. M., po ś. Marcinie.

Czerwińsk. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po ś. Wojciechu, po ś. Małgorzacie, po Narodz, N. P. M,, przed ś. Szymonem i Judą, po ś. Marcinie.

Nowe Miasto. Jarmarków 6, w poniedziałek po Niedzieli Wstępnej, we czwartek przed Niedzielą Kwietnią, we środę przed Wniebowstąpieniem Pańskiem, we czwartek po ś. Rochu, w poniedziałek po Nar. N. P. M., we czwartek po ś. Jadwidze.

GUBERNIA KALISKA.

Powiat Kaliski. Kalisz. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. P. M., przed ś. Markiem, d. 19, 20 i 21 maja trzydniowy na wełnę, przed ś. Idzim, po ś. Jadwidze, po ś. Marcinie.

Chocz. Jarmarków 6, we wtorki: przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Bartłomieju, po ś. Jadwidze, po ś. Marcinie.

Stawiszyn. Jarmarków 6, w poniedziałki: po

3 Królach, po Niedzieli Środop., po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Bartłomieju, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Koźminek. Jarmarków 6, we środy: po ś. Agnieszce, po ś. Grzegorzu, po ś. Piotrze i Pawle, przed ś. Wawrzyńcem, po Narodzeniu N. M. P., przed Wszystkimi Swiętymi.

Błaszki. Jarmarków 5, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po Przewodniej Niedzieli, po ś. Antonim, po ś. Rochu, po ś. Michale, po ś. Katarzynie.

Opatówek. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Dorocie, po ś. Piotrze i Pawle, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Łukaszu, po Wszystkich Swiętych, po Niepok. Poczęciu N. M. P.

Staw. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Macieju, po ś. Stanisławie, po ś. Jakóbie, przed ś. Idzim, po ś. Jadwidze, po Wszystkich Swiętych.

Powiat Słupecki. Słupca. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedzieli Srodop., przed Zielonymi Swiątkami, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Mateuszu, po ś. Katarzynie.

Pyzdry. Jarmarków 6, we czwartki: po 3 Królach, po ś. Teofilu, czyli po d. 5 marca, we środę po ś. Stanisławie, we czwartek po Nawiedzeniu N. M. P., po ś. Michale, po Wszystkich Swiętych.

Kazimierz. Jarmarków 6, w poniedziałek po 3 Królach, we wtorki: po ś. Józefie, po ś. Wojciechu, w poniedziałki: przed ś. Janem Chrzcicielem, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Marcinie,

Zagorów. Jarmarków 6, w 2-gie środy: po 13 stycznia, 13 marca, 13 maja, 13 lipca, 13 września i listopada.

Kleczew. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Piotrze i Pawle, przed ś. Idzim, po ś. Łukaszu. po ś. Andrzeju Apostole,

Wilczyn. Jarmarków 6, w poniedziałek przed niedzielą Zapustną, we środy: przed Wielkanocą, przed Zielonemi Swiątkami, przed ś. Jakóbem, w poniedziałek przed ś. Michałem, we środę przed Bożem Narodzeniem.

Skulsk. Jarmarków 3, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., przed ś. Janem Chrzcicielem, po Wszyskich Swiętych.

Powiat Koniński. Konin. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po ś. Albinie Biskupie po ś. Teodorze, po ś. Remigiuszu, po Wszystkich Swiętych, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Golina. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Zapustnej, przed Wielkanocą, przed Zielonemi Swiątkami, przad ś. Wawrzyńcem, przed ś. Marcinem, przed Bożem Nar.

Slesin. Jarmarków 6. we czwartki: po ś Walentym, po niedzieli Kwietniej, przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Jakóbie Apost. po śś. Aniołach Stróżach, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Rychwał. Jarmarków 6. we wtorki: po Niedzieli Starozapustnej, przed Wielkanocą, po ś. Trójcy, po ś. Bartłomieju, po Wszystkich Święt., przed Bożem Narodzeniem.

Tuliszków. Jarmarków 6, we środy: przed Oczyszczeniem N. M. P., przed niedzielą Srodop., przed ś. Mateuszem, przed Wszystkimi Swiętymi, przed Niepokalanem Poczęciem N. M. P.

Władysławów. Jarmarków 6, we środy: przed ś. Józefem, po Wniebowstąpieniu Panskiem, przed ś. Piotrem i Pawłem, przed ś. Bartłomiejem, przed Wszystkimi Swiętymi, przed ś. Barbarą.

Powiat Kolski. Koło. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Srodop., po ś. Stanisławie, po Podwyższeniu św. Krzyża, przed ś, Szymonem i Judą, po ś. Katarzynie.

Brudzew. Jarmarków 6, we wtorki: po św. Konstancyi, przed Wielkanocą, po ś. Stanisławie, po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Franciszku Borg., przed Bożem Narodzeniem.

Kłodawa. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Srodop., po ś. Wojciechu, po ś. Jakóbie, przed ś. Idzim, po ś. Klemensie.

Grzegorzew. Jarmarków 6, we środy: po św. Agnieszce, po ś. Józefie, po ś. Wojciechu, po św. Małgorzacie, po ś. Jadwidze, przed ś. Barbarą.

Dąbie. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Grzegorzu, po ś. Stanisławie B., po ś. Jakóbie Apostole, po ś. Jadwidze, po ś. Marcinie, po s. Łucyi.

Izbica. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po s. Kazimierzu, po ś. Stanisławie, po Narodzeniu N. M, P., po ś. Franciszku Borg., przed ś. Mikołajem.

Babiak. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Janie Bożym, po ś. Zofii, po ś. Małgorzacie, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Teodorze.

Brdów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Pawle Pust., po ś. Kazimierzu, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po Nawiedz: N. M. P., po ś. Michale, po ś. Marcinie.

Sompolno. Jarmarków 6, we środy: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Swiątkach, przed ś. Janem, po Podwyższeniu ś, Krzyża, przed Bożem Narodzeniem.

Powiat Łęczycki. Łęczyca. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Franciszku a Paulo, po św. Aleksandrze Bisk., czyli po dniu 4 czerwca, po ś. Aleksym, czyli po d. 17 lipca, po ś. Jadwidze, po św. Katarzynie, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Grabów. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, po Niedzieli Srodop., po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Michale, po Wszyst. Swięt., po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Parzęczew. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Zwiastowaniu N. M. P., przed ś. Janem Chrzcicielem, po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Michale, po Wszystkich Swiętych.

Ozorków. Jarmarków 6, we środy: po Oczyszczeniu N. M. P., przed Wielkanocą, przed ś. Janem Chrzcicielem, przed Wniebowzięciem N. M. P., po ś. Michale, po ś. Andrzeju z Awelinu.

Piątek. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po ś. Kazimierzu, po Niedzieli Kwiet., po ś Trójcy, po ś. Kośmie i Damianie, po ś. Andrzeju Apostole.

Poddębice. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Józefie, po ś. Stanisławie, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Tekli, po ś. Marcinie.

Powiat Turecki. Turek. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po Bożem Ciele, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Łukaszu, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Warta. Jarmarków 6, we czwartki: po Nawróceniu ś. Pawła, przed Wielkanocą, we środę przed ś. Stanisławem, we czwartki: po Nawiedzeniu N. M. P., po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Łucyi.

Uniejów. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Macieju, po Niedzieli Przewodniej, po Zielonych Swiąt-

kach, przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Michale, po ś. Andrzeju.

Dobra. Jarmarków 6, w poniedziałki. po ś. Walentym, po niedzieli Przewodniej, po ś. Trójcy, po ś. Mateuszu, po Wszystkich Świętych, przed ś. Tomaszem.

Pęczniew. Jarmarków 6, w środy: po Nowym Roku, po 40-tu męczennikach, po ś. Izydorze Oraczu, po ś. Małgorzacie, po Narodzeniu N. M. P., przed świętą Katarzyną.

Powiat. Sieradzki. Sieradz. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po ś. Józefie, po ś. Stanisławie, po ś. Annie, po Wszystkich Świętych, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Złoczew. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, we wtorki: po ś. Zofii, po ś Antonim, we czwartki: po N. M. P. Szkaplerznej, po Wniebowzięciu N. M. P., po Wszyst. Swiętych.

Burzynin. Jarmarków 6, we środy; po 3 Królach, po ś. Macieju, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Bartłomieju, po ś. Łukaszu.

Szadek. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Walentym, po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Świątkach, po ś. Jakóbie przed ś. Szymonem Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Zduńska Wola. Jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Srodopustnej, po ś. Wojciechu, po ś. Tekli, po ś. Janie Kapistranie, po ś. Klemensie, przed ś. Wiktoryą.

Powiat Wieluński. Wieluń. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Białej, po Zielonych Świątkach, po Nawiedz. N. M. P., po ś. Michale, przed ś. Barbarą.

Lututów. Jarmarków 6, we wtorki: przed ś. Franciszkiem Salezym, po ś. Józefie, po ś. Urbanie, po ś. Annie, po ś. Mateuszu, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Wieruszew. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agacie, we wtorek po ś. Wojciechu, w poniedziałki: po s. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, przed ś. Szymonem i Judą, przed Bożem Narodzeniem.

Bolesławiec. Jarmarków 6, w poniedziałki: po N. M. P. Gromnicznej, po Wielkiejnocy, po ś. Trójcy, po ś. Małgorzacie, po ś. Mateuszu, po ś. Łucyi.

Praszka. Jarmarków 6, w poniedziałek po ś. Grzegorzu, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po ś. Jakóbie, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Katarzynie, przed ś Tomaszem Apostołem.

Działoszyn. Jarmarków 2, we czwartki: po 3 Królach, przed ś. Tomaszem Apostołem.

GUBERNIA PIOTRKOWSKA.

Powiat Piotrkowski. Piotrków. Jarmarków 4, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałki: przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Jakóbie Apostole, po ś. Marcinie.

Wolborz. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Kazimierzu, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Piotrze i Pawle, po ś Rochu, po ś. Jadwidze, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Sulejów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po ś. Grzegorzu, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałek: po Wniebowzięciu N. M. P. po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Leonardzie.

Rozprza. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, po Niedzieli Srodopostnej, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po Narodzeniu N. M. P., po ś. Bartłomieju, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P,

Bełchatów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Środopustnej, przed ś. Stanisławem, we wtorek po ś. Erazmie, w poniedziałki: przed Narodzeniem N. M. P., po śś. Aniołach Stróżach, we wtorek przed Wigilią Bożego Narodzenia.

Grocholice. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po N. M. P. Skaplerznej, przed ś. Bartłomiejem, po Wszystkich Swiętych.

Kamińsk. Jarmarków 6, we środy: po Oczyszczeniu N. M P., po ś. Józefie, przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Franciszku Serafickim, przed ś. Tomaszem Apost.

Powiat Brzeziński. Brzeziny. Jarmarków 6, we czwartki: po św. Pawle Pustelniku, po ś. Grzegorzu, we środę przed Znalezieniem ś. Krzyża, we wtorki: po ś. Annie, po Podwyższeniu ś-go Krzyża, po ś. Katarzynie.

Stryków. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Macieju, przed Wielkanocą, przed ś. Wawrzyńcem, po s. Michale, po ś. Marcinie, przed ś. Teofilem.

Główno. Jarmarków 6, po 3-ch Królach, po Oczyszczeniu N. M. P., po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Jakóbie, przed ś. Idzim, po ś. Katarzynie.

Będków. Jarmarków 6, po ś. Agnieszcze, po ś. Józefie, przed Znalezieniem ś. Krzyża, po św. Bartłomieju, przed ś. Szymonem i Judą, po ś. Katarzynie.

Ujazdów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Grzegorzu, po ś. Trójcy, przd, ś. Wawrzyńcem, po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Łucyi.

Tomaszów. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Franciszku a Paulo, po ś. Aleksandrze B. czyli po 4 Czerwcu, po Przemien. Pańskiem, po ś. Justynie, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Jeżów. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po ś. Benedykcie, po ś. Stanisławie, po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Michale, po ś. Andrzeju.

Powiat Rawski. Rawa. Jarmarków 6, we wtorki po ś. Macieju, przed Niedzielą Kwietnią, po ś. Piotrze i Pawle, po N. M. P., przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Biała. Jarmarków 4, we środy: po ś. Wojciechu, po ś. Jakóbie, po Podwyższeniu ś. Krzyża, przed ś. Barbarą.

Nowe Miasto. Jarmarkow 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Kazimierzu, po ś. Małgorzacie, przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Tekli, po ś. Marcinie.

Inowłódz. Jarmarków 3, w poniedziałek przed ś. Filipem i Jakóbem, we wtorek po ś. Juwencyuszu, czyli po dniu 20 (1) Czerwca, w poniedziałek przed ś. Szymonem i Judą.

Powiat Łódzki. Łódź. Jarmarków 6, we wtorki: przed Oczyszczeniem N. M. P., przed Niedzielą Kwietnią, przed ś. Antonim, przed ś-ym Hipolitem, przed s. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Kazimierz. Jarmarków 5, w poniedziałek po ś. Agnieszce, we wtorek po ś. Józefie, w poniedziałki: przed ś. Janem Chrzcicielem, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Marcinie.

Aleksandrów. Jarmarków 6, w piątki: po ś. Walentym, przed Niedzielą Kwietnią, przed Zielonemi Świątkami, po ś. Bartłomieju, po ś. Rafale, przed Wigilią Bożego Narodzenia.

Zgierz. Jarmarków 6, we środy: po ś. Pawle Pustelniku, po ś. Longinie, po ś. Zofii, po ś. Henryku, po ś Nikodemie, po ś. Leopoldzie

Konstantynów. Jarmarków 6, w piątki: przed Niedzielą Kwietnią, przed Zielonymi Świątkami, przed ś. Ignacym Lojolą, przed Wniebowzięciem N. M. P., przed ś. Michałem, przed Bożem Narodzeniem.

Tuszyn. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., po niedzieli Kwietniej, po Bożem Ciele, po Wniebowzięciu N. M. P. po ś. Franciszku Serafickim, przed Bożem Narodzeniem.

Rogów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Pawle Pustelniku, po ś. Grzegorzu, we wtorki: po ś. Wojciechu, po ś. Pankracym, po ś. Rochu, po ś. Marcinie.

Powiat Łaski. Łask. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Świątkach, po Nawiedz. N. M. P., po Wniebowzięciu M. M. P., po ś. Michale.

Widawa. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Zapustnej, po 3-ej Niedzieli postu trwający 6 dni, we wtorek po Zielonych Świątkach, w poniedziałki: po ś. Małgorzacie, po ś. Marcinie, po 3-ej Niedzieli Adwentu.

Szczerców. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Agatonie i Wilhelmie, po ś. Józefie, po ś. Urbanie, po s. Jakóbie, po Narodzeniu N. M. P., po Wszystkich Świętych.

Lutomiersk. Jarmarków 6, we środy: po ś. Błażeju, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, po ś. Jadwidze, przed ś. Barbarą.

Pabianice. Jarmarków 6, w poniedziałek po ś. Agnieszce, we wtorek po ś. Józefie, w poniedziałki: po ś. Alojzym, przed ś. Wawrzyńcem, we wtorki, przed ś. Szymonem i Judą, przed. ś. Tomaszem Apostołem.

Powiat Nowo-Radomski. Radomsk. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, w 1-szy poniedziałek Wielkiego Postu, po Niedzieli Kwietniej, we wtorek po ś. Małgorzacie, w poniedziałki: po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Andrzeju Apostole.

Pajęczno. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Kwietniej, we wtorek po ś. Antonim, w poniedziałki: po Wniebowzięciu N. M. P., po Narodzeniu N. M. P., po ś. Leonardzie.

Brzeźnica. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Walentym, po Niedzieli Kwietniej, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Mateuszu, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Pławno. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Wielkiejnocy, po Bożem Ciele, po ś. Jakóbie Apostole, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Marcinie.

Koniecpol. Jarmarków 6, w poniedziałek po ś. Agnieszce, we wtorek po ś. Józefie, w poniedziałki: po ś. Trójcy, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Michale, po ś. Marcinie Biskupie.

Powiat Częstochowski. Częstochowa. Jarmarkow 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Kwietniej, we środy: po Zielonych Świątkach, po ś. Michale, po ś. Łucyi.

Krzepice. Jarmarków 6, w poniedziałki: po s. Dorocie, po Niedzieli Srodopustnej, we wtorek po Zielonych Świątkach, w poniedziałki po N. M. P.

Kłobucko. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po s. Józefie, po s. Stanisławie, po s. Małgorzacie, po s. Michale, po s. Marcinie.

Mstów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po s. Wojciechu, przed s. Janem Chrzcicielem, po Wniebowzięciu N. M. P., przed s. Szymonem i Judą, przed s. Tomaszem.

Przyrów. Jarmarków 6, we wtorki: po s. Dorocie, po Niedzieli Kwietniej, po s. Zofii, po s. Annie, po s. Michale, po s. Łucyi.

Olsztyn. Jarmarków 2, we wtorki: po Niedzieli Srodop., po s. Stanisławie.

Janów. Jarmarków 6, we srody; ostatnią m-ca lutego, m-ca kwietnia, przed s. Piotrem i Pawłem m-ca sierpnia, m-ca października, przed Wigilią Bożego Narodzenia.

Powiat Będziński. Będzin. Jarmarków. 6, we środy: po 3 Królach, po Niedzieli Srodopostnej, po s. Wojciechu, po s. Piotrze i Pawle, po Narodzeniu N. M. P., po Wszyst. Sw.

Siewierz. Jarmarków 6, w poniedziałki: po s. Macieju, po Niedzieli Kwietniej, przed s. Janem Chrzcicielem, po Narodzeniu N. M. P., po s. Łukaszu, przed Bożem Narodzeniem.

Koziegłowy. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, po s. Grzegorzu, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po s. Małgorzacie, po s. Mateuszu, po s. Marcinie.

Żarki. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Suchej, na s. Stanisław od 1 do 8 maja, po s. Piotrze i Pawle, przed s. Idzim, po Wszystkich Swiętych.

Mrzygłód. Jarmarków 4, we srody: po s-tej Agnieszce, po Wielkiejnocy, po s. Maryi Magdalenie, po s. Franciszku Serafickim.

Włodowice. Jarmarków 6, we czwartki: po Nawróceniu s. Pawła, po Niedzieli Głuchej, we srodę po s. Stanisławie, we czwartki: po s. Małgorzacie, po s. Mateuszu, po s. Łucyi.

Czeladź. Jarmarków 6, we srody: przed s-tą Agnieszką, po s. Józefie, po s. Stanisławie, po s. Annie, po s. Mateuszu. po s. Marcinie.

Modrzejów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po s. Kazimierzu, po s. Leonie, przed s. Janem Chrzcicielem, po Wniebowzięciu N. M. P., po s. Andrzeju.

GUBERNIA RADOMSKA.

Powiat Radomski. Radom. Jarmarków 2, na s. Jan Chrzciciel trwający dni 5, i od dnia 9 września trwający dni 3.

Białobrzegi. Jarmarków 6, we srody: po s-ym Walentym, po s. Marku Ewangeliście, przed s-ym Janem Chrzcicielem, po s. Rochu, po s. Łukaszu, po s. Łucyi.

Wyśmiorzyce. Jarmarków 6, w poniedziałki: po s. Antonim Opacie, po s. Grzegorzu, we wtorek po s. Janie Nepomucenie, w poniedziałek: po s. Małgorzacie, po s. Tekli, po s. Łazarzu.

Jedlińsk. Jarmarków 6. w poniedziałek po 3 Królach, we wtorki: po s. Józefie, po s. Wojciechu, w poniedziałki: po s. Idzim, po s. Franciszku Serafickim, po D. Zadusznym.

Przytyk. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Kazimierzu, po Niedzieli Kwietniej, przed ś. Filipem i Jakóbem, po Bożem Ciele, po Podwyższeniu ś-go Krzyża, przed Bożem Narodzeniem,

Wolanów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Zwiastowaniu N. M. P., po ś. Stanisławie, po Nawiedzeniu N. M. P., po Narodzeniem N. M, P., po Wszystkich Swiętych.

Wierzbica. Jarmarków 6, we wtorki: po s-ym Walentym, po ś. Wojciechu, po ś. Antonim, po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Łukaszu, po ś-tej Łucyi.

Skaryszew. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedz. Wstępnej trzy dni trwający, po Niedzieli Przewodniej, po ś. Jakóbie Apostole, po ś. Bartłomieju, przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Jastrząb. Jarmarków 6. w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po ś. Józefie, po ś. Stanisławie, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Tekli, po ś. Andrzeju.

Powiat Kozlenicki. Kozienice. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Białej, we środę przed ś. Janem Chrzcicielem, we czwartki: po ś. Bartłomieju, po ś. Łukaszu i po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Magnuszew. Jarmarków 3, w poniedziałki: po ś, Michale, przed s. Szymonem i Judą, przed ś-ym Tomaszem Apost.

Ryczywół. Jarmarków 6, we wtorki: przed ś. Franciszkiem Salezym, po ś. Józefie, po ś. Witalisie., przed ś. Idzim, po ś. Karolu Boromeuszu, po ś. Łucyi.

Głowaczew. Jarmarków 2, we wtorki: po Niedzieli Kwietniej i przed ś. Wawrzyńcem.

Sieciechów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Pawle, po s. Walentym, we wtorki: po s. Stanisławie, po ś. Antonim, w poniedziałk: po Wniebowzięciu N. M..P.

Gniewoszew. Jarmarków 4, we wtorki: po ś. Józefie, po Nawiedzeniu N. M. P., po ś. Wojciechu, po Zielonych Swiątkach. po Narodzeniu N. N. P., przed ś. Tomaszem.

Granica. Jarmarków 6, we wtorki. po 3-ch Królach, po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Wojciechu, po Zielonych Swiątkach, po Narodzeniu N. M. P., przed ś. Tomaszem.

Janowiec. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po ś. Walentym, we wtorek po ś-ym Stanisławie Bisk. w poniedziałki: po ś. Małgorzacie, po ś. Łukaszu, po ś. Stanisławie Kostce.

Zwoleń. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, po niedzieli Kwietniej, przed Bożem Ciałem, po Przemienieniu Pańskiem, po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Katarzynie,

Powiat Iłżecki. Iłża. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po Zwiastowaniu N. M. P., po ś. Stanisławie, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Jadwidze, Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Wąchock. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po 2-ej Niedzieli postu, po ś. Wojciechu, po ś. Małgorzacie, po s. Michale, po ś. Elżbiecie.

Wierzbnik. Jarmarków 3, we środy: po Niedzieli Srodopostnej, po Zielonych Swiątkach, po ś. Michale.

Grabowiec. Jarmarków 6, we wtorki: po ś-tej Weronice, po ś. Lambercie, po ś. Zofii, po N. M. P. Szkaplerznej, po Narodzeniu N. M. P. podł. st. kal., po Wszystkich Swiętych.

Sienno. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po ś. Grzegorzu, po ś. Wojciechu, po ś-tym Piotrze i Pawle, po ś. Mateuszu, po ś. Marcinie,

Lipsko. Jarmarków 6, we wtorki: po Nawróceniu ś. Pawła, po Niedzieli Białej, po Zielonych Swiątkach, po Narodzeniu N. M. P., przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Wiktoryą.

Solec. Jarmarków 6, we środy, po 3 Królach, po 40 Męczenikach, po ś. Stanisławie, po ś. Antonim, po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Marcinie.

Ciepielów. Jarmarków 5, we wtorki, po ś. Fabianie i Sebastynie, po ś. Józefie, po ś. Łukaszu, przed ś. Mikołajem.

Kazanów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedzieli Wstępnej, przed ś. Jakóbem, po ś-tej Trójcy, po ś. Mateuszu, po ś. Marcinie.

Tarłów. Jarmarków 6, we wtorki, po ś. Apolonii, po Niedzieli Kwietniej, po ś-tej Trójcy, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Jadwidze, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Powiat Opatowski. Opatów. Jarmarków 6, we środy: po Niedzieli Zapustnej, po Niedzieli Kwietniej, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Bartłomieju, po ś. Marcinie, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Łagów. Jarmarków 6, we srody: po 3 Królach, po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Wojciechu, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Bartłomieju, we czwartek po ś. Marcinie.

Kunów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po 1-ej Niedzieli Postu, przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Wicie i Modeście, po ś. Mateuszu, po ś. Stanisławie Kostce.

Ostrowiec. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 -ch Królach, po ś. Józefie, po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Michale, przed ś. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Waśniów. Jarmarków 2, we wtorki: po św. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju.

Ćmielów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po św. Pawle Pustelniku, po ś. Kazimierzu, przed ś. Floryanem, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Jadwidze, po ś. Elżbiecie.

Słupia Nowa. Jarmarków 6, we środy: po 3-ch Królach, po ś. Benedykcie, przed Znalezieniem ś. Krzyża, przed ś. Wawrzyńcem, po Podwyż. św. Krzyża, przed ś. Barbarą.

Raków. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Józefie, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Annie, po Wniebowzięciu N. M. P., po św. Mateuszu.

Iwaniska. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po Niedzieli Srodop., po Zielonych Swiąt., po ś. Maryi Magdalenie, przed ś. Idzim, przed s. Szymonem i Judą.

Ożarów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Srodopostnej, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po ś. Bartłomieju, po ś. Łukaszu, po 1-ej Niedzieli Adwentu.

Powiat Sandomierski. Sandomierz. Jarmarków 2, w poniedziałki: po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po Narodzeniu N. M. P.

Koprzywnice. Jarmarków 6, we czwartki: po Niedzieli Srodopostnej, po Bożem Ciele, przed św. Wawrzyńcem, po ś. Michale, po Wszyst: Swięt., po Niepok. Poczęciu N. M. P.

Osiek. Jarmarków 6, we środy: po ś. Walentym, po ś. Stanisławie, po Nawiedzeniu N. M. P., po ś. Piotrze w Okowach, przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Połaniec. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Kazimierzu, po Zielonych Swiątkach, po ś. Małgorzacie, po ś. Jadwidze, po ś. Łucyi.

Klimontów. Jarmarków 6, we wtorki: po św. Agnieszce, po ś. Józefie, po ś. Wojciechu, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Jadwidze i Teresie, po ś. Marcinie Biskupie.

Bogoria. Jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Przewodniej, po Rozesłaniu Apostołów, po s. Dominiku, po s. Mateuszu, po ś. Łukaszu, po sw. Łucyi.

Staszów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Białej, przed s. Janem Chrzcicielem, po s. Mateuszu, po s. Andrzeju Apostole.

Zawichost. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedzieli Białej, po Bożem Ciele, po N. M. P. Anielskiej, po Podwyższeniu s. Krzyża, po 1-ej Niedzieli Adwentu.

Powiat Opoczyński. Opoczno. Jarmarków 6, we czwartki: po 3 Królach po Niedzieli Przewodniej, po ś. Maryi Magdalenie, po s. Bartłomieju, po s. Mateuszu, po Wszystkich Swiętych.

Klwów. Jarmarków 6, we czwartki: po s. Macieju, po Niedzieli Kwietniej, przed Bożem Ciałem, po Wniebowzięciu N. M. P., po Narodzeniu N. M. P., po s. Jadwidze.

Odrzywół. Jarmarków 6, we wtorki: po s. Fabianie i Sebastyanie, po s. Józefie, przed Znalezieniem s. Krzyża, po Przemienieniu Pańskiem, po s. Jadwidze, przed s. Mikołajem.

Drzewica. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Zwiastowaniu N. M. P., po ś Piotrze i Pawle, po ś. Annie, po Narodzenin N. M. Panny, po ś. Łukaszu.

Gielniów. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Pawle Pustelniku, po ś. Grzegorzu, po ś. Marku, Ewang., po ś. Dominiku, przed ś. Idzim, po św. Marcinie.

Skrzynno. Jarmarków 4, we wtorki: po Niedzieli Przewodniej, po ś. Stanisławie, po ś. Urszuli, po ś. Katarzynie.

Przysucha. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Kwietniej, po św. Piotrze i Pawle, przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Franciszku Serafickim, przed ś. Barbarą.

Białaczew. Jarmarków 2, we wtorki: przed ś. Stanisławem, przed ś. Janem Chrzcicielem.

Żarnów. Jarmarków 6, we środy: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Kwietniej, po ś-tej Trójcy, po Narodzieniu N. M. P., po s. Łukaszu, przed św. Mikołajem.

Powiat Koński. Końskie. Jarmarków 6. we wtorki: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Macieju, po ś. Józefie, po s. Jakóbie, po s. Urszuli, przed ś. Mikołajem.

Gowarczów. Jarmarków 6, w poniedziałek po s. Józefie, we wtorek po s. Stanisławie, w poniedziałki, po s. Annie, po s. Michale, przed s. Szymonem i Judą, przed s. Tomaszem Apostołem.

Szydłowiec. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedziel Srodop., po niedzieli Kwietniej, przed s. Wawrzyńcem, po s. Franciszku, po s. Marcinie.

Radoszyce. Jarmarków 6, we środy: po 2-ch Królach, po s. Wojciechu, po Bożem Ciele, po s. Annie, po s. Mateuszu, po s. Marcinie.

Przedbórz. Jarmarków 6, w poniedziałek po s. Dorocie, we wtorki: po s. Józefie, po s. Antonim, w poniedziałki: po Wniebowzięciu N. M. P., po s. Jadwidze, po s. Łucyi.

GUBERNIA KIELECKA.

Powiat Kielecki. Kielce. Jarmarków 6, we wtorki: po s. Agnieszce, po Niedzieli Kwietniej, po s. Trójcy, przed s. Rozalią, po Wszyst. Swięt. po 3 Niedzieli Adwentu.

Działoszyce. Jarmarków 2, we środy: przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Michale.

Chęciny. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Macieju, po ś. Wojciechu, po ś. Piotrze i Pawle, po Narodzeniu N. M. P., po Wszystkich Świętych, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Bodzentyn. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Kazimierzu, we środę po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po s. Maryi Magdalenie, po ś. Idzim, po ś Marcinie.

Powiat Jędrzejowski. Jędrzejów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Kazimierzu, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, po św. Franciszku Seraf., po ś. Marcinie.

Małogoszcz. Jarmarków 6, we wtorki: po św. Agieszce, po Niedzieli Srodop., we środy: po św. Stanisławie, przed ś. Janem Chrzcicielem, we czwartki: przed ś. Wawrzyńcem, przed ś. Szymonem i Judą.

Wodzisław. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedzieli Srodop., we środy, po ś. Stanisławie, po ś. Małgorzacie, po ś. Michale, po ś. Marcinie.

Sobków. Jarmarków 6, we wtorki: po ś Macieju, po ś. Wojciechu, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Augustynie, przed ś. Kazimierzem, po ś. Łucyi.

Powiat Włoszczowski. Włoszczowa. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Trójcy, przed ś. Idzim, po ś. Franciszku Serafic., po Wszystkich Swiętych.

Kurzelów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po ś. Kazimierzu, we wtorki: po ś, Stanisławie, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Bartłomieju, przed ś. Mikołajem.

Secemin. Jarmarków 6, we czwartki: po sw Leonie, po ś. Sulpicyuszu, przed ś. Aloizym, po ś. Bartłomieju, po ś. Łukaszu, po Bożem Narodzeniu.

Lelów. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po ś. Macieju, po ś. Wojciechu, po Bożem Ciele, po Narodzeniu N. M. P., po s. Marcinie.

Szczekociny. Jarmarków 6, we środy: po św. Pawle Pustelniku, po ś. Józefie, po s. Trójcy. po Wniebowzięciu N. M. P., po s, Jadwidze, po sw. Łucyi.

Powiat Olkuski. Olkusz. Jarmarków 6, w poniedziałki: po s. Agnieszce, po Niedzieli Srodopustnej, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po s. Annie, po s. Michale, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.,

Kromołów. Jarmarków 6, we wtorki: po sw. Pawle Pustelniku, po Niedzieli Srodopustnej, przed Znalezieniem s. Krzyża, po s. Annie, po Wszystkich Swiętych, po ś. Łucyi.

Pilica. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3-ch Królach, po s. Kazimierzu, po s. Stanisławie, po

Nawiedzeniu N. M. P., przed ś. Idzim, po Wszyst. Swiętych.

Żarnowiec. Jarmarków 5, w poniedziałki: po 3 Królach, po ś. Franciszce Rzymiance, we wtorek po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po Narodzeniu N. M. O., po ś. Łukaszu, po Wszystkich Swiętych.

Wolbrom. Jarmarków 6, we środy: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Kwietniej, po ś. Antonim Padewskim, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Jadwidze, po ś. Łucyi.

Skała. Jarmarków 6, we środy: po ś. Pawle Pustelniku, po ś. Kazimierzu, przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Annie, po ś. Michale, po Niepok. Poczęciu N. M. P.

Ogrodzieniec. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Walentym, we środy: przed ś. Wojciechem, po ś. Antonim, we czwartki: po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Jadwidze, po ś. Łucyi.

Sławków, Jarmarków 6, we czwartki: po 3 Królach, po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Kwietniej, po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Marcinie, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Powiat Miechowski. Miechów. Jarmarków 6, w poniedziałek po Oczyszczeniu N. M. P., we wtorki: po Niedzieli Kwietniej, przed ś. Janem Chrzcicielem, po Narodzeniu N. M. P., ś. Marcinie, po ś. Łucyi.

Książ Wielki. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po ś. Grzegorzu, po ś. Bartłomieju, po ś. Kajetanie, po ś. Elżbiecie, po ś. Łucyi.

Proszowice. Jarmarków 6, we środy: po św. Pawle Pustelniku, po ś. Tomaszu z Akwinu, po ś. Małgorzacie, po ś. Elżbiecie, po ś. Tekli, po ś. Marcinie.

Słomniki. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Srodopustnej, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, po Podwyż. św. Krzyża, po ś. Franciszku Borgiaszu.

Brzesko Nowe. Jarmarków 6. we wtorki: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Ezechielu, po ś. Florentynie, po s. Bartłomieju, po ś. Katarzynie, po ś. Łucyi.

Powiat Pinczowski. Pinczów. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Dorocie, po ś. Grzegorzu, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, po ś. Urszuli, po ś. Łucyi.

Wiślica. Jarmarków 6, we wtorki: po ś-tej Agnieszce, po Zielonych Swiątkach, po ś. Małgorzacie, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Jadwidze, po ś. Marcinie.

Działoszyce. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Macieju, po ś. Wojciechu, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Michale, przed ś. Marcinem, przed ś. Tomaszem.

Opatowiec. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po Niedzieli Przewodniej, przed Znalezieniem ś. Krzyża, po ś. Jakóbie, po Podwyższeniu ś. Krzyża, przed ś. Szymonem i Judą.

Koszyce. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po niedzieli Srodop., po Zielonych Swiątkach, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Jadwidze, po ś. Andrzeju.

Skalbmierz. Jarmarków 6, wo wtorki: po św. Józefie, po ś. Piotrze i Pawle, przed ś. Wawrzyńcem, przed ś. Idzim, po ś. Franciszku Serafickim, po Wszystkich Swięt.

Powiat Stopnicki. Stopnica. Jarmarków 6, we środy: po 3-ch Królach, po Niedzieli Przewodniej, po ś. Antonim, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Franciszku, przed ś. Mikołajem.

Pierzchnica. Jarmarków 6, w poniedziałek po ś. Kazimierzu, we wtorki: po ś. Wojciechu, po Bożem Ciele, po ś. Annie, po ś. Jadwidze, przed ś. Mikołajem.

Chmielnik. Jarmarków 6, we czwartki: po 3 Królach, po ś. Józefie, we środę po ś. Wicie, we czwartki: po ś. Idzim, po ś. Michale, po ś. Andrzeju Apostole.

Busk. Jarmarków 5, we środy: po 3 Królach, po niedzieli Srodopustnej, jarmark ciągły 4-ro miesięczny przez czas kąpieli letnich od 1 Czerwca od 1 Października trwający, z wyłączeniem niedziel i świąt uroczystych, po Wszystkich Sw., po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Szydłów. Jarmarków 6. we wtorki: po 3 Królach, po niedzieli Srodop., po ś. Stanisławie, przed sw. Władysławem, przed sw. Idzim, po Dniu Zadusznym.

Kurozwęki. Jarmarków 6, w poniedziałki: po s. Antonim Opacie, we srody; po s. Benedykcie, po s. Stanisławie, w poniedziałki: po s. Józefie Kalasantym, po s. Wacławie, po s. Cecylii.

Oleśnica. Jarmarków 6, we srody, po 3 Królach, po niedzieli Kwietniej, po s. Trójcy, po sw. Bonawenturze, przed s. Idzim, po ś. Łucyi.

Pacanów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po niedzieii Srodopustnej, po ś. Kilianie, przed s. Wawrzyńcem, po s. Michale, so s. Marcinie.

GUBERNIA LUBELSKA.

Powiat Lubelski. Lublin. Jarmarków 6, w poniedziałek po niedzieli Kwietniej, we wtorek po Zielonych Swiątkach trzy dni trwający, w poniedziałki po s. Bernardzie trzy dni trwający, po s. Michale, po Wszystkich Swiętych, po Bożem Narodzeniu.

Głusk. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3-ch Królach, po s. Kazimierzu, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po s. Jadwidze, po s. Marcinie, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Bełżyce. Jarmarków 6, we srody; po Niedzieli Białej, po s. Stanisławie, po s. Małgorzacie, po s. Michale, po Wszystkich Swiętych, po s. Łucyi.

Bychawa. Jarmarków 6, we srody: po 3-ch Królach, po Niedzieli Srodopustniej, przed s. Filipem i Jakóbem, po s. Maryi Magdalenie, po s-ym Mateuszu, po s. Urszuli.

Piaski. Jarmarków 6, we srody: po s. Macieju, po Niedzieli Kwietniej, po s. Kajetanie, po Podwyższeniu s-go Krzyża, po Wszystkich Swiętych, przed s. Tomaszem.

Biskupice. Jarmarków 6, we wtorki: pa 3-ch Królach, po s. Wojciechu, po s. Stanisławie, Bisk. po s. Koźmie i Damianie, po s. Marcinie Biskupie.

Powiat Lubartowski. Lubartów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po s. Stanisławie, po s Annie, po s-ym Bartłomieju, po s. Dyonizym.

Łęczna. Jarmarków 6, poniedziałek po 3 Królach, we wtorek po s. Józefie, w piątek po Bożem Ciele 8 dni trwający w poniedziałki; po s. Magdalenie, po s. Idzim 10 dni trwający, przed s. Mikołajem.

Michów. Jarmarków 5, w poniedziałek po Oczyszczeniu N. M. P., we wtorki: po Niedzieli Kwietniej, przed s. Janem Chrzcicielem, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Marcinie, po s. Łucyi.

Czemierniki. Jarmarków 6, we wtorki po św. Agnieszce, po Zwiastowaniu N. M. P., po ś. Stanisławie, po ś. Piotrze i Pawle, przed ś. Szymonem i Judą, po ś. Andrzeju Apostole.

Powiat Nowo-Aleksandryjski. Kazimierz. Jarmarków 5, we wtorki: po ś. Kazimierzu, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Bartłomieju, po Wszystkich Świętych, po ś. Leokadyi.

Bobrowniki. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Zapustnej, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Maryi Magdalenie, po Wniebowzięciu N. M. P., przed św. Szymonem i Judą.

Końska-Wola. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Wstępnej, przed Znalezieniem ś. Krzyża, po Bożem Ciele, po ś. Annie, po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Łukaszu.

Kurów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Przewodniej. po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Mateuszu, po ś. Jadwidze, po ś. Katarzynie.

Wąwolnica. Jarmarków 6. we wtorki: po 3-ch Królach, po ś. Józefie, po ś. Wojciechu, po Wniebowzięciu N. M. P., po Narodzeniu N. M. P., po ś. Marcinie Biskupie,

Opole. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3-ch Królach, po ś. Macieju, we wtorki po Niedzieli Kwietniej, po ś. Piotrze i Pawle, po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Katarzynie.

Józefów nad Wisłą. Jurmarków 6, we wtorki: po ś. Józefie, po ś. Feliksie, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Michale, po Wszystkich Świętych, przed ś. Mikołajem.

Powiat Janowski. Janów. Jarmarków 4 w piątek po 3 Królach, we wtorek po Niedzieli Kwietniej, w piątki: po Bożem Ciele, po Wszystkich Swiętych.

Modliborzyce. Jarmarków 6, we środy: po ś. Macieju, po Zwiastowaniu N. M. P., po Zielonych Swiątkach, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Mateuszu, przed ś. Tomaszem.

Zaklików. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Środopostnej, po ś. Annie, po ś. Bartłomieju, po Wszystkich Swiętych, po ś. Łucyi.

Annopol. Jarmarków 4, w poniedziałki: po ś. Walentynie, po Niedzieli Białej, we wtorki: po ś. Stanisławie Kostce, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Urzędów. Jarmarków 6, we wtorki: po 1-ej Niedzieli Postu, po Niedzieli Przewodniej, po Bożem Ciele. przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Łukaszu, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Kraśnik. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Antonim, po Wniebowzięciu N. M, P., po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Marcinie.

Powiat Biłgorajski. Biłgoraj. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Macieju, po Zwiastowaniu N. M. P., po ś. Maryi Magdalenie, po niebowzięciu N. M. P., po św. Eranciszku Serafickim.

Krzeszów. Jarmarków 6, we wtorek po ś-ym Józefie, w piątek po Bożem Ciele: we wtorki: po Wniebowzięciu N. M. P., po Narodzeniu N. M. P., po ś. Łukaszu, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Józefów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, pod. st. Kalen., po ś, Józefie, po ś. Małgorzacie, po Wniebowzięciu N. M. P., p. st. Kal., po ś. Mateuszu: po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Tarnogród. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, po Nawiedzeniu N. M. P., przed ś. Wawrzyńcem, po Podwyższeniu ś. Krzyża, przed ś. Szymonem i Judą.

Powiat Zamojski. Zamość. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Nawr. ś. Pawła, po ś. Kazimierzu, po Wniebowzięciu Pańskiem, po ś. Piotrze i Pawle, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Marcinie.

Szczebrzeszyn. Jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Srodopostnej, przed ś. Filipem i Jakóbem, przed ś. Janem Chrzcicielem, po Wnieb. N. M. P., po ś. Michale, przed ś. Mikołajem.

Krasnobród. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Macieju: po Zwiastowaniu N. M. P., po Zielonych Swiątkach, po Narodzeniu N. M. P. pod. st. Kal., po dniu Zudusznym, przed ś. Tomaszem.

Frampol. Jarmarków 6, we czwartki: po św. Dorocie, po ś. Kazimierzu, we środę po ś. Janie Nepom., we czwartki: po N. M. P. Skaplerznej, po Narodzeniu N. M. P., po św. Łukaszu.

Goraj. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Walentym, po św. Stanisławie, po ś. Małgorzacie, po ś. Bartłomieju, po ś. Koźmie i Damianie: po ś. Andrzeju Apostole.

Powiat Krasnostawski. Krasnostaw. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu NMP., pod. now. Kal., po Zwiastowaniu N. M. P., pod. now. Kal. po ś. Piotrze i Pawle, pod. now. Kal. po Niepokalanem Poczęciu N.M.P., podług nowego Kalendarza.

Iżbica. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Kazimierzu, po ś. Antonim, przed ś. Idzim, po s. Franciszku Serafickim, przed ś. Mikołajem.

Gorzków. Jarmark 1, we wtor. po ś. Stanisławie.

Żółkiewka. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Dominiku, przed ś, Idzim, przed ś. Szymonem i Judą, po ś. Marcinie, po ś. Katarzynie, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Turobin. Jarmarków 6, we wtorki: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Józefie, po ś. Wojciechu, po ś. Trójcy, po ś. Rochu, po ś. Jadwidze.

Powiat Chełmski. Chełm. Jarmarków 6, we wtorki: po Zwiastowaniu N. M. P., pod st. Kal., po ś. Mikołaju, pod. st. Kal., przed ś. Janem, pod. now. Kal., po Narodzeniu N. M. P., pod. st. Kal., po Opiece N. M. P., pod st. Kal, po ś-tym Andrzeju Apostole, pod. now. Kal.

Rejowiec. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Konstancyi, pod. now. Kal., przed ś. Jerzym, pod. st. Kal., we środę po Zielonych Świątkach, pod. st. Kal., po Wniebowzięciu N. M. P., pod st. Kal., po ś. Michale, pod. st. Kal., przed ś. Tomaszem, pod now. Kal.

Wojsławice. Jarmarków 6, we środy: po ś-ym Józefie, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Eliaszu, pod. st. Kal., po Narodzeniu N. M. P., po sw. Michale, przed ś. Katarzyną, pod. st. Kal.

Pawłów. Jarmarków 6, we wtorki: po Zwiastowaniu N. M. P., pod now. Kal., po Opiece ś. Józefie, pod. st. Kal., po Zielonych Swiątkach, pod now, Kal., po Bożem Ciele, pod. now. Kal., po Wniebowzięciu N. M. P., pod. now. Kal., po ś-tej Barbarze, pod. st. Kalendarza.

Powiat Hrubieszowski. Hrubieszów. Jarmarków 6, we wtorki: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Józefie, po ś. Stanisławie, po ścięciu ś. Jana, po ś. Mateuszu, przed ś. Szymonem i Judą.

Dubienka. Jarmarków 2, we wtorki: pe 3 Królach, pod. st. Kal., po Zielon. Świąt., pod. st. Kal.

Uchanie. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., pod. st. Kal., po ś. Wojciechu, po Zielonych Swiątkach, pod. st. Kal. po ś. Piotrze i Pawle, pod. st. Kal., po Wniebowz. N. M. P po ś. Dymitrze, pod. st. Kal.

Grabowiec. Jarmarków 6, we wtorki: po ś-ej Weronice, po ś. Lambercie, po ś. Zofii, po N.M.P., Szkaplerznej, po Narodzeniu N.M.P., pod. st. Kal., po Wszystkich Świętych.

Kryłów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach pod. st. Kal., po Niedzieli Środopustnej, pod. st. Kal., po Narodzeniu N.M.P., pod. st. Kal., po ś. Andrzeju, pod. st. Kal.

Powiat Tomaszowski. Tomaszów. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po ś. Stanisławie, po ś. Bartłomieju, po ś. Tekli po ś. Łukaszu, po ś. Marcinie.

Tyszowice. Jarmarków 5, we środy: po 3-ch Królach, po ś. Stanisławie, po ś. Dominiku, po Podwyższeniu ś. Krzyża, po ś. Leonardzie.

Komarów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Srodopostnej, pod. now. Kal., po ś. Trójcy, pod. now. Kal., przed ś. Janem Chrzcicielem, pod. now. Kal., po Wniebowzięciu N. M. P., pod. st. Kal., po ś. Michale po Wszystkich Swiętych.

Łaszczów. Jarmarków 6, we wtorki: po Now. Roku, pod. st. Kal., po Oczyszcz. N. M. P., po Zielonych Swiąt., pod. st. Kal. po ś. Piotrze i Pawle, pod. st. Kal., po ś. Michale, po ś. Marcinie.

GUBERNIA SIEDLECKA.

Powiat Siedlecki. Siedlce. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Środop., po ś. Annie, po ś. Mateuszu, po ś. Marcinie.

Mordy. Jarmarków 6, we czwartki: po ś. Higinie, po ś, Kazimierzu, przed s. Szymonem i Judą, przed ś. Katarzyną, po ś. Łucyi.

Mokobrody. Jarmark 1, we środę po ś. Jadwidze.

Węgrów. Jarmarków 6, we wtorki: po ś-tej Agnieszce, po Niedz. Srodop., przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Piotrze i Pawle, przed ś. Idzim, po ś. Katarzynie.

Miedzna. Jarmarków 3, we wtorki: po Zwiastowaniu N. M. P., po ś. Stanisławie, przed św. Mikołajem.

Liw. Jarmarków 4, we czwartki: przed Niedzielą Zapustny, przed Niedzielą Kwietnią, przed Zielonymi Świątkami, przed Wszyst. Swięt.

Kamieńczyk. Jarmarków 6, we wtorki: po Nawróceniu ś. Pawła, po Zwiastowoniu N. M. P., po ś. Donacie, po Przemienieniu Pańsk. po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Andrzeju Apostole.

Powiat Sokołowski. Sokołów. Jarmarków 6, we czwartki: po 3 Królach, w Wielki Czwartek, po Bożem Ciele, po ś. Rochu, po ś. Michale, po ś. Edwardzie.

Sterdyń. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Agnieszce, po ś. Albinie, po ś. Wicie, po ś-ym Bartłomieju, po ś. Rafale, po ś. Łucyi.

Kossów. Jarmarków 4, we wtorki: po ś. Józefie po ś. Zofii, po Narodzeniu N. M. P., po śś. Aniołach Stróżach.

Powiat Konstantynowski. Janów. Jarmarków 4, w piątek po 3 Królach, we wtorek po Niedzieli Kwietniej, w piątki: po Bożem Ciele, po Wszystkich Swiętych.

Sarnaki. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Srodopostnej, po ś. Wojciechu, po ś. Stanisławie, po ś. Michale, po ś. Łukaszu.

Łosice. Jarmarków 6, we środy: po ś. Agnieszce, po Niedzieli Kwietniej, po Niedzieli Przewodniej, pod. st. Kal., przed ś. Janem, po Wniebowzięciu N. M. P., pod. st. Kal., po ś. Michale.

Konstantynów. Jarmarków 4, w poniedziałki: pod. st. Kal., po Nowym Roku, w poniedziałek 1 w marcu, w październiku, listopadzie.

Powiat Bialski. Biała. Jarmarków 2 we wtorki: po Zielonych Swiątkach, pod. s. Kal., po ś. Annie, pod. now. Kal.

Piszczac. Jarmarków 4, we wtorki: po 3 Królach, w 1 wtorek kwietnia, lipca, października.

Łomazy. Jarmarków 2, w poniedziałki: pod. st. Kal. po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Koźmie i Damianie.

Kodeń. Jarmarków 2, we środy: po ś. Trójcy, pod. st. Kal., po ś. Michale, pod. st. Kal.

Terespol. Jarmarków 2 we wtorek po Zielonych Swiątkach. w piątek po ś. Piotrze i Pawle.

Sławatycze. Jarmarków 2, w piątki: po Wniebowstąp. Pańskiem, po Opiece N. M. P., pod. st. Kal.

Powiat Włodawski. Włodawa. Jarmarków 5, we wtorki: pod. st. Kal., po Zielonych Swiąt. po ś. Janie Chrzcicielu, po Wniebowzięciu N.M.P., na Opiekę Matki Boskiej, 7 dni trwający,

Parczew. Jarmarków 4: we wtorki: po ś. Wojciechu, przed ś. Janem Chrzc., po ś. Cezaryaszu, po ś. Marcinie.

Ostrów. Jarmarków 6, w poniedz.: po ś. Błażeju, po Niedz. Srodop., po ś. Stanisławie, po Bożem Ciele, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Jadwidze.

Wisznice. Jarmarkow 3 w poniedziałki: pod. star. Kal. przed ś. Jerzym, po ś. Janie Chrzc., po Wniebowzięciu N. M. P.

Powiat Radzyński. Radzyń. Jarmarków 6, w poniedziałek po 3 Królach, pod. star. kal. po Niedz. Srodopostnej, pod. st. kal., po Niedz. kwietniej, pod. st. kal., po ś. Trójcy, pod. now. kal., przed ś. Rozalią, po Wszystkich Swiętych.

Wohyń. Jarmarków 6, we środy: pod. star. kal., po Zwiastowaniu N. M. P., po przenies. relikwi ś. Mikołaja, po Przem. Pańskim, po Narodz. N. M. P., po święcie cudownego obrazu N. M. P. Kazańskiej, po Ofiarowaniu N. M. P.

Międzyrzec. Jarmarków 4, we czwartek po ś. Walentym, we środę po ś. Wiktorze, we czwartki: po ś. Jakóbie Apostole, przed ś. Mikołajem, pod. star. kal.

Powiat Łukowski. Łuków. Jarmarków 5, po Niedzieli 1 Wielkiego postu. po Niedzieli kwietniej, we wtorek 4-ty po Wielkiejnocy, w poniedziałek 2-gi po Zielonych Swiątkach, w poniedziałek 1 po Narodzeniu N. M. P.

Adamów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Kazimierzu, przed ś. Filipem i Jakóbem, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Bartłomieju, po ś. Jadwidze, po ś. Andrzeju.

Stoczek. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po Niedz. Srodopostnej, we wtorek po s. ojciechu, w poniedz.: przed ś. Janem Chrz.: po ś. Mateuszu, po ś. Karolu Boromeuszu.

Kock. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Józefie, po ś. Wojciechu, po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Karolu Boromeuszu po ś. Łucyi.

Łysobyki. Jarmarków 3, we wtorki: po Zwiastowaniu N. M. P., przed ś. Barbarą.

Powiat Garwoliński. Garwolin. Jarmarków 6, we środy: po ś. Macieju, po Niedzieli Przewodniej, po ś. Małgorzacie po ś. Bartłomieju, po ś. Katarzynie, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Łaskarzew. Jarmarków 6, we środy: po 3-ch Królach, po Niedzieli Kwietniej, po Zielon. Swiątkach, po ś. Annie, po podwyższeniu ś. Krzyża, po Wszystkich Swiętych.

Osiek. Jarmarków 6, we środy: po 3 Królach, po Niedzieli Srodopostnej, po Zielonych Swiątkach, po N. M. P. Szkaplerznej, przed ś. Idzim, po 1-ej Niedzieli Adwentu.

Parysów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Nawróceniu ś. Pawła, po Niedzieli Wstępnej, po Niedzieli Białej, w poniedziałek 2 po Zielonych Swiątkach, po ś. Magdalenie, po Narodz. N.M.P.

Maciejowice. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Stanisławie, przed ś. Janem Chrzcicielem, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Michale, po ś. Katarzynie, po Narodzeniu N. M. P.

Żelechów. Jarmarków 6, we czwartek po ś. Macieju, we środy: po ś. Stanisławie, po ś. Maryi

Magdalenie, po Wniebowzięciu N. M. P., po Narodzeniu N. M. P., po ś. Marcinie.

GUBERNIA PŁOCKA.

Powiat Płocki. Płock. Jarmarków 2, we wtorki: przed ś. Janem Chrzcicielem: po ś. Michale.

Bielsk. Jarmarków 6, we środy: po niedzieli Kwietniej, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Annie, po Scięciu ś. Jana, po ś. Urszuli.

Drobin. Jarmarków 6, we środę po Zwiastowaniu N. M. P., we wtorek po ś. Stanisławie, we środy: po ś. Antonim Padewskim, po ś. Maryi Magdalenie, we wtorki: przed ś. Szymonem i Judą, po ś. Katarzynie.

Bodzanów. Jarmarków 6, we czwartek po Nawróceniu ś. Pawła, we środy: po niedzieli Srodopostnej, po ś. Stanisławie, po ś. Kaźmie i Damianie, po ś. Łukaszu Ewangeliście, po ś. Klemensie.

Wyszogród. Jarmarków 6, we wtorki: po św. Józefie, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po Bożem Ciele, po ś. Jakóbie, po ś. Michale, po ś. Łucyi.

Powiat Lipnowski. Lipno. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Zaślubieniu N. M. P., po Niedzieli Kwietniej. po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Annie, po ś. Urszuli, po ś. Janie Kantym, po ś. Andrzeju.

Dobrowniki. Jarmarków 5, we środy: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Wojciechu, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Andrzeju.

Dobrzyń nad Wisłą. Jarmarków 6, w poniedz.: po ś. Macieju, po Niedzieli Srodopostnej, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Maryi Magdalenie, po ś. Franciszku Serafickim i po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Kikoł. Jarmarków 6, we środę po ś. Wojciechu, w poniedziałki: po ś. Trójcy, po ś. Rochu, po ś. Mateuszu, po Wszystkich Swiętych, przed św. Tomaszem Apostołem.

Skempe. Jarmarków 6, we czwartek po św. Macieju, we środę po ś. Stanisławie, we czwartki: po ś. Małgorzacie, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Franciszku, po ś. Marcinie.

Powiat Rypiński. Rypin. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Macieju, po ś. Wojciechu, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Ignacym, po ś. Michale, po Wszystkich Swiętych.

Dobrzyń nad Drwęcą. Jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Kwietniej, po ś. Stanisławie, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Bartłomieju, po św. Jadwidze, po ś. Katarzynie.

Powiat Sierpecki. Sierpc. Jarmarków 6, we środy: po Oczyszczeniu N. M. P., po św., Grzegorzu, po ś. Marku, po ś. Wicie, po Wszyst. Swięt., po ś. Łucyi.

Bieżuń. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Środopostnej, po ś. Stanisławie, po ś. Małgorzacie, po Narodzeniu N. M. P., po św. Mikołaju.

Raciąż. Jarmarków 6, we wtorki, po św. Agnieszce, po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Swiątkach, po Wniebowzięciu N. M. Panny, po ś. Michale, po ś. Andrzeju.

Żeromin. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po ś. Macieju, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Piotrze i Pawle, po Narodzeniu N. M. P., po Wszystkich Swiętych.

Powiat Mławski. Mława. Jarmarków 6, we wtorki: po św. Macieju, przed ś. Filipem i Jakóbem, po św. Trójcy, po św. Piotrze i Pawle, po ś. Michale, przed ś. Mikołajem.

Kuczborg. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Dyonizym, po ś. Klotyldzie, po ś. Elżbiecie, po ś. Tekli, przed ś. Szymonem i Judą, przed ś. Wiktoryą.

Szreńsk. Jarmarków 6, we czwartki: po 3-ch Królach, po Niedzieli Kwietniej: we środy: przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Jakóbie, przed św. Idzim, po ś. Jadwidze.

Radzanów. Jarmarków 6, we wtorki: po Zwiastowaniu N. M. P., po ś. Wojciechu, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Antonim, po ś. Jakóbie, po Scięciu ś. Jana.

Strzegowo. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Apolonii, po ś. Wiktoryi, po ś. Maksymie, po ś. Filipie, po ś. Kalikscie, po ś. Aleksandrze.

Powiat Przasnyski. Przasnysz. Jarmarków 6, we środy: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Kwietniej, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Jakóbie, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Katarzynie.

Chorzele. Jarmarków 6, w poniedziałki: przed Zapustami, po Niedzieli Kwietniej, po Bożem Ciele, po Narodzeniu N. M. P., po Wszystkich Swięt., po Niepok. Poczęciu N. M. P.

Janów. Jarmarków 6, w poniedziałek po św. Kazimierzu, we środę po ś. Stanisławie, w poniedziałki: przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Bartłomieju, po Podwyższeniu ś. Krzyża: po ś. Andrzeju.

Powiat Ciechanowski. Ciechanów. Jarmarków 6, we środy: po ś. Weronice, po niedzieli Środopostnej, po ś. Stanisławie, po ś. Maryi Magdalenie, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Marcinie.

GUBERNIA ŁOMŻYŃSKA.

Powiat Łomżyński. Łomża. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., w poniedziałek 2 Wielkiego Postu, we wtorek po niedzieli Kwietniej, w poniedziałki po N. M. P., Szkaplerznej, po ś. Michale, po ś. Stanisławie Kostce.

Sniadowo. Jarmarków 6, we wtorki: po św. Jozefie przed ś. Filipem i Jakóbem, po ś. Jakóbie Apostole, po Narodzeniu N. M. P., po Wszystkich Swiętych, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Wizna. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Kwietniej, przed ś. Stanisławem, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Elżbiecie, po Niepok. Poczęciu N. M. P.

Zambrów. Jarmarków 6, we wtorki: po św. Walentym, po Niedzieli Srodopostnej, po Zielonych Swiątkach, przed ś. Idzim, po ś. Łukaszu, po św. Łucyi.

Nowogród. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3 Królach, po ś. Macieju, we wtorki: przed ś. Janem Chrzcicielem, po Narodzeniu N. M. P., przed ś, Stanisławem, przed ś. Szymonem i Judą.

Powiat Mazowiecki. Sokoły. Jarmarków 6, we Wtorek Wstępny, w poniedziałki: Przewodni, po ś. Antonim Padewskim, po ś. Małgorzacie, po Wniebowzięciu N.M.P., przed ś. Mikołajem.

Tykocin. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Trójcy, po ś. Wincentym á Paulo, po ś. Franciszku Serafickim, po ś. Marcinie, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Ciechanowiec. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., na ś. Wojciech, po Bożem Ciele, przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Mateuszu, po ś. Andrzeju.

Powiat Ostrowski. Ostrów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Grzegorzu, po ś. Prosperze Biskupie, po ś. Małgorzacie, przed ś. Wawrzyńcem, po ś. Jadwidze, po ś. Feliksie Walezyuszu.

Brok. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Agnieszce, po ś. Grzegorzu, po ś. Małgorzacie, po ś. Michale, po ś. Łucyi.

Andrzejów. Jarmarków 6, w poniedziałki: po ś. Kazimierzu, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Bartłomieju, po ś. Franciszku Seraf., po ś. Marcinie.

Nur. Jarmarków 6, we środy: po ś. Pawle Pustelniku, po Niedzieli Srodopostnej, po ś. Zofii, po N. M. P. Szkaplerznej, po ś. Jadwidze.

Czyżew. Jarmarków 6, we czwartki: po św. Macieju, po ś. Stanisławie, po ś. Jakóbie, po ś. Michale, przed ś. Szymonem i Judą, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Powiat Makowski. Maków. Jarmarków 6, we środy: po ś. Macieju, w wigilię Bożego Ciała, po ś. Bartłomieju, po ś. Michale, po ś. Leonardzie, przed ś. Tomaszem Apostołem.

Rożan. Jarmarków 6, we wtorki: po ś-tej Agnieszce, przed Zwiastowaniem N. M. P., po św. Stanisławie, przed ś. Janem Chrzc., przed Wniebowzięciem N. M. P., po Wszyst. Świąt.

Krasnosielc. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Agnieszce, po ś. Stanisławie, po ś. Piotrze i Pawle, po ś. Mateuszu, po Wszystkich Swiętych, po ś. Łucyi.

Powiat Ostrołęcki. Ostrołęka. Jarmarków 6, we środy: po ś. Walentym, po ś. Józefie, po Nawiedzeniu N. M. P., po Podwyższeniu ś-go Krzyża, po Wszystkich Świętych, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Myszyniec. Jarmarków 6, we środy: po 3-ch Królach, po Zwiastowaniu N. M. P., po ś-tej Trójcy, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Michale, po św. Marcinie.

Powiat Kolneński. Kolno. Jarmarków 6, we czwartki: przed ś. Franciszkiem, po ś. Grzegorzu, we środę przed ś. Floryanem, we czwartki, przed ś. Kilianem, po ś. Tekli, po ś. Katarzynie.

Stawiska. Jarmarków 5, we wtorek 2-gi po 3 Królach, w Wielki Wtorek, przed ś. Antonim, po ś. Franciszku Serafickim, przed ś. Barbarą.

Powiat Szczuczyński. Szczuczyn. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po ś. Macieju, po ś. Wojciechu, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Michale, po ś. Marcinie.

Rajgród. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Kazimierzu, po Niedzieli Przewodniej, po ś. Stanisławie, po Narodzeniu N. M. P., po ś. Franciszku Serafickim.

Grajewo. Jarmarków 5, w poniedziałek po ś. Agnieszce, we wtorek po ś. Józefie, w poniedziałki: po ś. Trójcy, po Wniebowzięciu N. M. P., po Wszystkich Świętych.

Radziwiłłów. Jarmarków 4, w poniedziałki: po 3-ch Królach, po ś. Marku Ewangeliście, po ś. Alojzym, po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

GUBERNIA SUWALSKA.

Powiat Suwalski. Suwałki. Jarmarków 6, we środy: po ś. Romualdzie, po ś. Benedykcie, po ś. Stanisławie, po ś. Rochu, po ś. Justynie, po ś. Andrzeju.

Przerośl. Jarmarków 5, we wtorki, po ś. Józefie, po Wniebowstąpieniu Pańskiem, po ś. Michale, po ś. Katarzynie.

Filipów. Jarmarków 6, we wtorki, na tydzień przed Zapustami, po Niedzieli Kwietniej, przed Bożem Ciałem, po Wniebowzięciu N. M. P., po św. Mateuszu, po ś. Marcinie.

Bakałarzew. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Środopostnej, po ś. Wojciechu, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Jakóbie Apostole, po Wszystkich Świętych.

Wiżajny. Jarmarków 6, we wtorki: po Zielonych Świątkach, po ś. Małgorzacie, po ś. Michale, przed Bożem Narodzeniem.

Powiat Augustowski. Augustów. Jarmarków 5, we wtorki: po 3-ch Królach, po Niedzieli Kwietniej, po ś. Antonim, po ś. Wincentym po ś. Bartłomieju, po ś. Marcinie.

Raczki. Jarmarków 6, w poniedziałek po Nowym Roku, w poniedziałek po Niedzieli Zapustnej, we wtorek po Niedzieli Przewodniej, w poniedziałki: po ś. Trójcy, po Przemienieniu Pańskiem, po ś. Łukaszu.

Lipsk. Jarmarków 4, we wtorki: po święcie Katedry ś. Piotra, po ś. Jerzym, po ś. Pelagii, przed ś. Szymonem i Judą.

Sopockiny. Jarmarków 2, w poniedziałki: po ś. Trójcy, po ś. Edwardzie.

Powiat Sejneński. Sejny. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Kazimierzu, po ś. Stanisławie, po Narodzeniu N. M. P., po Niedzieli Różańcowej, przed ś. Mikołajem.

Łozdzieje. Jarmarków 6, we wtorki: po 3 Królach, po Niedzieli Srodopostnej, po Bożem Ciele, po ś. Annie, po ś. Katarzynie.

Sereje. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Jerzym, po ś. Antonim, przed ś. Wawrzyńcem, przed ś. Szymonem i Judą, po ś. Łucyi.

Powiat Kalwaryjski. Kalwarya. Jarmarków 6, we wtorki: po Wniebowstąpieniu Pańskiem, przed ś. Janem Chrzcicielem, po ś. Bartłomieju, po ś. Marcinie.

Simno. Jarmarków 6, we wtorki: po Nawróceniu ś. Pawła, po ś. Jerzym, po ś. Piotrze i Pawle, po Wniebowzięciu N. M. P., po Narodzeniu N. M. P., po Dniu Zadusznym.

Olita. Jarmark 1, w poniedziałek po ś. Kazimierzu.

Powiat Wołkowyski. Wołkowyszki. Jarmarków 6, we wtorki: po ś. Józefie, przed Wniebowstąpieniem Pańskiem, po Nawiedzeniu N. M. P., po Niedzieli Różańcowej, po ś. Marcinie.

Wierzbołów. Jarmarków 6, we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po niedzieli Kwietniej, po Bożem Ciele, po Wniebowzięciu N. M. P., po Niedzieli Różańcowej, po Wszystkich Swiętych.

Wistyniec. Jarmarków 6, we środy: po ś. Kazimierzu, po ś. Jerzym, po ś. Trójcy, przed św. Szymonem i Judą.

Powiat Władysławowski. Władysławów. Jarmarków 6, we wtorki: po 3-ch Królach, po Oczyszczeniu N. M. P., po ś. Stanisławie, w poniedziałki: po ś. Piotrze i Pawle, po Podwyższeniu ś. Krzyża, przed ś. Szymonem i Judą.

Szaki. Jarmarków 3, w piątki: przed ś. Filipem i Jakóbem, przed ś. Wawrzyńcem, przed Bożem Narodzeniem.

Sudargi. Jarmarków 4, we środy: po 3 Królach, po św. Jerzym, przed ś. Janem Chrzcicielem, św. Franciszku Serafickim.

Powiat Maryampolski. Maryampol. Jarmarków 6, we środy: po 3-ch Królach, po ś. Wojciechu, po ś. Piotrze i Pawle, po Wniebowzięciu N. M. P., po ś. Michale, po Wszystkich Swiętych.

Balwierzyszki. Jarmarków 3, we wtorki: po Zielonych Swiątkach, po ś. Maryi Magdalenie, przed ś. Michałem.

Preny. Jarmarków 6, w poniedziałki: po 3-ch Królach, po ś. Macieju, we wtorki. po ś. Antonim, po ś. Annie, po Narodzeniu NMP., po ś. Marcinie.

Pilwiszki. Jarmarków 6, we środy: po ś-tej Agnieszce, po ś. Wojciechu, po ś. Trójcy, po św. Bartłomieju, po ś. Mateuszu, po ś. Marcinie.

Sapieżyszki. Jarmarków 2, we wtorki: przed ś. Janem Chrzcicielem, po Niedzieli Różańcowej.